

Bank Polski

Sprawozdanie finansowe PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

WYBRANE DANE FINANSOWE DOTYCZĄCE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

WYBRANE JEDNOSTKOWE DANE FINANSOWE	w mln PLN		w mln EUR	
	okres od 01.01.2018 do 31.12.2018	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2018 do 31.12.2018	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017
Wynik z tytułu odsetek	8 490	7 901	1 990	1 861
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 482	2 687	582	633
Wynik z działalności operacyjnej	4 471	3 785	1 048	892
Zysk brutto	4 471	3 785	1 048	892
Zysk netto	3 335	2 774	782	654
Zysk na jedną akcję - podstawowy z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,67	2,22	0,63	0,52
Zysk na jedną akcję - rozwodniony z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,67	2,22	0,63	0,52
Dochody całkowite netto	3 760	3 397	881	800
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	15 001	22 871	3 516	5 388
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(5 320)	(6 502)	(1 247)	(1 532)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(2 198)	(11 396)	(515)	(2 685)
Przepływy pieniężne netto	7 483	4 973	1 754	1 172

WYBRANE JEDNOSTKOWE DANE FINANSOWE	w mln PLN		w mln EUR	
	stan na 31.12.2018	stan na 31.12.2017	stan na 31.12.2018	stan na 31.12.2017
Suma aktywów	300 413	277 784	69 863	66 600
Kapitał własny ogółem	38 360	35 987	8 921	8 628
Kapitał zakładowy	1 250	1 250	291	300
Liczba akcji (w mln)	1 250	1 250	1 250	1 250
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	30,69	28,79	7,14	6,90
Rozwodniona liczba akcji (w mln)	1 250	1 250	1 250	1 250
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	30,69	28,79	7,14	6,90
Łączny współczynnik kapitałowy	21,33%	19,59%	21,33%	19,59%
Kapitał Tier 1	35 070	32 597	8 156	7 815
Kapitał Tier 2	2 700	1 700	628	408

WYBRANE POZYCJE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO PRZELICZONO NA EUR WEDŁUG NASTĘPUJĄCYCH KURSÓW	31.12.2018	31.12.2017
średnia kursów NBP na koniec miesięcznych okresów (pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów i sprawozdania z przepływów pieniężnych)	4,2669	4,2447
kurs średni NBP na dzień (pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej)	4,3000	4,1709

SPIS TREŚCI

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	4
SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW.....	5
SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....	6
SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM.....	8
SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	10
NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO.....	14

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	Nota	2018	2017
Przychody z tytułu odsetek	8	10 504	10 075
Przychody z tytułu odsetek obliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej		9 884	
przychody z tytułu odsetek od instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		8 528	
przychody z tytułu odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		1 356	
Przychody o charakterze zbliżonym do odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		620	
Koszty z tytułu odsetek	8	(2 014)	(2 174)
Wynik z tytułu odsetek		8 490	7 901
Przychody z tytułu prowizji i opłat	9	3 492	3 611
Koszty z tytułu prowizji i opłat	9	(1 010)	(924)
Wynik z tytułu prowizji i opłat		2 482	2 687
Przychody z tytułu dywidend	10	323	135
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		42	3
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych			44
Wynik z pozycji wymiany	12	469	419
Zyski lub straty z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	13	133	
wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		129	
wycenianych według zamortyzowanego kosztu		4	
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	14	(1 286)	(1 470)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	15	(111)	(56)
Pozostałe przychody operacyjne	16	171	164
Pozostałe koszty operacyjne	16	(226)	(111)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		(55)	53
Ogólne koszty administracyjne	17	(5 133)	(5 037)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	18	(883)	(894)
Wynik z działalności operacyjnej		4 471	3 785
Zysk brutto		4 471	3 785
Podatek dochodowy	19	(1 136)	(1 011)
Zysk netto		3 335	2 774
Zysk na jedną akcję	20		
– podstawowy z zysku za okres (PLN)		2,67	2,22
– rozwodniony z zysku za okres (PLN)		2,67	2,22
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)		1 250	1 250
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)		1 250	1 250

SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	2018	2017
Zysk netto	3 335	2 774
Inne dochody całkowite	425	623
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat	426	622
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, brutto	70	18
Podatek odroczoney	(13)	(4)
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, netto	57	14
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, brutto		750
Podatek odroczoney		(142)
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, netto		608
Aktualizacja wartości godziwej aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, brutto	580	
Zyski/straty przeniesione do rachunku zysków i strat (z tytułu zbycia)	(129)	
Podatek odroczoney	(82)	
Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, netto	369	
Pozycje, które nie mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat	(1)	1
Zyski i straty aktuarialne, brutto	(1)	1
Podatek odroczoney	-	-
Zyski i straty aktuarialne, netto	(1)	1
Dochody całkowite netto, razem	3 760	3 397

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ

	Nota	31.12.2018	31.12.2017
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	21	22 862	17 765
Należności od banków	22	11 213	8 769
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		11 213	8 769
Pochodne instrumenty zabezpieczające	23	592	1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	24	1 909	1 701
Papiery wartościowe	26	60 439	50 512
- przeznaczone do obrotu		282	472
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat			6 409
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży			42 009
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności			1 622
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 280	
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		50 562	
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		8 315	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	27	191 575	186 892
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 106	
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		8 496	
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		181 973	186 892
Inwestycje w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	42	3 588	3 011
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	30	8	359
Wartości niematerialne	31	2 595	2 622
Rzeczowe aktywa trwałe	31	2 082	2 170
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	19	1 232	957
Inne aktywa	32	2 318	1 922
SUMA AKTYWÓW		300 413	277 784

	Nota	31.12.2018	31.12.2017
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		7	6
Zobowiązania wobec banków	33	1 591	4 299
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		1 591	4 299
Pochodne instrumenty zabezpieczające	23	560	204
Pozostałe instrumenty pochodne	24	2 657	2 537
Zobowiązania wobec klientów	34	245 213	222 524
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		245 213	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	36	5 367	5 204
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		5 367	5 204
Zobowiązania podporządkowane	37	2 731	1 720
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		2 731	1 720
Pozostałe zobowiązania	38	3 189	4 592
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		297	501
Rezerwy	39	441	210
SUMA ZOBOWIĄZAŃ		262 053	241 797
Kapitał własny	40		
Kapitał zakładowy		1 250	1 250
Pozostałe kapitały		34 310	31 963
Niepodzielony wynik finansowy		(535)	-
Wynik roku bieżącego		3 335	2 774
KAPITAŁ WŁASNY OGÓŁEM		38 360	35 987
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO		300 413	277 784
Łączny współczynnik kapitałowy	73	21,33%	19,59%
Wartość księgowa (w mln PLN)		38 360	35 987
Liczba akcji (w mln)		1 250	1 250
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		30,69	28,79
Rozwodniona liczba akcji (w mln)		1 250	1 250
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		30,69	28,79

SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały				Skumulowane inne dochody całkowite	Razem pozostałe kapitały	Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał własny ogółem
		Kapitały rezerwowe			Fundusz ogólnego ryzyka bankowego					
	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały rezerwowe								
31 grudnia 2017 roku	1 250	27 118	1 070	3 593	182	31 963	-	2 774	35 987	
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	-	-	-	-	(164)	(164)	(535)	-	(699)	
1 stycznia 2018 roku (zmieniony)	1 250	27 118	1 070	3 593	18	31 799	(535)	2 774	35 288	
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	2 774	(2 774)	-	
Wypłacona dywidenda	-	-	-	-	-	-	(688)	-	(688)	
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	425	425	-	3 335	3 760	
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	3 335	3 335	
Inne dochody całkowite	-	-	-	-	425	425	-	-	425	
Transfery z zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	2 050	-	36	-	2 086	(2 086)	-	-	
31 grudnia 2018 roku	1 250	29 168	1 070	3 629	443	34 310	(535)	3 335	38 360	

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Skumulowane inne dochody całkowite			
	Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne	Razem
31 grudnia 2017 roku	266	(75)	(9)	182
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	(164)	-	-	(164)
1 stycznia 2018 roku (zmieniony)	102	(75)	(9)	18
Dochody całkowite razem, w tym:	369	57	(1)	425
Inne dochody całkowite	369	57	(1)	425
31 grudnia 2018 roku	471	(18)	(10)	443

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały				Razem pozostałe kapitały	Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał własny ogółem
		Kapitały rezerwowe							
		Kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe	Skumulowane inne dochody całkowite				
1 stycznia 2017 roku	1 250	24 268	1 070	3 555	(441)	28 452	-	2 888	32 590
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	2 888	(2 888)	-
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	623	623	-	2 774	3 397
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	2 774	2 774
Inne dochody całkowite	-	-	-	-	623	623	-	-	623
Transfery z zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	2 850	-	38	-	2 888	(2 888)	-	-
31 grudnia 2017 roku	1 250	27 118	1 070	3 593	182	31 963	-	2 774	35 987

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Skumulowane inne dochody całkowite			
	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne	Razem
1 stycznia 2017 roku	(342)	(89)	(10)	(441)
Dochody całkowite razem, w tym:	608	14	1	623
Inne dochody całkowite	608	14	1	623
31 grudnia 2017 roku	266	(75)	(9)	182

SPRAWOZDANIE Z PRZEPIŃWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	2018	2017
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk brutto		4 471	3 785
Korekty razem:		10 530	19 086
Amortyzacja		680	727
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej		(20)	(57)
Odsetki i dywidendy		(958)	(608)
Zmiana stanu:			
należności od banków		(61)	189
- wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(61)	189
pochoďnych instrumentów zabezpieczających		868	(1 682)
pozostałych instrumentów pochoďnych		(88)	283
papierów wartościowych		546	4 964
- przeznaczonych do obrotu		190	(114)
- instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat			5 335
- inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży			(226)
- inwestycyjnych papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności			(31)
- nieprzeznaczonych do obrotu obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 606	
- wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		(1 057)	
- wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(193)	
kredytów i pożyczek udzielonych klientom		(7 381)	2 323
- nieprzeznaczonych do obrotu obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(36)	
- wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		(261)	
- wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(7 084)	2 323
aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży		285	(18)
innych aktywów		(297)	221
zobowiązań wobec Banku Centralnego		1	2
zobowiązań wobec banków		(106)	(1 414)
- wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(106)	(1 414)
zobowiązań wobec klientów		22 204	13 842
skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości		(2 458)	(108)
skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw		(85)	9
zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych		208	(59)
- wycenianych według zamortyzowanego kosztu		208	(59)
zobowiązań podporządkowanych		11	17
pozostałych zobowiązań		(1 403)	1 252
Zapłacony podatek dochodowy		(1 547)	(830)
Inne korekty		131	33
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		15 001	22 871

	Nota	2018	2017
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej		266 674	96 065
Zbycie udziałów w jednostce zależnej zakwalifikowanej do aktywów przeznaczonych do sprzedaży		10	4
Zbycie i odsetki od inwestycyjnych papierów wartościowych			95 816
Zbycie i odsetki od papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		265 519	
Zbycie i odsetki od papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		765	
Zbycie wartości niematerialnych, rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów do zbycia		89	110
Inne wpływy inwestycyjne (dywidendy)		291	135
Wydatki z działalności inwestycyjnej		(271 994)	(102 567)
Nabycie akcji i udziałów jednostek zależnych, po potrąceniu nabytych środków pieniężnych		(244)	(14)
Podwyższenie kapitału jednostek zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć		(206)	(487)
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych			(101 623)
Nabycie papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		(268 033)	
Nabycie papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(2 906)	
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		(605)	(443)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(5 320)	(6 502)

	Nota	2018	2017
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych		1 255	5 909
Umorzenie dłużnych papierów wartościowych		(1 300)	(2 339)
Wpływy z tytułu emisji obligacji podporządkowanych		1 000	1 700
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom		(688)	-
Splata pożyczki podporządkowanej		-	(880)
Zaciągnięcie kredytów i pożyczek		646	-
Splata zobowiązania z tytułu emisji obligacji podporządkowanych		-	(1 656)
Splata kredytów i pożyczek		(2 763)	(13 693)
Splata odsetek od zobowiązań długoterminowych		(348)	(437)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		(2 198)	(11 396)
Przepływy pieniężne netto		7 483	4 973
w tym z tytułu różnic kursowych od środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		197	(332)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu		22 541	17 568
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	48	30 024	22 541

NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	14
1. INFORMACJE OGÓLNE O BANKU.....	14
2. PODSTAWA SPORZĄDZENIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO.....	16
3. OPIS WAŻNIEJSZYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI.....	17
4. MSSF 9 INSTRUMENTY FINANSOWE.....	21
5. MSSF 15 PRZYCHODY Z UMÓW Z KLIENTAMI.....	35
6. MSSF 16 LEASING.....	37
7. OBJAŚNIENIE RÓŻNIC MIĘDZY WCZEŚNIEJ PUBLIKOWANYMI SPRAWOZDANIAMI A NINIEJSZYM SPRAWOZDANIEM FINANSOWYM.....	39
NOTY DO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	42
8. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK.....	42
9. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT.....	43
10. PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND.....	45
11. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	45
12. WYNIK Z POZYCJI WYMIANY.....	46
13. ZYSKI LUB STRATY Z TYTUŁU ZAPRZESTANIA UJMOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NIEWYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	46
14. WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW NA STRATY KREDYTOWE.....	47
15. WYNIK Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH.....	47
16. POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE.....	48
17. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE.....	49
18. PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH.....	50
19. PODATEK DOCHODOWY.....	51
20. ZYSK NA JEDNĄ AKCJĘ.....	54
NOTY DO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	55
21. KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM.....	55
22. NALEŻNOŚCI OD BANKÓW.....	55
23. RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ.....	56
24. POZOSTAŁE INSTRUMENTY POCHODNE.....	69
25. WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH DLA POCHODNYCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH ORAZ POZOSTAŁYCH INSTRUMENTÓW POCHODNYCH.....	70
26. PAPIERY WARTOŚCIOWE.....	71
27. KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM.....	77
28. OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE.....	84
29. ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH (DANE PORÓWNAWCZE ZGODNIE Z MSR 39).....	91
30. AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY.....	93
31. WARTOŚCI NIEMATERIALNE I RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE.....	94
32. INNE AKTYWA.....	98
33. ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW.....	98
34. ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW.....	99
35. OTRZYMANE KREDYTY I POŻYCZKI.....	101
36. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH.....	102
37. ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE.....	103
38. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA.....	104
39. REZERWY.....	105
40. KAPITAŁ WŁASNY I AKCJONARIAT BANKU.....	107
INFORMACJE O PODMIOTACH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA, WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH I JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH	110
41. SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA I ZAKRES DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW GRUPY KAPITAŁOWEJ.....	110
42. INWESTYCJE W JEDNOSTKI ZALEŻNE, STOWARZYSZONE I WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA.....	114
43. ZMIANY W SPÓŁKACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ.....	118

POZOSTAŁE NOTY	120
44. DYWIDENDY Z PODZIAŁEM NA AKCJE.....	120
45. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE ORAZ POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE I UDZIELONE	120
46. SPRAWY SPORNE.....	127
47. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	130
48. TRANSAKcje ZE SKARBEM PAŃSTWA I JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI.....	134
49. ŚWIADCZENIA DLA KLUCZOWEGO PERSONELU KIEROWNICZEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA	137
50. HIERARCHIA WARTOŚCI GODZIWEJ.....	141
51. AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE, KTÓRE W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ NIE SĄ PREZENTOWANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	146
52. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH.....	148
53. AKTYWA STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ ORAZ PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE	149
54. DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA.....	151
55. INFORMACJE DOTYCZĄCE FIRMY AUDYTORSKIEJ PRZEPROWADZAJĄCEJ BADANIE SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH.....	151
CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM.....	153
56. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W BANKU.....	153
57. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM.....	157
58. RYZYKO KREDYTOWE – INFORMACJE FINANSOWE	161
59. KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO W BANKU	167
60. ZABEZPIECZENIA.....	171
61. PRAKTYKI FORBEARANCE.....	171
62. EKSPozycja NA RYZYKO KREDYTOWE KONTRAHENTA	176
63. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY.....	178
64. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ.....	183
65. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM.....	185
66. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI.....	187
67. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM.....	193
68. POZOSTAŁE ISTOTNE RYZYKA.....	195
69. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH.....	198
70. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	198
71. WSKAŹNIK DŹWIGNI.....	202
72. INFORMACJE O PAKIETOWEJ SPRZEDAŻY WIERZYTELNOŚCI.....	203
73. ZDARZENIA, KTÓRE WYSTĄPIŁY PO DNIU, NA KTÓRY SPORZĄDZONO SPRAWOZDANIE FINANSOWE	203

NOTY DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

1. INFORMACJE OGÓLNE O BANKU

DZIAŁALNOŚĆ BANKU

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna (PKO Bank Polski SA albo Bank) został utworzony dekretem podpisanym 7 lutego 1919 roku przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, premiera Ignacego Paderewskiego oraz założyciela i jednocześnie pierwszego prezesa Huberta Lindego jako Poczta Kasa Oszczędnościowa. W 1950 roku rozpoczął działalność jako Powszechna Kasa Oszczędności bank państwowy. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2000 roku (Dz. U. z 2000 roku Nr 5, poz. 55 z późniejszymi zmianami) przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, przy ul. Puławskiej 15, 02-515 Warszawa, w Polsce.

12 kwietnia 2000 roku zarejestrowano Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną i wpisano do Rejestru Handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, Sąd Gospodarczy XVI Wydział Rejestrowy. Obecnie właściwym sądem jest Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Bank został zarejestrowany pod numerem KRS 0000026438 oraz nadano mu numer statystyczny REGON 016298263.

Zgodnie z Cedulą Giełdową Bank zaklasyfikowany jest do makrosektora „Finanse”, sektor „Banki”.

PKO Bank Polski SA jest uniwersalnym bankiem depozytowo-kredytowym obsługującym osoby fizyczne, prawne oraz inne podmioty będące osobami krajowymi i zagranicznymi. Bank może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami, jak również wykonywać operacje walutowe i dewizowe oraz otwierać i posiadać rachunki bankowe w bankach za granicą, a także lokować środki dewizowe na tych rachunkach.

PKO Bank Polski SA jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz znaczącym inwestorem dla jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć, będących w posiadaniu Banku. W związku z tym PKO Bank Polski SA sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej, które obejmuje dane finansowe tych jednostek. Skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz zakres jej działalności przedstawiono w nocie „Skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA i zakres działalności podmiotów Grupy Kapitałowej”.

JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE FUNKCJONUJĄCE W STRUKTURZE BANKU

Sprawozdanie finansowe Banku, obejmujące dane finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku wraz z porównawczymi danymi finansowymi, zostało sporządzone na podstawie danych finansowych wszystkich jednostek organizacyjnych wchodzących w skład Banku za pośrednictwem których Bank prowadzi swoją działalność. Na 31 grudnia 2018 roku należą do nich: Centrala Banku w Warszawie, Dom Maklerski PKO BP SA, 13 specjalistycznych jednostek organizacyjnych, 11 regionalnych oddziałów detalicznych, 7 regionalnych oddziałów korporacyjnych, 33 centra korporacyjne i 1091 oddziałów. Bank prowadzi również działalność operacyjną na terenie Republiki Federalnej Niemiec w formie oddziału (Oddział w Niemczech) i Republiki Czeskiej (Oddział w Czechach).

INFORMACJE DOTYCZĄCE SKŁADU OSOBOWEGO RADY NADZORCZEJ ORAZ ZARZĄDU

Skład Rady Nadzorczej na 31 grudnia 2018 roku:

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Piotr Sadownik	Przewodniczący Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa, jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Piotra Sadownika na Przewodniczącego Rady Nadzorczej.
2.	Grażyna Ciużyńska	Wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej	powołana 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa, jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Grażynę Ciużyńską na Wiceprzewodniczącą Rady Nadzorczej.
3.	Zbigniew Hajłasz	Sekretarz Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku. 24 sierpnia 2017 roku wybrany ponownie na Sekretarza Rady Nadzorczej.
4.	Mariusz Andrzejewski	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
5.	Mirosław Barszcz	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
6.	Adam Budnikowski	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
7.	Wojciech Jasiński	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
8.	Andrzej Kisielewicz	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
9.	Elżbieta Mączyńska - Ziemacka	Członek Rady Nadzorczej	powołana 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
10.	Janusz Ostaszewski	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.

Pan Jerzy Paluchniak zrezygnował 14 maja 2018 roku z funkcji członka Rady Nadzorczej Banku ze skutkiem od 18 maja 2018 roku.

Skład Zarządu na 31 grudnia 2018 roku:

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Prezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
2.	Rafał Antczak	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
3.	Rafał Kozłowski	Wiceprezes Zarządu	powołany 21 grudnia 2017 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA z dniem 1 stycznia 2018 roku na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
4.	Maks Kraczkowski	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
5.	Mieczysław Król	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
6.	Adam Marciniak	Wiceprezes Zarządu	powołany 21 września 2017 roku, z dniem 1 października 2017 roku, na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
7.	Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
8.	Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
9.	Jan Emeryk Rościszewski	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.

2. PODSTAWA SPORZĄDZENIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Sprawozdanie finansowe Banku obejmuje rok zakończony 31 grudnia 2018 roku oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku. Dane finansowe prezentowane są w milionach złotych polskich (PLN), chyba, że wskazano inaczej.

2.1. OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) przyjętymi przez Unię Europejską (UE) według stanu na 31 grudnia 2018 roku, a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z 29 września 1994 roku o rachunkowości i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

2.2. KONTYNUACJA DZIAŁALNOŚCI

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy od daty publikacji, czyli od 4 marca 2019 roku. Zarząd Banku nie stwierdza na dzień podpisania sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności przez Bank w okresie 12 miesięcy od daty publikacji na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia przez Bank dotychczasowej działalności.

2.3. PODSTAWA SPORZĄDZANIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

W sprawozdaniu finansowym zastosowano zasadę koncepcji wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Pozostałe składniki aktywów finansowych wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy na oczekiwane straty kredytowe. Natomiast pozostałe zobowiązania finansowe wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu. Składniki aktywów trwałych wykazywane są w cenie nabycia pomniejszonej o umorzenie oraz o odpisy z tytułu utraty wartości. Składniki aktywów trwałych lub grupy aktywów do sprzedaży zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wykazywane są w kwocie niższej z dwóch, tj. ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

Bank podczas sporządzania sprawozdania finansowego dokonuje pewnych szacunków i przyjmuje założenia, które bezpośrednio mają wpływ zarówno na sprawozdanie finansowe, jak i na ujętą w nim informację uzupełniającą. Szacunki i założenia, które Bank przyjmuje do wykazywania wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów dokonywane są przy wykorzystaniu danych historycznych oraz innych czynników, które są dostępne oraz uznawane za właściwe w danych okolicznościach.

Założenia co do przyszłości oraz dostępne dane służą do szacowania wartości bilansowych aktywów oraz zobowiązań, których nie można jednoznacznie określić przy wykorzystaniu innych źródeł. Przy dokonywaniu szacunków Bank uwzględnia przyczyny oraz źródła niepewności, które są przewidywane na koniec okresu sprawozdawczego. Wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Dokonywane przez Bank szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom. Zmiany szacunków są rozpoznawane w tym okresie, którego dotyczą.

2.4. OŚWIADCZENIE ZARZĄDU

Zarząd oświadcza, że wedle jego najlepszej wiedzy, sprawozdanie finansowe i dane porównawcze zostały sporządzone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz że odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową Banku oraz jego wynik finansowy.

2.5. ZATWIERDZENIE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Niniejsze sprawozdanie finansowe, podlegające przeglądowi przez Komitet Audytu oraz przyjęciu przez Radę Nadzorczą Banku 28 lutego 2019 roku, zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd 28 lutego 2019 roku.

3. OPIS WAŻNIEJSZYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI

Najważniejsze zasady rachunkowości oraz szacunki i oceny zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego przedstawione zostały w poszczególnych notach oraz poniżej. Zasady te stosowane były we wszystkich prezentowanych latach w sposób ciągły z wyłączeniem zmian, które wynikają z wdrożenia od 1 stycznia 2018 roku MSSF 9 „Instrumenty finansowe” oraz MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” opisanych odpowiednio w notach 4 i 5 oraz w notach do rachunku zysków i strat i sprawozdania z sytuacji finansowej. Poniżej zaprezentowano wykaz zasad rachunkowości oraz ważniejszych szacunków i ocen dla poszczególnych pozycji rachunku zysków i strat oraz sprawozdania z sytuacji finansowej.

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	Nota	Polityki rachunkowości ¹
Przychody i koszty z tytułu odsetek	8	T
Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	9	T
Przychody z tytułu dywidend	10	T
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	11	T
Wynik z pozycji wymiany	12	T
Zyski lub straty z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	13	
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	14	T
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	15	
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	16	T
Ogólne koszty administracyjne	17	T
Podatek od niektórych instytucji finansowych	18	
Podatek dochodowy	19	T

¹ Litera T oznacza występowanie danej polityki rachunkowości.

SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	Nota	Polityki rachunkowości ¹	Ważniejsze szacunki i oceny ¹
Kasa, środki w Banku Centralnym	21	T	
Należności od banków	22	T	
Pochodne instrumenty zabezpieczające	23	T	T
Pozostałe instrumenty pochodne	24	T	T
Papiery wartościowe	26	T	T
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	27	T	T
Inwestycje w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	42	T	
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	30	T	
Wartości niematerialne	31	T	T
Rzeczowe aktywa trwałe	31	T	T
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	19	T	
Inne aktywa	32	T	
Zobowiązania wobec banków	33	T	
Zobowiązania wobec klientów	34	T	
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	36	T	
Zobowiązania podporządkowane	37	T	
Pozostałe zobowiązania	38	T	
Rezerwy	39	T	T
Kapitał własny	40	T	

¹ Litera T oznacza występowanie danej polityki rachunkowości lub ważniejszych szacunków i ocen.

3.1. WALUTA FUNKcjONALNA, WALUTA PREZENTACJI I WALUTY OBCE

WALUTA FUNKcjONALNA I WALUTA PREZENTACJI

Sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku. Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej Oddziału w Niemczech przeliczane są na walutę prezentacji z waluty funkcjonalnej (EUR) oraz Oddziału w Czechach przeliczane są na walutę prezentacji z waluty funkcjonalnej (CZK) z zastosowaniem kursu średniego NBP na koniec okresu sprawozdawczego. Pozycje rachunku zysków i strat Oddziału przelicza się na walutę prezentacji z zastosowaniem kursów średnich z końca poszczególnych miesięcy okresu sprawozdawczego. Powstałe w ten sposób różnice kursowe ujmowane są w innych dochodach całkowitych.

TRANSAKCJE I SALDA W WALUTACH OBCYCH

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną, tj. na walutę podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność, według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank przelicza:

- pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego,
- pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat.

3.2. UJMOWANIE TRANSAKCJI W KSIĘGACH

Aktywa finansowe oraz zobowiązania finansowe, w tym transakcje terminowe i transakcje standaryzowane, z których wynika zobowiązanie lub prawo do nabycia lub sprzedaży w przyszłym terminie ustalonej ilości określonych instrumentów finansowych po ustalonej cenie, wprowadza się do ksiąg rachunkowych w dacie zawarcia kontraktu, bez względu na przewidziany w umowie termin rozliczenia transakcji.

3.3. WYŁĄCZENIE ZE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Bank nie ma uzasadnionych perspektyw na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części lub gdy Bank przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Bank:

- przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub
- zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Banku.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Bank ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W przypadku:

- jeżeli Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej,
- jeżeli Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Bank nie przenosi, ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to Bank ustala, czy zachował kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku do wysokości wynikającej z trwałego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest ze sprawozdania z sytuacji finansowej wyłączany.

Bank wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

Bank wyłącza ze sprawozdania z sytuacji finansowej składniki aktywów finansowych m.in. w sytuacji, gdy podlegają one umorzeniu, przedawnieniu lub są nieściągalne. Wyłączanie ze sprawozdania z sytuacji finansowej ww. składników następuje w ciężar utworzonych na nie odpisów na oczekiwane straty kredytowe. W przypadku, gdy nie utworzono odpisów lub ich wartość jest mniejsza od wartości składnika aktywów finansowych, przed jego odpisaniem zwiększa się odpis na oczekiwane straty kredytowe o różnicę pomiędzy wartością składnika, a dotychczas utworzoną kwotą odpisu.

3.4. STANDARDY I INTERPRETACJE ZASTOSOWANE DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO PO RAZ PIERWSZY W 2018 ROKU

Bank zastosował standard MSSF 9 „Instrumenty finansowe” oraz MSSF 15 „Przychody umów z klientami” po raz pierwszy do 1 stycznia 2018 roku. Szczegółowe informacje dotyczące zastosowania standardów zostały ujawnione odpowiednio w nocie 4 oraz w nocie 5.

Cykliczne ulepszenia MSSF 2014-2016 dotyczyły usunięcia krótkoterminowych zwolnień dla jednostek stosujących MSSF po raz pierwszy (m.in. w zakresie przepisów przejściowych MSSF 7 Instrumenty finansowe: Ujawnienia oraz MSR 19 Świadczenia pracownicze), wyjaśnień w zakresie stosowania MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach oraz MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach.

Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” adresują wątpliwości wynikające z zastosowania MSSF 9 przed wejściem w życie standardu zastępującego MSSF 4, nad którym pracuje IASB. Zmiany wprowadzają dwa opcjonalne rozwiązania. Jedno z rozwiązań pozwala na tymczasowe odroczenie zastosowania MSSF 9 przez niektórych ubezpieczycieli. Drugie rozwiązanie, czyli podejście nakładkowe, pozwala złagodzić skutki zastosowania MSSF 9 do czasu wejścia w życie nowego standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych.

Zmiany do MSSF 2 „Płatności na bazie akcji” doprecyzowujące sposób ujęcia niektórych transakcji płatności na bazie akcji, zawierają wymogi w zakresie ujmowania:

- wpływu warunków nabycia uprawnień oraz warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę transakcji płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych;
- transakcji na bazie akcji z cechami rozliczenia netto z uwzględnieniem obowiązków wynikających z wymogów podatkowych; oraz

modyfikacji warunków transakcji na bazie akcji, które zmieniają klasyfikację tych transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych na rozliczane w instrumentach kapitałowych.

Zmiany do MSR 40 „Nieruchomości Inwestycyjne” zawierają wyjaśnienia w zakresie przeniesienia do lub z nieruchomości inwestycyjnych:

- przeniesienie do lub z nieruchomości inwestycyjnych powinno nastąpić tylko w przypadku zmiany sposobu wykorzystania nieruchomości; oraz
- wraz ze zmianą sposobu wykorzystania nieruchomości powinna nastąpić ocena czy nieruchomość kwalifikuje się jako nieruchomość inwestycyjna.

KIMSF 22 „Transakcje w obcej walucie oraz zaliczki” zawiera wytyczne w zakresie kursu wymiany walut, którego należy użyć do ujęcia transakcji przeprowadzonej w obcej walucie, w przypadku gdy płatność jest dokonana lub otrzymana wcześniej w formie zaliczki oraz wyjaśnia, że datą tych transakcji jest dzień początkowego ujęcia przedpłaty lub przychodów przyszłych okresów wynikających z zaliczki. W przypadku transakcji, w których następuje szereg płatności, dokonanych lub otrzymanych, dla każdej takiej transakcji jest ustalana osobna data transakcji.

Zmiany do MSSF 4, MSSF 2, MSR 40, KIMSF 22 oraz poprawki do MSSF 2014-2016 nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

3.5. NOWE STANDARDY I INTERPRETACJE ORAZ ZMIANY DO NICH, KTÓRE ZOSTAŁY OPUBLIKOWANE A TAKŻE ZOSTAŁY ZATWIERDZONE PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ, A NIE WESZŁY JESZCZE W ŻYCIE I NIE ZOSTAŁY JESZCZE ZASTOSOWANE PRZEZ BANK

Bank nie przewiduje, aby wprowadzenie nowych standardów, ich zmiany oraz interpretacji miały istotny wpływ na stosowane przez Bank zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 16. Szczegółowe informacje dotyczące zastosowania standardu zostały ujawnione w nocy 6. Bank planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania).

Zmiany do MSSF 9 „Instrumenty finansowe” zezwalają, aby wyceniać aktywa finansowe z opcją przedpłaty, które zgodnie z warunkami umownymi są instrumentami o przepływach pieniężnych stanowiących jedynie spłatę nierozliczonej kwoty nominalnej i zapłaty odsetek od tej kwoty, za tak zwanym wynagrodzeniem ujemnym, w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, zamiast w wartości godziwej przez wynik, jeśli te aktywa finansowe spełniają pozostałe mające zastosowanie wymogi MSSF 9.

Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” przyjęte przez Unię Europejską w dniu 11 lutego 2019 roku dotyczą stosowania przepisów MSSF 9 w odniesieniu do inwestycji długoterminowych w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach, wchodzących w skład inwestycji netto w te jednostki, zamiast wyceny metod praw własności.

KIMSF 23 wyjaśnia ujęcie podatku dochodowego, w przypadku gdy zastosowane podejście nie zostało jeszcze zaakceptowane przez organy podatkowe, oraz ma na celu zwiększenie przejrzystości. Kluczową z punktu widzenia KIMFS 23 kwestią jest ocena prawdopodobieństwa zaakceptowania wybranego ujęcia podatkowego przez organy podatkowe.

Zmiany do MSSF 9, MSR 28 oraz KIMSF 23 będą obowiązywać dla sprawozdań finansowych sporządzanych za okresy od 1 stycznia 2019 roku. Bank nie oczekuje, że wpływ przedmiotowych zmian będzie istotny.

3.6. NOWE STANDARDY I INTERPRETACJE ORAZ ZMIANY DO NICH, KTÓRE ZOSTAŁY OPUBLIKOWANE I NIE SĄ ZATWIERDZONE PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ

Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” dotyczą zmian, ograniczenia lub rozliczenia programów określonych świadczeń. Nowe regulacje wymagają od jednostki wykorzystania aktualnych założeń w przypadku zmiany, ograniczenia lub rozliczenia planu aby ustalić koszty bieżącego zatrudnienia oraz odsetki netto dla pozostałego okresu sprawozdawczego od momentu zmiany planu.

MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” zastępuje standard MSSF 4 „Umowy Ubezpieczeniowe”, który został wprowadzony w 2004 roku. MSSF 4 dawał jednostkom możliwość kontynuowania ujmowania umów ubezpieczeniowych według zasad rachunkowości obowiązujących w krajowych standardach, co w rezultacie oznaczało stosowanie wielu różnych rozwiązań. MSSF 17 rozwiązuje problem braku porównywalności pod MSSF 4 poprzez wymóg spójnego ujmowania wszystkich umów ubezpieczeniowych. Zobowiązania wynikające z umów będą ujmowane w wartościach bieżących, zamiast kosztu historycznego. Nowy standard będzie obowiązywał dla okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2021 roku.

Opublikowane w marcu 2018 roku zmiany do Założeń Koncepcyjnych regulują obszary ujmowania i wyłączenia składników aktywów i zobowiązań z bilansu, podstaw wyceny, prezentacji i ujawnień, a także aktualizację wybranych definicji.

Zmiany do MSSF 3 zawężają i wyjaśniają definicję przedsięwzięcia. Umożliwiają również przeprowadzenie uproszczonej oceny czy zespół aktywów i działań stanowi grupę aktywów a nie przedsięwzięcie.

Zmiany do MSR 1 i MSR 8 ujednolicają i wyjaśniają definicję pojęcia „Istotny” oraz zawierają wytyczne w celu zwiększenia spójności stosowania tego konceptu w międzynarodowych standardach sprawozdawczości finansowej.

Bank jest w trakcie analizy wpływu MSSF 17 na sprawozdanie finansowe. Bank nie oczekuje, że wpływ zmian do MSR 19, MSSF 3, MSR 1, MSR 8, Założeń Konceptyjnych, jak również poprawek do MSSF 2015 -2017 (MSSF 3, MSSF 11, MSR 12, MSR 23) będzie istotny.

4. MSSF 9 INSTRUMENTY FINANSOWE

Standard MSSF 9 „Instrumenty finansowe” opublikowano w lipcu 2014 roku i zatwierdzono do stosowania w krajach Unii Europejskiej 22 listopada 2016 roku Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU. Ma on obowiązkowe zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy roczne rozpoczynające się w dniu oraz po 1 stycznia 2018 roku (za wyjątkiem zakładów ubezpieczeń, które mogą zastosować standard od 1 stycznia 2021 roku). Standard zastąpił MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Zmianie uległy klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych, rozpoznawanie i kalkulacja utraty ich wartości oraz rachunkowość zabezpieczeń.

INSTRUMENTY FINANSOWE

Łączny wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 prezentują tabele poniżej:

	31.12.2017 (klasyfikacja według MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: reklasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja według MSSF 9)
AKTYWA FINANSOWE					
Kasa, środki w Banku Centralnym	17 765	-	-	-	17 765
Należności od banków	8 769	-	-	(2)	8 767
Pochodne instrumenty zabezpieczające	1 104	-	-	-	1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	1 701	-	-	-	1 701
Papiery wartościowe	50 512	4 368	91	(21)	54 950
- przeznaczone do obrotu	472	-	-	-	472
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	6 409	(6 409)	-	-	-
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	42 009	(42 009)	-	-	-
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 622	(1 622)	-	-	-
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		2 774	91	21	2 886
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		45 644	-	(42)	45 602
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		5 990	-	-	5 990
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	186 892	(4 368)	(102)	(759)	181 663
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 055	-	15	1 070
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		8 343	(102)	(6)	8 235
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	186 892	(13 766)	-	(768)	172 358
Inne aktywa finansowe	1 748	-	-	-	1 748
SUMA AKTYWÓW FINANSOWYCH	268 491	-	(11)	(782)	267 698
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	957	-	2	161	1 120

	31.12.2017 (klasyfikacja według MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: reklasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja według MSSF 9)
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	-	-	6
Zobowiązania wobec banków	4 299	-	-	-	4 299
Pochodne instrumenty zabezpieczające	204	-	-	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne	2 537	-	-	-	2 537
Zobowiązania wobec klientów	222 524	-	-	-	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	5 204	-	-	-	5 204
Zobowiązania podporządkowane	1 720	-	-	-	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	3 812	-	-	-	3 812
Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	86	-	-	69	155
SUMA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH ORAZ REZERWA NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCJE	240 392	-	-	69	240 461

Wpływ MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku na:	31.12.2017 (klasyfikacja według MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: reklasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja według MSSF 9)
Skumulowane inne dochody całkowite	182	-	(164)	-	18
Niepodzielony wynik finansowy	-	-	155	(690)	(535)
RAZEM wpływ na kapitały własne	182	-	(9)	(690)	(517)

W porównaniu do ujawnienia wpływu wdrożenia MSSF 9 w rocznym sprawozdaniu finansowym za 2017 rok nastąpił wzrost odpisów na należności kredytowe i papiery wartościowe o 55 milionów PLN (o 46 milionów PLN po uwzględnieniu podatku), będący efektem zwiększenia dokładności szacunków dotyczących pomiaru utraty wartości. W celu lepszego odzwierciedlenia wpływu zmian ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych związanych z wdrożeniem MSSF 9, efekt powstania z 1 stycznia 2018 roku zobowiązania podatkowego dotyczącego ujęcia w rachunku podatkowym rozwiązania odpisu IBNR i rozliczenia straty początkowej aktywów nabytych z utratą wartości (POCI) oraz zmian odpowiadających temu zobowiązaniu aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w kwocie 52 miliony PLN, rozpoznano w nocy 19 jako wpływ na wynik bieżącego okresu.

4.1 KLASYFIKACJA I WYCENA

a) ZASADY KLASYFIKACJI INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

W związku z zastosowaniem MSSF 9, począwszy od 1 stycznia 2018 roku Bank klasyfikuje aktywa finansowe do jednej z następujących kategorii:

- wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Klasyfikacja w dniu nabycia lub powstania zależy od modelu biznesowego przyjętego przez Bank do zarządzania daną grupą aktywów oraz od charakterystyki umownych przepływów pieniężnych wynikających z pojedynczego aktywa lub grupy aktywów. Bank wyodrębnia następujące modele biznesowe:

- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” - model, w którym powstałe lub nabyte aktywa finansowe są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych - model typowy dla działalności kredytowej;
- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” - model, w którym aktywa finansowe po powstaniu lub nabyciu są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, ale mogą być również sprzedawane - często i w transakcjach o wysokim wolumenie - model typowy dla działalności zarządzania płynnością;
- model rezydualny - inny niż model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” oraz „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

Klasyfikacji instrumentów finansowych dokonuje się na moment zastosowania MSSF 9 po raz pierwszy, czyli na 1 stycznia 2018 roku oraz w momencie ujęcia instrumentu lub jego modyfikacji. Zmiana klasyfikacji aktywów finansowych może wynikać ze zmiany modelu biznesowego. Zmiana modelu warunkowana jest zmianami zachodzącymi wewnątrz lub na zewnątrz Banku lub rozpoczęciem albo zakończeniem danego rodzaju działalności, dlatego też zmiany te występują niezwykle rzadko.

MODEL BIZNESOWY

Wybór modelu biznesowego jest dokonywany przy początkowym ujęciu aktywów finansowych. Przeprowadzany jest na poziomie poszczególnych grup aktywów, w kontekście obszaru działalności, w związku z którą aktywa finansowe powstały lub zostały nabyte i następuje między innymi w oparciu o:

- sposób oceny i raportowania wyników portfela aktywów finansowych,
- sposób zarządzania ryzykiem związanym z tymi aktywami oraz zasad wynagradzania osób zarządzających tymi portfelami.

W modelu biznesowym „utrzymywanie dla przepływów pieniężnych”, sprzedaż aktywów jest incydentalna i możliwa do realizacji w przypadku wzrostu poziomu ryzyka kredytowego, zmiany prawa lub regulacji - realizowana w celu utrzymania zakładanego poziomu kapitału regulacyjnego, na zasadach opisanych w strategii zarządzania takimi portfelami lub przy założeniu, iż następuje ona blisko daty zapadalności aktywa, w przypadku spadku ratingu kredytowego poniżej poziomu zakładanego dla danego portfela, istotnej wewnętrznej restrukturyzacji lub przejścia innego biznesu, realizacji planu kryzysowego lub naprawy oraz innego niedającego się przewidzieć czynnika, na który Bank nie ma wpływu.

OCENA CHARAKTERYSTYK WYNIKAJĄCYCH Z UMOWY PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Ocena charakterystyk wynikających z umowy przepływów pieniężnych polega na ustaleniu, poprzez przeprowadzenie jakościowego testu umownych przepływów pieniężnych (test SPPI, z ang. Solely Payments of Principal and Interest test), czy wynikające z umowy przepływy pieniężne z tego składnika aktywów są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Odsetki obejmują zapłatę za wartość pieniądza w czasie, za ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzieleniem kredytów, a także marżę zysku.

Charakterystyka wynikająca z umownych przepływów pieniężnych pozostaje bez wpływu na klasyfikację składnika aktywów finansowych, jeśli:

- mogłaby mieć tylko niewielki wpływ na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu tego składnika (cecha de minimis),
- nie jest prawdziwa, tj. jeżeli wpływa na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu instrumentu tylko w przypadku wystąpienia zdarzenia niezwykle rzadkiego, wyjątkowo nietypowego i bardzo mało prawdopodobnego (cecha non genuine).

W celu dokonania wyżej wymienionego ustalenia należy uwzględnić potencjalny wpływ charakterystyki wynikającej z umowy przepływów pieniężnych w każdym okresie sprawozdawczym i łącznie w całym okresie życia instrumentu finansowego.

Test SPPI jest przeprowadzany dla każdego aktywa finansowego w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” lub „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” na dzień początkowego ujęcia (w tym dla modyfikacji istotnej po ponownym ujęciu aktywa finansowego) oraz na dzień zmiany charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Jeżeli na podstawie oceny jakościowej w ramach testu SPPI nie można ustalić, czy przepływy pieniężne wynikające z umowy stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek, przeprowadzany jest test porównawczy (ocena ilościowa), tzw. test benchmarkowy w celu ustalenia jak różniłyby się (niezdyskontowane) przepływy pieniężne wynikające z umowy od (niezdyskontowanych) przepływów pieniężnych, które powstałyby, gdyby wartość pieniądza w czasie nie została zmieniona (poziom referencyjny przepływów pieniężnych).

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU (AMORTIZED COST)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) wycenia się według zamortyzowanego kosztu, jeśli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”,
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (zdany test SPPI).

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE (FAIR VALUE THROUGH OTHER COMPREHENSIVE INCOME)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) jest wyceniany do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (zdany test SPPI).

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT (FAIR VALUE THROUGH PROFIT AND LOSS)

Jeśli aktywa finansowe nie spełniają wymienionych powyżej kryteriów kwalifikacji do wyceny według zamortyzowanego kosztu albo do wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, są one klasyfikowane jako aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Dodatkowo, w momencie początkowego ujęcia, można nieodwołalnie wyznaczyć składnik aktywów finansowych jako wyceniany w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (opcja wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat) jeśli w ten sposób eliminuje się lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad (niedopasowanie księgowo).

Opcja ta dostępna jest dla instrumentów dłużnych zarówno w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”, jak i „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

W sprawozdaniu finansowym Banku prezentacja aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat jest następująca:

- 1) przeznaczone do obrotu - składniki aktywów finansowych które:
 - nabyto głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie,
 - w momencie początkowego ujęcia stanowią część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub
 - są instrumentem pochodnym (z wyjątkiem instrumentów pochodnych będących umowami gwarancji finansowej lub wyznaczonymi i skutecznymi instrumentami zabezpieczającymi),
- 2) aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - aktywa finansowe dla których test charakterystyki przepływów pieniężnych nie został zdany (niezależnie od modelu biznesowego) lub aktywa finansowe zaklasyfikowane do modelu rezydualnego,
- 3) aktywa finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu (opcja wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

INSTRUMENTY KAPITAŁOWE

Inwestycje w instrumenty kapitałowe wycenia się do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. W momencie początkowego ujęcia można dokonać nieodwołalnego wyboru dotyczącego ujmowania w innych dochodach całkowitych późniejszych zmian wartości godziwej inwestycji w instrument kapitałowy, który nie jest przeznaczony do obrotu ani nie jest warunkową zapłatą ujętą przez Bank w ramach połączenia jednostek zgodnie z MSSF 3 (opcja wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite). W przypadku wykorzystania opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite w wyniku finansowym ujmuje się wyłącznie dywidendy wynikające z tej inwestycji. Zyski lub straty z wyceny ujęte w innych dochodach całkowitych nie podlegają reklasyfikacji do rachunku zysków i strat.

W przypadku inwestycji kapitałowych Bank nie skorzystał z opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.

b) ZMIANA KLASYFIKACJI AKTYWÓW FINANSOWYCH

Reklasyfikacja aktywów finansowych następuje jedynie w przypadku zmiany modelu biznesowego odnoszącego się do aktywa lub grupy aktywów wynikającego z rozpoczęcia lub zakończenia istotnej części działalności. Zmiany takie mają charakter incydentalny. Zmiana klasyfikacji jest ujmowana prospektywnie, tj. bez zmiany ujętych dotychczas skutków wyceny do wartości godziwej we wcześniejszych okresach, odpisów czy naliczonych odsetek.

Za zmianę modelu biznesowego nie uważa się:

- 1) zmiany zamiarów związanych z konkretnymi aktywami finansowymi (nawet w przypadku znacznych zmian warunków rynkowych),
- 2) tymczasowego zaniku określonego rynku aktywów finansowych,
- 3) przeniesienia aktywów finansowych między obszarami działalności stosującymi różne modele biznesowe.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania żadnych zobowiązań finansowych.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wartość godziwą tego składnika aktywów ustala się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym zamortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujmuje się w rachunku wyników.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do zamortyzowanego kosztu, wartość godziwa tego składnika aktywów staje się na dzień przeklasyfikowania jego nową wartością bilansową brutto. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny w wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wartość godziwą tego składnika aktywów ustala się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym zamortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujmuje się w innych dochodach całkowitych. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii zamortyzowanego kosztu, składnik ten zostaje przeklasyfikowany w jego wartości godziwej na dzień przeklasyfikowania. Skumulowane zyski lub straty ujęte wcześniej w innych całkowitych dochodach zostają usunięte z pozycji kapitału własnego i skorygowane w oparciu o wartość godziwą składnika aktywów finansowych na dzień przeklasyfikowania. W związku z tym składnik aktywów finansowych wycenia się na dzień przeklasyfikowania tak, jak gdyby zawsze był wyceniany według zamortyzowanego kosztu. Korekta ta dotyczy innych dochodów całkowitych i nie ma wpływu na wynik finansowy, stąd nie jest korektą wynikającą z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji kapitału własnego do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1 na dzień przeklasyfikowania.

c) ZMIANA SZACUNKU KONTRAKTOWYCH PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH - MODYFIKACJE

Modyfikacja rozumiana, jako zmiana przepływów kontraktowych składnika aktywów finansowych na podstawie aneksu do umowy może być istotna lub nieistotna. Nie stanowi modyfikacji zmiana przepływów kontraktowych wynikająca z realizacji warunków umownych.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne związane ze składnikiem aktywów finansowych podlegają renegotjacji lub jakiegokolwiek innej modyfikacji na podstawie aneksu do umowy, a renegotjacja lub modyfikacja nie prowadzą do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów finansowych („MODYFIKACJA NIEISTOTNA”) dokonuje się ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w wyniku finansowym. Korekta wartości bilansowej aktywa finansowego z tytułu modyfikacji podlega rozliczeniu w czasie w wynik odsetkowy metodą efektywnej stopy procentowej. Wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegotjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub udzielonych składników aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe) bądź, w stosownych przypadkach (np. dla zysku lub straty z tytułu zabezpieczenia pozycji zabezpieczanej), według zaktualizowanej efektywnej stopy procentowej. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

W pewnych okolicznościach renegotjacja lub modyfikacja wynikających z umowy przepływów pieniężnych związanych ze składnikiem aktywów finansowych może prowadzić do zaprzestania ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych. Jeżeli modyfikacja składnika aktywów finansowych powoduje zaprzestanie ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych, a następnie ujęcie zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych, zmodyfikowany składnik aktywów uznaje się za „nowy” składnik aktywów finansowych („MODYFIKACJA ISTOTNA”). Następuje ujęcie nowego aktywa w wartości godziwej oraz kalkulacja nowej efektywnej stopy procentowej zastosowanej do nowego aktywa. W przypadku, gdy charakterystyka zmodyfikowanego nowego aktywa finansowego (po zawarciu aneksu) odpowiada warunkom rynkowym, wartość bilansowa tego aktywa finansowego stanowi wartość godziwą.

Ocena czy dana modyfikacja aktywów finansowych jest modyfikacją istotną czy nieistotną zależy od spełnienia kryteriów ilościowych oraz jakościowych.

Przyjęte **KRYTERIA JAKOŚCIOWE** są następujące:

- Przewalutowanie,
- Zmiana dłużnika, za wyjątkiem zmiany wynikającej ze śmierci dłużnika,
- Wprowadzenie do umowy cechy umownej powodującej naruszenie testu charakterystyk przepływów pieniężnych (testu SPPI) lub usunięcie tej cechy,
- Zwiększenie zaangażowania dłużnika, które obejmuje wartość zwiększenia kapitału i udzielonych zobowiązań pozabilansowych powyżej 10% w stosunku do kapitału i zobowiązań pozabilansowych sprzed podwyższenia dla każdej pojedynczej ekspozycji.

Wystąpienie przynajmniej jednego z tych kryteriów skutkuje wystąpieniem modyfikacji istotnej.

Przyjęte **KRYTERIUM ILOŚCIOWE** stanowi test 10% polegający na analizie zmiany warunków umownych składnika aktywów finansowych skutkującej powstaniem różnicy między wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmienionego aktywa finansowego zdyskontowanych pierwotną efektywną stopą procentową a wartością analogicznych przyszłych przepływów wynikających z pierwotnego składnika aktywa finansowego zdyskontowanych tą samą stopą procentową.

Wystąpienie kryterium ilościowego (różnicy) powyżej 10% skutkuje uznaniem modyfikacji za istotną, natomiast wystąpienie kryterium ilościowego co najwyżej 10% skutkuje uznaniem modyfikacji za nieistotną.

Kryterium ilościowe nie ma zastosowania dla kredytów podlegających procesowi restrukturyzacji (tzn. występuje tylko modyfikacja nieistotna) ze względu na fakt, iż umowa ugody lub restrukturyzacji służy strategii odzyskania należności i nie stanowi nowej transakcji zawartej na odmiennych warunkach.

d) WYCENA AKTYWÓW FINANSOWYCH NABYTYCH LUB UDZIELONYCH Z UTRATĄ WARTOŚCI (POCI)

MSSF 9 wyodrębnia nową kategorię aktywów finansowych nabytych lub udzielonych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (dalej „POCI” - ang. *purchased or originated credit-impaired asset*).

Aktywa POCI dotyczą aktywów finansowych o charakterze dłużnym, wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, tj. kredytów oraz dłużnych papierów wartościowych. Ujęcie początkowe tych aktywów następuje w wartości netto (tj. bez odpisów aktualizujących) odpowiadającej wartości godziwej. Przychody odsetkowe od aktywów POCI oblicza się od wartości bilansowej netto przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej, skorygowanej o ryzyko kredytowe rozpoznane dla całego cyklu życia aktywa. Skorygowaną o ryzyko kredytowe efektywną stopę procentową liczy się poprzez uwzględnienie przyszłych przepływów pieniężnych skorygowanych o efekt ryzyka kredytowego rozpoznawanego w całym okresie życia aktywa. Zmiana szacunków w zakresie przyszłych odzysków w kolejnych okresach sprawozdawczych odnosi się do straty lub zysku z tytułu utraty wartości.

e) OSZACOWANIE WPŁYWU – KLASYFIKACJA I WYCENA

Na 1 stycznia 2018 roku zmiana klasyfikacji i wyceny dla aktywów finansowych dotyczyła:

- bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego w kwocie 4 199 milionów PLN, których portfel zgodnie z MSR 39 wyceniany był do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zgodnie z MSSF 9 portfel bonów pieniężnych z uwagi na zastosowanie modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” wyceniany jest do wartości godziwej przez inne dochody całkowite;
- portfeli kredytów, dla których z uwagi na występowanie komponentu dźwigni finansowej (formuła oprocentowania oparta o mnożnik powyżej 1) w formule oprocentowania test SPPI nie został spełniony: kredyty inwestycyjne ARiMR, wybrane kredyty obrotowe, kredyty studenckie, preferencyjny kredyt mieszkaniowy kłęski żywiolowe - dopłaty BGK, kredyty na cele mieszkaniowe – kredyty Alicja, wybrane kredyty udzielone JST. Brak spełnienia testu SPPI pomimo modelu biznesowego „utrzymanie dla przepływów pieniężnych” spowodował konieczność zmiany kategorii wyceny dla tych portfeli kredytów w kwocie 1 070 milionów PLN z zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat;
- kredytów mieszkaniowych, które mogą podlegać sprzedaży do PKO Banku Hipotecznego SA w ramach grupowania i przenoszenia (ang. *pooling*), zgodnie z MSR 39 wycenianych według zamortyzowanego kosztu, a które od 1 stycznia 2018 roku wyceniane są do wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Taka klasyfikacja jest utrzymywana na potrzeby sporządzenia sprawozdania jednostkowego Banku, z uwagi na zastosowanie modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”. Z punktu widzenia sprawozdania skonsolidowanego zmiana nie będzie miała zastosowania, gdyż kredyty podlegające poolingowi będą spełniać kryterium modelu biznesowego „utrzymanie dla przepływów pieniężnych” wewnątrz Grupy Kapitałowej. Łączna wartość reklasyfikowanych portfeli wyniosła 8 235 milionów PLN;
- wybranych transz nabytych przez Bank obligacji korporacyjnych (jeden podmiot) - pomimo zastosowania modelu biznesowego „utrzymanie dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” z uwagi na brak spełnienia testu SPPI zastosowanie miała wycena do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Łączna wartość reklasyfikowanych obligacji wyniosła 137 milionów PLN;
- dłużnych papierów wartościowych korporacyjnych i komunalnych dotychczas prezentowanych w pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom” i wycenianych według zamortyzowanego kosztu do pozycji papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu (reklasyfikacja bez wpływu na wycenę) w kwocie 4 368 milionów PLN.
- kapitałowych papierów wartościowych stanowiących udziały mniejszościowe zgodnie z MSR 39 klasyfikowane do kategorii „dostępne do sprzedaży” (wycenianych według ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości) wycenianych do wartości godziwej i reklasyfikowanych do kategorii „nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”. Wpływ reklasyfikacji na niepodzielony wynik finansowy wyniósł 90 milionów PLN.

Wdrożenie MSSF 9 począwszy od 1 stycznia 2018 roku nie wpłynęło na klasyfikację i wycenę zobowiązań finansowych Banku.

Dodatkowo Bank zastosował prospektywnie sposób ujmowania modyfikacji przepływów pieniężnych aktywów finansowych, które są odnoszone do wyniku finansowego jednorazowo w momencie przeprowadzenia modyfikacji, a zmiana wyceny bilansowej jest kalkulowana przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej. Do 31 grudnia 2017 roku wpływ modyfikacji był rozkładany w czasie metodą efektywnej stopy procentowej przez pozostały okres życia produktu.

Na moment pierwszego zastosowania MSSF 9, tj. 1 stycznia 2018 roku Bank rozpoznał jako aktywa POCl przejęte w wyniku fuzji i połączeń zaangażowania z utratą wartości (fuzja z Nordea Bank Polska i SKOK „Wesoła” w Mysłowicach) oraz zaangażowania spełniające kryteria POCl w stosunku do podmiotów korporacyjnych o wartości bilansowej netto 572 miliony PLN.

4.2 UTRATA WARTOŚCI

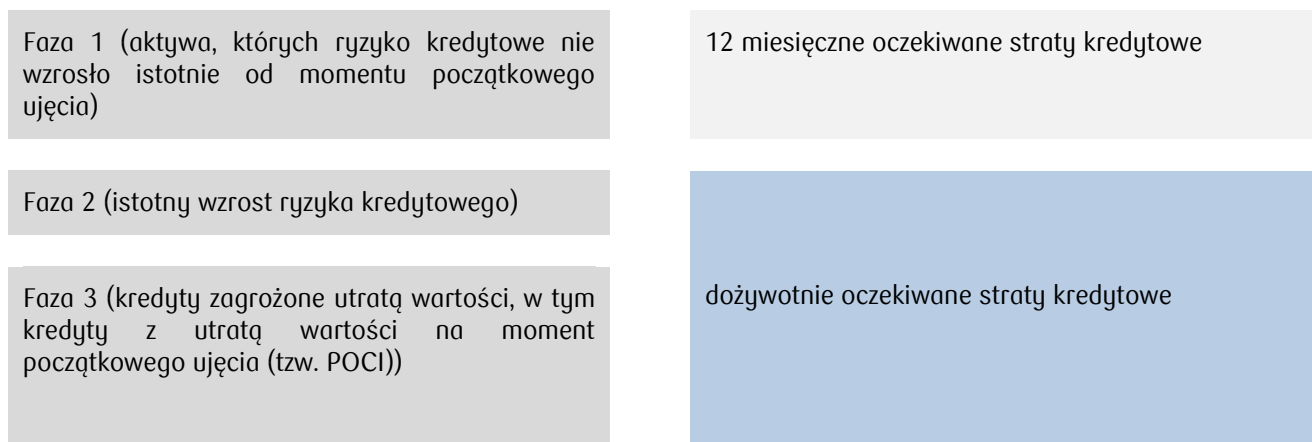
W obszarze utraty wartości Bank stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji strat oczekiwanych. Model utraty wartości ma zastosowanie do aktywów finansowych, które nie są wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, obejmujących:

- dłużne instrumenty finansowe obejmujące zaangażowania o charakterze kredytowym oraz papiery wartościowe,
- należności leasingowe,
- zobowiązania pozabilansowe finansowe oraz gwarancyjne.

Zgodnie z MSSF 9 dla inwestycji kapitałowych nie są rozpoznawane oczekiwane straty kredytowe.

Utrata wartości jest mierzona jako 12 miesięczne albo dożywotnie oczekiwane straty kredytowe dla danego aktywa.

Horyzont pomiaru oczekiwanej straty zależy od tego, czy od momentu początkowego ujęcia aktywa nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego. Ze względu na to kryterium aktywa finansowe alokowane są do 3 faz (ang. *stage*):

Przy ustalaniu odpisów na oczekiwane straty kredytowe wykorzystuje się metodę portfelową lub zindywidualizowaną.

W podejściu portfelowym odpis wyznacza się jako iloczyn parametrów ryzyka kredytowego: prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (PD), poziomu straty w momencie niewykonania zobowiązania (LGD) oraz wartości ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (EAD). W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Fazy 1 Bank stosuje maksymalnie 12-miesięczny horyzont szacowania straty oczekiwanej. W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Fazy 2 lub 3 oczekiwaną stratę szacuje się w horyzoncie do daty zapadalności ekspozycji bądź jej odnowienia.

Strata oczekiwana, zarówno w całym okresie trwania ekspozycji jak i w okresie 12 miesięcy, jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach, zdyskontowanych efektywną stopą procentową.

Przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną, oczekiwane straty kredytowe ustala się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie - jako różnicę pomiędzy wartością bilansową brutto ekspozycji kredytowej, a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, ustalonych z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy i zarządzania ekspozycją kredytową, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy rozpoznawaniu i pomiarze utraty wartości aktywów finansowych poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Szczegółowe informacje dotyczące metodyki obliczania odpisów na oczekiwane straty kredytowe zamieszczono w nocie 27.

Bank wyodrębnił portfel aktywów finansowych o niskim ryzyku kredytowym, klasyfikując do niego ekspozycje kredytowe, dla których średnia długoterminowa stopa niewypłacalności nie przekracza prawdopodobieństwa niewypłacalności ustalonego przez agencję ratingową dla najgorszej klasy ratingu inwestycyjnego. Do portfela tego zalicza w szczególności ekspozycje kredytowe wobec banków, rządów, jednostek samorządu terytorialnego oraz wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych.

OSZACOWANIE WPŁYWU – UTRATA WARTOŚCI

Bank oszacował, że z tytułu wdrożenia MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku łączny wpływ korekt z tytułu utraty wartości na kapitały własne (niepodzielony wynik finansowy) wyniósł 851 milionów PLN (po uwzględnieniu podatku odroczonego 690 milionów PLN).

4.3 RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ

MSSF 9 zwiększa zakres pozycji, które można wyznaczać jako pozycje zabezpieczone, a także umożliwia wyznaczenie jako instrumentu zabezpieczającego aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zniesiono również obowiązek retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia przy jednoczesnym zniesieniu obowiązującego wcześniej limitu 80%-125% (warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń ma być ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną). Ponadto zwiększono zakres wymaganych ujawnień dotyczących strategii zarządzania ryzykiem, przepływów pieniężnych wynikających z transakcji zabezpieczających oraz wpływu rachunkowości zabezpieczeń na sprawozdanie finansowe.

W związku z niezakończonymi jeszcze pracami nad zmianą standardu w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w ujęciu portfelowym (ang. *macro hedge*) istnieje możliwość wyboru w zakresie stosowania przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń: można albo nadal stosować przepisy MSR 39 albo stosować nowy standard MSSF 9 z wyłączeniem z zakresu zabezpieczeń portfelowych wartości godziwej odnoszących się do ryzyka stopy procentowej.

Po ukończeniu analizy ryzyk i korzyści związanych z przyjęciem rozwiązań dotyczących rachunkowości zabezpieczeń wprowadzonych przez MSSF 9 Bank zdecydował o dalszym stosowaniu MSR 39 w zakresie przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń i kontynuacji relacji zabezpieczających.

4.4 UJAWNIEŃ I DANE PORÓWNAWCZE

W ocenie Banku zastosowanie MSSF 9 wymagało istotnej zmiany sposobu prezentacji oraz zakresu ujawnień dotyczących obszaru instrumentów finansowych, w szczególności w pierwszym roku jego zastosowania, kiedy wymagane są szerokie informacje dotyczące bilansu otwarcia i dokonanych przekształceń. Bank skorzystał z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte jako element niepodzielonego wyniku finansowego w kapitałach własnych na 1 stycznia 2018 roku.

4.5 WPŁYW MSSF 9 NA FUNDUSZE WŁASNE I MIERNIKI ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Wpływ MSSF 9 na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej wynika z następujących czynników:

- zmiany klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych odniesionej na 1 stycznia 2018 roku do pozycji niepodzielony wynik finansowy i inne dochody całkowite stanowiącej element funduszy własnych na datę 1 stycznia 2018 roku (wpływ korekt z tytułu wyceny do wartości godziwej kredytów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat i inne dochody całkowite),
- zmiany modelu utraty wartości na 1 stycznia 2018 roku, której efekt również odniesiony jest do niepodzielonego wyniku finansowego i uwzględniony w funduszach własnych,
- zmian wartości aktywów z tytułu podatku odroczonego (korekta wartości aktywów z tytułu podatku odroczonego w korespondencji z pozycją niepodzielonego wyniku finansowego). Wartość aktywa z tytułu podatku odroczonego uwzględniana jest w kalkulacji ekspozycji na ryzyko zgodnie z wymogami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w sprawie

wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (dalej „rozporządzenie CRR” lub „CRR”) (tj. przypisanie wagi ryzyka 250% lub pomniejszenie funduszy własnych). Aktywa są standardowo traktowane, jako aktywo oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych.

Wpływ MSSF 9 w zakresie zmiany modelu utraty wartości na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej reguluje Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2017/2395 z 12 grudnia 2017 roku zmieniające rozporządzenie CRR w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne oraz dotyczących traktowania, jako duże ekspozycje niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walutach innych niż waluty krajowe państw członkowskich. Zgodnie z tą regulacją banki mogą stosować przepisy przejściowe w zakresie funduszy własnych i powiększać kapitał podstawowy Tier I związany z wdrożeniem nowego modelu utraty wartości w okresie kolejnych 5 lat od daty 1 stycznia 2018 roku, przy czym współczynnik korygujący będzie malał z okresu na okres.

Bank zdecydował się na pełne zastosowanie przepisów przejściowych i rozłożenie w czasie wpływu korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej.

Jednocześnie zgodnie z wyżej wymienionym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2017 roku Bank w przypadku stosowania przepisów przejściowych jest dodatkowo zobowiązany do ujawniania wartości wskaźników wyznaczonych przy założeniu braku ich stosowania (wartość funduszy własnych, wartość kapitału podstawowego Tier I, wartość kapitału Tier I, łączny współczynnik kapitałowy, współczynnik kapitału podstawowego Tier I, współczynnik kapitału Tier I, współczynnik dźwigni).

W wyniku dostosowania obliczeń regulacyjnych wymogów kapitałowych, które uwzględniają rozwiązania przejściowe dotyczące złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku, fundusze własne Banku wyliczane dla potrzeb adekwatności kapitałowej wzrosły o 10 milionów PLN, przy czym w wyniku korekt z tytułu utraty wartości wynikających z wdrożenia MSSF 9 nastąpił spadek funduszy o 38 milionów PLN, a na skutek korekt dotyczących zmian klasyfikacji i wyceny o 22 miliony PLN. Równocześnie fundusze własne Banku wzrosły o 70 milionów PLN w związku z zakończeniem okresu przejściowego określonego rozporządzeniem CRR w zakresie usuwania z funduszy własnych mającej zastosowanie wartości procentowej niezrealizowanych zysków na papierach wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite (na 31 grudnia 2017 roku usuwane było 20% tych zysków).

Bez uwzględnienia rozwiązań przejściowych wartość funduszy własnych Banku spadłaby o 642 miliony PLN, z czego na skutek korekt z tytułu utraty wartości spadłaby o 690 milionów PLN oraz z tytułu korekt dotyczących zmian klasyfikacji i wyceny o 22 miliony PLN, przy równoczesnym wzroście o 70 milionów PLN wynikającym z zakończenia okresu przejściowego wskazanego w rozporządzeniu CRR.

Zastosowanie po raz pierwszy MSSF 9 przełożyło się na obniżenie łącznego współczynnika kapitałowego Banku o 7 punktów bazowych. W przypadku niezastosowania rozwiązań przejściowych związanych z MSSF 9 i uwzględnienia pełnego wpływu wdrożenia MSSF 9 łączny współczynnik kapitałowy obniżyłby się o 37 punktów bazowych.

4.6 KLASYFIKACJA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH ZGODNIE Z MSSF 9 I MSR 39

Poniższe tabele przedstawiają uzgodnienie pomiędzy pozycjami sprawozdania z sytuacji finansowej oraz kategoriami aktywów i zobowiązań finansowych według MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku i według MSR 39 na 31 grudnia 2017 roku:

AKTYWA FINANSOWE 01.01.2018 roku KLASYFIKACJA WEDŁUG MSSF 9	Przeznaczone do obrotu	Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	-	-	-	17 765	17 765
Należności od banków	-	-	-	8 767	8 767
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	1 104	-	-	1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	1 701	-	-	-	1 701
Papiery wartościowe	472	2 886	45 602	5 990	54 950
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	1 070	8 235	172 358	181 663
Inne aktywa finansowe	-	-	-	1 748	1 748
RAZEM aktywa finansowe	2 173	5 060	53 837	206 628	267 698

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 01.01.2018 roku KLASYFIKACJA WEDŁUG MSSF 9	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	-	6	6
Zobowiązania wobec banków	-	4 299	4 299
Pochodne instrumenty zabezpieczające	204	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne	2 537	-	2 537
Zobowiązania wobec klientów	-	222 524	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	5 204	5 204
Zobowiązania podporządkowane	-	1 720	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	-	3 812	3 812
RAZEM zobowiązania finansowe	2 741	237 565	240 306

AKTYWA FINANSOWE 31.12.2017 roku KLASYFIKACJA WEDŁUG MSR 39	Przeznaczone do obrotu	Przy początkowym ujęciu wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Utrzymywane do terminu zapadalności	Pożyczki i należności	Dostępne do sprzedaży	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	-	-	-	17 765	-	17 765
Należności od banków	-	-	-	8 769	-	8 769
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	1 104	-	-	-	1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	1 701	-	-	-	-	1 701
Papiery wartościowe	472	6 409	1 622	-	42 009	50 512
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	-	186 892	-	186 892
Inne aktywa finansowe	-	-	-	1 748	-	1 748
RAZEM aktywa finansowe	2 173	7 513	1 622	215 174	42 009	268 491

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 31.12.2017 roku KLASYFIKACJA WEDŁUG MSR 39	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	-	6	6
Zobowiązania wobec banków	-	4 299	4 299
Pochodne instrumenty zabezpieczające	204	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne	2 537	-	2 537
Zobowiązania wobec klientów	-	222 524	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	5 204	5 204
Zobowiązania podporządkowane	-	1 720	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	-	3 812	3 812
RAZEM zobowiązania finansowe	2 741	237 565	240 306

4.7 KLASYFIKACJA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH ZGODNIE Z MSSF NA MOMENT POCZĄTKOWEGO ZASTOSOWANIA MSSF9

Poniższa tabela przedstawia kategorie wyceny instrumentów finansowych zgodnie z MSR 39 oraz nowe kategorie wyceny zgodnie z MSSF 9 dla aktywów i zobowiązań finansowych Banku z uwzględnieniem zmiany wyceny i odpisów z tytułu utraty wartości utworzonych zgodnie z MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku.

01.01.2018 roku	Klasyfikacja zgodnie z MSR 39	Wartość bilansowa zgodnie z MSR 39	Nowa klasyfikacja zgodnie z MSSF 9	Nowa wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9
Aktywa finansowe				
Kasa, środki w Banku Centralnym	pożyczki i należności	17 765	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	17 765
Należności od banków	pożyczki i należności	8 769	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	8 767
Pochodne instrumenty zabezpieczające	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 104	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (wycena obowiązkowa)	1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	przeznaczone do obrotu	1 701	przeznaczone do obrotu	1 701
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	przeznaczone do obrotu	472	przeznaczone do obrotu	472
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - instrumenty dłużne	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	6 409	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4 199
			nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 210
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - instrumenty dłużne	dostępne do sprzedaży	41 560	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	41 403
			nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	137
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - instrumenty kapitałowe	dostępne do sprzedaży ¹	449	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	539
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności - instrumenty dłużne	utrzymywane do terminu zapadalności	1 622	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 622
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	pożyczki i należności	182 524	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	172 358
			nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 070
			wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	8 235
Kredyty i pożyczki udzielone klientom - (instrumenty dłużne, obligacje korporacyjne i komunalne)	pożyczki i należności	4 368		
Papiery wartościowe - instrumenty dłużne			wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 368
Inne aktywa finansowe	pożyczki i należności	1 748	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 748
RAZEM aktywa finansowe		268 491		267 698

¹ Zgodnie z MSR 39 część wyżej wymienionego portfela, jako instrumenty kapitałowe nieposiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku podlegała po początkowym ujęciu wycenie według kosztu pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

Obligacje korporacyjne i komunalne, które zgodnie z MSR 39 spełniały definicję kredytów i pożyczek, na 31 grudnia 2017 roku były prezentowane w pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”. Po wejściu w życie MSSF 9, z uwagi na fakt, że papiery te spełniają kryterium testu SPPI oraz są klasyfikowane do modelu biznesowego „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”, są klasyfikowane do kategorii aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu i prezentowane w pozycji dedykowanej papierom wartościowym wycenianym według zamortyzowanego kosztu.

01.01.2018 roku	Klasyfikacja zgodnie z MSR 39	Wartość bilansowa zgodnie z MSR 39	Nowa klasyfikacja zgodnie z MSSF 9	Nowa wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9
Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	6	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	6
Zobowiązania wobec banków	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 299	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 299
Pochodne instrumenty zabezpieczające	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	204	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	204
Pozostałe instrumenty pochodne	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 537	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 537
Zobowiązania wobec klientów	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	222 524	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	5 204	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	5 204
Zobowiązania podporządkowane	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 720	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3 812	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3 812
RAZEM zobowiązania finansowe		240 306		240 306

4.8 UJAWNIEŃ DOTYCZĄCE UZGODNIENIA SALDA REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE ZGODNIE Z MSR 39 I MSR 37 DO BILANSU OTWARCIA ODPISÓW KALKULOWANYCH ZGODNIE Z MSSF 9

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie rezerw na zobowiązania pozabilansowe kalkulowane zgodnie z MSR 37 na 31 grudnia 2017 roku do bilansu otwarcia salda oczekiwanych strat kredytowych określonych zgodnie z zapisami MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku.

REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	MSR 37 wartość bilansowa 31.12.2017	Klasyfikacja	Utrata wartości	MSSF 9 wartość bilansowa 01.01.2018
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	86		86	69
Rezerwy na instrumenty, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)			47	56
Rezerwy na instrumenty, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)			6	13
Rezerwy na instrumenty zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)			33	-
				155
				103
				19
				33

4.9 UJAWNIEŃ DOTYCZĄCE UZGODNIENIA SALDA ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ZGODNIE Z MSR 39 DO BILANSU OTWARCIA ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE DLA AKTYWÓW FINANSOWYCH, KALKULOWANYCH ZGODNIE Z MSSF 9

Ujawnienia dotyczące uzgodnienia salda odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych zgodnie z MSR 39 do bilansu otwarcia odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów finansowych, kalkulowanych zgodnie z MSSF 9 zostały szczegółowo przedstawione w nocie 28 „Oczekiwane straty kredytowe”.

5. MSSF 15 PRZYCHODY Z UMÓW Z KLIENTAMI

Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 15 „Przychody z umów z klientami” został zatwierdzony do stosowania we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej w dniu 22 września 2016 roku i ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku.

MSSF 15 odnosi się do przychodów z tytułu prowizji i opłat oraz innych rodzajów wynagrodzeń generowanych przez instytucje finansowe, związanych np. z obsługą kredytów, zarządzaniem aktywami czy działalnością powierniczą, które nie są objęte zakresem Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 „Instrumenty finansowe” (MSSF 9).

Zgodnie z powyższym standardem Bank ujmuje przychody w taki sposób, aby odzwierciedlić przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta w kwocie, która odzwierciedla wynagrodzenie, do którego – zgodnie z oczekiwaniem jednostki – będzie ona uprawniona w zamian za te dobra lub usługi. Stosując niniejszy standard, Bank uwzględnia warunki umowy oraz wszystkie istotne fakty i okoliczności.

MSSF 15 wprowadził 5-stopniowy model ujmowania przychodów, na który składa się:

ETAP I: IDENTYFIKACJA UMOWY Z KLIENTEM

W ramach tego etapu następuje identyfikacja umów z klientami poprzez analizę spełnienia wszystkich następujących kryteriów:

1. strony umowy zawarły umowę (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami handlowymi) i są zobowiązane do wykonania swoich obowiązków,
2. Bank jest w stanie zidentyfikować prawa każdej ze stron dotyczące dóbr lub usług, które mają zostać przekazane,
3. Bank jest w stanie zidentyfikować warunki płatności za dobra lub usługi, które mają zostać przekazane,
4. umowa ma treść ekonomiczną (tzn. można oczekiwać, że w wyniku umowy ulegnie zmianie ryzyko, rozkład w czasie lub kwota przyszłych przepływów pieniężnych), oraz
5. jest prawdopodobne, że Bank otrzyma wynagrodzenie, które będzie mu przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi. Oceniając, czy otrzymanie kwoty wynagrodzenia jest prawdopodobne, Bank uwzględnia zdolność i zamiar zapłaty kwoty wynagrodzenia przez klienta w odpowiednim terminie, z uwzględnieniem wszelkich upustów cenowych.

ETAP II: IDENTYFIKACJA ODRĘBNYCH ZOBOWIĄZAŃ DO WYKONANIA ŚWIADCZENIA

Zobowiązanie do wykonania świadczenia to przyrzeczenie (domniemane lub sprecyzowane) do przekazania klientowi dóbr lub usług, które identyfikowane są w momencie zawarcia umowy na bazie warunków umownych, jak również wynikają ze zwyczajowych praktyk handlowych. Bank w momencie zawarcia umowy dokonuje oceny dóbr lub usług przyrzeczonych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta:

1. dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić lub
2. grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

Dobro lub usługa przyrzeczona klientowi są odrębne, jeżeli są spełnione oba poniższe warunki:

1. klient może odnosić korzyści z dobra lub usługi albo bezpośrednio, albo poprzez powiązanie z innymi zasobami, które są dla niego łatwo dostępne (tj. dobro lub usługa mogą być odrębne) oraz
2. zobowiązanie jednostki do przekazania dobra lub usługi na rzecz klienta można zidentyfikować jako odrębne w stosunku do innych zobowiązań określonych w umowie (tj. dobro lub usługa są odrębne w ramach samej umowy).

Bank identyfikuje opcje zakupu dodatkowych dóbr lub usług dla klienta (punkty lojalnościowe) jako odrębne zobowiązania do wykonania świadczeń, jeżeli dają one klientowi istotne prawa (prawo materialne, którego klient nie uzyskałby, jeżeli nie zawarłby przedmiotowej umowy).

W przypadku gdy w procesie dostarczania wybranych usług dla klienta zaangażowany jest podmiot trzeci, Bank dokonuje oceny, czy występuje w roli agenta, czy zleceniodawcy, biorąc pod uwagę przede wszystkim możliwość kontrolowania danej usługi przed jej przekazaniem klientowi (zasada kontroli).

ETAP III: USTALENIE CENY TRANSAKCYJNEJ

Bank na moment zawarcia umowy ustala cenę transakcyjną odrębnego dobra lub odrębnej usługi będącej przedmiotem każdego zobowiązania do wykonania świadczenia, uwzględniając warunki umowy oraz stosowane zwyczajowe praktyki handlowe.

Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia, które zgodnie z oczekiwaniem Banku będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich.

Przy ustalaniu ceny transakcyjnej uwzględniane są następujące komponenty: wynagrodzenie zmienne, wartość pieniądza w czasie, wynagrodzenie niegotówkowe oraz wynagrodzenie płatne klientowi. W zakresie wynagrodzenia zmiennego (np. rabaty od organizacji płatniczych) Bank oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniony w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług.

ETAP IV: PRZYPISANIE CENY TRANSAKCYJNEJ DO POSZCZEGÓLNYCH ZOBOWIĄZAŃ DO WYKONANIA ŚWIADCZENIA

Bank przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniem Banku – przysługuje w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi. Bank przypisuje ceny transakcyjne na podstawie modelu względnej wartości godziwej.

ETAP V: UJĘCIE PRZYCHODU W MOMENCIE REALIZACJI ZOBOWIĄZANIA WYNIKAJĄCEGO Z UMOWY

Bank ujmuje przychody w momencie spełnienia (lub w trakcie spełniania) zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi. Dobro zostaje przekazane, a usługa wykonana w momencie uzyskania przez klienta kontroli.

Bank zastosował MSSF 15 od 1 stycznia 2018 roku. Bank przeanalizował główne rodzaje umów, w odniesieniu do których otrzymuje wynagrodzenie ujmowane w kategorii prowizji i opłat oraz pozostałych przychodów operacyjnych. Analiza objęła zarówno umowy z klientami w zakresie produktów bankowych, w odniesieniu do których Bank uzyskuje opłaty i prowizje niebędące częścią efektywnej stopy procentowej, umowy z zakresu bancassurance, umowy dotyczące usług dystrybucji i zarządzania funduszami inwestycyjnymi, umowy gwarantowania emisji obligacji, umowy z międzynarodowymi organizacjami płatniczymi, jak również umowy z zakresu gospodarki własnej Banku.

Bank nie zidentyfikował umów, w przypadku których wdrożenie MSSF 15 miałoby istotny wpływ na sprawozdanie finansowe. Bank wybrał metodę retrospektywną uproszczoną na potrzeby pierwszego zastosowania MSSF 15.

6. MSSF 16 LEASING

Standard obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie i zastąpił obecnie obowiązujący MSR 17 „Leasing”. Zgodnie z MSSF 16 umowa jest leasingiem lub zawiera leasing, jeśli przekazuje prawo do użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na dany okres w zamian za wynagrodzenie. Istotnym elementem nowej definicji leasingu jest wymóg sprawowania kontroli nad użytkowanym aktywem i czerpania korzyści ekonomicznych ze zidentyfikowanego w umowie składnika aktywów.

MSSF 16 eliminuje z punktu widzenia leasingobiorcy klasyfikację leasingu na leasing operacyjny i leasing finansowy, wprowadzając jeden model ujęcia i wyceny zbieżny z ujęciem leasingu finansowego w ramach MSR 17. Leasingobiorca jest zobowiązany rozpoznać aktywa z tytułu prawa do użytkowania przedmiotu leasingu w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz zobowiązania z tytułu płatności leasingowych, za wyjątkiem krótkoterminowych umów leasingowych (do 12 miesięcy) oraz umów leasingowych dotyczących nieistotnych kwotowo składników aktywów. Leasingobiorca jest również zobowiązany rozpoznać koszty amortyzacji składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania przedmiotu leasingu oraz koszty odsetek z tytułu zobowiązania leasingowego w rachunku zysków i strat (zgodnie z MSR 17 wydatki związane z wykorzystaniem aktywów będących przedmiotem leasingu ujęte były w ogólnych kosztach administracyjnych). Aktywa z tytułu prawa do użytkowania podlegają liniowej amortyzacji natomiast zobowiązania z tytułu umów leasingowych podlegają wycenie metodą zamortyzowanego kosztu.

Bank dokonał wdrożenia standardu retrospektywnie z odniesieniem skumulowanego efektu zastosowania standardu do kapitałów własnych na dzień 1 stycznia 2019 roku bez przekształcania danych porównawczych, ujmując aktywa z tytułu praw do użytkowania w kwocie równej zobowiązaniom z tytułu leasingu w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, skorygowanych o kwoty przedpłat ujętych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej bezpośrednio przed dniem pierwszego zastosowania.

WPLYW MSSF 16 NA SPRAWOZDANIE FINANSOWE

Bank w IV kwartale 2018 roku zakończył projekt wdrożenia MSSF 16, w ramach którego wykonane zostały następujące prace wdrożeniowe:

- analiza wszystkich zawartych przez Bank umów zakupu towarów i usług, w tym w szczególności umów leasingu operacyjnego, najmu i dzierżawy, aktywnych na dzień pierwszego zastosowania standardu, pod kątem występowania leasingu zgodnie z definicją zawartą w nowym standardzie,
- opracowanie metodyki identyfikacji umów leasingowych i organizacji procesu wyceny i gromadzenia danych kontraktowych,
- zmiany w politykach rachunkowości i procedurach wewnętrznych oraz systemach informatycznych Banku,
- wdrożenie narzędzia do kalkulacji wartości praw i zobowiązań z tytułu leasingu.

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU LEASINGU

W wyniku wdrożenia standardu Bank rozpoznał zobowiązania z tytułu leasingu w kwocie 885 milionów PLN w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych pozostających do zapłaty na moment rozpoczęcia stosowania MSSF 16, na które składają się stałe opłaty leasingowe oraz zmienne opłaty leasingowe uzależnione od indeksów rynkowych. Wartość zobowiązania została skorygowana o koszty zapłacone z góry według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku w wysokości 4 milionów PLN.

AKTYWA Z TYTUŁU PRAWA DO UŻYTKOWANIA

Bank rozpoznał 889 milionów PLN aktywów z tytułu prawa do użytkowania na dzień 1 stycznia 2019 roku, na które składają się kwota początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu w kwocie 885 milionów PLN oraz opłaty leasingowe opłacone z góry w wysokości 4 milionów PLN.

Dodatkowo Bank w związku z wdrożeniem zaklasyfikował prawa wieczystego użytkowania gruntów do leasingu. W konsekwencji Bank dokonał spisania prawa wieczystego użytkowania gruntów ujętego w księgach rachunkowych według stanu na 31 grudnia 2018 roku obciążając niepodzielony wynik finansowy w kwocie 111 milionów PLN.

ZASTOSOWANE SZACUNKI

Wdrożenie MSSF 16 wymagało przyjęcia przez Bank następujących istotnych szacunków, które mają wpływ na wycenę zobowiązań z tytułu leasingu oraz aktywów z tytułu prawa do użytkowania:

- Ustalenie okresu leasingu w odniesieniu do umów zawartych na czas nieokreślony

W przypadku umów zawartych na czas nieokreślony dotyczących placówek oddziałów Banku Bank przyjął okres leasingu spójny z okresem amortyzacji nieumorzonych na dzień przejścia inwestycji wykonanych w tych nieruchomościach, a w przypadku braku takich inwestycji okres 4 lat, biorąc pod uwagę istotne koszty związane ze zmianą lokalizacji oddziałów w trakcie ich funkcjonowania. Łączny wpływ wydłużenia okresu leasingu na wartość zobowiązania ponad nieodwołalny okres leasingu (umowny okres wypowiedzenia) wynosi 227 milionów PLN.

- Ustalenie stopy procentowej stosowanej do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych

Stopy dyskonta użyte przez Bank do zdyskontowania przyszłych płatności leasingowych (krajowe stopy pożyczkowe) mieszczą się w przedziale dla PLN od 2,06% do 4,09%, dla EUR od 0,6% do 1,5%, a dla USD od 3,8% do 4,0% i zostały skalkulowane na bazie krzywych odzwierciedlających koszt finansowania w danej walucie, pokrywających tenor najdłuższej umowy leasingowej podlegającej wycenie i odzwierciedlających – dla danej waluty – stałą rynkową stopę procentową oraz koszt finansowania Banku. Tenory umów leasingowych mieszczą się w przedziale od 1 roku do 99 lat.

Łączny wpływ dyskonta z tytułu zastosowania powyższych stóp do kalkulacji wartości bieżącej zobowiązań z tytułu leasingu wyniósł 299 milionów PLN.

WPŁYW NA RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT, SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ORAZ WSPÓŁCZYNNIKI ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Bank oczekuje, że zastosowanie nowego standardu obniży wynik netto 2019 roku o około 10 milionów PLN. Nastąpi zmiana w wykazywaniu spłat rat leasingowych w sprawozdaniu z przepływów środków pieniężnych. Spłaty rat leasingowych będą wykazywane w przepływach z działalności finansowej, a nie jak dotychczas w przepływach z działalności operacyjnej.

Szacunkowy roczny koszt amortyzacji aktywów z tytułu prawa do użytkowania wyniesie 180 milionów PLN, a koszt odsetkowy 20 milionów PLN.

Dodatkowe obciążenie podatkiem od niektórych instytucji finansowych z tytułu ujęcia aktywów z tytułu prawa do użytkowania wyniesie ok. 4 miliony PLN rocznie.

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Bank ocenia, że wzrost aktywów wynikający z rozpoznania aktywów z tytułu prawa do użytkowania z tytułu umów leasingu spowoduje wzrost wymogów kapitałowych o 75 milionów PLN. Dodatkowo, w związku ze spisaniem prawa wieczystego użytkowania gruntów w wysokości 111 milionów PLN, o taką wartość spadną fundusze własne Banku. Powyższe wpłynę na zmniejszenie współczynnika kapitału Tier I o ok. 17 p.b. oraz łącznego współczynnika kapitałowego o ok. 18 p.b.

ŁĄCZNY WPŁYW KOREKT Z TYTUŁU WDROŻENIA MSSF 16 NA AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA BANKU

Uzgodnienie różnicy pomiędzy kwotami przyszłych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego ujawnionymi zgodnie z MSR 17 na 31 grudnia 2018 roku, a zobowiązaniami z tytułu leasingu ujętymi na 1 stycznia 2019 roku według MSSF 16:

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego 31.12.2018 roku (bez dyskonta)	592
Przyszłe płatności z tytułu praw wieczystego użytkowania	370
Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego łącznie z przyszłymi płatnościami z tytułu praw wieczystego użytkowania 31.12.2018 roku (bez dyskonta)	962
Krótkoterminowe umowy leasingowe	(5)
Wpływ dyskonta przy użyciu krajowej stopy procentowej w wysokości 2,56%	(299)
Korekta o różnicę w ujęciu opcji przedłużenia/zakończenia umowy leasingowej	227
Zobowiązania finansowe z tytułu leasingu Stan na 01.01.2019 roku	885

Wpływ wdrożenia MSSF 16 na ujęcie dodatkowych zobowiązań finansowych i odpowiadających im aktywów z tytułu prawa do użytkowania aktywów:

Wpływ na sprawozdanie z sytuacji finansowej	31.12.2018 roku według MSR 17	Spisanie prawa wieczystego użytkowania gruntów	Efekt ujęcia umów leasingu (z dyskontem)		Łączny efekt ujęcia umów leasingu (z dyskontem)	01.01.2019 roku według MSSF 16
			z tytułu prawa wieczystego użytkowania	z tytułu leasingu operacyjnego		
AKTYWA						
Rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	2 082	(111)	124	765	889	2 860
prawo do użytkowania aktywów	X	-	124	765	889	889
grunty i budynki	1 383	(111)	-	-	-	1 272
Inne aktywa, w tym:	2 318	-	-	(4)	(4)	2 314
czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	57	-	-	(4)	(4)	53
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY						
Pozostałe zobowiązania, w tym:	3 189	-	124	761	885	4 074
zobowiązania z tytułu leasingu	X	-	124	761	885	885
KAPITAŁ WŁASNY	38 360	(111)	-	-	-	38 249

Zaprezentowany wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 16 na aktywa i zobowiązania finansowe, wynik finansowy netto oraz obciążenie podatkiem od niektórych instytucji finansowych, zgodnie z naszą najlepszą wiedzą, jest najlepszym szacunkiem na moment publikacji niniejszego sprawozdania finansowego.

7. OBJAŚNIENIE RÓŻNIC MIĘDZY WCZEŃNIEJ PUBLIKOWANYMI SPRAWOZDANIAMI A NINIEJSZYM SPRAWOZDANIEM FINANSOWYM

Poza zmianami wynikającymi z wdrożenia MSSF 9 w sprawozdaniu finansowym PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku Bank dokonał w celu lepszego odzwierciedlenia następujących zmian w ujęciu i prezentacji.

RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 dane przed przekształceniem	Wydzielenie wyniku z tytułu odpisów na straty kredytowe i wyniku z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych		Reklasyfikacja rezerw na sprawy sporne oraz innych rezerw	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 przekształcone
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(1 530)	1 526	4	-	-
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	-	(1 470)	-	-	(1 470)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	-	(56)	-	-	(56)
Pozostałe przychody operacyjne	154	-	10	-	164
Pozostałe koszty operacyjne	(97)	-	(14)	-	(111)
Razem	(1 473)	-	-	-	(1 473)

SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 przed przekształceniem	wydzielenie pozycji zmiana stanu pochodnych instrumentów zabezpieczających oraz pozostałych instrumentów pochodnych	reklasyfikacja do pozycji zmiana stanu "innych aktywów"	wydzielenie pozycji zmiana stanu "aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży"	wydzielenie pozycji zmiana stanu "skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw" oraz zmian stanu skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	wydzielenie pozycji zmiana stanu "zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych"	wydzielenie pozycji zmiana stanu "zobowiązań podporządkowanych"	wydzielenie pozycji zmiana stanu "zobowiązań wobec Banku Centralnego"	reklasyfikacja do pozycji zmiana stanu "papierów wartościowych"	reklasyfikacja naliczonych odsetek, dyskonta, premii od dłużnych papierów wartościowych do pozycji zmiana stanu "papierów wartościowych"	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 przekształcone
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej											
zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych	(1 399)	1 399	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zmiana stanupochodnych instrumentów zabezpieczających	-	(1 682)	-	-	-	-	-	-	-	-	(1 682)
zmiana stanu pozostałych instrumentów pochodnych	-	283	-	-	-	-	-	-	-	-	283
zmiana stanu instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	5 221	-	-	-	-	-	-	-	(5 221)	-	-
zmiana stanu papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	-	-	5 221	(257)	4 964
zmiana stanu innych aktywów oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	220	-	(238)	18	-	-	-	-	-	-	-
zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(18)	-	-	-	-	-	-	(18)
zmiana stanu innych aktywów	-	-	238	-	(17)	-	-	-	-	-	221
zmiana stanu rezerw i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	(116)	-	-	-	116	-	-	-	-	-	-
zmiana stanu skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	-	-	-	-	(108)	-	-	-	-	-	(108)
zmiana stanu skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	9
zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych	-	-	-	-	-	(59)	-	-	-	-	(59)
zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	17
zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
zmiana stanu zobowiązań wobec banków	(1 412)	-	-	-	-	-	-	(2)	-	-	(1 414)
Inne korekty	(266)	-	-	-	-	59	(17)	-	-	257	33
Razem	2 248	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 248

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW	31.12.2017 dane przed przekształceniem	Wydzielenie do odrębnej pozycji otrzymanych kredytów i pożyczek	31.12.2017 przekształcone
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:			
Zobowiązania wobec ludności	150 537	-	150 537
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	86 612	-	86 612
Depozyty terminowe	63 719	-	63 719
Pozostałe zobowiązania	206	-	206
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	60 578	(7 882)	52 696
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	39 719	-	39 719
Depozyty terminowe	11 992	-	11 992
Otrzymane kredyty i pożyczki	7 882	(7 882)	-
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	48	-	48
Pozostałe zobowiązania	937	-	937
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	11 409	-	11 409
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	9 555	-	9 555
Depozyty terminowe	1 820	-	1 820
Pozostałe zobowiązania	34	-	34
Otrzymane kredyty i pożyczki	-	7 882	7 882
Razem	222 524	-	222 524

Rezerwy	31.12.2017 dane przed przekształceniem	Wydzielenie z pozycji inne rezerwy rezerw na świadczenia i restrukturyzację	31.12.2017 przekształcone
Rezerwa na nierozstrzygnięte sprawy sporne	18	-	18
Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	45	14	59
Restrukturyzacja	-	21	21
Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	86	-	86
Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze	61	(35)	26
Razem	210	-	210

NOTY DO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT

8. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK

Zasady rachunkowości

Przychody i koszty z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami i pożyczkami

Informacje finansowe

Przychody z tytułu odsetek

Koszty z tytułu odsetek

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody i koszty z tytułu odsetek obejmują odsetki, w tym premię i dyskonto z tytułu instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz instrumentów wycenianych do wartości godziwej. W przychodach odsetkowych ujmowane są przychody odsetkowe od pochodnych instrumentów zabezpieczających. W przychodach i kosztach odsetkowych ujmowane są również rozliczane w czasie z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone, wchodzące w skład wyceny instrumentu finansowego.

Przychody i koszty z tytułu odsetek ujmowane są na zasadzie memoriałowej i z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, która dyskontuje oszacowane przyszłe przepływy pieniężne w ciągu całego oczekiwanego okresu życia składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego do wartości bilansowej brutto składnika aktywów lub do zamortyzowanego kosztu zobowiązania finansowego, za wyjątkiem:

- aktywów finansowych zakupionych lub udzielonych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (tzw. aktywa POCI). Przychody odsetkowe od tych aktywów oblicza się od wartości bilansowej netto przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe rozpoznane dla całego okresu życia aktywa,
- składników aktywów finansowych niebędących zakupionymi lub udzielonymi składnikami aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, które następnie stały się składnikami aktywów finansowych dotkniętymi utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe. Przychody odsetkowe od tych aktywów oblicza się od wartości bilansowej netto przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej z momentu rozpoznania przesłanki utraty wartości tego aktywa.

Wylczenie efektywnej stopy obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

W przychodach odsetkowych ujęty został również efekt rozliczenia wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych przejętych w ramach połączeń jednostek zależnych.

PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU SPRZEDAŻY PRODUKTÓW UBEZPIECZENIOWYCH POWIĄZANYCH Z KREDYTAMI I POŻYCZKAMI

Z uwagi na fakt, iż Bank oferuje produkty ubezpieczeniowe wraz z kredytami i pożyczkami i brak jest możliwości zakupu w Banku identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego bez zakupu kredytu czy pożyczki, opłaty uzyskiwane przez Bank z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych traktowane są jako integralna część wynagrodzenia z tytułu oferowanych instrumentów finansowych.

Otrzymane oraz należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych dla produktów bezpośrednio powiązanych z instrumentami finansowymi jest rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej i ujmowane w przychodzie odsetkowym. Jedynie w części odpowiadającej za wykonanie usługi pośrednictwa wynagrodzenie jest ujmowane w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia.

Podział wynagrodzenia na część prowizyjną oraz odsetkową dokonywany jest w proporcji wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości.

Wycena wartości godziwej instrumentu finansowego opiera się na podejściu dochodowym, opartym na przeliczeniu przyszłych przepływów pieniężnych na ich wartość bieżącą przy zastosowaniu stopy dyskonta, składającej się ze stopy wolnej od ryzyka ustalonej w odniesieniu do średniej z ostatniego roku kalendarzowego stopy rentowności obligacji skarbowych o 5-letnich i 10-letnich okresach zapadalności, premii z tytułu ryzyka ustalonej w odniesieniu do rocznych kosztów ryzyka kredytowego oraz pozostałej ponad premię za ryzyko kredytowe, odzwierciedlającej wszystkie inne czynniki, które uczestnicy rynku uwzględniliby w danych okolicznościach w wycenie do wartości godziwej.

Natomiast wycena wartości godziwej usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego opiera się na podejściu rynkowym polegającym na wykorzystaniu cen i innych informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych są rozliczane w analogiczny sposób do rozliczania przychodów, tj. jako element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego lub jednorazowo.

Bank dokonuje okresowego oszacowania kwoty wynagrodzenia, które będzie w przyszłości podlegało zwrotowi w związku z wcześniejszym zakończeniem umowy ubezpieczeniowej i odpowiednio pomniejsza rozpoznawane przychody odsetkowe lub prowizyjne.

INFORMACJE FINANSOWE

	2018				2017	
	Przychody z tytułu odsetek od instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	Przychody z tytułu odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Przychody o charakterze zbliżonym do odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Razem	Razem	
kredytów i innych należności udzielonych bankom	173	-	-	173	173	202
pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	-	503	503	503	408
dłużnych papierów wartościowych ¹	196	1 084	73	1 353	1 353	1 219
kredytów i pożyczek udzielonych klientom ¹	8 159	272	44	8 475	8 475	8 246
Razem	8 528	1 356	620	10 504	10 504	10 075
w tym: przychody z tytułu odsetek od instrumentów finansowych z utratą wartości	264	13	-	277	277	237

¹ w pozycji „dłużne papiery wartościowe” oraz „kredyty i pożyczki udzielone klientom” ujmowany jest wynik na modyfikacji nieistotnej w kwocie (16) milionów PLN.

	2018				2017	
	Koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	Koszty z tytułu odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Koszty o charakterze zbliżonym do odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Razem	Razem	
zobowiązań wobec banków (z wyłączeniem kredytów i pożyczek otrzymanych)	(33)	-	-	(33)	(33)	(21)
kredytów i pożyczek otrzymanych	(293)	-	-	(293)	(293)	(413)
zobowiązań wobec klientów (z wyłączeniem kredytów i pożyczek otrzymanych)	(1 487)	-	-	(1 487)	(1 487)	(1 556)
dłużnych papierów wartościowych	(6)	(53)	(18)	(77)	(77)	(90)
emisji papierów wartościowych	(40)	-	-	(40)	(40)	(28)
zobowiązań podporządkowanych	(84)	-	-	(84)	(84)	(66)
Razem	(1 943)	(53)	(18)	(2 014)	(2 014)	(2 174)

	2018			
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	Razem
kredytów i innych należności udzielonych bankom	-	-	173	173
pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	-	503	503
dłużnych papierów wartościowych	-	-	1 353	1 353
kredytów i pożyczek udzielonych klientom	6 711	1 764	-	8 475
Razem	6 711	3 290	503	10 504

9. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody z tytułu prowizji i opłat niepodlegających rozliczeniu metodą efektywnej stopy procentowej ujmują się w taki sposób, aby odzwierciedlić przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta w kwocie, która odzwierciedla wynagrodzenie, do którego – zgodnie z oczekiwaniem Banku – będzie uprawniony w zamian za te dobra lub usługi, zgodnie z pięciostopniowym modelem ujmowania przychodów, o którym mowa w nocie 5 MSSF 15

„Przychody z umów z klientami”. Do przychodów zaliczane są jednorazowo opłaty pobierane przez Bank za wykonanie czynności niezwiązanych bezpośrednio z powstaniem składnika aktywów finansowych, a także rozliczane liniowo opłaty za świadczenie usług przez Bank w okresie dłuższym niż 3 miesiące. Do przychodów prowizyjnych zalicza się także opłaty i prowizje rozliczane w czasie metodą liniową, otrzymane od udzielonych kredytów i pożyczek o niestalonych harmonogramach przyszłych przepływów pieniężnych, dla których nie można ustalić efektywnej stopy procentowej.

Dla każdego zobowiązania do wykonania świadczenia Bank ustala w momencie zawarcia umowy czy będzie spełniać zobowiązanie do wykonania świadczenia w miarę upływu czasu czy też spełni je w określonym momencie.

Zasady rachunkowości dotyczące ujęcia przychodów prowizyjnych z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami i pożyczkami opisane zostały w notce 8 „Przychody i koszty z tytułu odsetek”.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	2018	2017
Kredyty i ubezpieczenia	793	742
Fundusze inwestycyjne i działalność maklerska	326	564
Karty	523	495
Rachunki bankowe i pozostałe	840	886
Razem	2 482	2 687

PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	2018	2017
Kredyty i ubezpieczenia	793	742
udzielanie kredytów i pożyczek	637	637
oferowanie produktów ubezpieczeniowych	156	105
Fundusze inwestycyjne i działalność maklerska	345	585
obsługa funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	185	391
obsługa i sprzedaż produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych	14	15
prowadzenie działalności maklerskiej	146	179
Karty	1 221	1 110
Rachunki bankowe i pozostałe	1 133	1 174
obsługa rachunków bankowych	812	835
operacje kasowe	79	87
obsługa masowych operacji zagranicznych	104	101
sprzedaż i dystrybucja znaków opłaty sądowej	1	5
zlecenia klientowskie	46	44
usługi powiernicze	6	6
inne	85	96
Razem	3 492	3 611

KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	2018	2017
Fundusze inwestycyjne i działalność maklerska	(19)	(21)
Karty	(698)	(615)
Rachunki bankowe i pozostałe	(293)	(288)
provizje poniesione na rzecz podmiotów zewnętrznych za sprzedaż produktów	(78)	(87)
kontrola inwestycji budowlanych i wyceny nieruchomości	(44)	(41)
usługi rozliczeniowe	(31)	(29)
provizje za usługi operacyjne banków	(13)	(17)
wysyłka SMS	(27)	(21)
inne ¹	(100)	(93)
Razem	(1 010)	(924)

¹ m. in. z tytułu obsługi kredytów, obsługi masowych operacji zagranicznych, centralnego rozliczania transakcji instrumentami pochodnymi, emisji euroobligacji oraz usług akwizycyjnych.

PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT WEDŁUG SEGMENTÓW	2018			Razem
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	
Kredyty i ubezpieczenia	648	145	-	793
udzielanie kredytów i pożyczek	492	145	-	637
oferowanie produktów ubezpieczeniowych	156	-	-	156
Fundusze inwestycyjne i działalność maklerska	228	117	-	345
obsługa funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	176	9	-	185
obsługa i sprzedaż produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych	14	-	-	14
prowadzenie działalności maklerskiej	38	108	-	146
Karty	1 201	20	-	1 221
Rachunki bankowe i pozostałe	941	192	-	1 133
obsługa rachunków bankowych	753	59	-	812
operacje kasowe	60	19	-	79
obsługa masowych operacji zagranicznych	61	43	-	104
sprzedaż i dystrybucja znaków opłaty sądowej	-	1	-	1
zlecenia klientowskie	27	19	-	46
usługi powiernicze	-	6	-	6
inne	40	45	-	85
Razem	3 018	474	-	3 492

10. PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania, jeżeli Bank jest uprawniony do otrzymania dywidendy, istnieje prawdopodobieństwo, że Bank uzyska korzyści ekonomiczne związane z dywidendą oraz wysokość dywidendy można wycenić w wiarygodny sposób.

INFORMACJE FINANSOWE

PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND	2018	2017
od emitentów niepowiązanych z Bankiem z tytułu:		12
aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		1
instrumentów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych do wartości godziwej		11
inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		11
od jednostek zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć, w tym od:		311
PKO Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych SA	156	60
CEUP eService sp. z o.o.	22	13
PKO BP BANKOWY PTE SA	8	5
PKO BP Finat sp. z o.o.	64	45
PKO Leasing SA	61	-
Razem		323
		135

11. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej. W pozycji ujmowana jest również część nieefektywna zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych dla strategii zabezpieczających, w których instrumentem zabezpieczającym są kontrakty IRS, a także zyski i straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczanym ryzykiem (zabezpieczenie wartości godziwej).

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	2018
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	(34)
Instrumenty finansowe nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	79
Instrumenty pochodne (w tym nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych)	(3)
Razem	42

WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	2017
Instrumenty dłużne	3
Instrumenty kapitałowe	1
Instrumenty pochodne (w tym nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych)	-
Pozostałe, w tym zyski i straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczaniem ryzykiem (zabezpieczenie wartości godziwej)	(1)
Razem	3

12. WYNIK Z POZYCJI WYMIANY

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, wynikające z wyceny aktywów i zobowiązań walutowych oraz z wyceny do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS oraz opcje walutowe). W pozycji tej ujmowana jest również część nieefektywna zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych dla strategii zabezpieczających, w których instrumentem zabezpieczającym są kontrakty CIRS.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe dla kredytów, pożyczek i innych należności wyrażonych w walutach obcych, które są tworzone w złotych, podlegają aktualizacji wraz ze zmianą wartości wyceny aktywów walutowych, na które są tworzone. Efekt tej aktualizacji ujmowany jest w wyniku z pozycji wymiany.

WYNIK Z POZYCJI WYMIANY	2018	2017
Wynik z pozycji wymiany, w tym:		
nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w wyniku z pozycji wymiany	(1)	3
Razem	469	419

13. ZYSKI LUB STRATY Z TYTUŁU ZAPRZESTANIA UJMOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NIEWYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

ZYSKI LUB STRATY Z TYTUŁU ZAPRZESTANIA UJMOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NIEWYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	2018	2017
Wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		129
Wycenianych według zamortyzowanego kosztu		4
kredyty i pożyczki udzielone klientom		4
Razem		133

14. WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW NA STRATY KREDYTOWE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zasady rachunkowości dotyczące rozpoznania wyniku z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu odpisów na oczekiwane straty kredytowe i rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje zostały opisane dla poszczególnych pozycji odpowiednio w poszczególnych notach. Na wynik z tytułu odpisów składają się utworzenia oraz rozwiązania odpisów aktualizujących na oczekiwane straty kredytowe i rezerw.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW NA STRATY KREDYTOWE	2018	2017
Dłużne papiery wartościowe	(4)	(64)
dostępne do sprzedaży		(64)
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4	
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	(8)	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(1 209)	(1 389)
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	(14)	
mieszkaniowe	(14)	
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	(1 195)	-
mieszkaniowe	(144)	-
gospodarcze	(498)	-
konsumpcyjne	(553)	-
Inne aktywa finansowe	(1)	3
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	(72)	(20)
Razem	(1 286)	(1 470)

SKUMULOWANE ODPISY NA STRATY KREDYTOWE ORAZ ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI (STAN)	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Należności od banków	4	2	-
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4	-	-
Kapitałowe papiery wartościowe			52
dostępne do sprzedaży			52
Dłużne papiery wartościowe	30	26	246
dostępne do sprzedaży			246
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	10	15	
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	20	11	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 511	10 043	7 170
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	7 511	10 043	7 170
Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	227	155	86
Inne aktywa finansowe	95	99	99
Razem	7 867	10 325	7 653

15. WYNIK Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH

WYNIK Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH	2018	2017
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	(11)	(8)
Rzeczowe aktywa trwałe	(9)	(8)
Wartości niematerialne	(10)	-
Inwestycje w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	(66)	(25)
Inne aktywa niefinansowe	(15)	(15)
Razem	(111)	(56)

SKUMULOWANE ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	-	-	262
Rzeczowe aktywa trwałe	35	29	29
Wartości niematerialne	25	15	15
Inwestycje w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	915	849	849
Inne aktywa niefinansowe	113	108	108
Razem	1 088	1 263	1 263

16. POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski ze sprzedaży/likwidacji składników środków trwałych, wartości niematerialnych i aktywów przejętych za długi, sprzedaży udziałów w jednostkach zależnych, odzyskanych należności nieściągalnych, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien oraz przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty ze sprzedaży/likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych i aktywów przejętych za długi oraz koszty przekazanych darowizn.

INFORMACJE FINANSOWE

POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE	2018	2017
Zyski ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia		30
Otrzymane odszkodowania, kary i grzywny	1	-
Przychody uboczne	27	27
Odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne	7	2
Przychody z BFG z tytułu gwarancji	8	-
Rozwiązanie rezerwy na przyszłe płatności	16	2
Rozwiązanie rezerwy na sprawy sporne	4	8
Inne ¹	78	51
Razem	171	164

¹ W pozycji „Inne” w 2018 roku została ujęta kwota 21 milionów PLN dotycząca zwrotu kary nałożonej przez UOKIK.

POZOSTAŁE KOSZTY OPERACYJNE	2018	2017
Straty na sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych	(10)	(17)
Koszty przekazanych darowizn	(53)	(23)
Koszty uboczne	(16)	(16)
Utworzenie rezerwy na potencjalny zwrot klientom prowizji i opłat ¹	(62)	-
Utworzenie rezerwy na przyszłe płatności	(6)	(4)
Utworzenie rezerwy na sprawy sporne ²	(43)	(10)
Inne	(36)	(41)
Razem	(226)	(111)

¹ Szczegółowy opis utworzonej rezerwy zamieszczony został w nocie 47 „Sprawy sporne”.

² W pozycji „Utworzenie rezerwy na sprawy sporne” w 2018 roku została ujęta kwota 21 milionów PLN dotycząca kary nałożonej przez UOKIK.

17. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE

Zasady rachunkowości oraz klasyfikacja
Informacje finansowe:
Ogólne koszty administracyjne
Świadczenia pracownicze
Leasing operacyjny - leasingobiorca

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

<p>ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE</p>	<p>Świadczenia pracownicze obejmują obok kosztów wynagrodzeń i ubezpieczeń społecznych (w tym z tytułu składek na świadczenia emerytalno - rentowe, które szczegółowo opisano w nocie „Rezerwy”) także koszty z tytułu pracowniczego programu emerytalnego stanowiącego program określonych składek oraz programu zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, którego część ujmowana jest jako zobowiązanie z tytułu płatności na bazie akcji rozliczonych w środkach pieniężnych zgodnie z MSSF 2 Płatności w formie akcji (szczegółowo program zmiennych wynagrodzeń został opisany w nocie „Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego PKO Banku Polskiego SA).</p> <p>W Banku od 2013 roku działa Pracowniczy Program Emerytalny (PPE). W ramach PPE (dla pracowników, którzy przystąpili do Programu) Bank do 9 grudnia 2018 naliczał składkę podstawową o wartości 3% składników wynagrodzenia, od których naliczane są składki na ubezpieczenia społeczne. Od 10 grudnia 2018 roku nastąpił wzrost składki podstawowej do wartości 3,5%. Pracownicy mają prawo do zadeklarowania składek dodatkowych, które są odprowadzane do PPE za pośrednictwem pracodawcy i potrącane z wynagrodzenia pracownika. PPE zarządza PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.</p> <p>Bank tworzy również w ciężar kosztów wynagrodzeń rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników, a także rozliczenia okresowe z tytułu kosztów przypadających na bieżący okres, które poniesione zostaną w przyszłym okresie, w tym z tytułu premii oraz z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych po uwzględnieniu wszystkich pozostających do wykorzystania zaległych dni urlopów.</p>
<p>KOSZTY RZECZOWE</p>	<p>Koszty utrzymania i wynajmu majątku trwałego, koszty obsługi informatycznej i telekomunikacyjnej, koszty działalności administracyjnej, koszty promocji i reklamy, ochrony mienia oraz koszty szkoleń.</p> <p>Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową w okresie trwania leasingu.</p>
<p>AMORTYZACJA</p>	<p>Zasady amortyzacji szczegółowo opisano w nocie „Wartości niematerialne i rzeczowe aktywa trwałe”</p>
<p>SKŁADKA I WPLĄTY NA BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY</p>	<p>Zgodnie z interpretacją KIMSF 21 Opłaty publiczne, opłaty ponoszone przez Bank na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie zajścia zdarzenia obligującego.</p> <p>Bank wnosi składki na fundusz gwarancyjny banków (kwartalnie) i fundusz przymusowej restrukturyzacji banków (raz do roku). Składki na fundusz gwarancyjny i przymusowej restrukturyzacji nie stanowią kosztów uzyskania przychodów.</p>
<p>PODATKI I OPŁATY</p>	<p>Podatek od nieruchomości, wpłaty dokonywane na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, opłaty komunalne i administracyjne.</p>

INFORMACJE FINANSOWE

OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	2018	2017
Świadczenia pracownicze	(2 671)	(2 640)
Koszty rzeczowe, w tym:	(1 284)	(1 200)
informatyczne	(254)	(261)
Amortyzacja	(680)	(727)
rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	(266)	(279)
informatyczne	(105)	(103)
wartości niematerialne, w tym:	(414)	(448)
informatyczne	(403)	(434)
Składka i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG) w tym:	(422)	(401)
na fundusz przymusowej restrukturyzacji	(162)	(209)
na fundusz gwarancyjny banków	(260)	(192)
Opłaty na rzecz KNF	(25)	(18)
Podatki i opłaty	(51)	(51)
Razem	(5 133)	(5 037)

ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE	2018	2017
Wynagrodzenia, w tym:	(2 235)	(2 214)
koszty składek pracowniczego programu emerytalnego	(43)	(47)
Ubezpieczenia, w tym:	(363)	(359)
składki na świadczenia emerytalne i rentowe	(307)	(234)
Inne świadczenia na rzecz pracowników	(73)	(67)
Razem	(2 671)	(2 640)

LEASING OPERACYJNY – LEASINGOBIORCA

Koszty leasingu operacyjnego dla leasingobiorcy ujmowane są w ogólnych kosztach administracyjnych w pozycji koszty rzeczowe. Definicję leasingu operacyjnego spełniają m.in. umowy najmu i dzierżawy zawierane przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych.

Opłaty leasingowe i subleasingowe ujęte jako koszt danego okresu w 2018 roku wyniosły 201 miliony PLN (w 2017 roku 239 miliony PLN).

ŁĄCZNA KWOTA PRZYSZŁYCH OPŁAT LEASINGOWYCH Z TYTUŁU NIEODWOŁALNEGO LEASINGU OPERACYJNEGO	31.12.2018	31.12.2017
Dla okresu:		
do 1 roku	180	210
od 1 roku do 5 lat	365	367
powyżej 5 lat	47	93
Razem	592	670

18. PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH

1 lutego 2016 roku weszła w życie ustawa z 15 stycznia 2016 roku o podatku od niektórych instytucji finansowych, która objęła m.in. banki oraz zakłady ubezpieczeń. Podstawę opodatkowania stanowi nadwyżka sumy aktywów podmiotu ponad 4 miliardy PLN, w przypadku banków wynikająca z zestawienia obrotów i sald na koniec każdego miesiąca. Banki są uprawnione do pomniejszenia podstawy opodatkowania m.in. o wartość funduszy własnych, a także o wartość skarbowych papierów wartościowych. Dodatkowo banki obniżają podstawę opodatkowania o wartość aktywów nabytych od NBP, stanowiących zabezpieczenie kredytu refinansowego udzielonego przez NBP.

Stawka podatku dla wszystkich podatników wynosi 0,0366% miesięcznie, a podatek jest płacony miesięcznie do 25 dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczy. Zapłacony podatek nie stanowi kosztu uzyskania przychodu w podatku dochodowym od osób prawnych.

PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH	2018	2017
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(883)	(894)
Razem	(883)	(894)

19. PODATEK DOCHODOWY

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Obciążenie podatkowe
Uzgodnienie efektywnej stopy podatkowej
Aktywa z tytułu podatku odroczonego netto

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Podatek dochodowy obejmuje podatek bieżący oraz podatek odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych, ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub w innych dochodach całkowitych.

Na podstawie umowy z 5 listopada 2018 roku PKO Bank Polski SA łącznie z dwoma spółkami zależnymi: PKO Bankiem Hipotecznym SA oraz PKO Leasing SA utworzył Podatkową Grupę Kapitałową Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej („PGK PKO Banku Polskiego SA”). Umowa ta została zarejestrowana przez Naczelnika Drugiego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego w Warszawie.

Podatkowa grupa kapitałowa jest instytucją prawa podatkowego przewidzianą przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jej utworzenie oznacza konsolidację dochodów spółek wchodzących w jej skład dla celów opodatkowania podatkiem dochodowym oraz umożliwia skorzystanie z innych zapewniających w szczególności ułatwienia operacyjne przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, które dedykowane są podatkowym grupom kapitałowym.

PKO Bank Polski SA jest w PGK PKO Banku Polskiego SA spółką dominującą. PGK PKO Banku Polskiego SA została powołana na okres 3 lat podatkowych. Pierwszy rok podatkowy rozpoczął się 1 stycznia 2019 roku.

PODATEK BIEŻĄCY

Podatek dochodowy bieżący obliczany jest na podstawie zysku księgowego brutto skorygowanego o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów i koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi, zgodnie z właściwymi przepisami prawa podatkowego. Pozycje te obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek naliczonych do otrzymania i zapłacenia, odpisy z tytułu utraty wartości należności oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe.

Zobowiązanie Banku z tytułu bieżącego podatku dochodowego od osób prawnych za 2018 rok zostanie uregulowane z zachowaniem terminów ustawowych. W myśl zasad dotyczących przedawnienia zobowiązań podatkowych, kontrola prawidłowości rozliczeń z tytułu podatku dochodowego może być przeprowadzona w okresie 5 lat licząc od końca roku, w którym upłynął termin złożenia deklaracji podatkowej.

Systemy podatkowe krajów, w których Bank ma siedzibę lub oddziały, podlegają częstym zmianom legislacyjnym, m.in. w związku z działaniami służącymi uszczelnieniu systemu podatkowego na poziomie zarówno krajowym, jak i międzynarodowym. Ponadto, rozumienie niektórych przepisów prawa podatkowego, z uwagi na ich niejednoznaczny charakter, może skutkować w praktyce indywidualnymi, niejednolitymi interpretacjami organów podatkowych, różniącymi się od interpretacji dokonywanej przez podatników, a spory w tym zakresie mogą być rozstrzygane wyłącznie w drodze orzecznictwa krajowych lub europejskich sądów.

W związku z powyższym nie można wykluczyć, iż organy podatkowe zastosują interpretację przepisów prawa podatkowego odmienną od zaimplementowanej w praktyce przez Bank mogącą wywierać znaczący, niekorzystny wpływ na jego działalność i sytuację finansową, pomimo systematycznie podejmowanych przez niego różnorodnych, dopuszczalnych prawem działań na rzecz zminimalizowania tego ryzyka.

PODATEK DOCHODOWY ODROZONY

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Bank tworzy rezerwy oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane w sprawozdaniu w sytuacji finansowej. Zmiana stanu rezerw oraz aktywów z tytułu podatku dochodowego odroczonego zaliczana jest do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego z wyjątkiem skutków wyceny aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite oraz wyceny instrumentów zabezpieczających odnoszonych na inne dochody całkowite, w przypadku których zmiany stanu rezerw oraz aktywów z tytułu podatku dochodowego odroczonego są ujmowane w innych dochodach całkowitych. Przy ustalaniu odroczonego podatku dochodowego uwzględnia się wartość aktywów i rezerw na odroczony podatek na początek i koniec okresu sprawozdawczego.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku jest weryfikowana każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczony wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa wykorzystana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności z zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

INFORMACJE FINANSOWE

OBCIĄŻENIE PODATKOWE

	2018	2017
Bieżące obciążenie podatkowe	(1 343)	(1 080)
Odroczony podatek dochodowy z tytułu różnic przejściowych	207	69
Ociążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	(1 136)	(1 011)
Ociążenie podatkowe wykazane w innych dochodach całkowitych z tytułu różnic przejściowych	(95)	(146)
Razem	(1 231)	(1 157)

UZGODNIENIE EFEKTYWNEJ STOPY PODATKOWEJ

	2018	2017
Wynik finansowy brutto przed opodatkowaniem	4 471	3 785
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce wynoszącej 19%	(849)	(719)
Wpływ trwałych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym:	(293)	(301)
odpisy aktualizujące wartość inwestycji w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsiębiorstwa niestanowiącego kosztów uzyskania przychodów	(13)	(5)
odpisy aktualizujące ekspozycje kredytowe i papiery wartościowe niestanowiące kosztów uzyskania przychodów	(76)	(61)
składka i wpłaty na BFG	(80)	(76)
podatek od instytucji finansowych	(168)	(170)
pozostałe różnice trwałe	(17)	(14)
przychody z tytułu dywidend	61	25
Wpływ innych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym ulga na nowe technologie i darowizny	6	9
Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	(1 136)	(1 011)
Efektywna stopa podatkowa	25,4%	26,7%

AKTYWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO NETTO

REZERWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO	31.12.2017	WPEŁYW KOREKTY NA BILANS OTWARCIA Z TYTUŁU WDROŻENIA MSSF 9 (niepodzielony wynik finansowy)	WPEŁYW KOREKTY NA BILANS OTWARCIA Z TYTUŁU WDROŻENIA MSSF 9 (inne dochody całkowite)	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	INNE DOCHODY CAŁKOWITE	31.12.2018
Odsetki naliczone od należności (kredytów) ¹	217	471	-	(452)	-	236
Odsetki skapitalizowane od kredytów mieszkaniowych w sytuacji normalnej	106	-	-	(67)	-	39
Odsetki od papierów wartościowych	61	-	-	18	-	79
Wycena papierów wartościowych	7	33	(19)	15	63	99
Różnica pomiędzy wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	326	-	-	(38)	-	288
Przychód do opodatkowania z tytułu rozwiązania odpisu IBNR stanowiącego w przeszłości koszty uzyskania przychodów w związku z wdrożeniem MSSF 9	-	-	-	78	-	78
Rezerwa brutto z tytułu podatku odroczonego	717	504	(19)	(446)	63	819
AKTYWO Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO						
Odsetki naliczone od zobowiązań	109	-	-	(22)	-	87
Wycena pochodnych instrumentów finansowych	138	-	-	18	(13)	143
Rezerwa na świadczenia pracownicze	87	-	-	(10)	-	77
Odpisy na straty kredytowe ¹	655	629	-	(273)	-	1 011
Wycena kredytów do wartości godziwej	-	-	19	17	(19)	17
Prowizje do rozliczenia w czasie metodą liniową i ESP	621	-	-	62	-	683
Rezerwa na koszty do poniesienia	29	-	-	-	-	29
Pozostała wartość ujemnych różnic przejściowych	35	-	-	(31)	-	4
Aktywo brutto z tytułu podatku odroczonego	1 674	629	19	(239)	(32)	2 051
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej)	957	125	38	207	(95)	1 232

¹ Zmniejszenie w okresie aktywa z tytułu odpisów na straty kredytowe oraz rezerwy z tytułu odsetek naliczonych od należności (kredytów) dotyczy m.in. częściowego spisania odsetek w kwocie 1 989 miliony PLN.

20. ZYSK NA JEDNĄ AKCJĘ

ZYSK NA AKCJĘ	2018	2017
Zysk przypadający na akcjonariuszy zwykłych	3 335	2 774
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)	1 250	1 250
Zysk na jedną akcję (w PLN na akcję)	2,67	2,22

Zarówno w 2018 roku, jak i w 2017 roku nie występowały instrumenty rozładniające zysk przypadający na jedną akcję. W związku z powyższym wartość rozwodnionego zysku przypadającego na jedną akcję pokrywa się z wartością podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję.

NOTY DO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ

21. KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Pozycja „Kasa, środki w Banku Centralnym” obejmuje gotówkę ujmowaną w wartości nominalnej oraz środki na rachunku bieżącym i lokaty w Banku Centralnym wyceniane w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej również ewentualne odsetki od tych środków.

INFORMACJE FINANSOWE

KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM	31.12.2018	31.12.2017
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	17 391	11 171
Gotówka	5 471	4 629
Lokaty w Banku Centralnym	-	1 965
Razem	22 862	17 765

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Na 31 grudnia 2018 roku środki na rachunku rezerwy obowiązkowej były oprocentowane w wysokości 0,5% (na 31 grudnia 2017 roku oprocentowanie to wynosiło 0,9% stopy referencyjnej, czyli 1,35%).

22. NALEŻNOŚCI OD BANKÓW

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Należności od banków stanowią aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej pomniejszone o ewentualne odpisy na oczekiwane straty kredytowe za wyjątkiem środków pieniężnych w drodze, które wycenia się w wartości nominalnej. Jeżeli dla należności nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, należność wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

INFORMACJE FINANSOWE

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	11 217	8 769	8 769
Lokaty w bankach	6 395	3 724	3 724
Należność od PKO Banku Hipotecznego SA z tytułu sprzedaży przez Bank kredytów mieszkaniowych zabezpieczonych hipotecznie	2 300	2 498	2 498
Rachunki bieżące	777	1 041	1 041
Udzielone kredyty i pożyczki	1 745	1 506	1 506
Razem brutto	11 217	8 769	8 769
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe/ Odpisy z tytułu utraty wartości	(4)	(2)	-
Razem netto	11 213	8 767	8 769

Informacje w zakresie ekspozycji na ryzyko kredytowe dla należności od banków zostały szerzej opisane dla 2018 roku w nocie 28 „Oczekiwane straty kredytowe” oraz dla roku 2017 w nocie 29 „Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (dane porównawcze zgodnie z MSR 39).”

Całość salda należności od banków na 1 stycznia 2018 roku oraz 31 grudnia 2018 roku była klasyfikowana do Fazy 1. W roku zakończonym 31 grudnia 2018 roku brak było transferów pomiędzy fazami dotyczącymi należności od banków.

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
do 1 miesiąca	7 277	7 218
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	57
od 3 miesięcy do 1 roku	2 195	17
od 1 roku do 5 lat	1 741	1 477
Razem	11 213	8 769

23. RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ

Strategia zarządzania ryzykiem
Zasady rachunkowości
Rodzaje strategii zabezpieczających stosowanych przez Bank
Informacje finansowe
Wartość bilansowa instrumentów zabezpieczających
Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na 31 grudnia 2018 roku
Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na 31 grudnia 2017 roku
Zmiana innych dochodów całkowitych z tytułu zabezpieczeń przepływów pieniężnych oraz nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych
Zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczanym ryzykiem
Kalkulacje szacunków

STRATEGIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń do zabezpieczania ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego. Transakcje zabezpieczające zawiera się w celu ograniczenia ryzyka poniesienia strat w wyniku niekorzystnych zmian kursów walut i stóp procentowych. Zabezpieczaniu podlegają przepływy pieniężne związane z zawartymi transakcjami oraz wartość godziwa posiadanych aktywów.

Ryzyko stopy procentowej obejmuje w szczególności:

- 1) ryzyko związane z niedopasowaniem częstotliwości i terminów zmiany oprocentowania (przeszacowania) aktywów i zobowiązań oraz pozycji pozabilansowych (ryzyko niedopasowania terminów przeszacowania),
- 2) ryzyko wynikające ze zmian nachylenia i kształtu krzywej dochodowości (ryzyko krzywej dochodowości),
- 3) ryzyko wynikające z niedoskonałego dopasowania stawek referencyjnych stosowanych w produktach bankowych do zmian stóp rynkowych lub niedoskonałych mechanizmów transmisji zmian stóp rynkowych na oprocentowanie tych produktów (ryzyko bazowe),
- 4) ryzyko wynikające z opcji, w tym opcji wbudowanych dotyczących np. ograniczenia oprocentowania kredytów (ryzyko opcji).

Ryzyko walutowe w Banku powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach:

- 1) działalności bankowej,
- 2) działalności handlowej,
- 3) zawieranych przez Bank umów generujących ryzyko walutowe.

Ryzykiem walutowym powstającym w działalności bankowej zarządza Departament Skarbu na podstawie otrzymanych danych na temat otwartych pozycji walutowych w ramach działalności bankowej, przez transfer tego ryzyka do działalności na rachunek własny Banku.

W Banku funkcjonuje system wartości progowych i limitów przypisanych poszczególnym rodzajom ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego, których celem jest określenie maksymalnego, dopuszczalnego poziomu ryzyka, zapewniającego niedopuszczenie do przekroczenia strategicznych limitów tolerancji.

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Bank podjął decyzję o dalszym stosowaniu przepisów MSR 39 i nie zastosował standardu MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń.

STOSOWANIE RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ

Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest przez Bank, gdy spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem przez jednostkę oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia,
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne,
- 3) planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać ryzyku zmienności przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- 4) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić,
- 5) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Zarówno na 31 grudnia 2018 roku jak i 31 grudnia 2017 roku Bank stosował rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej oraz przepływów pieniężnych.

ZAPRZESTANIE STOSOWANIA RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ:

- **INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY WYGASA, ZOSTAJE SPRZEDANY, ROZWIĄZANY LUB WYKONANY** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- **ZABEZPIECZENIE PRZESTAJE SPEŁNIAĆ KRYTERIA RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- **ZAPRZESTANO OCZEKIWAĆ REALIZACJI PLANOWANEJ TRANSAKCJI** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- **UNIEWAŻNIENIE POWIĄZANIA ZABEZPIECZAJĄCEGO** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji.

ZABEZPIECZENIE PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane są bezpośrednio w innych dochodach całkowitych w części stanowiącej efektywną część zabezpieczenia. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”.

Kwoty odniesione bezpośrednio na inne dochody całkowite przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym samym okresie lub okresach, w których zabezpieczana planowana transakcja wywiera wpływ na rachunek zysków i strat. Odsetki i różnice kursowe wykazywane są w rachunku zysków i strat odpowiednio w pozycjach „Wynik z tytułu odsetek” oraz „Wynik z pozycji wymiany”.

Testy efektywności obejmują wycenę transakcji zabezpieczających, po pomniejszeniu o wartość odsetek naliczonych oraz różnice kursowe od nominału transakcji zabezpieczających (w przypadku transakcji CIRS).

Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Testy wykonywane są z częstotliwością miesięczną.

ZABEZPIECZENIE WARTOŚCI GODZIWEJ

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane są w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” z wyłączeniem komponentu odsetkowego. Komponent odsetkowy prezentuje się w tej samej linii, co przychody odsetkowe z tytułu pozycji zabezpieczanej, tj. w pozycji „Wynik z tytułu odsetek”. Zmianę korekty wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej ujmuje się w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

Testy efektywności obejmują wycenę transakcji zabezpieczających, po pomniejszeniu o wartość odsetek naliczonych.

Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Testy wykonywane są z częstotliwością miesięczną.

RODZAJE STRATEGII ZABEZPIEZAJĄCYCH STOSOWANYCH PRZEZ BANK

Poniższe tabele przedstawiają zmianę wartości godziwej instrumentów zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanych od momentu desygnacji powiązań zabezpieczających do rachunkowości zabezpieczeń.

STRATEGIA 1		ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W CHF ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCI CIRS	
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w CHF i PLN oraz zmian kursu walutowego CHF/PLN z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem		
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej		
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o LIBOR 3M CHF, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz PLN		
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Bank desygnując pozycję zabezpieczaną zastosował rozwiązania MSR39 WS 99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską		
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marża na instrumencie zabezpieczającym ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego 		
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku - październik 2026 roku		

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA MARŻA WAŻONA NOMINALEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS CHF/PLN	float CHF	1 675	0,1530%	60	428	-
	float PLN	6 030	0,0000%			(377)
31.12.2017						
CIRS CHF/PLN	float CHF	1 770	0,1528%	186	169	3
	float PLN	6 355	0,0000%			43

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	1 675	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	435
Lokaty negocjowane w PLN	6 030	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w CHF	1 770	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	2
Lokaty negocjowane w PLN	6 355	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 2 ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W PLN O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI IRS

OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w PLN o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę WIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów w PLN indeksowanych do stopy zmiennej WIBOR 3M
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> zmiana parametrów rynkowych pomiędzy momentem zawarcia transakcji zabezpieczającej a zawiązaniem powiązania zabezpieczającego różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – grudzień 2023 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIECZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIECZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIECZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
IRS PLN	PLN	11 250	2,0400%	95	-	(1) 53
31.12.2017						
IRS PLN	PLN	8 146	1,9735%	89	3	2 16

POZYCJA ZABEZPIECZANA	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ
31.12.2018			
Kredyty w PLN	11 250	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(51)
31.12.2017			
Kredyty w PLN	8 146	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(12)

STRATEGIA 3	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W CHF O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCYI IRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w CHF o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów w CHF indeksowanych do stopy zmiennej LIBOR CHF 3M
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> zmiana parametrów rynkowych pomiędzy momentem zawarcia transakcji zabezpieczającej a zawiązaniem powiązania zabezpieczającego różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – listopad 2021 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINALEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
IRS CHF	CHF	400	-0,4425%	7	-	2
31.12.2017						
IRS CHF	CHF	400	-0,4425%	-	3	(1)

POZYCJA ZABEZPIECZANA	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ
31.12.2018			
Kredyty w CHF	400	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(2)
31.12.2017			
Kredyty w CHF	400	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1

STRATEGIA 4	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W WALUTACH WYMIENIALNYCH O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH I RYZYKA KURSOWEGO ORAZ ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ZOBOWIĄZANIA FINANSOWEGO O STAŁYM OPROCENTOWANIU W WALUCIE WYMIENIALNEJ, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCYI CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych kredytów w walutach wymiennalnych o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych i ryzyka kursowego oraz eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych zobowiązania finansowego o stałym oprocentowaniu w walucie wymiennalnej, wynikającej z ryzyka kursowego z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę USD lub EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i zobowiązanie

ZABEZPIECZANA	finansowe o stałym oprocentowaniu w USD lub EUR
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku - wrzesień 2022 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIECZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIECZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIECZAJĄCEGO	
			Aktywa	Zobowiązania			
31.12.2018							
CIRS CHF/USD	float CHF	818		148	-	1	88
	fixed USD	875	2,4315%				
CIRS CHF/EUR	float CHF	826		92	-	1	90
	fixed EUR	748	0,0367%				
31.12.2017							
CIRS CHF/USD	float CHF	818		116	-	(1)	62
	fixed USD	875	2,4315%				
CIRS CHF/EUR	float CHF	826		181	-	-	185
	fixed EUR	748	0,0367%				

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	1 644	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	
Zobowiązanie finansowe w USD	875	Zobowiązania wobec klientów	(174)
Zobowiązanie finansowe w EUR	748	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w CHF	1 644	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	
Zobowiązanie finansowe w USD	875	Zobowiązania wobec klientów	(248)
Zobowiązanie finansowe w EUR	748	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 5

ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUTACH WYMIENIALNYCH INNYCH NIŻ CHF ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI CIRS

OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty denominowane w walutach wymiennalnych innych niż CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w EUR i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Bank desygnując pozycję zabezpieczaną zastosował rozwiązania MSR39 WS 99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską

ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marża na instrumencie zabezpieczającym ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – marzec 2021 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIECZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIECZAJĄCYCH	ŚREDNIA MARŻA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIECZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS EUR/PLN	float EUR	125	0,0000%	7	-	6
	float PLN	545	-0,0092%			
31.12.2017						
CIRS EUR/PLN	float EUR	125	0,0000%	23	-	20
	float PLN	545	-0,0092%			

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w EUR	125	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(6)
Lokaty negocjowane w PLN	545	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w EUR	125	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(20)
Lokaty negocjowane w PLN	545	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 6 ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM DWÓCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH: IRS ORAZ CIRS-EP

OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty hipoteczne denominowane w walucie wymiennej oraz lokaty negocjowane w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego, z wykorzystaniem dwóch instrumentów zabezpieczających: IRS oraz CIRS-EP, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje CIRS-EP (Cross-Currency Interest Rate Swap - Extension Period) z przedłużoną zapadalnością, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie w EUR, a otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty oraz transakcje IRS, w których Bank płaci kupon oparty na zmiennej stopie EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty na stałej stopie EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty. W przypadku ogłoszenia upadłości przez podmiot bazowy (podmiot, którego upadłość jest w ramach transakcji monitorowana), następuje automatyczne wydłużenie transakcji CIRS-EP na warunkach określonych w dniu zawarcia transakcji
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w EUR i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Bank desygnując pozycję zabezpieczaną zastosował rozwiązania MSR39 WS 99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską

ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> marża na instrumencie zabezpieczającym różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego komponent EP instrumentu CIRS
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – luty 2024 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS-EP EUR/PLN	fixed EUR	523	0,2087%	15	-	14
	float PLN	2 262				
IRS EUR	EUR	524	0,2087%	2	4	(6)
31.12.2017						
CIRS-EP EUR/PLN	fixed EUR	523	0,2087%	109	-	103
	float PLN	2 262				
IRS EUR	EUR	524	0,2087%	1	29	(31)

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w EUR	524	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(13)
Lokaty negocjowane w PLN	2 262	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w EUR	524	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(73)
Lokaty negocjowane w PLN	2 262	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 7 ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM DWÓCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH: CIRS ORAZ CIRS-EP

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty hipoteczne denominowane w walucie wymiennej oraz lokaty negocjowane w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego, z wykorzystaniem dwóch instrumentów zabezpieczających: CIRS oraz CIRS-EP, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS-EP (Cross-Currency Interest Rate Swap – Extension Period) z przedłużoną zapadalnością, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie w EUR, a otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty oraz transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty na zmiennej stopie LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty na stałej stopie EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty. W przypadku ogłoszenia upadłości przez podmiot bazowy (podmiot, którego upadłość jest w ramach transakcji monitorowana), następuje automatyczne wydłużenie transakcji CIRS-EP na warunkach określonych w dniu zawarcia transakcji
POZYCJA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości

ZABEZPIECZANA	(wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Bank desygnując pozycję zabezpieczaną zastosował rozwiązania MSR39 WS 99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> marża na instrumencie zabezpieczającym różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego komponent EP instrumentu CIRS
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – styczeń 2023 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIECZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIECZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIECZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS-EP EUR/PLN	fixed EUR	500	0,6300%	-	40	(44)
	float PLN	2 131				
CIRS CHF/EUR	float CHF	535		148	-	134
	fixed EUR	500	0,6300%			
31.12.2017						
CIRS-EP EUR/PLN	fixed EUR	500	0,6300%	52	-	39
	float PLN	2 131				
CIRS CHF/EUR	float CHF	535		194	-	187
	fixed EUR	500	0,6300%			

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	535	Kredyty w CHF	
Lokaty negocjowane w PLN	2 131	Lokaty negocjowane w PLN	(100)
31.12.2017			
Kredyty w CHF	535	Kredyty w CHF	
Lokaty negocjowane w PLN	2 131	Lokaty negocjowane w PLN	(231)

STRATEGIA 8

ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ PRODUKTÓW BANKOWYCH REGULARNEGO OSZCZĘDZANIA W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI CIRS

OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz produktów bankowych regularnego oszczędzania w PLN o zmiennym oprocentowaniu, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w CHF i PLN, oraz zmian kursu walutowego CHF/PLN z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty o LIBOR 3M CHF, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz PLN
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel produktów bankowych regularnego oszczędzania o zmiennym oprocentowaniu w PLN
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> marża na instrumencie zabezpieczającym różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku - lipiec 2023 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA MARŻA WAŻONA NOMINALEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS CHF/PLN	float CHF	225	-0,2478%	18	-	14
	float PLN	872	0,0000%			
31.12.2017						
CIRS CHF/PLN	float CHF	225	-0,2478%	75	-	69
	float PLN	872	0,0000%			

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	225	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(15)
Produkty regularnego oszczędzania w PLN	872	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w CHF	225	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(70)
Produkty regularnego oszczędzania w PLN	872	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 9

ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ PRODUKTÓW BANKOWYCH REGULARNEGO OSZCZĘDZANIA W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA KURSOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM DWÓCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH: CIRS ORAZ CIRS-EP

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty hipoteczne denominowane w walucie wymiennej oraz produktów bankowych regularnego oszczędzania w PLN o zmiennym oprocentowaniu, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych oraz zmian kursu walutowego, z wykorzystaniem dwóch instrumentów zabezpieczających: CIRS oraz CIRS-EP, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS-EP (Cross-Currency Interest Rate Swap - Extension Period) z przedłużoną zapadalnością, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie w EUR, a otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty oraz transakcje CIRS, w których Bank płaci kupon oparty na zmiennej stopie LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty na stałej stopie EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty. W przypadku ogłoszenia upadłości przez podmiot bazowy (podmiot, którego upadłość jest w ramach transakcji monitorowana), następuje automatyczne wydłużenie transakcji CIRS-EP na warunkach określonych w dniu zawarcia transakcji
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel produktów bankowych regularnego oszczędzania o zmiennym oprocentowaniu w PLN
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marża na instrumencie zabezpieczającym ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego ▪ komponent EP instrumentu CIRS
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – sierpień 2024 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPĘYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS-EP EUR/PLN	fixed EUR	554	0,7350%	-	49	(2)
	float PLN	2 364				(51)
CIRS CHF/EUR	float CHF	640		-	37	(1)
	fixed EUR	553	0,7350%			(37)
31.12.2017						
CIRS-EP EUR/PLN	fixed EUR	554	0,7350%	56	-	-
	float PLN	2 364				45
CIRS CHF/EUR	float CHF	640		22	-	-
	fixed EUR	553	0,7350%			27

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	640	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	84
Produkty regularnego oszczędzania w PLN	2 364	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w CHF	640	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(73)
Produkty regularnego oszczędzania w PLN	2 364	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 10 ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI WARTOŚCI GODZIWEJ KREDYTU W WALUCIE WYMIENIALNEJ O STAŁYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI IRS

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności wartości godziwej kredytu w walucie wymiennej o stałym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje IRS (Interest Rate Swap) w walucie wymiennej, w których Bank płaci kupon oparty na stałej stopie (rynkowa stopa IRS) i otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej bez dodatkowej marży
POZYCJA ZABEZPIECZANA	komponent ryzyka stopy procentowej kredytu w walucie wymiennej o stałym oprocentowaniu odpowiadający rynkowej stopie IRS
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> zmiana parametrów rynkowych pomiędzy momentem ustalenia warunków pozycji zabezpieczanej a momentem zawarcia transakcji zabezpieczającej korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		KOREKTA WYCENY DO WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
IRS EUR	EUR	103	-0,3090%	-	1	1
31.12.2017						
IRS EUR	EUR	46	-0,3290%	-	-	-

POZYCJA ZABEZPIECZANA	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ
31.12.2018			
Kredyty w EUR	103	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-
31.12.2017			
Kredyty w EUR	46	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-

W 2018 roku Bank nie wprowadził nowych strategii zabezpieczających. W 2017 roku Bank wprowadził strategię 7, 8 i 9 stanowiące zabezpieczenie przepływów pieniężnych, a także strategię 10 stanowiącą zabezpieczenie wartości godziwej. Opis wprowadzonych strategii znajduje się powyżej.

W 2018 roku i w 2017 roku Bank nie stosował strategii zabezpieczających, o których mowa w MSSF 7 23C, tj. w których zarówno instrument zabezpieczający, jak i pozycja zabezpieczana często się zmieniają (tj. kiedy jednostka wykorzystuje dynamiczny proces, w którym zarówno ekspozycja, jak i instrumenty zabezpieczające stosowane do zarządzania tą ekspozycją nie pozostają takie same przez dłuższy okres).

W 2018 roku i w 2017 roku Bank nie zidentyfikował sytuacji, o których mowa w MSSF 7 23F tj. planowanych transakcji, dla których w poprzednich okresach stosowana była rachunkowość zabezpieczeń, ale której zrealizowania się już nie oczekuje.

W 2018 roku i w 2017 roku Bank nie stosował kredytowych instrumentów pochodnych do zarządzania ryzykiem kredytowym i nie wyznaczył instrumentu finansowego (lub jego części) jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy, który byłby powiązany z tym instrumentem.

INFORMACJE FINANSOWE

WARTOŚĆ BILANSOWA INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH	31.12.2018		31.12.2017	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych				
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	592	559	1 104	204
IRS	106	5	90	35
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej	486	554	1 014	169
CIRS	486	554	1 014	169
Zabezpieczenie wartości godziwej				
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	-	1	-	-
IRS	-	1	-	-
Razem	592	560	1 104	204

WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH W PODZIALE NA TERMINY DO REALIZACJI NA 31 GRUDNIA 2018 ROKU	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS PLN fixed - float	-	300	1 230	9 720	-	11 250
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	499	25	524
IRS CHF fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	400	-	400
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej						
CIRS float CHF/float PLN						
float CHF	-	-	650	1 225	25	1 900
float PLN	-	-	2 378	4 436	88	6 902
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	875	-	875
float CHF	-	-	-	818	-	818
CIRS float EUR/float PLN						
float EUR	-	-	25	100	-	125
float PLN	-	-	109	436	-	545
CIRS float PLN/float EUR						
float PLN	-	-	-	4 515	2 242	6 757
float EUR	-	-	-	1 052	525	1 577
CIRS fixed EUR/float CHF						
fixed EUR	-	-	-	1 302	500	1 802
float CHF	-	-	-	1 424	577	2 001
Zabezpieczenie wartości godziwej						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	91	12	103

WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW ZABEZPIELAJĄCYCH W PODZIALE NA TERMINY DO REALIZACJI NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS PLN fixed - float	700	1 610	3 030	2 806	-	8 146
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	499	25	524
IRS CHF fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	400	-	400
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej						
CIRS float CHF/float PLN						
float CHF	-	-	95	1 750	150	1 995
float PLN	-	-	325	6 329	573	7 227
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	875	-	875
float CHF	-	-	-	818	-	818
CIRS float EUR/float PLN						
float EUR	-	-	-	125	-	125
float PLN	-	-	-	545	-	545
CIRS float PLN/fixed EUR						
float PLN	-	-	-	2 383	4 374	6 757
fixed EUR	-	-	-	553	1 024	1 577
CIRS fixed EUR/float CHF						
fixed EUR	-	-	-	802	999	1 801
float CHF	-	-	-	889	1 112	2 001
Zabezpieczenie wartości godziwej						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	46	-	46

ZMIANA INNYCH DOCHODÓW CAŁKOWITYCH Z TYTUŁU ZABEZPIECZEŃ PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ORAZ NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	2018	2017
Inne dochody całkowite na początek okresu brutto	(91)	(109)
Zyski/straty odniesione na inne dochody całkowite w okresie	(281)	2 162
Kwota przeniesiona z innych dochodów całkowitych do rachunku zysków i strat, w tym:	351	(2 144)
- przychody odsetkowe	(503)	(408)
- wynik z pozycji wymiany	854	(1 736)
Inne dochody całkowite na koniec okresu brutto	(21)	(91)
Efekt podatkowy	3	16
Inne dochody całkowite na koniec okresu netto	(18)	(75)
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite brutto	70	18
Efekt podatkowy	(13)	(4)
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite netto	57	14
Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w rachunku zysków i strat, w tym kwota odniesiona na:	(2)	6
Wynik z pozycji wymiany	(1)	3
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(1)	3

ZYSKI LUB STRATY NA INSTRUMENCIE ZABEZPIELAJĄCYM ORAZ NA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ ZWIĄZANE Z ZABEZPIECZANYM RYZYKIEM	31.12.2018	31.12.2017
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	-	(1)
Wycena do wartości godziwej instrumentu pochodnego zabezpieczającego	(1)	-
IRS EUR fixed - float	(1)	-
Korekta do wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego z tytułu zabezpieczanego ryzyka	1	(1)
Kredyty EUR fixed	1	(1)

KALKULACJA SZACUNKÓW

SZACUNKOWA ZMIANA WYCENY PRZY PRZESUNIĘCIU RÓWNOLEGŁYM KRZYWYCH DOCHODOWOŚCI O:	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(146)	148	(107)	109
CIRS	(59)	60	(74)	75
Razem	(205)	208	(181)	184

24. POZOSTAŁE INSTRUMENTY POCHODNE

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe
Kalkulacje szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Najczęściej wykorzystywanymi instrumentami pochodnymi w działalności Banku są: IRS, CIRS, FX Swap, opcje, commodity swap, FRA, Forward i Futures.

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny jest prezentowany w pozycji „Pozostałe instrumenty pochodne” jako aktyw, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, albo zobowiązanie jeżeli jego wartość godziwa jest ujemna.

Bank zalicza zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych niezakwalifikowanych do rachunkowości zabezpieczeń oraz wynik z rozliczenia tych instrumentów do wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat albo do wyniku z pozycji wymiany, w zależności od rodzaju instrumentu.

WBUDOWANE INSTRUMENTY POCHODNE

W zakresie wbudowanych instrumentów pochodnych Bank dokonuje oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne. Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych niestanowiących aktywa finansowego i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe instrumenty pochodne”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych ujmowane są w rachunku zysków i strat i prezentowane w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat” lub „Wynik z pozycji wymiany”.

SZACUNKI I OCENY

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Stosowane przez Bank techniki wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych opierają się na krzywych dochodowości konstruowanych na podstawie dostępnych danych rynkowych (stawki depozytów na rynku międzybankowym, kwotowania transakcji IRS, OIS, FRA, basis swap).

Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne oraz założenia używane do wyceny obejmują, w miarę dostępności, dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych uwzględnia własne ryzyko kredytowe DVA (debit value adjustment), jak i ryzyko kredytowe kontrahenta CVA (credit value adjustment). Proces kalkulacji korekt CVA i DVA obejmuje wybór metody wyznaczenia spreadu na ryzyko kredytowe kontrahenta lub Banku (np. metoda ceny rynkowej oparta na płynnych notowaniach cen instrumentów dłużnych wyemitowanych przez kontrahenta, metoda spreadu implikowanego z kontraktów Credit Default Swap), oszacowanie prawdopodobieństwa niewypłacalności kontrahenta lub Banku oraz stopy odzysku, a także wyliczenie wysokości korekt CVA i DVA.

INFORMACJE FINANSOWE

POZOSTAŁE INSTRUMENTY POCHODNE - RODZAJ KONTRAKTU	31.12.2018		31.12.2017	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
IRS	1 179	1 832	876	1 385
CIRS	156	155	77	61
FX Swap	115	43	161	380
Opcje	262	268	243	250
Commodity swap	85	83	129	128
FRA	3	2	1	1
Forward	109	274	206	324
Futures	-	-	7	8
Inne	-	-	1	-
Razem	1 909	2 657	1 701	2 537

KALKULACJA SZACUNKÓW

Bank przeprowadził symulację w celu ustalenia możliwego wpływu zmian krzywych dochodowości na wycenę transakcji.

SZACUNKOWA ZMIANA WYCENY PRZY PRZESUNIĘCIU RÓWNOLEGŁYM KRZYWYCH DOCHODOWOŚCI:	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(141)	143	(84)	85
CIRS	(60)	61	(74)	76
pozostałe instrumenty	3	(3)	7	(7)
Razem	(198)	201	(151)	154

Na 31 grudnia 2018 roku wartość korekty z tytułu CVA i DVA wynosiła -1 milion PLN (na 31 grudnia 2017 roku 2 miliony PLN).

25. WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH DLA POCHODNYCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH ORAZ POZOSTAŁYCH INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

31.12.2018	WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH (RAZEM KUPNO I SPRZEDAŻ)					
	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe	30 978	24 587	62 338	67 601	22 755	208 259
Swap walutowy (FX Swap)	22 892	6 919	4 142	5 048	-	39 001
Zakup walut	11 448	3 468	2 093	2 575	-	19 584
Sprzedaż walut	11 444	3 451	2 049	2 473	-	19 417
Forward walutowy (Forward)	4 513	10 600	20 763	12 320	8	48 204
Zakup walut	2 251	5 292	10 325	6 142	4	24 014
Sprzedaż walut	2 262	5 308	10 438	6 178	4	24 190
Opcje	3 573	7 068	27 893	8 925	122	47 581
Zakup	1 809	3 363	12 759	4 502	61	22 494
Sprzedaż	1 764	3 705	15 134	4 423	61	25 087
Cross Currency (CIRS)	-	-	9 540	41 308	22 625	73 473
Zakup	-	-	4 717	20 699	11 276	36 692
Sprzedaż	-	-	4 823	20 609	11 349	36 781
Transakcje stopy procentowej	21 512	13 904	115 141	195 830	35 480	381 867
Swap na stopę procentową (IRS)	21 512	13 904	94 288	193 130	35 480	358 314
Zakup	10 756	6 952	47 144	96 565	17 740	179 157
Sprzedaż	10 756	6 952	47 144	96 565	17 740	179 157
Forward Rate Agreement (FRA)	-	-	20 853	2 700	-	23 553
Zakup	-	-	11 120	1 200	-	12 320
Sprzedaż	-	-	9 733	1 500	-	11 233
Pozostałe transakcje	250	457	1 229	1 177	-	3 113
Inne (w tym na indeks giełdowy)	250	457	1 229	1 177	-	3 113
Zakup	118	229	620	590	-	1 557
Sprzedaż	132	228	609	587	-	1 556
Razem	52 740	38 948	178 708	264 608	58 235	593 239

WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH (RAZEM KUPNO I SPRZEDAŻ)						
31.12.2017	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesiący do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe	39 943	21 264	43 667	49 352	22 088	176 314
Swap walutowy (FX Swap)	32 286	7 203	2 435	1 227	-	43 151
Zakup walut	16 104	3 530	1 218	627	-	21 479
Sprzedaż walut	16 182	3 673	1 217	600	-	21 672
Forward walutowy (Forward)	5 557	5 482	9 860	6 304	6	27 209
Zakup walut	2 776	2 742	4 905	3 102	3	13 528
Sprzedaż walut	2 781	2 740	4 955	3 202	3	13 681
Opcje	2 100	8 579	29 007	3 620	-	43 306
Zakup	973	4 381	15 380	1 839	-	22 573
Sprzedaż	1 127	4 198	13 627	1 781	-	20 733
Cross Currency (CIRS)	-	-	2 365	38 201	22 082	62 648
Zakup	-	-	1 178	19 352	11 213	31 743
Sprzedaż	-	-	1 187	18 849	10 869	30 905
Transakcje stopy procentowej	13 981	22 090	82 208	163 268	29 044	310 591
Swap na stopę procentową (IRS)	12 318	21 090	73 808	162 768	29 044	299 028
Zakup	6 159	10 545	36 904	81 384	14 522	149 514
Sprzedaż	6 159	10 545	36 904	81 384	14 522	149 514
Forward Rate Agreement (FRA)	1 663	1 000	8 400	500	-	11 563
Zakup	1 352	-	3 300	250	-	4 902
Sprzedaż	311	1 000	5 100	250	-	6 661
Pozostałe transakcje	2 182	1 415	1 746	1 193	131	6 667
Inne (w tym na indeks giełdowy)	2 182	1 415	1 746	1 193	131	6 667
Zakup	623	708	841	598	65	2 835
Sprzedaż	1 559	707	905	595	66	3 832
Razem	56 106	44 769	127 621	213 813	51 263	493 572

26. PAPIERY WARTOŚCIOWE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI OBOWIĄZUJĄCE OD 1 STYCZNIA 2018 ROKU

Bank od 1 stycznia 2018 roku klasyfikuje dłużne papiery wartościowe do następujących kategorii:

- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:
 - instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu;
 - aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy;
 - aktywa finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu.
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.
- Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Klasyfikacja papierów wartościowych do ww. kategorii jest dokonywana zgodnie z zasadami wyboru modelu biznesowego i oceny charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych, o których mowa w nocie 4.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

Zysk lub stratę na papierach wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ujmuje się w wyniku finansowym. Zysk lub stratę z wyceny tego składnika aktywów finansowych do wartości godziwej stanowi różnica między jego wartością godziwą a wartością tego składnika według zamortyzowanego kosztu ustaloną na dzień wyceny.

Bank nie skorzystał z opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite w przypadku inwestycji kapitałowych i wycenia je do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE

Papiery wartościowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wycenia się do wartości godziwej. Skutki zmiany wartości godziwej tych aktywów finansowych do momentu zaprzestania ujmowania składnika aktywów finansowych lub jego przeklasyfikowania odnosi się do innych dochodów całkowitych, z wyjątkiem przychodów odsetkowych, zysku lub straty z tytułu odpisu na oczekiwane straty kredytowe oraz zysków lub strat z tytułu różnic kursowych, które ujmuje się w wyniku finansowym. Zysk lub stratę odnoszoną do innych dochodów całkowitych stanowi różnica między ustaloną na dzień wyceny wartością godziwą składnika aktywów finansowych a wartością tego składnika według zamortyzowanego kosztu.

Jeśli zaprzestano ujmowania składnika aktywów finansowych, skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji inne dochody całkowite do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WYCENIANE WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU

W momencie początkowego ujęcia aktywa te wyceniane są w wartości godziwej. Wartość początkową składnika aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu korygują wszelkie prowizje i opłaty mające wpływ na jego efektywny zwrot i stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej tego aktywa (prowizje i opłaty zaistniałe w związku z realizacją czynności wykonywanych przez Bank a prowadzących do powstania aktywów). Wartość bieżącą tej kategorii aktywów ustala się przy użyciu efektywnej stopy procentowej, opisanej w nocie 8 „Przychody i koszty z tytułu odsetek”, służącej do bieżącego ustalenia (naliczenia) przychodu odsetkowego wygenerowanego przez aktywo w danym okresie, korygując ją o odpisy na oczekiwane straty kredytowe.

ZASADY RACHUNKOWOŚCI OBOWIĄZUJĄCE DO 31 GRUDNIA 2017 ROKU

Bank do 31 grudnia 2017 roku klasyfikował papiery wartościowe do następujących kategorii:

- instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności.

W 2017 roku inwestycje kapitałowe były klasyfikowane jako instrumenty finansowe dostępne do sprzedaży albo jako instrumenty przeznaczone do obrotu. Instrumenty przeznaczone do obrotu co do zasady były wyceniane do wartości godziwej natomiast instrumenty dostępne do sprzedaży, dla których nie można było oszacować wartości godziwej były wyceniane według kosztu pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

INFORMACJE FINANSOWE

PAPIERY WARTOŚCIOWE	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
przeznaczone do obrotu	282	472	472
instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat			6 409
inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży			42 009
inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności			1 622
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 280	2 886	
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	50 562	45 602	
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	8 315	5 990	
Razem	60 439	54 950	50 512

Na 31 grudnia 2018 roku odpis nieobniżający wartości godziwej papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wynosił 18 milionów PLN (na 1 stycznia 2018 roku 17 milionów PLN).

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2018	przeznaczone do obrotu	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
Dłużne papiery wartościowe	264	972	50 562	8 315	60 113
bony pieniężne NBP	-	-	2 900	-	2 900
obligacje skarbowe PLN	94	820	38 276	2 200	41 390
obligacje skarbowe walutowe	4	-	-	-	4
obligacje komunalne PLN	16	-	5 301	4 007	9 324
obligacje komunalne walutowe	-	37	-	-	37
obligacje korporacyjne PLN	103	115	4 033	1 764	6 015
obligacje korporacyjne walutowe	1	-	52	344	397
hipoteczne listy zastawne	46	-	-	-	46
Kapitałowe papiery wartościowe	18	308	-	-	326
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	-	266	-	-	266
akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	13	42	-	-	55
certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	5	-	-	-	5
Razem	282	1 280	50 562	8 315	60 439

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowane są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej.

W kwietniu 2018 roku PKO Bank Polski SA zakończył negocjacje z Bankiem Gospodarstwa Krajowego dotyczące sprzedaży tytułów uczestnictwa w The 2020 European Fund for Energy, Climate Change and Infrastructure (Fundusz Marguerite I) i podpisał umowę sprzedaży.

Wyżej wymienione zaangażowanie kapitałowe było wykazywane jako tytuły uczestnictwa w inwestycji wspólnego inwestowania i klasyfikowane na 31 grudnia 2017 roku jako inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży oraz na 1 stycznia 2018 roku jako nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

PAPIERY WARTOŚCIOWE 01.01.2018	przeznaczone do obrotu	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
Dłużne papiery wartościowe	446	2 347	45 602	5 990	54 385
bony pieniężne NBP	-	-	4 199	-	4 199
obligacje skarbowe PLN	151	1 134	32 095	1 622	35 002
obligacje skarbowe walutowe	138	893	-	-	1 031
obligacje komunalne PLN	23	106	4 921	2 513	7 563
obligacje komunalne walutowe	-	77	-	-	77
obligacje korporacyjne PLN	94	137	3 910	1 730	5 871
obligacje korporacyjne walutowe	1	-	477	125	603
hipoteczne listy zastawne	39	-	-	-	39
Kapitałowe papiery wartościowe	26	539	-	-	565
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	-	238	-	-	238
akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	19	49	-	-	68
tytuły uczestnictwa w inwestycji wspólnego inwestowania/certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	7	252	-	-	259
Razem	472	2 886	45 602	5 990	54 950

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowane są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej.

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2017	przeznaczone do obrotu	instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
Dłużne papiery wartościowe	446	6 409	41 560	1 622	50 037
bony pieniężne NBP	-	4 199	-	-	4 199
obligacje skarbowe PLN	151	1 134	32 095	1 622	35 002
obligacje skarbowe walutowe	138	893	-	-	1 031
obligacje komunalne PLN	23	106	4 928	-	5 057
obligacje komunalne walutowe	-	77	-	-	77
obligacje korporacyjne PLN	94	-	4 058	-	4 152
obligacje korporacyjne walutowe	1	-	479	-	480
hipoteczne listy zastawne	39	-	-	-	39
Kapitałowe papiery wartościowe	26	-	449	-	475
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	-	-	148	-	148
akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	19	-	49	-	68
tytuły uczestnictwa w inwestycji wspólnego inwestowania/certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	7	-	252	-	259
Razem	472	6 409	42 009	1 622	50 512

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowane są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej.

Informacje w zakresie ekspozycji na ryzyko kredytowe dla papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz do wartości godziwej przez inne dochody całkowite zostały opisane dla 2018 roku w nocie 28 „Oczekiwane straty kredytowe” oraz dla 2017 roku w nocie 29 „Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (dane porównawcze zgodnie z MSR 39).”

Na 31 grudnia 2018 roku 471 milionów PLN papierów wartościowych klasyfikowano do Fazy 3 (na 1 stycznia 2018 roku 458 milionów PLN). W roku zakończonym 31 grudnia 2018 roku nastąpił transfer pomiędzy Fazą 1 a Fazą 2 w kwocie 59 milionów PLN dotyczący obligacji korporacyjnych w PLN oraz 388 milionów PLN dotyczący obligacji komunalnych w PLN.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI 31.12.2018	przeznaczone do obrotu	nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVO)	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
bez określonego terminu - kapitałowe papiery wartościowe	18	308	-	-	-	326
do 1 miesiąca	4	-	-	4 344	-	4 348
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	-	453	136	589
od 3 miesięcy do 1 roku	30	273	-	2 682	670	3 655
od 1 roku do 5 lat	167	584	-	20 991	4 058	25 800
powyżej 5 lat	63	115	-	22 092	3 451	25 721
Razem	282	1 280	-	50 562	8 315	60 439

PAPIERY WARTOŚCIOWE WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI 31.12.2017	przeznaczone do obrotu	instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
bez określonego terminu - kapitałowe papiery wartościowe		26	-	449	-	475
do 1 miesiąca		9	4 199	309	-	4 517
od 1 miesiąca do 3 miesięcy		6	106	4	-	116
od 3 miesięcy do 1 roku		48	1 065	4 072	-	5 185
od 1 roku do 5 lat		290	1 039	21 956	533	23 818
powyżej 5 lat		93	-	15 219	1 089	16 401
Razem		472	6 409	42 009	1 622	50 512

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2018	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite			wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto
	Dłużne papiery wartościowe	50 572	(10)	50 562	8 335	(20)
bony pieniężne NBP	2 900	-	2 900	-	-	-
obligacje skarbowe PLN	38 276	-	38 276	2 200	-	2 200
obligacje komunalne PLN	5 301	-	5 301	4 013	(6)	4 007
obligacje korporacyjne PLN	4 043	(10)	4 033	1 777	(13)	1 764
obligacje korporacyjne walutowe	52	-	52	345	(1)	344
Razem	50 572	(10)	50 562	8 335	(20)	8 315

PAPIERY WARTOŚCIOWE 01.01.2018	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite			wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto
	Dłużne papiery wartościowe	45 617	(15)	45 602	6 001	(11)
bony pieniężne NBP	4 199	-	4 199	-	-	-
obligacje skarbowe PLN	32 095	-	32 095	1 622	-	1 622
obligacje komunalne PLN	4 921	-	4 921	2 516	(3)	2 513
obligacje korporacyjne PLN	3 925	(15)	3 910	1 738	(8)	1 730
obligacje korporacyjne walutowe	477	-	477	125	-	125
Razem	45 617	(15)	45 602	6 001	(11)	5 990

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2017	inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży			inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
	Dłużne papiery wartościowe	41 806	(246)	41 560	1 622	-
obligacje skarbowe PLN	32 095	-	32 095	1 622	-	1 622
obligacje komunalne PLN	4 928	-	4 928	-	-	-
obligacje korporacyjne PLN	4 304	(246)	4 058	-	-	-
obligacje korporacyjne walutowe	479	-	479	-	-	-
Kapitałowe papiery wartościowe	501	(52)	449	-	-	-
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	148	-	148	-	-	-
udziały i akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	101	(52)	49	-	-	-
jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	252	-	252	-	-	-
Razem	42 307	(298)	42 009	1 622	-	1 622

AKTYWA FINANSOWE PRZEKLASYFIKOWANE Z KATEGORII WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

Na 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał w kategorii instrumenty finansowe wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat papiery wartościowe o wartości bilansowej 6 409 milionów PLN. Z tego na 1 stycznia 2018 roku Bank dokonał przeklasyfikowania papierów dłużnych - bonów pieniężnych w kwocie 4 199 milionów PLN do kategorii wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite z uwagi na klasyfikację do modelu biznesowego „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” (przeklasyfikowanie wymagane). Średnia efektywna stopa procentowa bonów pieniężnych na moment przeklasyfikowania wynosiła 1,5348%. Przychody odsetkowe z tytułu dyskonta od bonów pieniężnych ujęte w wyniku finansowym Banku za 2018 rok wyniosły 20 milionów PLN.

27. KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

Zasady rachunkowości

Szacunki i oceny - odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Informacje finansowe:

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według typu produktu

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według segmentów klienta

Kredyty i pożyczki udzielone klientom - przesunięcia pomiędzy fazami utraty wartości

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według terminów zapadalności

Kalkulacje szacunków - odpisy z tytułu utraty wartości

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Do grupy kredyty i pożyczki udzielone klientom zalicza się należności z tytułu kredytów i pożyczek, a także należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odsprzedaży, dla których kontrahentem transakcji nie są banki.

Bank od 1 stycznia 2018 roku klasyfikuje kredyty i pożyczki udzielone klientom do następujących kategorii:

- Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu.
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Klasyfikacja kredytów i pożyczek udzielonych klientom do ww. kategorii jest dokonywana zgodnie z zasadami wyboru modelu biznesowego i oceny charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych, o których mowa w nocie 4.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU

W momencie początkowego ujęcia aktywa te wyceniane są w wartości godziwej. Wartość początkową składnika aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu korygują wszelkie prowizje i opłaty mające wpływ na jego efektywny zwrot i stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej tego aktywa (prowizje i opłaty zaistniałe w związku z realizacją czynności wykonywanych przez Bank, a prowadzących do powstania aktywów).

Wartość bieżącą tej kategorii aktywów ustala się przy użyciu efektywnej stopy procentowej, opisanej w nocie 8 „Przychody i koszty z tytułu odsetek”, służącej do bieżącego ustalenia (naliczenia) przychodu odsetkowego wygenerowanego przez aktywo w danym okresie, korygując ją o odpisy na oczekiwane straty kredytowe.

Nie podlegają wycenie według zamortyzowanego kosztu aktywa, dla których nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych niezbędnych dla obliczenia efektywnej stopy procentowej. Aktywa te wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej również odsetki od należności, z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Prowizje i opłaty związane z powstaniem lub decydujące o cechach finansowych tych aktywów podlegają obowiązkowi rozliczenia w czasie w okresie życia aktywa metodą liniową i są zaliczane do przychodów odsetkowych albo prowizyjnych.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE

Kredyty i pożyczki wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wycenia się do wartości godziwej. Skutki zmiany wartości godziwej tych aktywów finansowych do momentu zaprzestania ujmowania składnika aktywów finansowych lub jego przeklasyfikowania odnosi się do innych dochodów całkowitych, z wyjątkiem przychodów odsetkowych, zysku lub straty z tytułu odpisów na oczekiwane straty kredytowe oraz zysków lub strat z tytułu różnic kursowych, które ujmują się w wyniku finansowym. Jeśli zaprzestano ujmowania składnika aktywów

finansowych, skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji inne dochody całkowite do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania.

TRANSAKcje ZAKUPU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z PRZYRZECZENIEM ODSPRZEDAŻY

Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odsprzedaży są wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu stanowi przychód odsetkowy i podlega rozliczeniu w czasie według efektywnej stopy procentowej przez okres trwania umowy.

W pozycji kredyty i pożyczki udzielone klientom zaprezentowano również korektę z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej dla kredytów stanowiących pozycję zabezpieczoną w Strategii 10 „Zabezpieczenie zmienności wartości godziwej kredytu w walucie wymiennej o stałym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS” (nota „Rachunkowość zabezpieczeń”).

ISTOTNY WZROST RYZYKA KREDYTOWEGO

Istotny wzrost ryzyka kredytowego określa się z uwzględnieniem poziomu prawdopodobieństwa niewypłacalności oraz jego zmian w stosunku do poziomu z momentu początkowego ujęcia kredytu.

W celu oceny istotnego wzrostu ryzyka kredytowego dla ekspozycji hipotecznych oraz pozostałych ekspozycji detalicznych Bank stosuje model oparty na kalkulacji marginalnego PD, czyli prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w określonym miesiącu. Prawdopodobieństwo to uzależnione zostało od czasu, który upłynął od momentu uruchomienia ekspozycji. Dzięki temu możliwe jest odwzorowanie charakterystycznego dla ekspozycji wobec osób fizycznych zróżnicowania jakości kredytowej w czasie życia ekspozycji. Krzywe marginalnego PD wyznaczone zostały na podstawie danych historycznych na poziomie homogenicznych portfeli, wydzielonych z uwzględnieniem m.in. rodzaju produktu, roku udzielenia, waluty kredytu oraz jakości kredytowej na moment udzielenia. Indywidualne przypisanie marginalnego PD do poszczególnych ekspozycji uzyskiwane jest poprzez skalowanie krzywej wyznaczonej na poziomie portfela do indywidualnej oceny ekspozycji/klienta uzyskiwanej z modeli aplikacyjnych (wykorzystujących dane z wniosków kredytowych) oraz behawioralnych. Bank identyfikuje przesłankę istotnego wzrostu ryzyka kredytowego dla danej ekspozycji w oparciu o porównanie indywidualnych krzywych prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie trwania ekspozycji na datę początkowego ujęcia oraz na datę raportową. Dla każdej daty raportowej porównywane są tylko te części oryginalnej i obecnej krzywej prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, które odpowiadają okresowi począwszy od daty raportowej do zapadalności ekspozycji. Porównanie opiera się na wartościach średniego prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie życia kredytu w analizowanym okresie korygowanego o bieżące oraz prognozowane wskaźniki makroekonomiczne. Rezultat tego porównania, określanym mianem statystyki α , odnoszony jest do wartości progowej, powyżej której wzrost ryzyka kredytowego uznaje się za istotny. Wartość progowa ustalana jest w oparciu o historyczne powiązania pomiędzy wartościami statystyki α , a wystąpieniem stanu niewykonania zobowiązania (default). W procesie tym minimalizuje się prawdopodobieństwo:

- zaklasyfikowania do zbioru ekspozycji kredytowych ze znaczącym wzrostem poziomu ryzyka kredytowego (na podstawie statystyki α ekspozycji kredytowej, w przypadku której w badanym okresie nie wystąpiło zdarzenie niewykonania zobowiązania (błąd typu I)
- niezaklasyfikowania do zbioru ekspozycji kredytowych ze znaczącym wzrostem poziomu ryzyka kredytowego (na podstawie statystyki $\alpha\alpha$ ekspozycji kredytowej, w przypadku której w badanym okresie wystąpiło zdarzenie niewykonania zobowiązania (błąd typu II).

Według danych obowiązujących na koniec 2018 roku przesłanką istotnego pogorszenia jakości kredytowej jest co najmniej 2,6-krotny wzrost parametru PD w porównaniu do wartości na moment rozpoznania w księgach Banku w przypadku ekspozycji hipotecznych oraz co najmniej 2,5-krotny wzrost w przypadku pozostałych ekspozycji detalicznych.

W odniesieniu do ekspozycji kredytowych, w przypadku których aktualne ryzyko niewypłacalności nie przekracza poziomu uwzględnionego w cenie udzielonego finansowania, wyniki porównania krzywych prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania na datę początkowego ujęcia oraz na datę raportową nie stanowią o rozpoznaniu znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego.

W celu oceny znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego dla klientów instytucjonalnych Bank stosuje model oparty na łańcuchach Markowa. Na podstawie danych historycznych konstruowane są macierze prawdopodobieństw migracji klientów pomiędzy poszczególnymi klasami ryzyka określonymi na podstawie modeli ratingowych oraz scoringowych Banku. Migracje te wyznaczone są w obrębie homogenicznych portfeli, wydzielonych z uwzględnieniem m.in. metodyki oceny klienta oraz segmentu klienta. W dacie początkowego ujęcia ekspozycji

kredytowej ustala się indywidualną dla każdej klasy ryzyka oraz portfela najwyższą akceptowalną wartość prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, której przekroczenie identyfikowane jest jako istotny wzrost ryzyka kredytowego. Wartość ta wyznaczana jest na podstawie średniego prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania dla gorszych klas ryzyka niż klasa ryzyka z daty początkowego ujęcia ekspozycji kredytowej, ważonego prawdopodobieństwem przejścia do tych klas ryzyka w danym horyzoncie czasowym. Według danych obowiązujących na koniec 2018 roku minimalne wartości pogorszenia klasy ryzyka będącego przesłanką istotnego wzrostu ryzyka kredytowego w relacji do aktualnej klasy ryzyka prezentują się następująco:

Klasa ryzyka	Zakres PD	minimalny zakres pogorszenia klasy ryzyka będący przesłanką istotnego wzrostu ryzyka kredytowego ¹
A-B	0,0-0,90%	3 klasy
C	0,90-1,78%	3 klasy
D	1,78-3,55%	2 klasy
E	3,55-7,07%	1 klasa
F	7,07-14,07%	1 klasa
G	14,07-99,99%	nie dotyczy ²

¹ wartości uśrednione (zakresy ustalane osobno na homogenicznych grupach klientów)

² pogorszenie klasy ryzyka jest bezpośrednią przesłanką utraty wartości

W celu identyfikacji pozostałych przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego Bank wykorzystuje pełną dostępną informację jakościową i ilościową, w tym:

- działania restrukturyzacyjne wprowadzające dla dłużnika udogodnienia wymuszone jego trudną sytuacją finansową (ang. forbearance),
- opóźnienie w spłacie materialnie istotnej kwoty kapitału lub odsetek dłuższe niż 30 dni,
- zidentyfikowane sygnały wczesnego ostrzegania w ramach procesu monitoringu świadczące o istotnym wzroście ryzyka kredytowego,
- istotne podwyższenie wskaźnika LTV,
- ocenę analityka w ramach procesu analizy zindywidualizowanej,
- kwarantanna w Fazie 2 ekspozycji, dla których w ciągu minionych 3 miesięcy ustała przesłanka utraty wartości.

Bank w 2018 roku uzupełnił katalog przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego o następujące zdarzenia:

- złożenie wniosku o upadłość konsumencką przez któregokolwiek z współkredytobiorców,
- transfer ekspozycji kredytowej do zarządzania przez jednostki restrukturyzacyjno-windykacyjne Banku.

KREDYTY Z UTRATĄ WARTOŚCI I DEFINICJA NIETYKONANIA ZOBOWIĄZANIA

Przesłanką utraty wartości ekspozycji kredytowej jest w szczególności:

- opóźnienie w spłacie materialnie istotnej kwoty kapitału lub odsetek dłuższe niż 90 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej lub klasy ryzyka wskazującej na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia (rating H),
- zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności wymuszone względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z trudności finansowych klienta (do czasu uznania wierzytelności za uzdrowioną),
- wnioskowanie o ogłoszenie upadłości dłużnika, postawienie go w stan likwidacji lub wszczęcie wobec niego postępowania egzekucyjnego.

Zgodnie z rozporządzeniem CRR Bank definiuje stan niewykonania zobowiązania (ang. default) jeżeli ocenia, że dłużnik nie jest w stanie spłacić zobowiązania kredytowego bez sięgania do realizacji zabezpieczeń lub materialnie przeterminowanie ekspozycji przekracza 90 dni. Przesłanki stanu niewykonania zobowiązania są tożsame z przesłankami utraty wartości ekspozycji.

Bank w 2018 roku uzupełnił katalog przesłanek utraty wartości o ogłoszenie upadłości konsumenckiej przez któregokolwiek z współkredytobiorców.

OBLICZANIE OCZEKIWANEJ STRATY KREDYTOWEJ

Model kalkulacji oczekiwanej straty kredytowej oparty jest na zastosowaniu szczegółowej segmentacji portfela kredytowego uwzględniającej następujące charakterystyki na poziomie produktu oraz klienta:

- rodzaj produktu kredytowego,
- waluta produktu,

- rok udzielenia,
- ocena ryzyka niewypłacalności klienta,
- segment biznesowy klienta,
- metoda oceny ryzyka klienta.

W celu obliczenia oczekiwanej straty kredytowej Bank stosuje metodę zindywidualizowaną oraz metodę portfelową. Metoda zindywidualizowana jest stosowana w przypadku identyfikacji przesłanki utraty wartości ekspozycji znaczących indywidualnie. Oczekiwaną stratę kredytową z ekspozycji ustala się jako różnicę pomiędzy jej wartością bilansową brutto (w przypadku pozabilansowej ekspozycji kredytowej - wartością jej równoważnika bilansowego), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, ustalonych z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy i zarządzania ekspozycją kredytową ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji.

Metoda portfelowa jest stosowana dla ekspozycji, które nie są indywidualnie znaczące oraz w przypadku braku identyfikacji przesłanki utraty wartości.

W metodzie portfelowej strata oczekiwana wyznaczana jest jako iloczyn parametrów ryzyka kredytowego: prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (PD), poziomu straty w momencie niewykonania zobowiązania (LGD) oraz wartości ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (EAD), przy czym każdy z powyższych parametrów ma postać wektora o wymiarze liczby miesięcy pokrywających horyzont szacowania straty kredytowej.

W odniesieniu do ekspozycji detalicznych bez harmonogramu spłat Bank wyznacza ten horyzont w oparciu o dane behawioralne na podstawie historycznych obserwacji. Strata oczekiwana zarówno w całym okresie trwania ekspozycji, jak i w okresie 12 miesięcy jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach zdyskontowanych efektywną stopą procentową. W celu wyznaczenia wartości aktywa na moment niewykonania zobowiązania w danym okresie Bank koryguje parametr określający wielkość ekspozycji na moment niewykonania zobowiązania o przyszłe spłaty wynikające z harmonogramu oraz potencjalne nadpłaty i niedopłaty.

W obliczeniach oczekiwanych strat kredytowych uwzględnia się szacunki dotyczące przyszłych warunków makroekonomicznych. W zakresie analizy portfelowej, wpływ scenariuszy makroekonomicznych jest uwzględniany w wysokości poszczególnych parametrów ryzyka. Metodyka kalkulacji parametrów ryzyka obejmuje badanie zależności wysokości tych parametrów od warunków makroekonomicznych w oparciu o dane historyczne. Na potrzeby kalkulacji straty oczekiwanej wykorzystuje się trzy scenariusze makroekonomiczne opracowane na podstawie własnych prognoz - bazowy z prawdopodobieństwem 80% oraz dwa scenariusze alternatywne, każdy z prawdopodobieństwem 10%. Zakres prognozowanych wskaźników obejmuje wskaźnik dynamiki PKB, stopę bezrobocia, stopę WIBOR 3M, stopę LIBOR CHF 3M, kurs CHF/PLN, indeks cen nieruchomości oraz stopę referencyjną NBP. Ostateczna strata oczekiwana jest średnią ważoną prawdopodobieństwem scenariuszy ze strat oczekiwanych odpowiadających poszczególnym scenariuszom. Bank zapewnia zgodność scenariuszy makroekonomicznych stosowanych na potrzeby kalkulacji parametrów ryzyka ze scenariuszami makroekonomicznymi wykorzystywanymi w procesach budżetowania ryzyka kredytowego. Scenariusz bazowy opiera się na bazowych prognozach makroekonomicznych. Prognozy są przygotowywane na podstawie modeli ilościowych przy uwzględnieniu korekt z tytułu występowania zdarzeń jednorazowych.

Scenariusze skrajne dotyczą przypadków tzw. szoku wewnętrznego, w związku z czym tzw. zmienne zewnętrzne (stopy procentowe za granicą) nie ulegają zmianie względem scenariusza bazowego. Scenariusze skrajne opracowywane są na podstawie analizy statystycznej i ekonometrycznej, tj. nie odzwierciedlają podlegających opisowi zdarzeń, ale prognozowaną ścieżkę. Identyfikowane są dwa scenariusze: optymistyczny i pesymistyczny. Udział scenariuszy dla ścieżki PKB, który mieści się między scenariuszem optymistycznym i pesymistycznym określony jest jako prawdopodobieństwo scenariusza bazowego. Przyjmując takie założenie prognozowana jest dynamika PKB przy założeniu zmiennego w czasie potencjalnego tempa wzrostu polskiej gospodarki obliczanego przy wykorzystaniu danych kwartalnych dostarczanych przez Główny Urząd Statystyczny. Po wyznaczeniu skrajnych ścieżek dynamiki PKB estymowane są wartości innych zmiennych makroekonomicznych wykorzystywanych w scenariuszach (stopa bezrobocia, indeks cen nieruchomości).

Stopa bezrobocia obliczana jest na podstawie wyznaczonej ilościowo zależności od różnicy między dynamiką PKB a potencjalnym tempem wzrostu gospodarczego. Wynik podlega korekcie ze względu na zachodzące w polskiej gospodarce istotne zmiany strukturalne, których nie obejmuje model ilościowy, w szczególności:

- 1) starzenia się polskiego społeczeństwa (i pojawienia się niezaspokojonego popytu na pracę, co ograniczać będzie skalę wzrostu stopy bezrobocia w sytuacji spowolnienia wzrostu gospodarczego)
- 2) osiągnięcia przez polski rynek pracy stanu bliskiego pełnemu zatrudnieniu (ze względu na ograniczenia podażowe przestrzeń do dalszego spadku stopy bezrobocia jest coraz mniejsza),
- 3) napływu migrantów (tylko częściowo uwzględnionego w oficjalnych statystykach).

Poziom indeksu cen nieruchomości wyznaczany jest na podstawie zmian PKB przy uwzględnieniu uwarunkowań podaźowych i popytowych na rynku w oparciu o dane i trendy prezentowane przez NBP w ramach publikacji „Informacja o cenach mieszkań i sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce” oraz własne analizy Banku. Prognozy dla stawek depozytowych WIBOR i LIBOR opracowywane są głównie w oparciu o założenia dotyczące kształtowania się stóp procentowych banków centralnych. Kurs CHF/PLN jest kursem krzyżowym kursów EUR/PLN i EUR/CHF. Jego prognozy są kombinacją prognoz tych dwóch kursów. Prognozy EUR/PLN i EUR/CHF są przygotowywane w oparciu o analizę makroekonomiczną (bieżącą i historyczną) bazującą na metodach ekonometrycznych, a także w oparciu o analizę techniczną rynków finansowych.

Zarówno proces oceny istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, jak i proces kalkulacji straty oczekiwanej realizowany jest w trybie miesięcznym na poziomie indywidualnej ekspozycji. Wykorzystuje się w nim dedykowane środowisko obliczeniowe umożliwiające dystrybucję wyników do jednostek wewnętrznych Banku.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia szacowanych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Banku, w przypadku których utrata wartości została rozpoznana w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń, czyli ekspozycji objętych metodą zindywidualizowaną oraz wpływ zwiększenia/zmniejszenia wysokości parametrów portfelowych dla portfela kredytów i pożyczek Banku ocenianych metodą portfelową przedstawia poniższa tabela:

SZACUNKOWA ZMIANA POZIOMU ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI KREDYTÓW I POŻYCZEK NA SKUTEK REALIZACJI SCENARIUSZY POGORSZENIA BĄDŹ POPRAWY PARAMETRÓW RYZYKA, W TYM: ¹	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +10%	scenariusz -10%	scenariusz +10%	scenariusz -10%
zmiany wartości bieżącej szacowanych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Banku z rozpoznaną indywidualnie utratą wartości ocenianych metodą zindywidualizowaną	(262)	360	(191)	290
zmiany prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania	153	(161)	47	(48)
zmiany stóp odzysku	(481)	484	(312)	313

¹ in plus - wzrost odpisów, in minus - spadek odpisów

INFORMACJE FINANSOWE

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
	Wartość netto	Wartość netto	Wartość netto
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	191 574	181 664	186 893
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	1	(1)	(1)
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	191 575	181 663	186 892

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
wyceniane według zamortyzowanego kosztu, w tym:	181 972	172 359	186 893
dłużne papiery wartościowe			4 368
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	8 496	8 235	
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	1 070	
Razem	191 574	181 664	186 893

Obligacje korporacyjne i komunalne w kwocie 4 368 milionów PLN, które zgodnie z MSR 39 spełniały definicję kredytów i pożyczek, były prezentowane w pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”. Po wejściu w życie MSSF 9, z uwagi na fakt, że papiery te spełniają kryterium testu SPPI oraz są klasyfikowane do modelu biznesowego „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”, są kwalifikowane do kategorii aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu i prezentowane w pozycji dedykowanej papierom wartościowym wycenianym według zamortyzowanego kosztu.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite			wyceniane według zamortyzowanego kosztu			Razem	
		Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto	
Kredyty ¹		1 106	8 496	-	8 496	189 432	(7 511)	181 921	191 523
mieszkaniowe		27	8 496	-	8 496	85 211	(1 940)	83 271	91 794
gospodarcze		148	-	-	-	77 399	(3 897)	73 502	73 650
konsumpcyjne		931	-	-	-	26 822	(1 674)	25 148	26 079
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży		-	-	-	-	51	-	51	51
Razem		1 106	8 496	-	8 496	189 483	(7 511)	181 972	191 574

¹ W pozycji „Kredyty” uwzględniono częściowe spisania dotyczące odsetek zastrzeżonych zaprezentowane w nocie 58.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite			wyceniane według zamortyzowanego kosztu			Razem	
		Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto	Wartość brutto ¹	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe ¹	Wartość netto	
Kredyty		1 070	8 235	-	8 235	181 500	(10 043)	171 457	180 762
mieszkaniowe		37	8 235	-	8 235	84 463	(2 960)	81 503	89 775
gospodarcze		182	-	-	-	71 723	(5 053)	66 670	66 852
konsumpcyjne		851	-	-	-	25 314	(2 030)	23 284	24 135
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży		-	-	-	-	902	-	902	902
Razem		1 070	8 235	-	8 235	182 402	(10 043)	172 359	181 664

W pozycji „wartość brutto” oraz „odpisy na oczekiwane straty kredytowe” zaprezentowano wartość odsetek zastrzeżonych w kwocie 2 480 milionów PLN, w tym: dla kredytów gospodarczych w kwocie 1 208 milionów PLN, dla kredytów konsumpcyjnych w kwocie 466 milionów PLN oraz dla kredytów mieszkaniowych w kwocie 806 milionów PLN.

Na 31 grudnia 2018 roku odpis dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wynosił 22 miliony PLN (na 1 stycznia 2018 roku 8 milionów PLN).

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2017	wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
	Wartość brutto	Odpis z tytułu utraty wartości	Wartość netto
Kredyty	188 783	(7 160)	181 623
mieszkaniowe	92 134	(1 925)	90 209
gospodarcze	70 719	(3 580)	67 139
konsumpcyjne	25 930	(1 655)	24 275
Dłużne papiery wartościowe	4 378	(10)	4 368
obligacje korporacyjne	1 859	(4)	1 855
obligacje komunalne	2 519	(6)	2 513
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	902
Razem	194 063	(7 170)	186 893

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG SEGMENTÓW KLIENTA (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	199 085	191 707	194 063
bankowości hipotecznej	87 434	85 952	85 515
korporacyjne	64 187	58 164	61 597
bankowości detalicznej i prywatnej	27 753	26 165	25 930
firm i przedsiębiorstw	19 660	20 524	20 119
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	902	902
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe/z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	(7 511)	(10 043)	(7 170)
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	191 574	181 664	186 893

Informacje w zakresie ekspozycji na ryzyko kredytowe dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz do wartości godziwej przez inne dochody całkowite zostały szerzej opisane dla 2018 roku w nocie 28 „Oczekiwane straty kredytowe” oraz dla roku 2017 w nocie 29 „Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (dane porównawcze zgodnie z MSR 39).”

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość bilansowa brutto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
kredyty	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
mieszkańciewe	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
Razem	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	-	-	-	-	-	-	-	-
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	178 593	5 697	2 963	816	503	824	87	189 483
kredyty	178 542	5 697	2 963	816	503	824	87	189 432
mieszkańciewe	81 146	2 203	1 203	250	287	105	17	85 211
gospodarcze	72 935	2 291	1 309	348	143	328	45	77 399
konsumpcyjne	24 461	1 203	451	218	73	391	25	26 822
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51
Razem	178 593	5 697	2 963	816	503	824	87	189 483
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	566	-	-	-	-	-	-	566

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:	-	-	-	-	-	-	-	-
kredyty	-	-	-	-	-	-	-	-
mieszkańciewe	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	-	-	-	-	-	-	-	-
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	-	-	-	-	-	-	-	-
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	(6 249)	(498)	(29)	(293)	(44)	(397)	(1)	(7 511)
kredyty	(6 249)	(498)	(29)	(293)	(44)	(397)	(1)	(7 511)
mieszkańciewe	(1 598)	(173)	(3)	(98)	(25)	(43)	-	(1 940)
gospodarcze	(3 533)	(129)	(21)	(69)	(11)	(133)	(1)	(3 897)
konsumpcyjne	(1 118)	(196)	(5)	(126)	(8)	(221)	-	(1 674)
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	(6 249)	(498)	(29)	(293)	(44)	(397)	(1)	(7 511)
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	(124)	-	-	-	-	-	-	(124)

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość bilansowa netto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
kredyty	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
mieszkańciewe	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
Razem	8 340	125	28	1	-	2	-	8 496
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	-	-	-	-	-	-	-	-
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	172 344	5 199	2 934	523	459	427	86	181 972
kredyty	172 293	5 199	2 934	523	459	427	86	181 921
mieszkańciewe	79 548	2 030	1 200	152	262	62	17	83 271
gospodarcze	69 402	2 162	1 288	279	132	195	44	73 502
konsumpcyjne	23 343	1 007	446	92	65	170	25	25 148
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51
Razem	172 344	5 199	2 934	523	459	427	86	181 972
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	442	-	-	-	-	-	-	442

Przesunięcia pomiędzy fazami utraty wartości zostały zaprezentowane w wartości bilansowej brutto i odpisu na 31 grudnia 2018 roku. Dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom, które wielokrotnie zmieniły fazy przesunięcie zostało zaprezentowane jako transfer z fazy w której znajdowały się na 1 stycznia 2018 roku lub w momencie ich początkowego ujęcia do fazy utraty wartości na 31 grudnia 2018 roku.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
do 1 miesiąca	225	23	8 650	8 898
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	34	48	6 725	6 807
od 3 miesięcy do 1 roku	137	224	22 298	22 659
od 1 roku do 5 lat	498	1 313	68 533	70 344
powyżej 5 lat	212	6 888	75 766	82 866
Razem	1 106	8 496	181 972	191 574

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2017	wyceniane według zamortyzowanego kosztu
do 1 miesiąca	8 713
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	5 177
od 3 miesięcy do 1 roku	23 187
od 1 roku do 5 lat	68 383
powyżej 5 lat	81 433
Razem	186 893

28. OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE

SZACUNKI I OCENY – OBOWIĄZUJĄCE OD 1 STYCZNIA 2018 ROKU

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe są ujmowane w sprawozdaniu finansowym w następujący sposób:

- Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu: odpis pomniejsza wartość bilansową brutto aktywa finansowego; zmiany wysokości odpisów odnoszone są do rachunku zysków i strat;
- Zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym oraz gwarancje finansowe: odpis prezentowany jest jako rezerwa po stronie zobowiązań; zmiany wysokości rezerw odnoszone są do rachunku zysków i strat;
- Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite: wartość bilansowa aktywa ujętego w wartości godziwej nie jest dodatkowo pomniejszana o wysokość odpisów; zmiana wyceny jest każdorazowo rozdzielana jednak na komponent związany z utratą wartości – ujmowany w rachunku wyników i komponent związany z pozostałymi zmianami wyceny do wartości godziwej – ujmowany w innych dochodach całkowitych;
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat: nie rozpoznaje się odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

SZACUNKI I OCENY – ODPISY NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE

W obszarze utraty wartości Bank stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji strat oczekiwanych.

Utrata wartości jest mierzona jako 12 miesięczne albo dożywotnie oczekiwane straty kredytowe dla danego aktywa finansowego.

Horyzont pomiaru oczekiwanej straty zależy od tego, czy od momentu początkowego ujęcia aktywa nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego. Ze względu na to kryterium aktywa finansowe alokowane są do 3 faz (ang. *stage*):

Faza 1 – ekspozycje, dla których ryzyko kredytowe nie jest istotnie wyższe na moment początkowego ujęcia i nie rozpoznaje się w odniesieniu do nich przesłanek utraty wartości,

Faza 2 – ekspozycje których ryzyko kredytowe jest istotnie wyższe od poziomu ryzyka kredytowego na moment początkowego ujęcia ekspozycji, ale nie rozpoznaje się w odniesieniu do nich przesłanki utraty wartości,

Faza 3 – aktywa w odniesieniu do których rozpoznaje się przesłankę utraty wartości (w tym aktywa udzielone lub zakupione z rozpoznaną przesłanką utraty wartości).

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

W obszarze utraty wartości Bank stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji strat oczekiwanych. Sposób szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe opisano w nocie 4 „MSSF 9 Instrumenty finansowe”.

AKTYWA FINANSOWE

WEDŁUG MODELU WYCENY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite										
papiery wartościowe	49 713	-	388	-	471	471	(10)	50 572	(10)	50 562
obligacje skarbowe	38 276	-	-	-	-	-	-	38 276	-	38 276
pozostałe	11 437	-	388	-	471	471	(10)	12 296	(10)	12 286
kredyty	8 330	-	163	-	3	3	-	8 496	-	8 496
mieszkania	8 330	-	163	-	3	3	-	8 496	-	8 496
Razem	58 043	-	551	-	474	474	(10)	59 068	(10)	59 058
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	471	471	(10)	471	(10)	461
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu										
należności od banków	11 217	(4)	-	-	-	-	-	11 217	(4)	11 213
papiery wartościowe	8 276	(12)	59	(8)	-	-	-	8 335	(20)	8 315
obligacje skarbowe	2 200	-	-	-	-	-	-	2 200	-	2 200
pozostałe	6 076	(12)	59	(8)	-	-	-	6 135	(20)	6 115
kredyty	166 412	(521)	12 476	(1 124)	10 595	10 169	(5 866)	189 483	(7 511)	181 972
mieszkania	77 459	(42)	5 529	(502)	2 223	2 164	(1 396)	85 211	(1 940)	83 271
gospodarcze	65 666	(332)	5 166	(314)	6 567	6 203	(3 251)	77 399	(3 897)	73 502
konsumpcyjne	23 236	(147)	1 781	(308)	1 805	1 802	(1 219)	26 822	(1 674)	25 148
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51	-	51
inne aktywa finansowe	2 149	-	-	-	95	95	(95)	2 244	(95)	2 149
Razem	188 054	(537)	12 535	(1 132)	10 690	10 264	(5 961)	211 279	(7 630)	203 649
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	566	566	(124)	566	(124)	442
Łącznie	246 097	(537)	13 086	(1 132)	11 164	10 738	(5 971)	270 347	(7 640)	262 707

WEDŁUG RODZAJU AKTYWA FINANSOWEGO (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odписы na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odписы na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości	Odписы na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
należności od banków	11 217	(4)	-	-	-	-	-	11 217	(4)	11 213
papiery wartościowe	57 989	(12)	447	(8)	471	471	(10)	58 907	(30)	58 877
obligacje skarbowe	40 476	-	-	-	-	-	-	40 476	-	40 476
pozostałe	17 513	(12)	447	(8)	471	471	(10)	18 431	(30)	18 401
kredyty	174 742	(521)	12 639	(1 124)	10 598	10 172	(5 866)	197 979	(7 511)	190 468
mieszkańciewe	85 789	(42)	5 692	(502)	2 226	2 167	(1 396)	93 707	(1 940)	91 767
gospodarcze	65 666	(332)	5 166	(314)	6 567	6 203	(3 251)	77 399	(3 897)	73 502
konsumpcyjne	23 236	(147)	1 781	(308)	1 805	1 802	(1 219)	26 822	(1 674)	25 148
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51	-	51
inne aktywa finansowe	2 149	-	-	-	95	95	(95)	2 244	(95)	2 149
Razem	246 097	(537)	13 086	(1 132)	11 164	10 738	(5 971)	270 347	(7 640)	262 707
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	1 037	1 037	(134)	1 037	(134)	903

WSKAŹNIKI JAKOŚCI KREDYTOWEJ (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018	01.01.2018
Udział ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości ¹	5,0%	5,6%
Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości ²	74,0%	72,8%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 90 dni w stosunku do wartości brutto kredytów i pożyczek	3,3%	4,1%

¹ Wskaźnik udziału ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości został wyznaczony dla kredytów i papierów wartościowych z wyłączeniem obligacji skarbowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz kredytów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite jako stosunek wartości brutto ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości do wartości brutto razem kredytów i papierów wartościowych z wyłączeniem obligacji skarbowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz kredytów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite pomniejszonej na 01.01.2018 roku o wartość odsetek kontraktowych (niepracujących) objętych odpisem dla fazy 3.

² Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości został wyznaczony jako stosunek odpisów na oczekiwane straty kredytowe ogółem dla kredytów i papierów wartościowych z wyłączeniem obligacji skarbowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz kredytów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite pomniejszonych na 01.01.2018 roku o odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem dla fazy 3 do wartości brutto ekspozycji z tych portfeli z rozpoznaną utratą wartości pomniejszonych na 01.01.2018 roku o odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem dla fazy 3.

WEDŁUG MODELU WYCENY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)			Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
						w tym: odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem	w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości bez odsetek kontraktowych (niepracujących) objętych odpisem				
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite											
papiery wartościowe	45 144	-	-	-	473	2	473	(15)	45 617	(15)	45 602
obligacje skarbowe	32 095	-	-	-	-	-	-	-	32 095	-	32 095
pozostałe	13 049	-	-	-	473	2	473	(15)	13 522	(15)	13 507
kredyty	8 152	-	83	-	-	-	-	-	8 235	-	8 235
mieszkania	8 152	-	83	-	-	-	-	-	8 235	-	8 235
Razem	53 296	-	83	-	473	2	473	(15)	53 852	(15)	53 837
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	473	2	473	(15)	473	(15)	458
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu											
należności od banków	8 769	(2)	-	-	-	-	-	-	8 769	(2)	8 767
papiery wartościowe	6 001	(11)	-	-	-	-	-	-	6 001	(11)	5 990
obligacje skarbowe	1 622	-	-	-	-	-	-	-	1 622	-	1 622
pozostałe	4 379	(11)	-	-	-	-	-	-	4 379	(11)	4 368
kredyty	156 575	(450)	12 025	(987)	13 802	2 250	10 717	(8 606)	182 402	(10 043)	172 359
mieszkania	76 135	(46)	4 760	(415)	3 568	733	2 761	(2 499)	84 463	(2 960)	81 503
gospodarcze	58 199	(282)	5 660	(363)	7 864	1 153	5 962	(4 408)	71 723	(5 053)	66 670
konsumpcyjne	21 339	(122)	1 605	(209)	2 370	364	1 994	(1 699)	25 314	(2 030)	23 284
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	-	-	-	-	-	-	902	-	902
inne aktywa finansowe	1 748	-	-	-	99	-	99	(99)	1 847	(99)	1 748
Razem	173 093	(463)	12 025	(987)	13 901	2 250	10 816	(8 705)	199 019	(10 155)	188 864
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	221	-	221	(107)	221	(107)	114
Łącznie	226 389	(463)	12 108	(987)	14 374	2 252	11 289	(8 720)	252 871	(10 170)	242 701

WEDŁUG RODZAJU AKTYWA FINANSOWEGO (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	w tym: odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem	w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości bez odsetek kontraktowych (niepracujących) objętych odpisem	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
należności od banków	8 769	(2)	-	-	-	-	-	-	8 769	(2)	8 767
papiery wartościowe	51 145	(11)	-	-	473	2	473	(15)	51 618	(26)	51 592
obligacje skarbowe	33 717	-	-	-	-	-	-	-	33 717	-	33 717
pozostałe	17 428	(11)	-	-	473	2	473	(15)	17 901	(26)	17 875
kredyty	164 727	(450)	12 108	(987)	13 802	2 250	10 717	(8 606)	190 637	(10 043)	180 594
mieszkaniowe	84 287	(46)	4 843	(415)	3 568	733	2 761	(2 499)	92 698	(2 960)	89 738
gospodarcze	58 199	(282)	5 660	(363)	7 864	1 153	5 962	(4 408)	71 723	(5 053)	66 670
konsumpcyjne	21 339	(122)	1 605	(209)	2 370	364	1 994	(1 699)	25 314	(2 030)	23 284
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	-	-	-	-	-	-	902	-	902
inne aktywa finansowe	1 748	-	-	-	99	-	99	(99)	1 847	(99)	1 748
Razem	226 389	(463)	12 108	(987)	14 374	2 252	11 289	(8 720)	252 871	(10 170)	242 701
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	694	2	694	(122)	694	(122)	572

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

ZMIANY DOTYCZĄCE ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE DLA AKTYWÓW FINANSOWYCH WEDŁUG MODELU WYCENY	Wartość na 31.12.2017 roku	Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9 ¹	Wartość na 01.01.2018 roku (zmieniony)	Zwiększenia w związku z udzieleniem i nabyciem	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Zmiany z tytułu wydłużenia horyzontu rozpoznania strat z 12 miesięcy na okres do daty zapadalności	Zmiany z tytułu skrócenia horyzontu rozpoznania strat z okresu do daty zapadalności na 12 miesięcy	Zmiany wynikające z modyfikacji bez zaprzestania ujmowania (netto)	Zmniejszenie stanu odpisów z tytułu utraty wartości w związku z częściowym i całkowitym spisaniem	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Wartość na 31.12.2018
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	298	(298)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite papiery wartościowe	-	15	15	-	(9)	-	5	-	-	(3)	2	10
kredyty	-	-	-	-	-	2	14	(2)	-	-	(14)	-
mieszkaniowe	-	-	-	-	-	2	14	(2)	-	-	(14)	-
Razem	-	15	15	-	(9)	2	19	(2)	-	(3)	(12)	10
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu należności od banków	-	2	2	2	-	(2)	-	-	-	-	2	4
papiery wartościowe	-	11	11	8	-	-	-	-	-	-	1	20
kredyty	7 170	2 873	10 043	423	(1 398)	1 888	728	(516)	70	(3 612)	(115)	7 511
mieszkaniowe	1 925	1 035	2 960	29	(475)	523	199	(140)	8	(1 057)	(107)	1 940
gospodarcze	3 580	1 473	5 053	305	(507)	734	204	(296)	58	(1 734)	80	3 897
konsumpcyjne	1 655	375	2 030	89	(416)	631	325	(80)	4	(821)	(88)	1 674
papiery wartościowe	10	(10)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inne aktywa finansowe	99	-	99	1	-	-	-	-	-	(5)	-	95
Razem	7 269	2 886	10 155	434	(1 398)	1 886	728	(516)	70	(3 617)	(112)	7 630
Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów finansowych	7 567	2 603	10 170	434	(1 407)	1 888	747	(518)	70	(3 620)	(124)	7 640

ZMIANY DOTYCZĄCE ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE DLA AKTYWÓW FINANSOWYCH WEDŁUG RODZAJU AKTYWA FINANSOWEGO	Wartość na 31.12.2017 roku	Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9 ¹	Wartość na 01.01.2018 roku (zmieniony)	Zwiększenia w związku z udzieleniem i nabyciem	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Zmiany z tytułu wydłużenia horyzontu rozpoznania strat z 12 miesięcy na okres do daty zapadalności	Zmiany z tytułu skrócenia horyzontu rozpoznania strat z okresu do daty zapadalności na 12 miesięcy	Zmiany wynikające z modyfikacji bez zaprzestania ujmowania (netto)	Zmniejszenie stanu odpisów z tytułu utraty wartości w związku z częściowym i całkowitym spisaniem	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Wartość na 31.12.2018
należności od banków	-	2	2	2	-	(2)	-	-	-	-	2	4
papiery wartościowe	298	(272)	26	8	(9)	-	5	-	-	(3)	3	30
kredyty	7 170	2 873	10 043	423	(1 398)	1 890	742	(518)	70	(3 612)	(129)	7 511
mieszkaniowe	1 925	1 035	2 960	29	(475)	525	213	(142)	8	(1 057)	(121)	1 940
gospodarcze	3 580	1 473	5 053	305	(507)	734	204	(296)	58	(1 734)	80	3 897
konsumpcyjne	1 655	375	2 030	89	(416)	631	325	(80)	4	(821)	(88)	1 674
papiery wartościowe	10	(10)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inne aktywa finansowe	99	-	99	1	-	-	-	-	-	(5)	-	95
Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów finansowych	7 567	2 603	10 170	434	(1 407)	1 888	747	(518)	70	(3 620)	(124)	7 640

¹ z tytułu rozpoznania utraty wartości kredytów w kwocie 734 milionów PLN, z tytułu uwzględnienia odsetek niepracujących ujętych w wartości bilansowej brutto w kwocie 2 480 milionów PLN, z tytułu zmniejszenia odpisów na skutek rozpoznania strat początkowej 346 milionów PLN dla aktywów POCI oraz z tytułu rozwiązywania odpisów na papiery wartościowe w kwocie 265 milionów PLN.

ZMIANY WARTOŚCI BILANSOWEJ BRUTTO INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

ZMIANY WARTOŚCI BILANSOWEJ BRUTTO INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	Wartość bilansowa brutto na 31.12.2017 roku	Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9 według wartości bilansowej brutto	Wartość bilansowa brutto na 01.01.2018 roku (zmieniona)	Zmiany z tytułu udzielonych lub nabytych instrumentów finansowych	Zwiększenia w związku z wykorzystaniem limitu lub wypłat transz	Zmniejszenia w związku ze spłatami/wykupem	Zmiany z tytułu modyfikacji wynikających z umowy przepływów pieniężnych z tytułu aktywów finansowych, która nie prowadzi do zaprzestania ujmowania tych instrumentów finansowych	Zmiany z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych, w tym sprzedaży	Zmniejszenia w związku z całkowitym spisaniem	Zmniejszenia w związku z częściowym spisaniem	Zmiany dla ekspozycji dla których został wydłużony horyzont rozpoznania strat z 12 miesięcy na okres do daty zapadalności	Zmiany dla ekspozycji dla których został skrócony horyzont rozpoznania strat z okresu do daty zapadalności na 12 miesięcy	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Wartość bilansowa brutto na 31.12.2018 roku
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	42 307	(42 307)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite														
papiery wartościowe	-	45 617	45 617	268 033	-	(265 519)	-	-	-	(3)	(2)	-	2 446	50 572
kredyty	-	8 235	8 235	2 513	246	(119)	11	(2 524)	-	-	(1)	(3)	138	8 496
mieszkańciewe	-	8 235	8 235	2 513	246	(119)	11	(2 524)	-	-	(1)	(3)	138	8 496
Razem	-	53 852	53 852	270 546	246	(265 638)	11	(2 524)	-	(3)	(3)	(3)	2 584	59 068
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu														
należności od banków	8 769	-	8 769	5 815	831	(4 198)	-	-	-	-	-	-	-	11 217
papiery wartościowe	-	6 001	6 001	2 906	-	(765)	-	-	-	-	-	-	193	8 335
kredyty (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	194 063	(11 661)	182 402	29 229	23 988	(45 489)	111	(2 584)	(1 627)	(1 986)	(206)	(2 508)	8 153	189 483
mieszkańciewe	92 134	(7 671)	84 463	6 089	3 720	(13 077)	47	(945)	(542)	(515)	(124)	(364)	6 459	85 211
gospodarcze	70 719	1 004	71 723	13 803	17 762	(22 996)	51	(940)	(575)	(1 160)	(9)	(1 916)	1 656	77 399
konsumpcyjne	25 930	(616)	25 314	9 286	2 506	(8 514)	13	(699)	(510)	(311)	(73)	(228)	38	26 822
papiery wartościowe	4 378	(4 378)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	902	51	-	(902)	-	-	-	-	-	-	-	51
inne aktywa finansowe	1 847	-	1 847	2 244	-	(1 847)	-	-	-	-	-	-	-	2 244
Razem	204 679	(5 660)	199 019	40 194	24 819	(52 299)	111	(2 584)	(1 627)	(1 986)	(206)	(2 508)	8 346	211 279
Razem zmiany wartości bilansowej brutto instrumentów finansowych	246 986	5 885	252 871	310 740	25 065	(317 937)	122	(5 108)	(1 627)	(1 989)	(209)	(2 511)	10 930	270 347

AKTYWA FINANSOWE Z UTRATĄ WARTOŚCI W MOMENCIE POCZĄTKOWEGO UJĘCIA – POCI

Łączna wartość nabytych bądź udzielonych aktywów finansowych z utratą wartości na 31 grudnia 2018 roku wyniosła 903 miliony PLN (na 1 stycznia 2018 roku 572 miliony PLN).

Zasady klasyfikacji aktywów finansowych do kategorii POCI zostały opisane w nocie 4.

ZAKUPIONE/UDZIELONE AKTYWA FINANSOWE Z UTRATĄ WARTOŚCI ZE WZGLĘDU NA RYZYKO KREDYTOWE (POCI) - 31.12.2018 ROKU	Wartość brutto	Odpisy	Wartość netto
Papiery wartościowe	471	(10)	461
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	471	(10)	461
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	566	(124)	442
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	566	(124)	442
Razem	1 037	(134)	903

ZAKUPIONE/UDZIELONE AKTYWA FINANSOWE Z UTRATĄ WARTOŚCI ZE WZGLĘDU NA RYZYKO KREDYTOWE (POCI) - 01.01.2018 ROKU	Wartość brutto	Odpisy	Wartość netto
Papiery wartościowe	473	(15)	458
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	473	(15)	458
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	221	(107)	114
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	221	(107)	114
Razem	694	(122)	572

ZMIANY DOTYCZĄCE ODPISÓW DLA ZAKUPIONYCH/UDZIELONYCH AKTYWÓW FINANSOWYCH Z UTRATĄ WARTOŚCI ZE WZGLĘDU NA RYZYKO KREDYTOWE (POCI) W 2018 ROKU	Wartość na początek okresu	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Zmniejszenie stanu odpisów z tytułu utraty wartości w związku ze spisaniem	Inne korekty	Wartość na koniec okresu
Papiery wartościowe	15	-	(4)	-	(1)	10
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	15	-	(4)	-	(1)	10
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	107	(48)	75	(25)	15	124
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	107	(48)	75	(25)	15	124
Razem	122	(48)	71	(25)	14	134

29. ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH (DANE PORÓWNAWCZE ZGODNIE Z MSR 39)

INFORMACJE FINANSOWE – OBOWIĄZUJĄCE DO 31 GRUDNIA 2017 ROKU

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW - EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie 31.12.2017
Należności bez rozpoznanej utraty wartości, nieprzeterminowane	8 769
Razem brutto/netto	8 769

PAPIERY WARTOŚCIOWE

INWESTYCYJNE DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY - EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie 31.12.2017
z rozpoznaną utratą wartości, metoda zindywidualizowana	819
bez rozpoznanej utraty wartości, nieprzeterminowane	40 987
z ratingiem zewnętrznym	35 840
z ratingiem wewnętrznym	5 147
Razem brutto	41 806
Odpisy z tytułu utraty wartości	(246)
Razem netto	41 560

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
metoda zindywidualizowana, w tym:	4 793	(1 665)	3 128
ze stwierdzoną utratą wartości	3 757	(1 660)	2 097
bez stwierdzonej utraty wartości	1 036	(5)	1 031
metoda portfelowa	7 118	(4 880)	2 238
metoda grupowa (IBNR)	182 152	(625)	181 527
Razem	194 063	(7 170)	186 893

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE	31.12.2017		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	10 875	(6 540)	4 335
oceniane metodą zindywidualizowaną	3 757	(1 660)	2 097
bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	183 188	(630)	182 558
z rozpoznaną przesłanką indywidualną	1 016	(5)	1 011
nieprzeterminowane	751	(4)	747
przeterminowane	265	(1)	264
bez rozpoznanej przesłanki indywidualnej/IBNR	182 172	(625)	181 547
nieprzeterminowane	179 574	(477)	179 097
przeterminowane	2 598	(148)	2 450
Razem	194 063	(7 170)	186 893

WSKAŹNIKI JAKOŚCI KREDYTOWEJ (W %)	31.12.2017
Udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości	5,6%
Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości ¹	65,9%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 90 dni w stosunku do wartości brutto	4,3%

¹ Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości jest liczony jako iloraz całości odpisów z tytułu utraty wartości (zarówno dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom z rozpoznaną utratą wartości, jak i IBNR) oraz wartości ekspozycji brutto kredytów i pożyczek udzielonych klientom z rozpoznaną utratą wartości

INNE AKTYWA FINANSOWE

INNE AKTYWA FINANSOWE	31.12.2017		
	nieprzeterminowane	przeterminowane	RAZEM
z rozpoznaną utratą wartości	-	98	98
bez rozpoznanej utraty wartości	1 739	10	1 749
Razem brutto	1 739	108	1 847
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	(99)	(99)
Razem według wartości bilansowej (netto)	1 739	9	1 748

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH - UZGODNIENIE RUCHU W 2017 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Inne	Wartość na koniec okresu	Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat
Dłużne papiery wartościowe		274	79	(66)	(41)	246 (13)
Kapitałowe papiery wartościowe		1	51	-	-	52 (51)
Razem		275	130	(66)	(41)	298 (64)

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM - UZGODNIENIE RUCHU W 2017 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Spisania aktywów i rozliczenia	Inne	Wartość na koniec okresu	Odzyski z ekspozycji spisanych	Utworzenie netto wpływ na rachunek zysków i strat
kredyty mieszkaniowe	2 144	692	(516)	(263)	(132)	1 925	16	(160)
kredyty gospodarcze	3 667	2 171	(1 351)	(755)	(152)	3 580	71	(749)
kredyty konsumpcyjne	1 432	1 229	(734)	(214)	(58)	1 655	8	(487)
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	69	4	(9)	(60)	-	4	-	5
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	8	-	(2)	-	-	6	-	2
Razem	7 320	4 096	(2 612)	(1 292)	(342)	7 170	95	(1 389)

30. AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Jako przeznaczony do sprzedaży Bank klasyfikuje jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie zakończona w okresie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa te ujmowane są w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Odpisy aktualizujące wartość tych aktywów ujmowane są w rachunku zysków i strat za okres, w którym dokonano tych odpisów. W stosunku do aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

Gdy kryteria klasyfikacji do tej grupy nie są dłużej spełnione, Bank dokonuje reklasyfikacji aktywów z aktywów przeznaczonych do sprzedaży do odpowiedniej kategorii aktywów. Aktywa wycofane z aktywów przeznaczonych do sprzedaży wycenia się w niższej z dwóch wartości: 1) wartości bilansowej sprzed momentu zaklasyfikowania do aktywów przeznaczonych do sprzedaży, pomniejszonej o amortyzację, która została ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zakwalifikowany jako przeznaczony do sprzedaży, 2) wartości odzyskiwalnej na dzień podjęcia decyzji o zaniechaniu sprzedaży.

INFORMACJE FINANSOWE

AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY	31.12.2018	31.12.2017
Inwestycje w jednostki zależne	-	601
Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o. o.	-	283
Qualia Development sp. z o. o.	-	318
Grunty i budynki	8	20
Razem brutto	8	621
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	(262)
Razem netto	8	359

Spadek salda aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży w 2018 roku wynikał ze sprzedaży posiadanych przez Bank udziałów w Finansowej Kompanii „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o. na rzecz Bankowego Towarzystwa Kapitałowego SA oraz zmiany klasyfikacji udziałów w Qualii Development sp. z o.o. do pozycji inwestycji w jednostki zależne, stowarzyszone i współzależne (w związku z odstąpieniem od sprzedaży udziałów przedmiotowej spółki do podmiotu z Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA).

31. WARTOŚCI NIEMATERIALNE I RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe:
Wartości niematerialne
Wartość firmy
Rzeczowe aktywa trwałe
Kalkulacja szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

WARTOŚCI NIEMATERIALNE

OPROGRAMOWANIE - Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są ujmowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem umorzeń i odpisów z tytułu utraty wartości.

WARTOŚĆ FIRMY - Bank ujmuje (od momentu fuzji prawnej z jednostką zależną) jako wartości niematerialne wartość firmy z tytułu przejęcia tego podmiotu. Wartość firmy została ujęta w kwocie nadwyżki przekazanej zapłaty nad wartością możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych według wartości godziwej na dzień nabycia. Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według wartości początkowej, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

RELACJE Z KLIENTAMI - W wyniku rozliczenia transakcji nabycia, zidentyfikowane zostały relacje z klientami podlegające amortyzacji metodą degresywną opartą o tempo konsumowania korzyści ekonomicznych wynikających z ich użytkowania.

POZOSTAŁE WARTOŚCI NIEMATERIALNE - Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Bank wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

KOSZTY PRAC ROZWOJOWYCH - Koszty zakończonych prac rozwojowych zalicza się do wartości niematerialnych w związku z uzyskaniem korzyści ekonomicznych oraz spełnieniem określonych warunków, tj. jeżeli istnieje możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika, dostępne są stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac i użytkowania wytwarzanego składnika oraz istnieje możliwość wiarygodnego ustalenia wysokości nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych, które można przyporządkować wytworzeniu składników wartości niematerialnych.

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE - Wyceniane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, po pomniejszeniu o umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNE - Wycenia się według zasad stosowanych do rzeczowych aktywów trwałych.

NAKŁADY - Wartość bilansową rzeczowych aktywów trwałych powiększa się o dodatkowe nakłady poniesione w okresie ich użytkowania.

ODPISY AMORTYZACYJNE

Rozpoczęcie amortyzacji następuje od momentu, w którym dany środek przyjęto do użytkowania, a jej zakończenie nie później niż z chwilą:

- 1) zrównania wartości odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych z wartością początkową danego składnika aktywów, lub
- 2) przeznaczenia go do likwidacji, lub
- 3) sprzedaży, lub
- 4) stwierdzenia jego niedoboru, lub
- 5) ustalenia w wyniku weryfikacji, że przewidywana wartość końcowa składnika aktywa przewyższa jego wartość bilansową (netto) z uwzględnieniem przewidywanej przy likwidacji wartości końcowej składnika aktywów (wartości „rezydualnej”), tj. kwoty netto, którą Bank spodziewa się uzyskać na zakończenie okresu użytkowania po odliczeniu oczekiwanych kosztów zbycia.

Dla niefinansowych aktywów trwałych przyjmuje się, że wartość końcowa wynosi zero, chyba że istnieje zobowiązanie strony trzeciej do ich odkupienia lub gdy będzie istniał pod koniec użytkowania składnika aktywny rynek i można określić jego wartość na tym rynku.

Koszty związane z nabyciem lub wytworzeniem budynków dzieli się na istotne części składowe tego budynku (komponenty), w przypadku gdy części składowe posiadają różne okresy użytkowania lub gdy każda z nich dostarcza Bankowi korzyści w inny sposób. Każda część składowa budynku amortyzowana jest odrębnie. Nie amortyzuje się wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, które podlegają corocznemu testowi na utratę wartości.

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI NIEFINANSOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych, jeżeli wartość bilansowa aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne (CGU) przekracza wartość odzyskiwalną. Odpisy aktualizujące w przypadku CGU w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na nie, a następnie obniżają proporcjonalnie wartość bilansową innych aktywów w CGU. Odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują środków pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Bank ustala wartość odzyskiwalną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

SZACUNKI I OCENY

OKRESY UŻYTKOWANIA RZECZOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH I WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH ORAZ NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNYCH

Przy szacowaniu długości okresu użytkowania uwzględniane są następujące czynniki:

- 1) oczekiwane zużycie fizyczne szacowane w oparciu o dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego, intensywność wykorzystania, itp.,
- 2) utrata przydatności z przyczyn technologicznych lub rynkowych,
- 3) prawne i inne ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów,
- 4) oczekiwane wykorzystanie składnika aktywów oceniane na podstawie oczekiwanej zdolności produkcyjnej lub wielkości produkcji,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W sytuacji, gdy szacowany okres użytkowania jest krótszy niż okres wynikający z tytułów umownych, przyjmuje się szacowany okres użytkowania. Co najmniej raz w roku weryfikowana jest przyjęta metoda amortyzacji oraz okresy użytkowania środków trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych.

Okresy amortyzacyjne stosowane w PKO Banku Polskim SA:

Środki trwałe	Okresy użytkowania
Budynki, lokale, spółdzielcze prawa do lokalu (w tym nieruchomości inwestycyjne)	od 40 do 60 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (budynkach, lokalach)	10 lat (lub okres najmu, jeśli jest krótszy)
Maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i przyrządy	od 3 do 15 lat
Zespoły komputerowe	od 4 do 10 lat
Środki transportu	5 lat
Wartości niematerialne	Okresy użytkowania
Oprogramowanie	od 2 do 17 lat
Pozostałe wartości niematerialne	5 lat

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych (lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne). W momencie rozpoznania takich przesłanek oraz corocznie w przypadku wartości niematerialnych niepodlegających amortyzacji Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie powyższych wartości wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych

prognozowanych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu dalszego użytkowania lub sprzedaży danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny przyszłych przepływów pieniężnych może mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

INFORMACJE FINANSOWE

WARTOŚCI NIEMATERIALNE

WARTOŚCI NIEMATERIALNE 31.12.2018	Oprogramowanie	Wartość firmy	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady		Ogółem
					z tego na oprogramowanie	
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	4 704	871	86	284	230	5 945
Nabycie	-	-	-	378	378	378
Transfery z nakładów	333	-	-	(333)	(333)	-
Inne	18	-	-	1	1	19
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	5 055	871	86	330	276	6 342
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(3 204)	-	(62)	(42)	-	(3 308)
Amortyzacja okresu	(403)	-	(7)	(4)	-	(414)
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(3 607)	-	(69)	(46)	-	(3 722)
Odписы aktualizujące na początek okresu	(15)	-	-	-	-	(15)
Utworzenie w okresie	-	-	-	(10)	(10)	(10)
Odписы aktualizujące na koniec okresu	(15)	-	-	(10)	(10)	(25)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 485	871	24	242	230	2 622
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 433	871	17	274	266	2 595

WARTOŚCI NIEMATERIALNE 31.12.2017	Oprogramowanie	Wartość firmy	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady		Ogółem
					z tego na oprogramowanie	
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	4 367	871	86	368	319	5 692
Nabycie	-	-	-	241	241	241
Transfery z nakładów	320	-	-	(320)	(326)	-
Inne	17	-	-	(5)	(4)	12
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	4 704	871	86	284	230	5 945
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(2 769)	-	(52)	(39)	-	(2 860)
Amortyzacja okresu	(435)	-	(10)	(3)	-	(448)
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(3 204)	-	(62)	(42)	-	(3 308)
Odписы aktualizujące na początek okresu	(15)	-	-	-	-	(15)
Odписы aktualizujące na koniec okresu	(15)	-	-	-	-	(15)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 583	871	34	329	319	2 817
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 485	871	24	242	230	2 622

Istotną wartością niematerialną z punktu widzenia Banku są nakłady poniesione na Zintegrowany System Informatyczny (ZSI). Łączna wartość nakładów poniesionych na ZSI w latach 2003–2018 wyniosła 1 495 milionów PLN. Wartość bilansowa netto Zintegrowanego Systemu Informatycznego (ZSI) na 31 grudnia 2018 roku wynosiła 581 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 632 milionów PLN). Przewidywany okres eksploatacji systemu został określony na 17 lat. Na 31 grudnia 2018 pozostały okres użytkowania wynosi 5 lat.

WARTOŚĆ FIRMY

Wartość firmy netto	31.12.2018	31.12.2017
Spółki Nordea Polska	863	863
Centrum Finansowe Puławska sp. z o.o.	8	8
Razem	871	871

Na 31 grudnia 2018 roku Bank przeprowadził obligatoryjne testy na utratę wartości firmy powstałej z nabycia Nordea Bank Polska SA zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Test na utratę wartości przeprowadza się poprzez porównanie wartości bilansowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne („CGU”) z ich wartością odzyskiwalną. Wyróżniono dwa CGU, do którego przypisano wartość firmy powstałą z nabycia Nordea Bank Polska SA – detaliczny i korporacyjny.

Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej CGU. Wartość użytkowa to bieżąca, szacunkowa wartość przyszłych przepływów pieniężnych za okres 5 lat z uwzględnieniem wartości rezydualnej CGU.

Wartość rezydualna CGU została skalkulowana poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy przy zastosowaniu stopy wzrostu przyjętej na poziomie 2,5%. Prognozy przepływów pieniężnych opierają się na założeniach zawartych w planach finansowych dla Banku na 2019. Do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano stopę dyskonta w wysokości 8,3% uwzględniającą stopę wolną od ryzyka oraz premię za ryzyko.

Test na utratę wartości przeprowadzony na 31 grudnia 2018 roku wykazał nadwyżkę wartości odzyskiwalnej nad wartością bilansową poszczególnych CGU i w związku z tym nie stwierdzono utraty wartości wartości firmy.

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE 31.12.2018	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki trwałe w budowie		Inne	Ogółem		
			w tym sprzęt informatyczny	w tym sprzęt informatyczny				
Wartość bilansowa brutto na początek okresu		2 519	1 494	878	128	68	594	4 735
Nabycie		-	-	-	227	99	-	227
Transfery z nakładów		30	118	94	(186)	(94)	38	-
Likwidacja i sprzedaż		(52)	(115)	(95)	-	-	(34)	(201)
Inne		(40)	(17)	(6)	(3)	(3)	(3)	(63)
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu		2 457	1 480	871	166	70	595	4 698
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu		(1 011)	(1 119)	(663)	-	-	(406)	(2 536)
Amortyzacja okresu		(84)	(146)	(104)	-	-	(36)	(266)
Likwidacja i sprzedaż		33	114	95	-	-	34	181
Inne		21	16	5	-	-	3	40
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu		(1 041)	(1 135)	(667)	-	-	(405)	(2 581)
Odписы aktualizujące na początek okresu		(27)	-	-	-	-	(2)	(29)
Utworzenie w okresie		(9)	-	-	-	-	-	(9)
Inne		3	-	-	-	-	-	3
Odписы aktualizujące na koniec okresu		(33)	-	-	-	-	(2)	(35)
Wartość bilansowa netto na początek okresu		1 481	375	215	128	68	186	2 170
Wartość bilansowa netto na koniec okresu		1 383	345	204	166	70	188	2 082

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE 31.12.2017	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki trwałe w budowie		Inne	Ogółem		
			w tym sprzęt informatyczny	w tym sprzęt informatyczny				
Wartość bilansowa brutto na początek okresu		2 639	1 486	875	104	51	611	4 840
Nabycie		-	-	-	202	86	-	202
Transfery z nakładów		43	93	68	(176)	(68)	40	-
Likwidacja i sprzedaż		(120)	(88)	(65)	-	-	(44)	(252)
Inne		(43)	3	-	(2)	(1)	(13)	(55)
Wartość brutto na koniec okresu		2 519	1 494	878	128	68	594	4 735
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu		(1 015)	(1 058)	(624)	-	-	(414)	(2 487)
Amortyzacja okresu		(93)	(149)	(104)	-	-	(37)	(279)
Likwidacja i sprzedaż		-	65	65	-	-	-	65
Inne		97	23	-	-	-	45	165
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu		(1 011)	(1 119)	(663)	-	-	(406)	(2 536)
Odписы aktualizujące na początek okresu		(22)	-	-	-	-	(6)	(28)
Utworzenie w okresie		(7)	-	-	-	-	(1)	(8)
Inne		2	-	-	-	-	5	7
Odписы aktualizujące na koniec okresu		(27)	-	-	-	-	(2)	(29)
Wartość bilansowa netto na początek okresu		1 602	428	251	104	51	191	2 325
Wartość bilansowa netto na koniec okresu		1 481	375	215	128	68	186	2 170

KALKULACJA SZACUNKÓW

Wpływ zmiany długości okresu użytkowania dla składników majątkowych podlegających amortyzacji z grupy grunty i budynki przedstawia poniższa tabela:

ZMIANA DŁUGOŚCI OKRESU UŻYTKOWANIA DLA SKŁADNIKÓW MAJĄTKOWYCH PODLEGAJĄCYCH AMORTYZACJI Z GRUPY GRUNTY I BUDYNKI	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat
Koszty amortyzacji	(37)	256	(39)	279

32. INNE AKTYWA

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Inne aktywa
Zarządzanie majątkiem przejętym za wierzytelności – pozycja „aktywa do zbycia”

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Aktywa finansowe ujęte w tej pozycji wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty, obejmującej również ewentualne odsetki od tych aktywów, z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Aktywa niefinansowe wycenia się zgodnie z zasadami wyceny obowiązującymi dla poszczególnych kategorii aktywów ujętych w tej pozycji.

INFORMACJE FINANSOWE

INNE AKTYWA	31.12.2018	31.12.2017
Rozrachunki z tytułu transakcji zrealizowanych przy użyciu kart	1 629	1 136
Rozliczenie instrumentów finansowych	82	284
Należności z tytułu rozliczeń gotówkowych	189	158
Należności i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	32	63
Należności z tytułu dywidend od otrzymania i dopłat do spółek zależnych ¹	132	-
Rozliczenia z tytułu sprzedaży waluty	-	2
Aktywa do zbycia	49	57
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	57	62
Należności od odbiorców	76	94
Pozostałe	72	66
Razem	2 318	1 922
w tym: inne aktywa finansowe	2 149	1 748

¹ w pozycji prezentowany jest niezarejestrowane objęcie akcji PKO Banku Hipotecznego SA w kwocie 100 milionów PLN oraz należność z tytułu przyznanej dywidendy od PKO TFI SA na kwotę 32 miliony PLN.

ZARZĄDZANIE MAJĄTKIEM PRZEJĘTYM ZA WIERZYTELNOŚCI – POZYCJA „AKTYWA DO ZBYCIA”

Przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych lub windykacyjnych majątek przeznaczony jest do sprzedaży lub na potrzeby PKO Banku Polskiego SA. Informacja o przejętych składnikach majątkowych analizowana jest pod kątem możliwości wykorzystania majątku na wewnętrzne potrzeby Banku. W latach zakończonych odpowiednio 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku majątek przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w całości przeznaczony został do sprzedaży. Podejmowane przez Bank działania mają na celu sprzedaż aktywów w możliwie najkrótszym czasie. Podstawowym trybem postępowania przy sprzedaży majątku jest przetarg nieograniczony, w uzasadnionych przypadkach sprzedaż następuje w innym trybie uzależnionym od specyfiki sprzedawanego majątku.

33. ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania wobec banków są to zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 591	4 299
Otrzymane kredyty i pożyczki ¹	-	2 596
Depozyty banków	728	1 077
Rachunki bieżące	713	583
Inne depozyty z rynku pieniężnego	150	43
Razem	1 591	4 299

¹ Pozycja Otrzymane kredyty i pożyczki została zaprezentowana szczegółowo w nocie 35 „Otrzymane kredyty i pożyczki”

W 2018 roku nastąpiła całkowita spłata pożyczek zaciągniętych od Nordea Bank AB (publ) w kwocie 2 596 milionów PLN. W 2017 roku Bank dokonał częściowej spłaty pożyczki od Nordea Bank AB (publ) w tym: 3 339 milionów CHF (12 535 miliony PLN), 4 miliony USD (13 milionów PLN) oraz 107 milionów EUR (456 milionów PLN).

ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW WEDŁUG OKRESÓW SPŁATY	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	1 591	4 299
do 1 miesiąca	1 573	1 689
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	18	-
od 3 miesięcy do 1 roku	-	20
od 1 roku do 5 lat	-	2 590
Razem	1 591	4 299

34. ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

Zobowiązania wobec klientów według typu produktu

Zobowiązania wobec klientów według segmentu klienta

Zobowiązania wobec klientów według okresów spłaty

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania wobec klientów wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

W tej pozycji ujmowane są także transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu w umownym terminie i po określonej cenie. Papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej i podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych kategorii papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu stanowi koszt odsetkowy i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	245 213	222 524
Zobowiązania wobec ludności	164 385	150 537
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	102 859	86 612
Depozyty terminowe	61 138	63 719
Pozostałe zobowiązania	388	206
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	55 530	52 696
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	38 835	39 719
Depozyty terminowe	15 740	11 992
Pozostałe zobowiązania	910	937
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	45	48
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	16 459	11 409
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	11 242	9 555
Depozyty terminowe	5 115	1 820
Pozostałe zobowiązania	102	34
Otrzymane kredyty i pożyczki ¹	8 839	7 882
Razem	245 213	222 524

¹ Pozycja Otrzymane kredyty i pożyczki została zaprezentowana szczegółowo w notce 35 „Otrzymane kredyty i pożyczki”

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW WEDŁUG SEGMENTU KLIENTA	31.12.2018	31.12.2017
bankowości detalicznej i prywatnej	154 259	141 870
korporacyjne	55 868	49 140
firm i przedsiębiorstw	26 202	23 584
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	45	48
otrzymane kredyty i pożyczki	8 839	7 882
Razem	245 213	222 524

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW WEDŁUG OKRESÓW SPŁATY	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	245 213	222 524
do 1 miesiąca	184 010	156 347
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	22 142	16 633
od 3 miesięcy do 1 roku	24 804	29 981
od 1 roku do 5 lat	7 565	12 643
powyżej 5 lat	6 692	6 920
Razem	245 213	222 524

35. OTRZYMANE KREDYTY I POŻYCZKI

OTRZYMANE KREDYTY I POŻYCZKI	31.12.2018	31.12.2017
Od banków	-	2 596
Nordea Bank AB	-	2 596
Od międzynarodowych instytucji finansowych	2 601	2 000
Europejski Bank Inwestycyjny	2 049	1 308
Bank Rozwoju Rady Europy	552	692
Od pozostałych podmiotów	6 238	5 882
PKO Finance AB	6 238	5 882
Razem	8 839	10 478

KREDYTY I POŻYCZKI OTRZYMANE OD BANKÓW

Data otrzymania pożyczki przez Bank	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
09.04.2014	465	EUR	09.04.2021	-	1 496
09.04.2014	3 645	CHF	09.04.2021	-	1 100
Razem				-	2 596

KREDYTY I POŻYCZKI OTRZYMANE OD MIĘDZYNARODOWYCH ORGANIZACJI FINANSOWYCH

Data otrzymania kredytu i pożyczki przez Bank	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
30.04.2009	76	CHF	30.04.2019	58	108
23.12.2009	50	EUR	23.12.2019	43	83
23.10.2009	182	CHF	23.10.2019	694	649
23.12.2010	75	EUR	23.12.2020	129	188
25.09.2013	75	EUR	25.09.2023	322	313
29.11.2013	185	CHF	29.11.2023	706	659
23.10.2018	646	PLN	23.10.2023	649	-
Razem				2 601	2 000

KREDYTY I POŻYCZKI OTRZYMANE OD POZOSTAŁYCH PODMIOTÓW

Data otrzymania pożyczki przez Bank	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
25.07.2012	50	EUR	25.07.2022	218	211
26.09.2012	1 000	USD	26.09.2022	3 812	3 530
23.01.2014	500	EUR	23.01.2019	2 208	2 141
Razem				6 238	5 882

W 2018 roku Bank dokonał całkowitej i ostatecznej wcześniejszej spłaty linii kredytowej udzielonej przez Nordea Bank AB (publ) na podstawie umowy z 1 kwietnia 2014 roku. Linia kredytowa pierwotnie była udzielona na okres 7 lat, tym samym Bank dokonał jej przedterminowej spłaty 3 lata przed pierwotnym terminem zapadalności, w tym 309 milionów CHF (1 112 milionów PLN) oraz 359 milionów EUR (1 499 milionów PLN). W związku z dokonaną spłatą linii kredytowej, na podstawie odrębnej umowy nastąpiło zwolnienie ustanowionego zabezpieczenia wierzytelności z tytułu portfela hipotecznego.

W 2017 roku Bank dokonał częściowej spłaty pożyczki od Nordea Bank AB (publ) w tym: 3 339 milionów CHF (12 535 miliony PLN), 4 miliony USD (13 milionów PLN) oraz 107 milionów EUR (456 milionów PLN).

W 2018 roku Bank zaciągnął od międzynarodowych organizacji finansowych pożyczkę w kwocie 646 milionów PLN. W 2017 roku Bank dokonał częściowych spłat kredytów i pożyczek otrzymanych od międzynarodowych organizacji finansowych na łączną kwotę 689 milionów PLN.

36. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
 Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych
 Zobowiązania z tytułu emisji według okresów spłaty
Informacja o emisji, wykupie i spłacie papierów wartościowych

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej albo w przypadku bankowych papierów wartościowych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	31.12.2018	31.12.2017
obligacje bankowe w tym:	5 367	5 204
w PLN	611	645
w EUR - w przeliczeniu na PLN	3 229	3 132
w CHF - w przeliczeniu na PLN	1 527	1 427
Razem	5 367	5 204

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI WEDŁUG OKRESÓW SPŁATY	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu:	5 367	5 204
od 3 miesięcy do 1 roku	611	646
od 1 roku do 5 lat	4 756	4 558
Razem	5 367	5 204

INFORMACJA O EMISJI, WYKUPIE I SPŁACIE PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

DODATKOWE INFORMACJE	31.12.2018	31.12.2017
emisja dłużnych papierów wartościowych w okresie (wartość nominalna)		
w PLN	2 565	1 320
w walucie oryginalnej (EUR)	-	750
w walucie oryginalnej (CHF)	-	400
wykup dłużnych papierów wartościowych w okresie (wartość nominalna)		
w PLN	1 300	1 485
w walucie oryginalnej (EUR)	-	200

W 2018 roku Bank wyemitował i wykupił papiery wartościowe na kwotę 1300 milionów PLN oraz wyemitował obligacje bankowe o wartości nominalnej 1 265 milionów PLN. W 2017 roku Bank wyemitował obligacje bankowe o wartości nominalnej 1 320 milionów PLN oraz euroobligacje o wartości nominalnej 750 milionów EUR oraz euroobligacje o wartości nominalnej 400 milionów CHF przy jednoczesnym wykupie obligacji bankowych w EUR w wysokości 200 milionów EUR oraz obligacji bankowych w PLN w wysokości 1 485 milionów PLN.

W 2017 roku w zakresie emisji euroobligacji miały miejsca dwie emisje:

- 18 lipca 2017 roku Bank wyemitował euroobligacje o wartości 750 milionów EUR, okresie zapadalności 4 lata i kuponie 0,75% (Mid Swap +65 p.b.). Obligacje notowane są na GPW w Luxemburgu i równolegle na GPW w Warszawie. Emisja ta była pierwszą w ramach nowego otwartego w maju 2017 roku programu EMTN na

łącną kwotę 3 miliardów EUR. W ramach programu możliwa jest emisja niezabezpieczonych euroobligacji typu senior oraz obligacji podporządkowanych w EUR, USD, CHF oraz PLN.

- 19 października 2017 roku Bank uplasował w ramach programu EMTN euroobligacje o wartości 400 milionów CHF, okresie zapadalności 4 lata i kuponie 0,30% (Mid Swap +58 p.b.). Obligacje są notowane na giełdzie w Zurychu.

OBLIGACJE WYEMITOWANE PRZEZ PKO BANK POLSKI SA

Data emisji	Rodzaj oprocentowania	Oprocentowanie	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
25.07.2017	stałe	0,75	750	EUR	25.07.2021	3 229	3 132
02.11.2017	stałe	0,30	400	CHF	02.11.2021	1 527	1 427
17.11.2017	zerokuponowe	-	650	PLN	17.05.2018	-	645
16.11.2018	zerokuponowe	-	615	PLN	16.05.2019	611	-
Razem						5 367	5 204

37. ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania podporządkowane wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

INFORMACJE FINANSOWE

	Wartość nominalna	Oprocentowanie	Waluta	Okres	Warunki szczególne	Stan zobowiązania w PLN	
						31.12.2018	31.12.2017
Obligacje podporządkowane	1 700	3,34	PLN	28.08.2017 - 28.08.2027	prawo do dokonania przedterminowego wykupu w terminie 5 lat od daty emisji	1 720	1 720
Obligacje podporządkowane	1 000	3,29	PLN	05.03.2018 - 06.03.2028	prawo do dokonania przedterminowego wykupu w terminie 5 lat od daty emisji	1 011	-
Razem						2 731	1 720

Obligacje podporządkowane zostały za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego przeznaczone na podwyższenie funduszy uzupełniających Banku.

28 lutego 2018 roku Bank uplasował emisję obligacji podporządkowanych o łącznej wartości nominalnej obligacji 1 000 milion PLN. Emisja została przeprowadzona w formie 10NC5. Wartość nominalna jednej obligacji wynosi 500 000 PLN, a cena emisyjna obligacji równa jest wartości nominalnej obligacji. Obligacje są oprocentowane w półrocznych okresach odsetkowych, odsetki od obligacji są naliczane od wartości nominalnej według zmiennej stopy procentowej równej stawce WIBOR 6M, powiększonej o marżę równą 150 p.b. p.a. w całym okresie emisji. 8 marca 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na przeznaczenie środków uzyskanych z emisji obligacji podporządkowanych na podwyższenie kapitału Tier 2 Banku.

38. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania ujęte w tej pozycji wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej ewentualne odsetki od tych zobowiązań, natomiast rezerwy na przyszłe płatności w uzasadnionej wiarygodnie oszacowanej wartości niezbędnej do wypełnienia obecnego obowiązku na koniec okresu sprawozdawczego. Zobowiązania niefinansowe wycenia się zgodnie z zasadami wyceny obowiązującymi dla poszczególnych kategorii zobowiązań ujętych w tej pozycji.

INFORMACJE FINANSOWE

POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	31.12.2018	31.12.2017
Koszty do zapłacenia	487	514
Przychody pobierane z góry	538	495
Zobowiązanie z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych	77	75
Rozliczenia międzybankowe	481	1 313
Zobowiązania w zakresie działalności inwestycyjnej i gospodarki własnej	247	295
Zobowiązania wobec dostawców	161	74
Zobowiązania i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	363	502
Rozliczenia instrumentów finansowych	6	281
Zobowiązania z tytułu składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny, w tym:	247	120
utrzymywane w formie zobowiązań do zapłaty, w tym:	247	120
na fundusz przymusowej restrukturyzacji	111	63
na fundusz gwarancyjny banków	136	57
Rozliczenia publiczno-prawne	114	148
Zobowiązania z tytułu działalności dewizowej	298	350
Zobowiązania z tytułu kart płatniczych	15	259
Zobowiązania wobec instytucji ubezpieczeniowych	38	29
Pozostałe	117	137
Razem	3 189	4 592
w tym: inne zobowiązania finansowe	2 096	3 812

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał zobowiązań w przypadku, których nie wywiązywałaby się z płatności wynikających z zawartych umów.

W pozycji „Zobowiązania z tytułu składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny” zawarte zostały zobowiązania do zapłaty z tytułu składek wnoszonych na rzecz BFG.

39. REZERWY

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe
Kalkulacja szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

REZERWY NA NIEROZSTRZYGNIĘTE SPRAWY SPORNE

Rezerwy na sprawy sporne obejmują sprawy sporne z kontrahentami, klientami oraz instytucjami zewnętrznymi (np. UOKiK), które tworzone są na podstawie oceny prawdopodobieństwa przegrania przez Bank sprawy sądowej (sprawy sporne szczegółowo zostały opisane w nocie „Sprawy sporne”).

Rezerwy na sprawy sporne tworzone są w wysokości oczekiwanych wpływów korzyści ekonomicznych.

REZERWA NA EMERYTURY I INNE ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU ZDEFINIOWANYCH ŚWIADCZEŃ PO OKRESIE ZATRUDNIENIA

Rezerwa na wynikające z Kodeksu pracy odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej. Podstawę do wyznaczania wartości rezerw na świadczenia pracownicze stanowią przepisy wewnętrzne Banku, a w szczególności Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy obowiązujący w Banku.

REZERWY NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE

Rezerwę na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne tworzy się zgodnie z MSSF 9 w wysokości oczekiwanych strat kredytowych.

W analizie portfelowej przy ustalaniu rezerwy wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce, określające marginalne prawdopodobieństwo wystąpienia przesłanki utraty wartości, średni poziom wykorzystania zobowiązania pozabilansowego oraz poziom oczekiwanej straty w przypadku wystąpienia przesłanki utraty wartości w kolejnych miesiącach z przedziału czasowego od daty sprawozdawczej do horyzontu w kalkulacji oczekiwanej straty.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie znaczących podlegających ocenie metodą zindywidualizowaną rezerwę ustala się indywidualnie - jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością bilansowej ekspozycji kredytowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego w dacie wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę utraty wartości, a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z tej ekspozycji.

INNE REZERWY

Inne rezerwy obejmują głównie rezerwę na potencjalne zwroty klientom prowizji i opłat oraz rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności, które opisano w nocie 72 „Informacje o pakietowej sprzedaży wierzytelności”.

Rezerwy na przyszłe płatności są wyceniane w uzasadnionej wiarygodnie oszacowanej wartości niezbędnej do wypełnienia obecnego obowiązku na koniec okresu sprawozdawczego. Wszystkie rezerwy tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, oprócz zysków i strat aktuarialnych odnoszonych do innych dochodów całkowitych.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

SZACUNKI I OCENY

Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Rezerwę utworzono na podstawie listy osób zawierającej wszystkie niezbędne dane o pracownikach, ze szczególnym uwzględnieniem stażu pracy, wieku oraz płci. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia.

INFORMACJE FINANSOWE

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Rezerwy na nierozstrzygnięte sprawy sporne	Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia ¹	Restrukturyzacja ¹	Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze ¹	Razem
31 grudnia 2017 roku, w tym:	18	45	-	86	61	210
Rezerwa krótkoterminowa	18	7	-	61	61	147
Rezerwa długoterminowa	-	38	-	25	-	63
Zmiany wynikające z reklasyfikacji, w tym:	-	14	21	-	(35)	-
Rezerwa krótkoterminowa	-	14	21	-	(35)	-
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9, w tym:	-	-	-	69	-	69
Rezerwa krótkoterminowa	-	-	-	45	-	45
Rezerwa długoterminowa	-	-	-	24	-	24
1 stycznia 2018 roku (zmieniony), w tym:	18	59	21	155	26	279
Rezerwa krótkoterminowa	18	21	21	106	26	192
Rezerwa długoterminowa	-	38	-	49	-	87
Zwiększenia, w tym zwiększenia istniejących rezerw	43	4	45	227	93	412
Wykorzystane kwoty	(6)	(3)	(23)	-	-	(32)
Niewykorzystane kwoty rozwiązane w okresie	(4)	(13)	(19)	(155)	(28)	(219)
Inne zmiany i reklasyfikacje	-	1	-	-	-	1
31 grudnia 2018 roku, w tym:	51	48	24	227	91	441
Rezerwa krótkoterminowa	51	8	24	177	91	351
Rezerwa długoterminowa	-	40	-	50	-	90

¹ Na 31 grudnia 2017 roku z pozycji „Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze” dokonano reklasyfikacji rezerw do pozycji „Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia” na kwotę 14 milionów PLN oraz „Restrukturyzacja” na kwotę 21 milionów PLN.

W pozycji „Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze” w wierszu „Zwiększenia, w tym zwiększenia istniejących rezerw” została ujęta rezerwa na potencjalne zwroty klientom prowizji i opłat oraz na koszty wypełnienia zobowiązania wynikającego ze świadczenia bezpłatnych usług dla klientów w kwocie 62 milionów PLN.

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Rezerwy na nierozstrzygnięte sprawy sporne	Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	Restrukturyzacja	Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze	Razem
1 stycznia 2017 roku, w tym:	20	59	59	67	18	223
Rezerwa krótkoterminowa	20	21	59	51	18	169
Rezerwa długoterminowa	-	38	-	16	-	54
Zwiększenia, w tym zwiększenia istniejących rezerw	10	4	-	256	5	275
Wykorzystane kwoty	(4)	(3)	(38)	-	-	(45)
Niewykorzystane kwoty rozwiązane w okresie	(8)	-	-	(236)	(3)	(247)
Inne zmiany i reklasyfikacje	-	(1)	-	(1)	6	4
31 grudnia 2017 roku, w tym:	18	59	21	86	26	210
Rezerwa krótkoterminowa	18	21	21	61	26	147
Rezerwa długoterminowa	-	38	-	25	-	63

KALKULACJA SZACUNKÓW

Bank dokonał aktualizacji szacunków rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia na 31 grudnia 2018 roku wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego niezależnego aktuarium. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta finansowego, która została przyjęta przez Bank na poziomie 3,00%. Na 31 grudnia 2017 roku przyjęta stopa dyskonta finansowego wynosiła 3,25%.

Na wysokość wyliczonej rezerwy wpływ miały również inne niż stopa dyskonta czynniki szacunkowe, do których należy średni ważony współczynnik mobilności pracowniczej wynoszący 8,48%, średni pozostały okres zatrudnienia w latach wynoszący 7,89 oraz średni zakładany roczny wzrost podstaw kalkulacji odpraw emerytalno-rentowych w latach 2019-2028 wynoszący 2,3%.

Na wysokość wyliczonej rezerwy w 2017 roku wpływ miały czynniki szacunkowe, do których należy średni ważony współczynnik mobilności pracowniczej wynoszący 8,69%, średni pozostały okres zatrudnienia w latach wynoszący 8,33 oraz średni zakładany roczny wzrost podstaw kalkulacji odpraw emerytalno-rentowych w latach 2018-2027 wynoszący 2,0%.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia stopy dyskonta finansowego oraz planowanych wzrostów podstawy rezerwy o 1 p. p. na zmniejszenie/zwiększenie wartości rezerwy na rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku przedstawiają poniższe tabele:

SZACUNKOWA ZMIANA REZERWY NA 31.12.2018	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	(3)	5	6	(3)

SZACUNKOWA ZMIANA REZERWY NA 31.12.2017	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	(4)	4	5	(3)

40. KAPITAŁ WŁASNY I AKCJONARIAT BANKU

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Kapitał własny
Akcjonariat Banku
Struktura kapitału akcyjnego PKO Banku Polskiego SA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Kapitały własne, z wyjątkiem akcji własnych, wycenia się według ich wartości nominalnej. Akcje własne wycenia się według cen ich nabycia.

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie przepisami prawa. Podział na poszczególne pozycje, opisane poniżej wynika z Kodeksu spółek handlowych, ustawy Prawo bankowe oraz wymogów MSR 1.7, MSR 1.78.e, MSR 1.54.q-r i MSR 1.79.b.

Składniki kapitałów własnych:

- Kapitał zakładowy wykazany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej.
- Kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie ze statutem Banku z odpisów z zysku oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji pomniejszonych o koszty przeprowadzenia emisji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku.
- Fundusz ogólnego ryzyka bankowego w PKO Banku Polskim SA tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe z odpisów z zysku netto i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku.
- Kapitały rezerwowe są tworzone z odpisów z zysku netto. Kapitały rezerwowe przeznaczone są wyłącznie na pokrycie mogących powstać strat bilansowych.
- Skumulowane inne dochody całkowite obejmują skutki wyceny aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe od tych aktywów, efektywną część zabezpieczenia przepływów pieniężnych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, jak również zyski i straty aktuarialne. Od powyższych pozycji w innych dochodach całkowitych rozpoznana jest wartość podatku odroczonego. Ponadto pozycja obejmuje różnice kursowe powstałe z przeliczenia na walutę polską wyniku finansowego netto jednostek zagranicznych (oddziału w Niemczech i oddziału w Czechach) po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów walutowych na dzień kończący każdy miesiąc okresu obrotowego, ogłoszonych przez Narodowy Bank Polski.

INFORMACJE FINANSOWE

KAPITAŁ WŁASNY	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Kapitał zakładowy	1 250	1 250	1 250
Kapitał zapasowy	29 168	27 118	27 118
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070	1 070	1 070
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 629	3 593	3 593
Skumulowane inne dochody całkowite	443	18	182
Niepodzielony wynik finansowy	(535)	(535)	-
Wynik okresu bieżącego	3 335	2 774	2 774
Razem	38 360	35 288	35 987

AKCJONARIAT BANKU

Według informacji posiadanych na 31 grudnia 2018 roku akcjonariat Banku jest następujący:

NAZWA PODMIOTU	liczba akcji	liczba głosów %	Wartość nominalna 1 akcji	Udział w kapitale podstawowym %
Na 31 grudnia 2018 roku				
Skarb Państwa	367 918 980	29,43%	1 zł	29,43%
Nationale Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (do 23.06.2015 roku ING Otwarty Fundusz Emerytalny) ¹	95 472 008	7,64%	1 zł	7,64%
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny ¹	89 163 966	7,13%	1 zł	7,13%
Pozostali akcjonariusze ²	697 445 046	55,80%	1 zł	55,80%
Razem	1 250 000 000	100,00%	---	100,00%
Na 31 grudnia 2017 roku				
Skarb Państwa	367 918 980	29,43%	1 zł	29,43%
Nationale Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (do 23.06.2015 roku ING Otwarty Fundusz Emerytalny) ¹	103 388 120	8,27%	1 zł	8,27%
Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny ¹	95 163 966	7,61%	1 zł	7,61%
Pozostali akcjonariusze ²	683 528 934	54,68%	1 zł	54,68%
Razem	1 250 000 000	100,00%	---	100,00%

¹ Wyliczenia według stanów posiadania akcji na koniec danego roku publikowanych przez PTE w informacjach rocznych o strukturze aktywów funduszu i kursu z Cedulej Giełdowej

² W tym Bank Gospodarstwa Krajowego, który na dzień 31 grudnia 2018 roku posiadał 24 487 297 akcji, co stanowi 1,96% udziału w liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy.

Ze wszystkich akcji PKO Banku Polskiego SA wynikają te same prawa i obowiązki. Akcje nie są uprzywilejowane w zakresie prawa głosu i w zakresie dywidendy. Statut PKO Banku Polskiego SA ogranicza jednak prawa głosu przysługujące akcjonariuszom dysponującym powyżej 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu i zakazuje wykonywania więcej niż 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu przez takich akcjonariuszy. Powyższe nie dotyczy:

- 1) akcjonariuszy, którzy w dniu podjęcia uchwały Walnego Zgromadzenia wprowadzającej ograniczenie prawa głosowania akcjonariuszy są uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów istniejących w Banku (tj. Skarb Państwa i BGK),
- 2) akcjonariuszy, którzy są uprawnieni z akcji imiennych serii A (Skarb Państwa),
- 3) akcjonariuszy działających z akcjonariuszami, o których mowa w pkt 2 powyżej na podstawie zawartych porozumień dotyczących wspólnego wykonywania prawa głosu z akcji.

Zgodnie z § 6 ust. 2 Statutu PKO Banku Polskiego SA zamiana akcji imiennych serii A na akcje na okaziciela oraz przeniesienie tych akcji wymaga zgody wyrażonej w uchwale Rady Ministrów. Zamiana na akcje na okaziciela lub przeniesienie akcji imiennych serii A po uzyskaniu powyższej zgody powoduje wygaśnięcie ograniczeń przewidzianych w zdaniu poprzednim w stosunku do akcji będących przedmiotem zamiany na akcje na okaziciela lub przeniesienia, w zakresie w jakim zgoda została udzielona.

Zgodnie z § 6 ust. 3 z zastrzeżeniem art. 28 ust. 2 Prawa bankowego, zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne jest niedopuszczalna.

Zgodnie z treścią art. 13 pkt 20 ustawy z 16 grudnia 2016 roku o zasadach zarządzania mieniem państwowym nie mogą być zbyte akcje PKO Banku Polskiego SA należące do Skarbu Państwa. Dodatkowo na podstawie art. 14 ww. ustawy akcje PKO Banku Polskiego SA (który zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia wykazu spółek o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa został uznany za spółkę o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa) należące do Skarbu Państwa nie mogą być przedmiotem darowizny na rzecz jednostki samorządu terytorialnego lub związku jednostek samorządu terytorialnego.

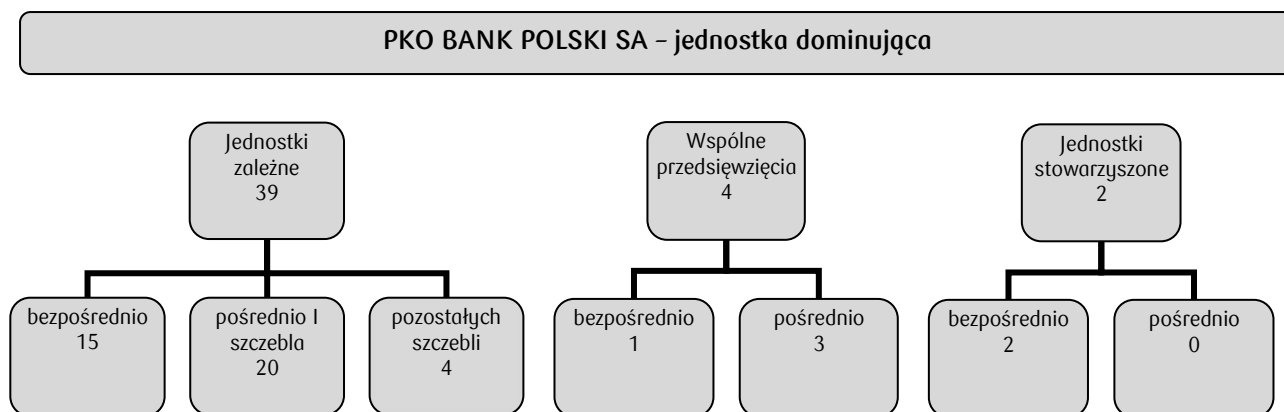
Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

STRUKTURA KAPITAŁU AKCYJNEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA:

Seria	Rodzaj akcji	Ilość akcji	Wartość nominalna 1 akcji	Wartość serii według wartości nominalnej
Seria A	akcje zwykłe imienne	312 500 000	1 zł	312 500 000 zł
Seria A	akcje zwykłe na okaziciela	197 500 000	1 zł	197 500 000 zł
Seria B	akcje zwykłe na okaziciela	105 000 000	1 zł	105 000 000 zł
Seria C	akcje zwykłe na okaziciela	385 000 000	1 zł	385 000 000 zł
Seria D	akcje zwykłe na okaziciela	250 000 000	1 zł	250 000 000 zł
Razem	---	1 250 000 000	---	1 250 000 000 zł

W 2018 roku i 2017 roku nie wystąpiły zmiany w wysokości kapitału zakładowego PKO Banku Polskiego SA. Wyemitowane akcje PKO Banku Polskiego SA nie są uprzywilejowane i są w pełni opłacone.

INFORMACJE O PODMIOTACH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA, WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH I JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH

41. SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA I ZAKRES DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW GRUPY KAPITAŁOWEJ

W skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wchodzi następujące jednostki zależne:

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITALE	
			31.12.2018	31.12.2017
JEDNOSTKI ZALEŻNE BEZPOŚREDNIO				
1	PKO Bank Hipoteczny SA	Gdynia	100	100
2	PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	100	100
3	PKO Leasing SA	Łódź	100	100
4	PKO BP BANKOWY PTE SA	Warszawa	100	100
5	PKO BP Finat sp. z o.o.	Warszawa	100	100
6	PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	100	100
7	PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	100	100
8	PKO Finance AB	Sztokholm, Szwecja	100	100
9	KREDOBANK SA	Lwów, Ukraina	100	99,6293
10	Qualia Development sp. z o.o. ¹	Warszawa	100	100
11	ZenCard sp. z o.o.	Warszawa	100	100
12	Merkury - fiz an ²	Warszawa	100	100
13	NEPTUN - fizan ²	Warszawa	100	100
14	PKO VC - fizan ²	Warszawa	100	-
15	Operator Chmury Krajowej sp. z o.o.	Warszawa	100	-

- 1) Według stanu na 31 grudnia 2017 roku spółka była wykazywana w pozycji aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży.
- 2) PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne funduszu; w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział posiadanych certyfikatów inwestycyjnych funduszu.

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI JEDNOSTKI ZALEŻNE POŚREDNIO	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITALE *	
			31.12.2018	31.12.2017
	GRUPA PKO Leasing SA			
1	PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o.	Warszawa	100	100
2	PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. 2.1 PKO Leasing Finanse sp. z o.o.	Warszawa Warszawa	100 100	100 100
3	PKO Leasing Sverige AB	Sztokholm, Szwecja	100	100
4	ROOF Poland Leasing 2014 DAC ¹	Dublin, Irlandia	-	-
5	PKO Faktoring SA	Warszawa	100	100
	GRUPA PKO BP Finat sp. z o.o.			
	GAMMA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA ² Net Fund Administration sp. z o.o. ³	Warszawa Warszawa	- -	100 100
6	GRUPA PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA Ubezpieczeniowe Usługi Finansowe sp. z o.o.	Warszawa	100	100
7	GRUPA KREDOBANK SA Finansowa Kompania „Idea Kapitał” Sp. z o.o.	Lwów, Ukraina	100	100
	GRUPA Qualia Development sp. z o.o.			
8	Qualia - Residence sp. z o.o.	Warszawa	100	100
9	Sarnia Dolina sp. z o.o.	Warszawa	100	100
10	Qualia sp. z o.o. ⁴ Qualia 2 sp. z o.o. ⁴ Qualia 3 sp. z o.o. ⁴ Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park sp. k. ⁴ Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów sp. k. ⁴ Residence Management sp. z o.o. ⁵ FORT MOKOTÓW sp. z o.o. w likwidacji ⁶ Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Zakopane sp. k. ⁷	Warszawa Warszawa Warszawa Warszawa Warszawa Warszawa Warszawa	100 - - - - - -	100 100 100 99,9975 99,9750 100 51 99,9123
	Merkury - fiz an			
11	„Zarząd Majątkiem Górczewska” sp. z o.o.	Warszawa	100	100
12	Molina sp. z o.o.	Warszawa	100	100
13	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 1 S.K.A.	Warszawa	100	100
14	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 2 S.K.A.	Warszawa	100	100
15	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 3 S.K.A. w likwidacji	Warszawa	100	100
16	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 4 S.K.A.	Warszawa	100	100
17	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 5 S.K.A.	Warszawa	100	100
18	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 6 S.K.A.	Warszawa	100	100
	NEPTUN - fiz an			
19	Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA 19.1 „Inter-Risk Ukraina” Spółka z dodatkową odpowiedzialnością ⁸ 19.2 Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” Sp. z o.o. ⁹	Warszawa Kijów, Ukraina Kijów, Ukraina	100 99,90 95,4676	100 99,90 -
20	„CENTRUM HAFFNERA” sp. z o.o. 20.1 „Sopot Zdrój” sp. z o.o. „Promenada Sopocka” sp. z o.o. ¹⁰	Sopot Sopot Sopot	72,9766 100 -	72,9766 100 100

* udział podmiotu bezpośrednio dominującego w kapitale jednostki

- 1) PKO Leasing SA, zgodnie z MSSF 10, sprawuje kontrolę nad spółką, mimo że nie posiada w spółce zaangażowania kapitałowego.
- 2) Poprzednia nazwa: KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA; spółka została połączona z PKO Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA.
- 3) Spółka została połączona z PKO BP Finat sp. z o.o.
- 4) W 2018 roku nastąpiło połączenie spółki Qualia sp. z o.o. (jako spółki przejmującej) oraz spółek: Qualia 2 sp. z o.o., Qualia 3 sp. z o.o., Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park sp.k. i Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów sp. k. (jako spółek przejmowanych).
- 5) Spółka została sprzedana; poprzednia nazwa: Qualia Hotel Management sp. z o.o.
- 6) Zakończono likwidację spółki; spółka została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców.
- 7) Spółka została sprzedana.
- 8) Drugim udziałowcem spółki jest Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o.
- 9) Drugim udziałowcem spółki jest „Inter-Risk Ukraina” spółka z dodatkową odpowiedzialnością; do 6 czerwca 2018 roku spółka była spółką bezpośrednio zależną od PKO Banku Polskiego SA.
- 10) Spółka została sprzedana.

NAZWA PODMIOTÓW ZALEŻNYCH	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI
<p>PKO BANK HIPOTECZNY SA</p>	<p>Spółka specjalizuje się w udzielaniu mieszkaniowych kredytów hipotecznych dla klientów indywidualnych, jak również nabywa wierzytelności z tytułu takich kredytów od Banku. Podstawowym celem spółki jest emisja listów zastawnych na rynku krajowym i zagranicznym, które mają stanowić główne źródło długoterminowego finansowania kredytów zabezpieczonych nieruchomościami.</p>
<p>PKO TOWARZYSTWO FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH SA</p>	<p>Podstawowym przedmiotem działalności spółki jest tworzenie i zarządzanie funduszami inwestycyjnymi (w tym pośrednictwo w zbywaniu i nabywaniu jednostek uczestnictwa) oraz ich reprezentowanie wobec osób trzecich, a także zarządzanie portfelami klientów, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych. Spółka oferuje również specjalistyczne programy inwestycyjne oraz prowadzi pracownicze programy emerytalne (PPE).</p>
<p>PKO LEASING SA</p>	<p>Spółka wraz z podmiotami zależnymi - PKO Leasing Sverige AB oraz PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. świadczy usługi leasingowe. Spółki oferują leasing finansowy i operacyjny: samochodów osobowych, dostawczych, pojazdów ciężarowych, maszyn, urządzeń, linii technologicznych, sprzętu medycznego, nieruchomości, sprzętu i oprogramowania IT, statków, samolotów oraz sprzętu kolejowego. W ofercie znajduje się usługa zarządzania flotą pojazdów. Ponadto spółka zależna - PKO Leasing Finanse sp. z o.o. zajmuje się przechowywaniem, przygotowaniem i aktywną sprzedażą przedmiotów powindykacyjnych i pokontraktowych, a spółka PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. świadczy wyspecjalizowane usługi w zakresie tworzenia produktów i programów ubezpieczeniowych dla klientów instytucji finansowych. W Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA znajduje się również spółka celowa z siedzibą w Irlandii powołana na potrzeby sekurytyzacji wierzytelności leasingowych.</p> <p>W skład Grupy wchodzi także spółka PKO Faktoring SA, która świadczy usługi faktoringu krajowego i eksportowego z przejęciem ryzyka i bez przejęcia ryzyka, faktoringu odwrotnego oraz usługę programu faktoringowego dla dostawców.</p>
<p>PKO BP BANKOWY PTE SA</p>	<p>Przedmiotem działalności spółki jest tworzenie i zarządzanie otwartym i dobrowolnym funduszem emerytalnym oraz ich reprezentowanie wobec osób trzecich. Spółka zarządza PKO BP Bankowym Otwartym Funduszem Emerytalnym oraz PKO Dobrowolnym Funduszem Emerytalnym, w ramach którego oferowane jest Indywidualne Konto Emerytalne (IKE) i Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE).</p>
<p>PKO BP FINAT SP. Z O.O.</p>	<p>PKO BP Finat sp. z o.o. świadczy kompleksowe usługi firmom z sektora finansowego – m.in.: usługi agenta transferowego oraz księgowości funduszy i spółek. Specjalizuje się również w outsourcingu kompetencyjnym specjalistów IT, zespołów projektowych oraz procesów informatycznych. Na podstawie zezwolenia KNF spółka świadczy również usługi w charakterze krajowej instytucji płatniczej. Jej klientami są zarówno spółki z Grupy Kapitałowej Banku jak również spółki spoza Grupy Kapitałowej. Od 2016 roku spółka prowadzi obsługę ubezpieczeń grupowych dedykowanych do produktów oferowanych przez Bank.</p>
<p>PKO ŻYCIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ SA</p>	<p>Przedmiotem działalności spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie działu I ubezpieczeń – ubezpieczenia na życie. Rzeczowy zakres działalności spółki obejmuje polisy we wszystkich grupach, które mieszczą się w przedmiocie licencji KNF (1, 2, 3, 4, 5 Działu I). Spółka oferuje szeroką gamę produktów ubezpieczeniowych. Koncentruje się na ubezpieczaniu życia i zdrowia swoich klientów. Posiada w ofercie produkty samodzielne, jak również stanowiące uzupełnienie produktów bankowych oferowanych przez Bank.</p>
<p>PKO TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ SA</p>	<p>Przedmiotem działalności spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie działu II ubezpieczeń – pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe. Rzeczowy zakres działalności spółki obejmuje polisy we wszystkich grupach, które mieszczą się w przedmiocie licencji KNF (1, 2, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18 Działu II).</p> <p>PKO TU SA koncentruje się na ubezpieczaniu ryzyka utraty dochodu, następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby oraz ubezpieczaniu nieruchomości dla pożyczkobiorców i osób zaciągających kredyty hipoteczne. Spółka oferuje szeroką gamę</p>

	<p>produktów ubezpieczeniowych skierowanych do klientów Banku oraz innych podmiotów w Grupie Kapitałowej Banku.</p>
PKO FINANCE AB	<p>Spółka prowadzi działalność finansową, głównie poprzez pozyskiwanie środków finansowych z rynków międzynarodowych w drodze emisji obligacji oraz poprzez pożyczanie pozyskanych funduszy spółkom Grupy Kapitałowej Banku, w tym PKO Bankowi Polskiemu SA.</p>
KREDOBANK SA	<p>KREDOBANK SA jest bankiem uniwersalnym, ukierunkowanym na obsługę klientów detalicznych oraz klientów małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność głównie w zachodniej części Ukrainy i w Kijowie. Jednocześnie dąży do pozyskania klientów korporacyjnych o wysokiej wiarygodności kredytowej.</p> <p>Spółka oferuje usługi w zakresie między innymi: prowadzenia rachunków osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, gromadzenia depozytów, udzielania kredytów, poręczeń i gwarancji, leasingu, obrotu czekowego i wekslowego, operacji na rynku walutowym, a także operacji na rynku papierów wartościowych.</p> <p>Przedmiotem działalności spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” sp. z o.o. – spółki zależnej od KREDOBANK SA - jest obsługa prawna nabytych roszczeń pieniężnych z tytułu umów kredytowych.</p>
QUALIA DEVELOPMENT SP. Z O.O.	<p>Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż posiadanych przez Grupę Kapitałową Qualia Development sp. z o.o. nieruchomości i spółek. Grupa prowadzi także obsługę posprzedażową produktów deweloperskich w okresie rękojmi.</p>
ZENCARD SP. Z O.O.	<p>Spółka prowadzi działalność usługową w zakresie technologii informatycznych i komputerowych. Specjalizuje się w tworzeniu rozwiązań związanych z wykorzystaniem kart płatniczych w programach rabatowo-łojalnościowych.</p> <p>Zbudowała platformę do tworzenia przez sprzedawców programów rabatowo-łojalnościowych, umożliwiającą jednocześnie wirtualizację kart lojalnościowych. Platforma ta zintegrowana jest z terminalem płatniczym i pozwala na rezygnację z wielu oddzielnych kart lojalnościowych czy oddzielnych aplikacji instalowanych na telefonie, na rzecz karty płatniczej klienta będącej jednocześnie wirtualną kartą lojalnościową każdego ze sprzedawców. Partnerem strategicznym spółki jest CEUP eService sp. z o.o.- jeden z największych agentów rozliczeniowych w Polsce.</p>
OPERATOR CHMURY KRAJOWEJ SP. Z O.O.	<p>Spółka została utworzona w listopadzie 2018 roku. Ma świadczyć kompleksowe usługi w zakresie przechowywania i zdalnego przetwarzania danych oparte o model subskrypcyjny, w tym: usługi IaaS (<i>Infrastructure as a Service</i> - infrastruktura jako usługa), PaaS (<i>Platform as a Service</i> - platforma jako usługa) oraz SaaS (<i>Software as a Service</i> - oprogramowanie jako usługa).</p>
MERKURY - FIZ AN	<p>Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. Fundusz prowadzi działalność inwestycyjną poprzez spółki zależne, których przedmiotem działalności jest kupno i sprzedaż nieruchomości na rachunek własny oraz zarządzanie nieruchomościami.</p>
NEPTUN - FIZAN	<p>Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. PKO Bank Polski SA na rzecz funduszu sukcesywnie zbywa akcje i udziały spółek, których działalność nie jest komplementarna do oferty usług finansowych Banku.</p>
PKO VC - FIZAN	<p>Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. Działa poprzez wydzielone subfundusze: finansowy i strategiczny.</p> <p>Fundusz realizuje politykę właściwą dla funduszy typu venture capital i inwestuje w podmioty oferujące technologiczne innowacje finansowe w obszarach: bankowym i okołobankowym oraz inne innowacyjne rozwiązania dla przedsiębiorstw.</p>

42. INWESTYCJE W JEDNOSTKI ZALEŻNE, STOWARZYSZONE I WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
 Inwestycje w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia i stowarzyszone
 Informacja o odpisach
 Skrócone informacje o jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Inwestycje dokonane w jednostkach zależnych, stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach wykazane są według ceny nabycia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. W przypadku dokonania sprzedaży inwestycji w jednostkach zależnych, na skutek której następuje utrata kontroli, Bank dokonuje wyceny do wartości godziwej pozostałej inwestycji oraz przyjmując tę wartość jako nowy koszt dla potrzeb późniejszej wyceny. Nadwyżka wartości godziwej inwestycji nad wartością bilansową ujmowana jest przez Bank w pozostałych przychodach operacyjnych.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. W przypadku istnienia takiej przesłanki Bank dokonuje oszacowania wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa, a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie wartości użytkowej wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu dywidend lub wpływów pieniężnych z tytułu ewentualnej sprzedaży inwestycji pomniejszonej o koszty sprzedaży.

INFORMACJE FINANSOWE

INWESTYCJE W JEDNOSTKI ZALEŻNE, WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA I STOWARZYSZONE

NA 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Wartość brutto	Utrata wartości	Wartość bilansowa
JEDNOSTKI ZALEŻNE			
PKO Bank Hipoteczny SA ¹	1 300	-	1 300
KREDOBANK SA	1 072	(793)	279
Qualia Development sp. z o. o.	318	-	318
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	241	-	241
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	225	-	225
PKO VC - fizan ²	200	-	200
PKO Leasing SA	178	-	178
PKO BP BANKOWY PTE SA	151	-	151
NEPTUN - fizan ²	132	-	132
Merkury - fiz an ²	120	-	120
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	110	-	110
PKO Finance AB	24	-	24
ZenCard sp. z o.o.	24	(23)	1
PKO BP Finat sp. z o.o.	21	-	21
Operator Chmury Krajowej sp. z o.o.	4	-	4
WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA			
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	197	-	197
JEDNOSTKI STOWARZYSZONE			
Bank Pocztowy SA	184	(97)	87
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	2	(2)	-
Razem	4 503	(915)	3 588

1 Wyżej podana wartość nie uwzględnia opłaconych przez PKO Bank Polski SA akcji nowej emisji o wartości 100 milionów PLN wykazywanych w pozycji inne aktywa. Przedmiotowe podwyższenie kapitału zakładowego na 31 grudnia 2018 roku nie zostało zarejestrowane.

2 PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne funduszu umożliwiające, zgodnie z MSSF, sprawowanie kontroli nad funduszem.

NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Wartość brutto	Utrata wartości	Wartość bilansowa
JEDNOSTKI ZALEŻNE			
PKO Bank Hipoteczny SA	1 200	-	1 200
KREDOBANK SA	1 070	(793)	277
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	241	-	241
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	187	-	187
PKO Leasing SA	178	-	178
PKO BP BANKOWY PTE SA	151	-	151
NEPTUN - fizan ¹	132	-	132
Merkury - fiz an ¹	120	-	120
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	110	-	110
PKO Finance AB	24	-	24
PKO BP Finat sp. z o.o.	21	-	21
ZenCard sp. z o.o.	18	-	18
WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA			
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	197	-	197
JEDNOSTKI STOWARZYSZONE			
Bank Pocztowy SA	184	(54)	130
FERRUM SA	25	-	25
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	2	(2)	-
Razem	3 860	(849)	3 011

¹ PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne funduszu umożliwiający, zgodnie z MSSF, sprawowanie kontroli nad funduszem.

INFORMACJA O ODPISACH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Zgodnie z MSR 36 „Utrata wartości aktywów” dokonano oceny wartości odzyskiwalnej zaangażowań kapitałowych w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsiębiorstwach.

W 2018 roku Bank na podstawie przeprowadzonej analizy utworzył odpis aktualizujący wartość zaangażowania kapitałowego w Bank Pocztowy SA w wysokości 43 milionów PLN (w 2017 roku: 25 milionów PLN) oraz odpis aktualizujący wartość zaangażowania kapitałowego w ZenCard sp. z o.o. w wysokości 23 milionów PLN.

Wartości akcji Banku Poczтового SA i udziałów ZenCard sp. z o.o. zostały ustalone na podstawie testów na utratę wartości sporządzonych odpowiednio metodą zdyskontowanych dywidend/ metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych w oparciu o zaktualizowane projekcje finansowe spółek.

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI - UZGODNIENIE RUCHU	2018	2017
Wartość na początek okresu	849	824
Utworzenie w okresie	66	25
Wartość na koniec okresu	915	849
Utworzenie netto – wpływ na rachunek zysków i strat	(66)	(25)

SKRÓCONE INFORMACJE O JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH I WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH

Bank posiada następujące jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia. Zestawienie prezentuje zaangażowania bezpośrednie Banku oraz zaangażowania pośrednie, w tym poprzez podmiot zależny Banku.

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITALE*	
			31.12.2018	31.12.2017
Wspólne przedsięwzięcia PKO Banku Polskiego SA				
1	Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	Warszawa	34	34
	1 EVO Payments International sp. z o.o.	Warszawa	100	100
	2 EVO Payments International s.r.o.	Praga, Czechy	100	100
Wspólne przedsięwzięcie NEPTUN - fizan				
3	„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	Poznań	41,4455	41,4455
Jednostki stowarzyszone PKO Banku Polskiego SA				
1	Bank Pocztowy SA	Bydgoszcz	25,0001	25,0001
	Spółka Dystrybucyjna Banku Poczтового sp. z o.o. w likwidacji ¹	Warszawa	-	100
	Centrum Operacyjne sp. z o.o. w likwidacji ²	Bydgoszcz	-	100
2	„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	Poznań	33,33	33,33
	FERRUM SA ³	Katowice	-	22,14
	FERRUM MARKETING sp. z o.o.	Katowice	-	100
	Zakład Konstrukcji Spawanych FERRUM SA	Katowice	-	100
	Walcownia Rur FERRUM sp. z o.o. w likwidacji	Katowice	-	100

* udział podmiotu bezpośrednio dominującego/mającego znaczący wpływ w kapitale jednostki

- 1) W 2018 roku spółka została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców (data decyzji: 31 grudzień 2018 roku).
- 2) W 2018 roku spółka została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców (data decyzji: 16 maj 2018 roku).
- 3) 27 lutego 2018 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego FERRUM SA, w wyniku którego udział PKO Banku Polskiego SA w kapitale zakładowym spółki i w głosach na walnym zgromadzeniu spadł z 22,14% do 9,38% - spółka (wraz z jej podmiotami zależnymi) przestała być podmiotem stowarzyszonym Banku, a akcje spółki zostały reklasyfikowane do aktywów finansowych; w lipcu 2018 roku akcje spółki zostały sprzedane.

NAZWA WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ I JEDNOSTEK STOWARZYSZONYCH	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI
CENTRUM ELEKTRONICZNYCH USŁUG PŁATNICZYCH ESERVICE SP. Z O.O.	Spółka oferuje usługę przetwarzania transakcji dokonywanych instrumentami płatniczymi zarówno w terminalach POS w kraju i poza jego granicami, jak również w internecie, wynajem terminali, usługę doładowań kart telefonów komórkowych oraz obsługę kart подарunkowych. PKO Bank Polski SA wspólnie ze spółką oferują kompleksowe usługi w zakresie pozyskania oraz obsługi podmiotów pod kątem posiadania terminali POS oraz rozliczania transakcji dokonywanych instrumentami płatniczymi z wykorzystaniem tych terminali.
„CENTRUM OBSŁUGI BIZNESU” SP. Z O.O.	Spółka to wspólna inwestycja PKO Banku Polskiego SA, Buildco Poznań SA oraz Miasta Poznań polegająca na wybudowaniu hotelu w Poznaniu. Bank jest uczestnikiem konsorcjum bankowego, które udzieliło spółce kredytu inwestycyjnego na realizację powyższego projektu. Hotel został wybudowany i rozpoczął działalność w lutym 2007 roku.
BANK POCZTOWY SA	Bank Pocztowy SA specjalizuje się w standardowych produktach bankowych oferowanych dla klientów detalicznych z uzupełnioną ofertą dla mikroprzedsiębiorstw oraz klientów instytucjonalnych. Prowadzi również działalność w segmencie rozliczeniowym i skarbowym. Korzysta z potencjału głównego akcjonariusza - Poczty Polskiej SA i rozwija ofertę produktową we współpracy z podmiotami całej jego grupy kapitałowej.
„POZNAŃSKI FUNDUSZ PORĘCZEŃ KREDYTOWYCH” SP. Z O.O.	Spółka specjalizuje się we wspieraniu rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw poprzez udzielanie poręczeń oraz świadczenie szeregu usług dla biznesu. Spółka poręcza kredyty i pożyczki udzielane przez banki, w tym również przez PKO Bank Polski SA oraz gwarancje bankowe, transakcje leasingowe i faktoringowe, a także zapłatę wadium. Współpracuje m.in. z PKO Leasing SA. Od kwietnia 2018 roku spółka udziela poręczeń w ramach inicjatywy JEREMIE 2.

Poniżej przedstawiono podsumowanie danych finansowych odrębnie dla każdego wspólnego przedsięwzięcia oraz każdej jednostki stowarzyszonej Banku (bezpośrednio i pośrednio poprzez podmiot zależny). Wykazane kwoty pochodzą ze sprawozdań finansowych poszczególnych jednostek sporządzonych zgodnie z MSSF lub polskimi standardami rachunkowości (PSR). Dane za rok 2017 pochodzą ze zaudytowanych sprawozdań finansowych. W przypadku jednostek posiadających spółki zależne prezentowane dane pochodzą ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych tych jednostek.

Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o. (wg MSSF)	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa obrotowe	264	198
Aktywa trwałe	240	228
Zobowiązania krótkoterminowe	204	160
Zobowiązania długoterminowe	24	25
	01.01- 31.12.2018	01.01- 31.12.2017
Przychody	528	476
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	97	88
Zysk (strata) za okres obrotowy	97	88
Pozostałe dochody całkowite	2	1
Całkowite dochody razem	99	89
Otrzymane dywidendy od jednostki zakwalifikowanej jako wspólne przedsięwzięcie	22	12
„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o. (wg PSR)	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa obrotowe	11	10
Aktywa trwałe	79	82
Zobowiązania krótkoterminowe	32	24
Zobowiązania długoterminowe	51	60
	01.01- 31.12.2018	01.01- 31.12.2017
Przychody	25	28
Zysk (strata) za okres obrotowy	(1)	4
Bank Pocztowy SA (wg MSSF, dane publikowane przez spółkę)	30.06.2018	31.12.2017
Aktywa ogółem	7 526	7 461
Zobowiązania ogółem	6 942	6 827
	01.01- 30.06.2018	01.01- 31.12.2017
Przychody	231	457
Zysk (strata) z działalności kontynuowanej	11	5
Zysk (strata)	11	5
Pozostałe dochody całkowite	1	16
Całkowite dochody razem	12	21
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o. (wg PSR)	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa obrotowe	28	24
Zobowiązania krótkoterminowe	4	3
Zobowiązania długoterminowe	5	2
	01.01- 31.12.2018	01.01- 31.12.2017
Przychody	1	2
Zysk (strata) za okres obrotowy	-	1

43. ZMIANY W SPÓŁKACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ

W 2018 roku miały miejsca niżej opisane wybrane zdarzenia mające wpływ na zmianę struktury Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA¹.

POŁĄCZENIE NET FUND ADMINISTRATION SP. Z O.O. I PKO BP FINAT SP. Z O.O.

1 marca 2018 roku spółka PKO BP Finat sp. z o.o. nabyła od GAMMA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA² 100% udziałów spółki Net Fund Administration sp. z o.o. 4 czerwca 2018 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie Net Fund Administration sp. z o.o. jako spółki przejmowanej i PKO BP Finat sp. z o.o. jako spółki przejmującej. Połączenie zostało dokonane zgodnie z art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych (łączenie przez przejęcie) poprzez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą bez podwyższania kapitału zakładowego spółki przejmującej. Po połączeniu PKO Bank Polski SA nadal posiada udziały spółki PKO BP Finat sp. z o.o., które stanowią 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników.

POŁĄCZENIE GAMMA TFI SA I PKO TFI SA

4 czerwca 2018 roku w KRS właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie GAMMA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA jako spółki przejmowanej i PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA jako spółki przejmującej. Połączenie zostało dokonane zgodnie z art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych (łączenie przez przejęcie) poprzez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą, z jednoczesnym podniesieniem kapitału zakładowego spółki przejmującej i wymianą akcji spółki przejmowanej na akcje spółki przejmującej. Po połączeniu PKO Bank Polski SA posiadał akcje spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, które stanowiły 97,506% kapitału zakładowego spółki i uprawniały do 97,506% głosów na walnym zgromadzeniu. Pozostałe akcje posiadał PKO BP Finat sp. z o.o.

28 września 2018 roku PKO Bank Polski SA zawarł umowę, która dotyczyła nabycia wszystkich akcji spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA posiadanych przez PKO BP Finat sp. z o.o. i w dniu tym stał się ich właścicielem.

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku PKO Bank Polski SA posiada łącznie akcje spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, które stanowią 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniają do 100% głosów na walnym zgromadzeniu.

KREDOBANK SA

W 2018 roku PKO Bank Polski SA przeprowadził procedurę przymusowego odkupienia od akcjonariuszy mniejszościowych akcji KREDOBANK SA. W marcu 2018 roku Bank przekazał do KREDOBANK SA nieodwołalne żądanie wykupu akcji na podstawie w art. 65-2 Ustawy Ukrainy „O spółkach akcyjnych”.

17 kwietnia 2018 roku na rachunku powierniczym PKO Banku Polskiego SA na Ukrainie zostały zaewidencjonowane wszystkie akcje KREDOBANK SA odkupione w ramach wyżej wymienionej procedury - PKO Bank Polski SA stał się akcjonariuszem posiadającym akcje KREDOBANK SA, które stanowią 100% udziału w kapitale zakładowym spółki i uprawniają do 100% głosów na walnym zgromadzeniu.

PKO VC – FIZAN

PKO Bank Polski SA w sierpniu 2018 roku nabył certyfikaty inwestycyjne serii A i serii B Subfunduszu Strategicznego oraz certyfikaty inwestycyjne serii A i serii B Subfunduszu Finansowego wyemitowane przez PKO VC – fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych (Fundusz). Łączna wartość inwestycji wyniosła 200 milionów PLN.

W dniu wpisania Banku do ewidencji uczestników Funduszu jako jedynego inwestora, tj. 9 sierpnia 2018 roku Fundusz stał się podmiotem zależnym Banku.

¹ Informacje dotyczące wszystkich zmian w strukturze Grupy Kapitałowej oraz wspólnych przedsięwzięć i jednostek stowarzyszonych zostały przedstawione odpowiednio w zestawieniu składu Grupy Kapitałowej prezentowanym w nocie 41 oraz w zestawieniu jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć prezentowanym w nocie 42.

² Do 27 lutego 2018 roku spółka występowała pod nazwą KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

FINANSOWA KOMPANIA „PRYWATNE INWESTYCJE” SP. Z O.O.

28 maja 2018 roku PKO Bank Polski SA zawarł ze spółką Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA (spółka bezpośrednio zależna od NEPTUN – fizan) umowę sprzedaży spółki Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o., tj. udziału, który stanowił 95,4676% w kapitale zakładowym spółki i w głosach na zgromadzeniu wspólników.

7 czerwca 2018 roku w Jednolitym Państwowym Rejestrze Osób Prawnych, Osób Fizycznych – Przedsiębiorców i Organizacji Społecznych Ukrainy został zarejestrowany statut spółki Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o., który uwzględnia wyżej wymienioną zmianę głównego udziałowca spółki. Drugim udziałowcem nadal pozostaje „Inter-Risk Ukraina” spółka z dodatkową odpowiedzialnością.

„PROMENADA SOPOCKA” SP. Z O.O.

28 czerwca 2018 roku spółka „CENTRUM HAFFNERA” sp. z o.o. sprzedała udziały w spółce „Promenada Sopocka” sp. z o.o., które stanowiły 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniały do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Spółka „Promenada Sopocka” sp. z o.o. przestała być spółką zależną od „CENTRUM HAFFNERA” sp. z o.o.

GRUPA KAPITAŁOWA QUALIA DEVELOPMENT SP. Z O.O.

8 marca 2018 roku spółka Qualia Development sp. z o.o. sprzedała ogół praw i obowiązków komandytariusza w spółce Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Zakopane sp. k. (spółka Zakopane) oraz spółka Qualia sp. z o.o. sprzedała ogół praw i obowiązków komplementariusza w spółce Zakopane. Spółka Zakopane przestała być spółką zależną od Qualia Development sp. z o.o.

Jednocześnie Qualia - Residence sp. z o.o. 8 marca 2018 roku sprzedała nieruchomość gruntową położoną w Zakopanem przy ul. Piłsudskiego 14.

31 lipca 2018 roku w KRS właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie Qualia sp. z o.o. (jako spółki przejmującej) oraz spółek: Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Nowy Wilanów sp. k., Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Neptun Park sp. k., Qualia 2 sp. z o.o. i Qualia 3 sp. z o.o. (jako spółek przejmowanych).

26 października 2018 roku Qualia Development sp. z o.o. sprzedała 100% udziałów w kapitale zakładowym Residence Management sp. z o.o., do której należą obiekty Golden Tulip Gdańsk Residence oraz Golden Tulip Międzyzdroje Residence. Spółka Residence Management sp. z o.o. przestała być spółką zależną od Qualia Development sp. z o.o.

OPERATOR CHMURY KRAJOWEJ SP. Z O.O.

29 listopada 2018 roku został podpisany akt notarialny założenia spółki Operator Chmury Krajowej sp. z o.o. Kapitał zakładowy spółki wynosi 4 miliony PLN i dzieli się na 40 000 udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy. 4 grudnia 2018 roku PKO Bank Polski SA opłacił objęcie wyżej wymienionych udziałów, stając się jedynym udziałowcem spółki. Zgodnie z porozumieniem podpisanym w październiku 2018 roku przez Bank, w 2019 roku planowane jest przystąpienie do spółki drugiego udziałowca – Polskiego Funduszu Rozwoju SA.

Spółka została zarejestrowana w KRS 4 lutego 2019 roku; na 31 grudnia 2018 roku – spółka w organizacji.

ZDARZENIA, KTÓRE MOGĄ MIEĆ WPŁYW NA ZMIANĘ STRUKTURY GRUPY W NASTĘPNYM OKRESIE

W listopadzie 2018 roku rozpoczęto proces połączenia spółki Qualia sp. z o.o. (jako spółki przejmującej) oraz spółki Qualia - Residence sp. z o.o. (jako spółki przejmowanej). W grudniu 2018 roku ogłoszenie o planowanym połączeniu ukazało się w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. 31 stycznia 2019 roku powyższe połączenie zostało zarejestrowane w KRS właściwym dla spółki przejmującej.

POZOSTAŁE NOTY

44. DYWIDENDY Z PODZIAŁEM NA AKCJE

18 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO Banku Polskiego SA podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku Banku za 2017 rok (8/2018), zgodnie z którą zysk osiągnięty w wysokości 2 774 miliony PLN, przeznaczono na:

- dywidendę dla akcjonariuszy 687,5 miliona PLN,
- kapitał zapasowy 2 050,0 milionów PLN,
- kapitał rezerwowy 36,5 miliona PLN.

Dywidenda wyniosła 24,8% zysku za 2017 rok, co stanowiło 0,55 PLN brutto na jedną akcję. Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO Banku Polskiego SA określiło dzień dywidendy (dzień nabycia praw do dywidendy) na 8 sierpnia 2018 roku, a dzień wypłaty dywidendy na 22 sierpnia 2018 roku.

Uchwała Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku w sprawie podziału zysku za 2017 rok była spójna z indywidualnym zaleceniem KNF z 16 marca 2018 roku. Bank otrzymał zalecenie KNF zwiększenia funduszy własnych poprzez zatrzymanie co najmniej 75% zysku wypracowanego w 2017 roku. Jednocześnie KNF potwierdziła, że Bank spełnia wymogi do wypłaty dywidendy na poziomie do 25% zysku netto za 2017 rok.

45. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE ORAZ POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE I UDZIELONE

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

Programy papierów wartościowych objęte subemisją

Zobowiązania umowne

Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne

Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności

Pozabilansowe zobowiązania otrzymane

Uprawnienia do sprzedaży lub obciążenia zastawem zabezpieczenia ustanowionego na rzecz Banku

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

W ramach działalności operacyjnej Bank zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Banku,
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się w wartości godziwej. W kolejnych okresach, na dzień bilansowy gwarancje finansowe wyceniane są w kwocie wyższej z dwóch:

- kwocie odpisu na oczekiwane straty kredytowe, lub
- kwocie rozpoznanej w momencie początkowym prowizji, amortyzowanej w czasie zgodnie z MSSF 15.

INFORMACJE FINANSOWE

PROGRAMY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH OBJĘTE SUBEMISJĄ (MAKSYMALNE ZOBOWIĄZANIE BANKU DO OBJĘCIA PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH)

Emitent papierów wartościowych z gwarancją objęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Maksymalne zobowiązanie do objęcia papierów wartościowych	Okres obowiązywania umowy
Stan na dzień 31 grudnia 2018 roku			
Spółka A	obligacje korporacyjne	1 266	31.12.2020
Spółka B	obligacje korporacyjne	708	31.07.2020
Spółka C	obligacje korporacyjne	47	31.12.2022
Razem		2 021	

Emitent papierów wartościowych z gwarancją objęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Maksymalne zobowiązanie do objęcia papierów wartościowych	Okres obowiązywania umowy
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku			
Spółka A	obligacje korporacyjne	1 453	31.12.2020
Spółka B	obligacje korporacyjne	769	31.07.2020
Spółka C	obligacje korporacyjne	58	31.12.2022
Razem		2 280	

Wszystkie umowy dotyczą Umów Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji. Wszystkie papiery wartościowe objęte przez Bank subemisją zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nienotowanych na giełdach i nieznajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

ZOBOWIĄZANIA UMOWNE

WARTOŚĆ ZOBOWIĄZAŃ UMOWNYCH DOTYCZĄCYCH	31.12.2018	31.12.2017
wartości niematerialnych	39	17
rzeczowych aktywów trwałych	29	72
Razem	68	89

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 31.12.2018	Udzielone zobowiązania w wartości nominalnej	Rezerwy na udzielone zobowiązania według MSSF 9	Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne netto
Udzielone zobowiązania finansowe:			
Linie i limity kredytowe	46 088	(164)	45 924
mieszkaniowe	4 727	(35)	4 692
gospodarcze	32 441	(94)	32 347
konsumpcyjne	8 920	(35)	8 885
Pozostałe	4 010	(11)	3 999
Razem	50 098	(175)	49 923
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	25 822	(67)	25 755
Udzielone gwarancje i poręczenia:			
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	8 919	(46)	8 873
dla podmiotów finansowych	2 850	(1)	2 849
dla podmiotów niefinansowych	6 056	(44)	6 012
dla podmiotów budżetowych	13	(1)	12
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	3 967	(4)	3 963
dla podmiotów finansowych	1 946	(2)	1 944
dla podmiotów niefinansowych	2 021	(2)	2 019
Udzielone akredytywy	1 217	(2)	1 215
dla podmiotów finansowych	10	-	10
dla podmiotów niefinansowych	1 205	(2)	1 203
dla podmiotów budżetowych	2	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	188
Razem	14 659	(52)	14 607
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	9 286	(46)	9 240
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 418	(19)	2 399

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 01.01.2018	Udzielone zobowiązania w wartości nominalnej	Rezerwy na udzielone zobowiązania według MSSF 9	Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne netto
Udzielone zobowiązania finansowe:			
Linie i limity kredytowe	43 729	(111)	43 618
mieszkaniowe	4 512	(15)	4 497
gospodarcze	30 914	(71)	30 843
konsumpcyjne	8 303	(25)	8 278
Pozostałe	2 450	-	2 450
Razem	46 179	(111)	46 068
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	33 607	(70)	33 537
Udzielone gwarancje i poręczenia:			
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	8 404	(40)	8 364
dla podmiotów finansowych	2 917	(5)	2 912
dla podmiotów niefinansowych	5 456	(34)	5 422
dla podmiotów budżetowych	31	(1)	30
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	4 335	-	4 335
dla podmiotów finansowych	1 985	-	1 985
dla podmiotów niefinansowych	2 350	-	2 350
Udzielone akredytywy	1 430	(4)	1 426
dla podmiotów finansowych	21	-	21
dla podmiotów niefinansowych	1 409	(4)	1 405
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	205	-	205
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	316	-	316
Razem	14 690	(44)	14 646
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 630	(14)	2 616

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 31.12.2017	Udzielone zobowiązania w wartości nominalnej	Rezerwy na udzielone zobowiązania według MSR 37	Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne netto
Udzielone zobowiązania finansowe:			
Linie i limity kredytowe	43 729	(59)	43 670
mieszkaniowe	4 512	(6)	4 506
gospodarcze	30 914	(43)	30 871
konsumpcyjne	8 303	(10)	8 293
Pozostałe	2 450	-	2 450
Razem	46 179	(59)	46 120
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	33 607	(51)	33 556
Udzielone gwarancje i poręczenia:			
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	8 404	(25)	8 379
dla podmiotów finansowych	2 917	(3)	2 914
dla podmiotów niefinansowych	5 456	(21)	5 435
dla podmiotów budżetowych	31	(1)	30
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	4 335	-	4 335
dla podmiotów finansowych	1 985	-	1 985
dla podmiotów niefinansowych	2 350	-	2 350
Udzielone akredytywy	1 430	(2)	1 428
dla podmiotów finansowych	21	-	21
dla podmiotów niefinansowych	1 409	(2)	1 407
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	205	-	205
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	316	-	316
Razem	14 690	(27)	14 663
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 630	(9)	2 621

Informacje na temat rezerw utworzonych na udzielone zobowiązania gwarancyjne i finansowe znajdują się w nocie 39 „Rezerwy”.

ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI

ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI 31.12.2018	do 1 miesiąca łącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone w wartości nominalnej						
zobowiązania udzielone - finansowe	11 227	3 704	12 939	13 170	9 058	50 098
zobowiązania udzielone - gwarancje i poręczenia	289	897	4 820	6 561	2 092	14 659
Razem	11 516	4 601	17 759	19 731	11 150	64 757

ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI 31.12.2017	do 1 miesiąca łącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone w wartości nominalnej						
zobowiązania udzielone - finansowe	7 547	2 672	13 253	14 915	7 792	46 179
zobowiązania udzielone - gwarancje i poręczenia	751	506	3 232	8 010	2 191	14 690
Razem	8 298	3 178	16 485	22 925	9 983	60 869

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 31.12.2018	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość nominalna zobowiązań zagrożonych utratą wartości (faza 3)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość nominalna	Razem rezerwy	Razem netto
Udzielone zobowiązania finansowe:									
Linie i limity kredytowe	42 871	(73)	3 024	(77)	193	(14)	46 088	(164)	45 924
mieszaniowe	4 266	(14)	453	(18)	8	(3)	4 727	(35)	4 692
gospodarcze	30 842	(48)	1 422	(38)	177	(8)	32 441	(94)	32 347
konsumpcyjne	7 763	(11)	1 149	(21)	8	(3)	8 920	(35)	8 885
Pozostałe	4 010	(11)	-	-	-	-	4 010	(11)	3 999
Razem	46 881	(84)	3 024	(77)	193	(14)	50 098	(175)	49 923
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	23 998	(28)	1 729	(35)	95	(4)	25 822	(67)	25 755
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	-	-	-	-	80	-	80	-	80
Udzielone gwarancje i poręczenia:									
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	8 538	(10)	235	(9)	146	(27)	8 919	(46)	8 873
dla podmiotów finansowych	2 850	(1)	-	-	-	-	2 850	(1)	2 849
dla podmiotów niefinansowych	5 675	(8)	235	(9)	146	(27)	6 056	(44)	6 012
dla podmiotów budżetowych	13	(1)	-	-	-	-	13	(1)	12
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	3 967	(4)	-	-	-	-	3 967	(4)	3 963
dla podmiotów finansowych	1 946	(2)	-	-	-	-	1 946	(2)	1 944
dla podmiotów niefinansowych	2 021	(2)	-	-	-	-	2 021	(2)	2 019
Udzielone akredytywy	1 216	(1)	-	-	1	(1)	1 217	(2)	1 215
dla podmiotów finansowych	10	-	-	-	-	-	10	-	10
dla podmiotów niefinansowych	1 204	(1)	-	-	1	(1)	1 205	(2)	1 203
dla podmiotów budżetowych	2	-	-	-	-	-	2	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	-	-	-	-	368	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	-	-	-	-	188	-	188
Razem	14 277	(15)	235	(9)	147	(28)	14 659	(52)	14 607
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 216	(5)	130	(5)	72	(9)	2 418	(19)	2 399
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	8 905	(10)	235	(9)	146	(27)	9 286	(46)	9 240
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	-	-	-	-	-	-	-	-	-

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 01.01.2018	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość nominalna zobowiązań zagrożonych utratą wartości (faza 3)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość nominalna	Razem rezerwy	Razem netto
Udzielone zobowiązania finansowe:									
Linie i limity kredytowe	41 808	(71)	1 625	(17)	296	(23)	43 729	(111)	43 618
mieszkaniowe	4 481	(11)	26	(1)	5	(3)	4 512	(15)	4 497
gospodarcze	30 137	(50)	494	(3)	283	(18)	30 914	(71)	30 843
konsumpcyjne	7 190	(10)	1 105	(13)	8	(2)	8 303	(25)	8 278
Pozostałe	2 450	-	-	-	-	-	2 450	-	2 450
Razem	44 258	(71)	1 625	(17)	296	(23)	46 179	(111)	46 068
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	31 722	(40)	1 589	(14)	296	(16)	33 607	(70)	33 537
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Udzielone gwarancje i poręczenia:									
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	7 951	(29)	44	(1)	409	(10)	8 404	(40)	8 364
dla podmiotów finansowych	2 917	(5)	-	-	-	-	2 917	(5)	2 912
dla podmiotów niefinansowych	5 003	(23)	44	(1)	409	(10)	5 456	(34)	5 422
dla podmiotów budżetowych	31	(1)	-	-	-	-	31	(1)	30
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	4 335	-	-	-	-	-	4 335	-	4 335
dla podmiotów finansowych	1 985	-	-	-	-	-	1 985	-	1 985
dla podmiotów niefinansowych	2 350	-	-	-	-	-	2 350	-	2 350
Udzielone akredytywy	1 427	(3)	3	(1)	-	-	1 430	(4)	1 426
dla podmiotów finansowych	21	-	-	-	-	-	21	-	21
dla podmiotów niefinansowych	1 406	(3)	3	(1)	-	-	1 409	(4)	1 405
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	205	-	-	-	-	-	205	-	205
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	316	-	-	-	-	-	316	-	316
Razem	14 234	(32)	47	(2)	409	(10)	14 690	(44)	14 646
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 283	(8)	31	-	316	(6)	2 630	(14)	2 616
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCl	-	-	-	-	-	-	-	-	-

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI 31.12.2018	Wartość brutto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Udzielone zobowiązania finansowe:								
Linie i limity kredytowe	43 612	1 819	585	6	4	60	2	46 088
mieszaniowe	4 318	400	3	1	1	4	-	4 727
gospodarcze	30 689	1 246	446	4	2	53	1	32 441
konsumpcyjne	8 605	173	136	1	1	3	1	8 920
Pozostałe	4 010	-	-	-	-	-	-	4 010
Razem	47 622	1 819	585	6	4	60	2	50 098
Udzielone gwarancje i poręczenia:								
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	8 545	180	163	3	-	28	-	8 919
dla podmiotów finansowych	2 850	-	-	-	-	-	-	2 850
dla podmiotów niefinansowych	5 682	180	163	3	-	28	-	6 056
dla podmiotów budżetowych	13	-	-	-	-	-	-	13
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	3 967	-	-	-	-	-	-	3 967
dla podmiotów finansowych	1 946	-	-	-	-	-	-	1 946
dla podmiotów niefinansowych	2 021	-	-	-	-	-	-	2 021
Udzielone akredytywy	1 215	-	1	1	-	-	-	1 217
dla podmiotów finansowych	10	-	-	-	-	-	-	10
dla podmiotów niefinansowych	1 203	-	1	1	-	-	-	1 205
dla podmiotów budżetowych	2	-	-	-	-	-	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	-	-	-	-	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	-	-	-	-	-	188
Razem	14 283	180	164	4	-	28	-	14 659

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI 31.12.2018	Wartość rezerw							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Udzielone zobowiązania finansowe:								
Linie i limity kredytowe	(98)	(59)	(4)	-	-	(3)	-	(164)
mieszaniowe	(18)	(16)	-	-	-	(1)	-	(35)
gospodarcze	(56)	(33)	(4)	-	-	(1)	-	(94)
konsumpcyjne	(24)	(10)	-	-	-	(1)	-	(35)
Pozostałe	(11)	-	-	-	-	-	-	(11)
Razem	(109)	(59)	(4)	-	-	(3)	-	(175)
Udzielone gwarancje i poręczenia:								
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	(34)	(7)	-	-	-	(5)	-	(46)
dla podmiotów finansowych	(1)	-	-	-	-	-	-	(1)
dla podmiotów niefinansowych	(32)	(7)	-	-	-	(5)	-	(44)
dla podmiotów budżetowych	(1)	-	-	-	-	-	-	(1)
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	(4)	-	-	-	-	-	-	(4)
dla podmiotów finansowych	(2)	-	-	-	-	-	-	(2)
dla podmiotów niefinansowych	(2)	-	-	-	-	-	-	(2)
Udzielone akredytywy	(2)	-	-	-	-	-	-	(2)
dla podmiotów finansowych	-	-	-	-	-	-	-	-
dla podmiotów niefinansowych	(2)	-	-	-	-	-	-	(2)
dla podmiotów budżetowych	-	-	-	-	-	-	-	-
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	-	-	-	-	-	-	-	-
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	(40)	(7)	-	-	-	(5)	-	(52)

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI 31.12.2018	Wartość netto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Udzielone zobowiązania finansowe:								
Linie i limity kredytowe	43 514	1 760	581	6	4	57	2	45 924
mieszaniowe	4 300	384	3	1	1	3	-	4 692
gospodarcze	30 633	1 213	442	4	2	52	1	32 347
konsumpcyjne	8 581	163	136	1	1	2	1	8 885
Pozostałe	3 999	-	-	-	-	-	-	3 999
Razem	47 513	1 760	581	6	4	57	2	49 923
Udzielone gwarancje i poręczenia:								
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	8 511	173	163	3	-	23	-	8 873
dla podmiotów finansowych	2 849	-	-	-	-	-	-	2 849
dla podmiotów niefinansowych	5 650	173	163	3	-	23	-	6 012
dla podmiotów budżetowych	12	-	-	-	-	-	-	12
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	3 963	-	-	-	-	-	-	3 963
dla podmiotów finansowych	1 944	-	-	-	-	-	-	1 944
dla podmiotów niefinansowych	2 019	-	-	-	-	-	-	2 019
Udzielone akredytywy	1 213	-	1	1	-	-	-	1 215
dla podmiotów finansowych	10	-	-	-	-	-	-	10
dla podmiotów niefinansowych	1 201	-	1	1	-	-	-	1 203
dla podmiotów budżetowych	2	-	-	-	-	-	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	-	-	-	-	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	-	-	-	-	-	188
Razem	14 243	173	164	4	-	23	-	14 607

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE WEDŁUG WARTOŚCI NOMINALNEJ	31.12.2018	31.12.2017
Finansowe	90	95
Gwarancyjne	1 663	14 066
Razem	1 753	14 161

Spadek pozabilansowych zobowiązań otrzymanych o charakterze gwarancyjnym w stosunku do 31 grudnia 2017 roku spowodowany był głównie wypowiedzeniem umowy gwarancji zapewniającej niezrezygowaną ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku w wysokości 4 505 milionów PLN oraz wygaśnięciem limitu gwarancji w ramach umowy portfelowej linii gwarancyjnej de minimis w wysokości 8 016 milionów PLN.

W wyniku postanowień Umowy zobowiązującej Grupę Kapitałową Nordea Bank AB (publ) do partycypacji w ryzyku utraty wartości Portfela Hipotecznego (walutowego), PKO Bank Polski SA oraz Nordea Bank AB (publ) 1 kwietnia 2014 roku zawarły umowę dotyczącą podziału ryzyka kredytowego („Umowa Podziału Ryzyka”), zgodnie z którą Nordea Bank AB (publ) ponosił do 31 marca 2018 roku 50% nadwyżki kosztu ryzyka Portfela Hipotecznego ponad roczny poziom kosztów ryzyka ustalony na poziomie 40 punktów bazowych za każdy rok powyższego czteroletniego okresu obowiązywania Umowy Podziału Ryzyka, której wartość godziwa na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 0 milionów PLN. W trakcie trwania umowy nie odnotowano przypadku wystąpienia straty skutkującej koniecznością wypłacenia przez Nordea AB środków na rzecz Banku. W 2018 roku gwarancja wygasła.

21 grudnia 2017 roku po uzyskaniu niezbędnych zgód korporacyjnych, Bank zawarł z kontrahentem umowę gwarancji zapewniającą niezrezygowaną ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku zgodnie z rozporządzeniem CRR („Gwarancja”).

Całkowita wartość portfela wierzytelności Banku objętego Gwarancją wynosiła 5 495 milionów PLN, a portfel składał się z portfela obligacji o wartości 1 097 milionów PLN („Portfel A”) oraz portfela pozostałych wierzytelności o wartości 4 398 milionów PLN („Portfel B”). Wskaźnik pokrycia Gwarancją wynosił 90% - w odniesieniu do Portfela A oraz 80% - w odniesieniu do Portfela B, w związku z czym całkowita kwota Gwarancji wynosiła 4 505 milionów PLN. Maksymalny okres obowiązywania Gwarancji wynosił 60 miesięcy, przy czym Bank uprawniony był do wypowiedzenia Gwarancji przed upływem okresu jej obowiązywania.

UPRAWNIENIE DO SPRZEDAŻY LUB OBCIĄŻENIA ZASTAWEM ZABEZPIECZENIA USTANOWIONEGO NA RZECZ BANKU

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku na rzecz Banku nie ustanowiono zabezpieczeń, które Bank był uprawniony sprzedać lub obciążyć innym zastawem, w przypadku realizacji wszelkich obowiązków przez właściciela zabezpieczenia.

46. SPRAWY SPORNE

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku łączna wartość przedmiotu sporu postępowań sądowych (procesów), w których Bank jest pozwany wynosiła 1 711 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 1 659 milionów PLN), a łączna wartość przedmiotu sporu postępowań sądowych (procesów) z powództwa Banku na 31 grudnia 2018 roku wynosiła 1 636 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 1 190 milionów PLN).

Poniżej przedstawiono opis najistotniejszych spraw spornych. Na 31 grudnia 2018 roku Bank był stroną m.in. następujących postępowań:

POSTĘPOWANIE DOTYCZĄCE STOSOWANIA PRAKTYK OGRANICZAJĄCYCH KONKURENCJĘ NA RYNKU PŁATNOŚCI ZA POMOCĄ KART PŁATNICZYCH W POLSCE

Bank jest stroną postępowania wszczętego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) postanowieniem z 23 kwietnia 2001 roku na wniosek Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji – Związek Pracodawców przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard. Postępowanie dotyczy praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku podmiotom zewnętrznym. 29 grudnia 2006 roku UOKiK uznał praktyki polegające na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za ograniczające konkurencję oraz nakazał ich zaniechania, jednocześnie nakładając m.in. na Bank karę pieniężną w kwocie 16,6 miliona PLN. Bank odwołał się od wyżej wymienionej decyzji Prezesa UOKiK do Sądu

Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK). Wyrokiem z 21 listopada 2013 roku SOKiK zmniejszył karę wymierzoną Bankowi do kwoty 10,4 miliona PLN. Strony postępowania wniosły apelacje. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 6 października 2015 roku przywrócił pierwotną wysokość nałożonych kar pieniężnych określonych w decyzji UOKiK, tj. karę w kwocie 16,6 miliona PLN (kara nałożona na PKO Bank Polski SA) i karę w kwocie 4,8 miliona PLN (kara nałożona na Nordea Bank Polska SA). Kary zostały zapłacone przez Bank w październiku 2015 roku.

Na skutek wniesionej przez Banki skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy wyrokiem z 25 października 2017 roku uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. Kary zapłacone przez Bank zostały zwrócone Bankowi 21 marca 2018 roku. Sprawa toczy się obecnie przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie, który po przeprowadzeniu dwóch rozpraw odroczył rozprawę bez terminu. Na 31 grudnia 2018 roku Bank utworzył rezerwę na to postępowanie w wysokości 21 milionów PLN.

POSTĘPOWANIE DOTYCZĄCE STOSOWANIA NIEDOZWOLONYCH POSTANOWIEŃ UMOWNYCH WE WZORCACH UMÓW O KREDYT KONSUMENCKI, Z WYŁĄCZENIEM UMÓW O KARTY KREDYTOWE

Decyzją z 31 grudnia 2013 roku Prezes UOKiK uznał działania Banku za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nałożył na Bank karę pieniężną w wysokości 29 milionów PLN. Bank odwołał się od tej decyzji do SOKiK. Wyrokiem z 9 lipca 2015 roku SOKiK uchylił w całości decyzję Prezesa UOKiK. 21 sierpnia 2015 roku Prezes UOKiK wniósł apelację od tego wyroku. 31 maja 2017 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie podtrzymał korzystne dla Banku rozstrzygnięcie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK) w przedmiocie uchylenia decyzji w zakresie, w której UOKiK uznał, że Bank naruszył zbiorowe interesy konsumentów stosując tzw. klauzule zmiennego oprocentowania i w konsekwencji o uchyleniu kary w wysokości 17 milionów PLN. Natomiast odnośnie drugiej zarzucanej Bankowi praktyki dotyczącej stosowania formularza informacyjnego Sąd Apelacyjny uznał apelację za częściowo zasadną, przy czym jednocześnie obniżył karę nałożoną na Bank przez UOKiK z 12 milionów PLN do 6 milionów PLN. Karę zapłacono w dniu 17 lipca 2017 roku. 23 października 2017 roku Bank wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. Skargę kasacyjną wniósł także Prezes UOKiK. Bank oczekuje na decyzje Sądu Najwyższego w sprawie przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy.

POSTĘPOWANIA PROWADZONE PRZED PREZESEM URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW (UOKiK)

Przed Prezesem UOKiK prowadzone są dwa postępowania wszczęte z urzędu przez Prezesa UOKiK:

- 1) postępowanie wszczęte z urzędu 28 czerwca 2017 roku o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Zarzucane Bankowi naruszenie polega na stosowaniu we wzorcach umów kredytów i pożyczek hipotecznych waloryzowanych/indeksowanych/denominowanych do walut obcych i załącznikach do nich, postanowień umownych dotyczących sposobu ustalania kursów kupna i sprzedaży walut obcych, które zdaniem Prezesa UOKiK mogą zostać uznane za niedozwolone w świetle art. 385 § 1 Kodeksu cywilnego. 31 lipca 2018 roku Bank złożył wniosek o wydanie decyzji zobowiązującej. Termin zakończenia postępowania został wyznaczony na 31 grudnia 2018 roku. Do 31 grudnia 2018 roku do Banku nie zostało doręczone zawiadomienie Prezesa UOKiK o przedłużeniu terminu zakończenia postępowania. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy na to postępowanie,
- 2) postępowanie wszczęte z urzędu 26 lipca 2017 roku w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Zarzucane Bankowi naruszenie polega na pobieraniu od konsumentów wyższych rat kredytów oraz pożyczek denominowanych do walut obcych niż wynikających z pouczeń o ryzyku kursowym przedstawianych konsumentom przed zawarciem umów oraz przerzucenia na konsumenta możliwego ryzyka walutowego. Bank ustosunkował się do zarzutów w piśmie z 23 września 2017 roku. Termin zakończenia postępowania został przedłużony do 31 sierpnia 2018 roku. Do 31 grudnia 2018 roku do Banku nie zostało doręczone zawiadomienie Prezesa UOKiK o przedłużeniu terminu zakończenia postępowania. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy na to postępowanie.

POSTĘPOWANIE PROWADZONE PRZED SĄDEM OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW (SOKiK) Z POWÓDZTWA OSÓB FIZYCZNYCH O:

uznanie za niedozwolone postanowień zawartych we wzorcu umownym obejmującym treść umowy o kredyt mieszkaniowy Nordea-Habitat oraz umowy poręczenia – 5 grudnia 2018 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie wydał prawomocny korzystny dla Banku wyrok. Strona przeciwna może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego.

NAJISTOTNIEJSZE POSTĘPOWANIA PRZECIWKO BANKOWI Z POWÓDZTWA OSÓB FIZYCZNYCH

- 1) w październiku 2013 roku do Banku wpłynął pozew o zapłatę kwoty 31 milionów PLN za szkody poniesione w wyniku bezzasadnego nieudzielenia kredytów kłuskowych na skutek rzekomego braku współpracy po stronie Banku, co w konsekwencji doprowadzić miało do odebrania rodzinnego gospodarstwa rolnego powodom. Sprawa obecnie toczy się przed sądem I instancji. Na 31 grudnia 2018 roku Bank utworzył rezerwę na to postępowanie w wysokości 1 miliona PLN,
- 2) w listopadzie 2013 roku Miejski Rzecznik Konsumentów Miasta Stołecznego Warszawy złożył w imieniu 66 osób (klientów dewelopera, właścicieli nieruchomości obciążonych hipoteką Banku) pozew o ustalenie nieistnienia prawa – hipoteki umownej łącznej zwykłej w kwocie 12 milionów PLN ujawnionej w księgach wieczystych nieruchomości należących do tych osób. Miejski Rzecznik Konsumentów złożył roszczenie ewentualne o zobowiązanie Banku do złożenia oświadczenia woli tj. wyrażenia zgody na wykreślenie ww. hipoteki. Wyrokiem z 30 września 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił powództwo stwierdzając nieistnienie hipotek umownych ustanowionych na lokalach z powołaniem się na brak istnienia umowy zawartej pomiędzy Bankiem i deweloperem o podział hipoteki w przypadku wyodrębnienia poszczególnych lokali. Bank wniósł apelację od tego wyroku. Wyrokiem z 3 grudnia 2018 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie w przeważającym zakresie oddalił apelację Banku. Sąd podzielił stanowisko Banku tylko co do jednej osoby, do której stwierdził, że nie jest konsumentem. Bank złożył wniosek o doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem. Po jego analizie zostanie podjęta decyzja co do ewentualnej skargi kasacyjnej. Mając na uwadze charakter roszczenia, sprawa nie wymagała utworzenia rezerw,
- 3) w sierpniu 2016 roku do Banku wpłynął pozew o zapłatę kwoty 20 milionów PLN z tytułu odszkodowania za szkodę powstałą w majątku klientki Banku w związku z nierzetelną zdaniem powódki informacją podatkową PIT 8C za rok 2007, 2008 oraz 2009 wystawioną przez Dom Maklerski PKO BP; sprawa obecnie toczy się przed sądem I instancji. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy na to postępowanie,
- 4) w marcu 2016 roku do Banku wpłynęła sprawa z powództwa syndyka masy upadłości spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej o uznanie za bezskuteczną w stosunku do spółki akcyjnej czynności prawnej polegającej na ustanowieniu na rzecz Banku hipoteki umownej łącznej w kwocie 53 miliony PLN ustanowionej na nieruchomościach w celu zabezpieczenia czterech umów kredytu inwestorskiego. Wyrokiem z 20 września 2017 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo przeciwko Bankowi. Powód wniósł apelację od tego wyroku, która została uwzględniona wyrokiem z 22 maja 2018 roku. 1 października 2018 roku Bank wniósł skargę kasacyjną. Mając na uwadze charakter roszczenia, sprawa nie wymagała utworzenia rezerw,
- 5) we wrześniu 2016 roku do Banku wpłynął pozew o zapłatę kwoty 15 milionów PLN tytułem odszkodowania za szkodę wynikłą z nieuruchomienia przez Bank środków z kredytu inwestycyjnego, w którym powód wywodzi, że celem tej umowy kredytu miała być konsolidacja wcześniejszych zobowiązań i ustalenie nowych warunków spłaty zadłużenia, zaś brak uruchomienia kredytu skutkowało postawieniem zobowiązań w stan wymagalności i ich objęcie bankowym postępowaniem restrukturyzacyjnym. Postępowanie obecnie toczy się przed sądem I instancji. Na 31 grudnia 2018 roku Bank utworzył rezerwę w wysokości 15 milionów PLN,
- 6) w listopadzie i grudniu 2018 roku wpłynęły do Banku dwie sprawy o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności dotyczące tego samego tytułu wykonawczego, opiewającego na kwotę ponad 13 milionów PLN, uzyskanego przez SKOK Wesoła. W obu sprawach Bank wniósł odpowiedź na pozew, kwestionując powództwo. Mając na uwadze charakter roszczenia, sprawa nie wymagała utworzenia rezerw,
- 7) na 31 grudnia 2018 roku przeciwko Bankowi toczyło się 870 postępowań sądowych wszczętych przez klientów Banku w związku z zawartymi umowami o kredyt udzielony w walucie frank szwajcarski. Przedmiotem wystąpień klientów Banku są przede wszystkim roszczenia o stwierdzenie nieważności całości lub części umowy lub o zapłatę z tytułu zwrotu rzekomo nienależnego świadczenia w związku z abuzywnym charakterem klauzul walutowych. Dotychczasowe prawomocne rozstrzygnięcia są korzystne dla Banku. W żadnej ze spraw nie zapadł prawomocny wyrok potwierdzający słuszność twierdzeń klientów, jak również żadna z klauzul stosowanych przez Bank w umowach nie została wpisana do rejestru klauzul niedozwolonych.

ROSZCZENIA REPRYWATYZACYJNE W STOSUNKU DO NIERUCHOMOŚCI UŻYTKOWANYCH PRZEZ BANK

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego prowadzone jest jedno postępowanie w stosunku do nieruchomości Banku, którego przedmiotem jest roszczenie reprivatyzacyjne. Postępowanie to jest zawieszone. Drugie postępowanie dotyczące nieruchomości Banku, które toczyło się w 2018 roku, zostało zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 8 listopada 2018 roku. Stronie przeciwnej przysługuje prawo wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA uważa, że prawdopodobieństwo zaistnienia poważnych roszczeń wobec Banku z tytułu powyższych postępowań jest niewielkie.

47. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania
Przepływy pieniężne z tytułu odsetek i dywidend otrzymanych i wypłaconych
Przepływy z działalności operacyjnej – inne korekty
Objaśnienie przyczyn różnic pomiędzy zmianami stanu pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych
Uzgodnienie pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej z działalnością finansową sprawozdania z przepływów pieniężnych

ŚRODKI PIENIĘŻNE ORAZ EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych składają się gotówka w kasie oraz środki pieniężne na rachunku nostro i lokata w Narodowym Banku Polskim, a także należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy licząc od daty nabycia.

ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY	31.12.2018	31.12.2017
Gotówka i rachunek bieżący w Banku Centralnym	22 862	15 800
Lokaty w Banku Centralnym	-	1 965
Bieżące należności od banków	7 152	4 765
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania	10	11
Razem	30 024	22 541

ŚRODKI PIENIĘŻNE O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA

Środki pieniężne w kwocie 10 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku 11 milionów PLN) stanowiące zabezpieczenia wykonywanych przez Dom Maklerski PKO BP SA operacji papierami wartościowymi są zdeponowane w KDPW_CCP w ramach Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych. Każdy uczestnik bezpośredni, który posiada status uczestnika rozliczającego zobowiązany jest do dokonania wpłaty do funduszu rozliczeniowego gwarantującego rozliczanie transakcji giełdowych objętych tym funduszem. Wysokość wpłat uzależniona jest od wartości obrotu danego uczestnika i jest codziennie aktualizowana przez KDPW_CCP.

PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z TYTUŁU ODSETEK I DYWIDEND OTRZYMANYCH I WYPŁACONYCH

PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK - OTRZYMANE OD:	2018	2017
kredytów i innych należności udzielonych bankom	106	163
instrumentów pochodnych zabezpieczających	524	391
dłużnych papierów wartościowych:	1 108	1 123
kredytów i pożyczek udzielonych klientom	7 405	7 359
Razem	9 143	9 036

KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK - OTRZYMANE OD:	2018	2017
zobowiązań wobec banków	(42)	(142)
zobowiązań wobec klientów	(1 653)	(1 804)
dłużnych papierów wartościowych	(50)	(91)
emisji papierów wartościowych	(41)	(16)
zobowiązań podporządkowanych	(74)	(62)
Razem	(1 860)	(2 115)

PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND - OTRZYMANE	2018	2017
od jednostek zależnych, stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	279	135
od aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	1	-
instrumentów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ¹	11	
Razem	291	135

¹ Pozycja dotyczy dywidendy otrzymanej od jednostki wycenianej metodą praw własności.

PRZEPŁYWY Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ – INNE KOREKTY

INNE KOREKTY	2018	2017
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	70	14
Zyski i straty aktuarialne	(1)	1
Wycena dotycząca udziałów w jednostkach zależnych, jednostkach stowarzyszonych, wspólnych przedsięwzięciach i inne zmiany	107	5
Likwidacja rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(45)	13
Razem	131	33

OBJAŚNIENIE PRZYCZYŃ RÓŻNIC POMIĘDZY ZMIANAMI STANU POZYCJI SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ ORAZ ZMIANAMI STANU TYCH POZYCJI WYKAZYWANymi W DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

(ZYSK) STRATA Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ ZWIĄZANEJ ZE SPRZEDAŻĄ, LIKWIDACJĄ RZECZOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH I WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH	2018	2017
Zyski ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	(30)	(74)
Straty na sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	10	17
Razem	(20)	(57)

ODSETKI I DYWIDENDY	2018	2017
Wykazywane w działalności inwestycyjnej:	(1 306)	(1 045)
dywidendy otrzymane od jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	(279)	(135)
dywidendy otrzymane od aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	(1)	-
dywidendy otrzymane od instrumentów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(11)	-
odsetki otrzymane od inwestycyjnych papierów wartościowych		(910)
odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	(1 015)	-
Wykazywane w działalności finansowej:	348	437
odsetki zapłacone z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	41	16
odsetki zapłacone od pożyczki podporządkowanej	74	62
odsetki zapłacone od zaciągniętych kredytów i pożyczek	233	359
Razem	(958)	(608)

ZMIANA STANU NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(2 446)	(298)
Zmiany odpisów na oczekiwane straty kredytowe	(2)	-
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	2 387	487
Razem	(61)	189
ZMIANA STANU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(9 927)	(2 480)
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	4 438	-
Zmiany odpisów na oczekiwane straty kredytowe	(4)	(23)
Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, netto	369	-
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	-	750
Ujęcie nabycia / zbycia inwestycyjnych papierów wartościowych w działalności inwestycyjnej	-	6 717
Ujęcie nabycia / zbycia papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite w działalności inwestycyjnej	3 529	-
Ujęcie nabycia / zbycia papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu w działalności inwestycyjnej	2 141	-
Razem	546	4 964
ZMIANA STANU KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(4 683)	2 175
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	(5 229)	-
Zmiany odpisów na oczekiwane straty kredytowe	2 532	150
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	(1)	(2)
Razem	(7 381)	2 323
ZMIANA STANU AKTYWÓW TRWAŁYCH PRZEZNACZONYCH DO SPRZEDAŻY	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	351	2
Reklasyfikacja do pozycji inwestycje w jednostki zależne	(318)	-
Zbycie udziałów w jednostce zależnej zakwalifikowanej do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	(10)	(4)
Zmiany odpisów na aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	262	(16)
Razem	285	(18)
ZMIANA STANU INNYCH AKTYWÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(396)	222
Podwyższenie kapitału jednostki zależnej	100	-
Zmiany odpisów na inne aktywa	(1)	(1)
Razem	(297)	221

ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ WOBEC BANKÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(2 708)	(14 418)
Ujęcie zaciągnięcia / spłaty kredytów i pożyczek długoterminowych od banków w działalności finansowej, w tym odsetek	2 602	13 004
Razem	(106)	(1 414)
ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ WOBEC KLIENTÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	22 689	13 153
Ujęcie zaciągnięcia / spłaty kredytów i pożyczek długoterminowych od innych niż banki instytucji finansowych w działalności finansowej, w tym odsetek	(485)	689
Razem	22 204	13 842
ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ Z TYTUŁU EMISJI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	163	3 511
Ujęcie zaciągnięcia / spłaty zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych w działalności finansowej, w tym odsetek	45	(3 570)
Razem	208	(59)
ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ PODPORZĄDKOWANYCH	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	1 011	(819)
Zmiany wynikające z przejęcia jednostek	-	-
Ujęcie zaciągnięcia /spłaty zobowiązań podporządkowanych w działalności finansowej, w tym odsetek	(1 000)	836
Razem	11	17
ZMIANA STANU SKUMULOWANYCH ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE ORAZ ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI ORAZ ODPISÓW NA INNE AKTYWA NIEFINANSOWE I INNYCH	2018	2017
Zmiana skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	(2 458)	(108)
odpisów na należności od banków	2	-
odpisów na kredyty i pożyczki udzielone klientom	(2 532)	(150)
odpisów na papiery wartościowe	4	23
odpisów na inne aktywa finansowe	(4)	-
rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	72	19
Zmiana skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw	(85)	9
odpisów na aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	(262)	16
odpisów na rzeczowe aktywa trwale	6	1
odpisów na wartości niematerialne	10	-
odpisów na inwestycje w jednostki zależne, stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	66	25
odpisów na inne aktywa niefinansowe	5	(1)
pozostałe rezerwy	90	(32)
Razem	(2 543)	(99)

UZGODNIENIE POZYCJI SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ Z DZIAŁALNOŚCIĄ FINANSOWĄ SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	31.12.2017	Ujęte w działalności finansowej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		Ujęte w działalności operacyjnej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
			Zaciągnięcie	Splata	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	
Otrzymane kredyty i pożyczki		10 478	646	(2 763)	478	8 839
od banków	33	2 596	-	(2 602)	6	-
od klientów	34	7 882	646	(161)	472	8 839
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	36	5 204	1 255	(1 300)	208	5 367
Zobowiązania podporządkowane	37	1 720	1 000	-	11	2 731
obligacje podporządkowane		1 720	1 000	-	11	2 731
Razem		17 402	2 901	(4 063)	697	16 937

	Nota	31.12.2016	Ujęte w działalności finansowej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		Ujęte w działalności operacyjnej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
			Zaciągnięcie	Splata	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	
Otrzymane kredyty i pożyczki		26 789	-	(13 693)	(2 618)	10 478
od banków	33	17 109	-	(13 004)	(1 509)	2 596
od klientów	34	9 680	-	(689)	(1 109)	7 882
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	36	1 693	5 909	(2 339)	(59)	5 204
Zobowiązania podporządkowane	37	2 539	1 700	(2 536)	17	1 720
pożyczka podporządkowana		922	-	(880)	(42)	-
obligacje podporządkowane		1 617	1 700	(1 656)	59	1 720
Razem		31 021	7 609	(18 568)	(2 660)	17 402

48. TRANSAKCJE ZE SKARBEM PAŃSTWA I JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI

Transakcje ze Skarbem Państwa
Istotne transakcje z jednostkami powiązаныmi ze Skarbem Państwa
Transakcje z jednostkami powiązаныmi kapitałowo
Transakcje z jednostkami powiązаныmi osobowo

TRANSAKCJE ZE SKARBEM PAŃSTWA

Skarb Państwa jest jednostką sprawującą kontrolę nad Bankiem jako podmiot posiadający 29,43% udziału w kapitale podstawowym Banku. Szczegółowo akcjonariat Banku został opisany w nocie 40 „Kapitał własny i akcjonariat Banku” niniejszego sprawozdania.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku wykazano należności i papiery wartościowe oraz zobowiązania z tytułu transakcji ze Skarbem Państwa, jednostkami budżetowymi oraz podmiotami, w których udziałowcem jest Skarb Państwa.

Na mocy ustawy z 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych oraz zmianie niektórych ustaw, PKO Bank Polski SA otrzymuje środki z budżetu państwa tytułem wykupu odsetek od kredytów mieszkaniowych.

PRZYCHODY Z TYTUŁU PRZEJŚCIOWEGO WYKUPU PRZEZ BUDŻET PAŃSTWA ODSETEK OD KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH „STAREGO” PORTFELA	2018	2017
Przychody memoriałowe	383	60
Przychody otrzymane kasowo	361	30
Różnica - pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”	22	30

Od 1 stycznia 2018 roku w oparciu o przepisy ustawy z 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych, kredytobiorcy nabyli prawo do umorzenia w ciężar budżetu państwa pozostałego zadłużenia, co skutkować będzie sukcesywnym (do 2026 roku) całkowitym rozliczeniem zadłużenia z tytułu kredytów mieszkaniowych tzw. „starego” portfela. Bank prowadzi rozliczenia związane z wykupem odsetek od kredytów mieszkaniowych przez Budżet Państwa i z tego tytułu w 2018 roku otrzymał prowizje w wysokości 1 miliona PLN a w 2017 roku otrzymał prowizje w wysokości 3 miliony PLN.

Od 1 stycznia 1996 roku Bank jest generalnym dystrybutorem znaków wartościowych, z którego tytułu otrzymuje prowizje od Budżetu Państwa - w 2018 roku Bank otrzymał prowizję z tego tytułu w wysokości 1 miliona PLN, a w 2017 roku wynosiły one 5 milionów PLN.

Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA pełni funkcję agenta emisji skarbowych obligacji detalicznych na podstawie umowy zawartej 11 lutego 2003 roku z Ministrem Finansów. Dom Maklerski PKO Banku Polskiego na podstawie tej umowy otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji agenta emisji - w 2018 roku wynosiło 59 milionów PLN, a w 2017 roku wynosiło 56 milionów PLN.

ISTOTNE TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI ZE SKARBEM PAŃSTWA

Poniżej zaprezentowano zaangażowanie Banku oraz wartość zobowiązań Banku w stosunku do 10 jednostek powiązanych ze Skarbem Państwa o największym zaangażowaniu łącznym. Transakcje zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od rynkowych.

	Zaangażowanie bilansowe, w tym z tytułu kredytów i instrumentów dłużnych		Zaangażowanie pozabilansowe		Zobowiązanie z tytułu depozytów	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
kontrahent 1	-	-	2 450	2 450	-	-
kontrahent 2	1 188	1 004	1 671	1 825	32	55
kontrahent 3	2 774	2 936	-	-	153	-
kontrahent 4	2 047	2 024	663	308	491	186
kontrahent 5	895	284	1 378	1 463	317	290
kontrahent 6	439	333	1 730	1 269	32	-
kontrahent 7	347	286	1 552	815	1 397	-
kontrahent 8	263	29	1 635	1 832	2 633	4 093
kontrahent 9	617	215	922	351	284	208
kontrahent 10	159	221	549	575	2	2

W 2018 roku przychody z tytułu odsetek i prowizji z tytułu transakcji z wymienionymi wyżej 10 kontrahentami wyniosły 158 milionów PLN (w 2017 roku 79 milionów PLN), zaś koszty z tytułu odsetek 33 miliony PLN (w 2017 roku 10 milionów PLN). Odpowiednio na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku na powyższe należności nie zostały utworzone odpisy z tytułu utraty wartości metodą zindywidualizowaną.

Wszystkie transakcje z jednostkami powiązаныmi ze Skarbem Państwa zdaniem Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI KAPITAŁOWO

Transakcje Banku jako jednostki dominującej z jednostkami zależnymi, stowarzyszonymi i wspólnymi przedsięwzięciami zostały przedstawione w tabeli poniżej. Wszystkie opisane poniżej transakcje z jednostkami zależnymi, wspólnymi przedsięwzięciami i jednostkami stowarzyszonymi zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od warunków rynkowych. Terminy spłat transakcji mieszczą się w przedziale od jednego miesiąca do piętnastu lat.

NA 31 GRUDNIA 2018 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
KREDOBANK SA i jego spółka zależna	123	-	1	113
Merkury - fiz an i jego spółki zależne	-	-	22	-
NEPTUN - fizan i jego spółki zależne	159	159	52	-
PKO Bank Hipoteczny SA	4 447	1 729	131	3 117
PKO BP BANKOWY PTE SA	-	-	14	-
PKO BP Finat sp. z o.o.	1	-	39	1
PKO Finance AB	-	-	6 238	-
PKO Leasing SA i jego spółki zależne	15 121	15 120	36	4 304
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	33	-	224	-
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	26	-
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	472	1
Qualia Development sp. z o.o. i jej spółki zależne	-	-	384	-
ZenCard sp. z o.o.	-	-	1	-
Operator Chmury Krajowej sp. z o.o.	-	-	4	-
Razem jednostki zależne	19 884	17 008	7 644	7 536

NA 31 GRUDNIA 2018 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	40	13	43	23
„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	18	18	8	-
Bank Pocztowy SA	-	-	-	1
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	-	-	5	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	58	31	56	24

NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
KREDOBANK SA i jego spółka zależna	93	-	9	105
Merkury - fiz an i jego spółki zależne	-	-	10	-
NEPTUN - fizan i jego spółki zależne	203	203	57	-
PKO Bank Hipoteczny SA	4 258	1 477	5	2 912
PKO BP BANKOWY PTE SA	-	-	12	-
PKO BP Finat sp. z o.o.	1	-	42	1
PKO Finance AB	-	-	5 882	-
PKO Leasing SA i jego spółki zależne	12 550	12 546	66	5 332
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	26	-	67	-
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	8	-
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	-	-	441	1
Qualia Development sp. z o.o. i jej spółki zależne	-	-	238	-
Razem jednostki zależne	17 131	14 226	6 837	8 351

NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	49	6	37	25
„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	13	13	9	-
Bank Pocztowy SA	-	-	-	1
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	-	-	16	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	62	19	62	26

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
KREDOBANK SA i jego spółka zależna	2	2	-	-
NEPTUN - fizan i jego spółki zależne	3	3	1	-
PKO Bank Hipoteczny SA	339	322	5	5
PKO BP BANKOWY PTE SA	9	-	-	-
PKO BP Finat sp. z o.o.	67	1	5	1
PKO Finance AB	-	-	286	286
PKO Leasing SA i jego spółki zależne	360	292	17	-
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	268	110	2	2
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	75	75	-	-
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	47	47	11	11
Qualia Development sp. z o.o. i jej spółki zależne	-	-	2	2
Razem jednostki zależne	1 170	852	329	307

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	463		457	137
„Centrum Obsługi Biznesu” sp z o.o.	1		1	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	464		458	137

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
KREDOBANK SA i jego spółka zależna	5		4	-
NEPTUN - fizan i jego spółki zależne	5		5	-
PKO Bank Hipoteczny SA	171		158	1
PKO BP BANKOWY PTE SA	6		-	-
PKO BP Finat sp. z o.o.	48		-	21
PKO Finance AB	-		-	305
PKO Leasing SA i jego spółki zależne	272		265	19
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	335		273	1
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	61		61	1
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	40		40	3
Qualia Development sp. z o.o. i jej spółki zależne	-		-	5
Razem jednostki zależne	943		806	313

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	347		332	124
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	347		332	124

TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANymi OSOBOWO

Na 31 grudnia 2018 jednostką powiązaną z Bankiem poprzez kluczowy personel kierowniczy PKO Banku Polskiego SA bądź bliskich członków rodziny kluczowego personelu kierowniczego pozostawało sześć podmiotów. Na 31 grudnia 2017 roku były to trzy podmioty. W roku 2018 i 2017 w Banku nie wystąpiły transakcje wzajemne z tymi podmiotami.

49. ŚWIADCZENIA DLA KLUCZOWEGO PERSONELU KIEROWNICZEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze to świadczenia pracownicze, które podlegają w całości rozliczeniu przed upływem 12 miesięcy od końca rocznego okresu sprawozdawczego, w którym pracownicy wykonywali związaną z nimi pracę. Jako krótkoterminowe świadczenie pracownicze obok wynagrodzenia zasadniczego ujęta została nieodroczonego część składnika zmiennego wynagrodzenia w formie gotówkowej.

Jako pozostałe świadczenie długoterminowe ujęta została odroczonego część zmiennego składnika wynagrodzeń przyznawana w formie gotówkowej.

Jako płatności na bazie akcji rozliczane w środkach pieniężnych ujmowany jest nieodroczonego i odroczonego składnik wynagrodzeń przyznawany w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym) zgodnie z zasadami opisanymi poniżej.

ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE W BANKU

Zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonego (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny),
- odroczonego (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest przeliczany na akcje fantomowe po przyznaniu danego składnika - z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych SA w Warszawie, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg - z IV kwartału okresu oceny. Następnie, po okresie retencyjnym i okresie odroczenia, akcje są przeliczane na gotówkę - z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price)

Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z III kwartału roku kalendarzowego poprzedzającego wypłatę (Zarząd) oraz III kwartału roku kalendarzowego, w którym dokonywana jest wypłata (pozostałe osoby na stanowiskach kierowniczych), publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Banku, straty Banku lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby jednostek/komórek organizacyjnych, które ujawniły się po okresie oceny.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW RADY NADZORCZEJ OTRZYMANE OD PKO BANKU POLSKIEGO SA (W TYSIĄCACH PLN)

WYNAGRODZENIA OTRZYMANE OD PKO BANKU POLSKIEGO SA (w tysiącach PLN)		
Imię i nazwisko	2018	2017
Rada Nadzorcza Banku		
Piotr Sadownik	160	170
Grażyna Ciurzyńska	173	177
Zbigniew Hajłasz	137	134
Mariusz Andrzejewski	119	61
Mirosław Barszcz	119	120
Adam Budnikowski	121	119
Wojciech Jasiński	119	118
Andrzej Kisielewicz	119	118
Elżbieta Mączyńska - Ziemacka	120	119
Janusz Ostaszewski	117	117
Jerzy Paluchniak	47	62
Razem	1 351	1 315

ŚWIADCZENIA DLA CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU OTRZYMANE, NALEŻNE ORAZ POTENCJALNIE NALEŻNE OD PKO BANKU POLSKIEGO SA (W TYSIĄCACH PLN)

	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym zmienne składniki wynagrodzeń w formie gotówkowej - nieodroczone		Pozostałe świadczenia długoterminowe - zmienne wynagrodzenie w formie gotówkowej odroczone		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2018	inne otrzymane w 2018 ¹	otrzymane w 2018	potencjalnie należne na 31.12.2018	otrzymane w 2018	należne na 31.12.2018	potencjalnie należne na 31.12.2018
Zbigniew Jagiełło	793	31	266	302	768	372	302
Rafał Antczak	687	-	-	-	-	-	-
Rafał Kozłowski	687	-	-	-	-	-	-
Maks Kraczkowski	687	-	32	64	193	49	64
Mieczysław Król	687	8	37	73	222	57	73
Adam Marciniak	687	-	-	-	-	-	-
Piotr Mazur	740	23	185	204	594	258	204
Jakub Papierski	687	24	192	204	604	266	204
Jan Emeryk Rościszewski	687	8	30	59	177	45	59
Zarząd Banku	6 342	94	742	906	2 558	1 047	906
Piotr Alicki	-	21	178	179	529	245	179
Janusz Derda	-	-	2	5	16	4	5
Bartosz Drabikowski	-	26	214	238	655	298	238
Jarosław Myjak	-	10	106	73	239	139	73
Jacek Obłąkowski	-	12	136	97	280	182	97
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i w 2016 roku	-	69	636	592	1 719	868	592
Razem	6 342	163	1 378	1 498	4 277	1 915	1 498

¹ Obejmuje świadczenia dodatkowe z tytułu PPE

Imię i nazwisko	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym zmienne składniki wynagrodzeń w formie gotówkowej - nieodroczone		Pozostałe świadczenia długoterminowe - zmienne wynagrodzenie w formie gotówkowej odroczone		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2017 ¹	inne otrzymane w 2017	otrzymane w 2017	potencjalnie należne na 31.12.2017	otrzymane w 2017	należne na 31.12.2017	potencjalnie należne na 31.12.2017
Zbigniew Jagiełło	1 404	373	252	566	501	768	566
Rafał Antczak	342	-	-	-	-	-	-
Maks Kraczkowski	1 098	144	-	96	-	193	96
Mieczysław Król	1 104	165	-	110	-	222	110
Adam Marciniak	172	-	-	-	-	-	-
Piotr Mazur	1 149	305	175	387	355	594	387
Jakub Papierski	1 124	305	185	395	402	604	395
Jan Emeryk Rościszewski	1 077	132	-	88	-	177	88
Zarząd Banku	7 470	1 423	611	1 642	1 258	2 558	1 642
						-	
Piotr Alicki	6	255	176	356	397	529	356
Janusz Derda	453	12	-	8	-	16	8
Bartosz Drabikowski	1 184	328	203	450	434	655	450
Jarosław Mjyak	-	70	141	178	284	239	178
Jacek Obłękowski	4	69	178	232	395	280	232
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	1 647	733	698	1 224	1 510	1 719	1 224
Razem	9 117	2 156	1 310	2 865	2 768	4 277	2 865

¹ Obejmuje wynagrodzenie zasadnicze oraz świadczenia dodatkowe z tytułu PPE, dodatkowego ubezpieczenia, opieki medycznej i ZFŚS.

ŚWIADCZENIA PO OKRESIE ZATRUDNIENIA (W TYSIĄCACH PLN)

13 marca 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie (NWZ) podjęło uchwałę w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej zgłoszoną przez Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Rozwoju i Finansów wykonującego prawa z akcji Banku należących do Skarbu Państwa. Uchwała ta nakazała dostosować zasady wynagradzania członków Zarządu i Rady Nadzorczej PKO Banku Polskiego SA do przepisów ustawy o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Na podstawie przyjętej uchwały Rada Nadzorcza wprowadziła nowe zasady zatrudniania i wynagradzania członków Zarządu, które zostały określone w sposób zgodny z przepisami ustawy o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami.

22 czerwca 2017 roku zasady kształtowania wynagrodzeń członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej zostały wdrożone. Z członkami Zarządu zostały podpisane umowy o świadczenie usług, które zastąpiły dotychczasowe umowy o pracę i wypłacone świadczenia z tytułu zmiany stosunku pracy zostały uwzględnione w tabeli poniżej.

ŚWIADCZENIA PO OKRESIE ZATRUDNIENIA	2018	2017
Zbigniew Jagiełło	-	798
Maks Kraczkowski	-	108
Mieczysław Król	-	42
Piotr Mazur	-	246
Jakub Papierski	-	238
Jan Emeryk Rościszewski	-	109
Zarząd Banku	-	1 541
Piotr Alicki	2	25
Jarosław Mjyak	1	15
Jacek Obłękowski	5	19
Janusz Derda	-	29
Bartosz Drabikowski	-	224
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	8	312
Razem świadczenia	8	1 853

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU ROZWIĄZANIA STOSUNKU PRACY (W TYSIĄCACH PLN)

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU ROZWIĄZANIA STOSUNKU PRACY DLA CZŁONKÓW ZARZĄDU, KTÓRZY PRZESTALI PEŁNIĆ SWOJE FUNKCJE W 2017 I 2016 ROKU	2018	2017
Piotr Alicki	-	488
Bartosz Drabikowski	-	344
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	-	832

WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU OTRZYMANE OD JEDNOSTEK POWIĄZANYCH (INNYCH NIŻ SKARB PAŃSTWA I JEDNOSTKI POWIĄZANE ZE SKARBEM PAŃSTWA) (W TYSIĄCACH PLN)

WYNAGRODZENIA OD JEDNOSTEK PODPORZĄDKOWANYCH (w tysiącach PLN)	31.12.2018	31.12.2017
Rafał Kozłowski	3	-
Jan Emeryk Rościszewski	116	-
Razem świadczenia krótkoterminowe	119	-

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ BANK NA RZECZ ZARZĄDU I RADY NADZORCZEJ (W TYSIĄCACH PLN)

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ BANK NA RZECZ KIEROWNICTWA	31.12.2018	31.12.2017
Rada Nadzorcza Banku	416	666
Zarząd Banku	1 344	1 355
Razem	1 760	2 021

Warunki oprocentowania i terminy spłaty należności nie odbiegają od warunków rynkowych i terminów spłaty dla podobnych produktów bankowych.

Bank świadczy na rzecz kluczowego personelu kierowniczego Banku, członków Rady Nadzorczej oraz bliskich członków rodzin tych osób standardowe usługi finansowe obejmujące, między innymi, prowadzenie rachunków bankowych, przyjmowanie depozytów, udzielanie kredytów i inne usługi finansowe. Warunki tych transakcji nie odbiegają od warunków rynkowych.

ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ

REZERWA NA ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ	31.12.2018 (za lata 2013-2018)	31.12.2017 (za lata 2013-2017)
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	22	18
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	37	30
Razem rezerwa	59	48
Wynagrodzenie wypłacone w roku	2018 (za lata 2013-2018)	2017 (za lata 2013-2017)
- przyznane w formie gotówki	10	11
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	1	4
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	9	7
- przyznane w formie instrumentu finansowego	14	12
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	4	3
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	10	9
Razem wypłacone	24	23

50. HIERARCHIA WARTOŚCI GODZIWEJ

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ SZACUNKI I OCENY

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. cena wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

W zależności od kategorii klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych do danego poziomu hierarchii stosuje się przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej.

POZIOM 1: CENY KWOTOWANE NA AKTYWNYCH RYNKACH

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań. Do tej kategorii Bank klasyfikuje instrumenty finansowe dla których istnieje aktywny rynek i dla których wartość godziwa ustalana jest w oparciu o wartość rynkową będącą ceną kupna:

- dłużne papiery wartościowe wyceniane do fixingu z platformy Bondspot lub serwisów informacyjnych Bloomberg oraz Reuters,
- dłużne i kapitałowe papiery wartościowe będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym, w tym w portfelu Domu Maklerskiego,
- instrumenty pochodne będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym.

POZIOM 2: TECHNIKI WYCENY OPARTE NA OBSERWOWALNYCH DANYCH RYNKOWYCH

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku których wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (jako ceny) lub pośrednio (bazujące na cenach). Do tej kategorii Bank klasyfikuje instrumenty finansowe dla których brak jest aktywnego rynku:

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	METODA (TECHNIKA) WYCENY	OBSERWOWALNE DANE WEJŚCIOWE
POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE – CIRS, IRS, FRA	Model zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o krzywe rentowności.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji FRA, IRS, basis swap.
POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE – OPCJE WALUTOWE, OPCJE NA STOPE PROCENTOWĄ, EGZOTYCZNE OPCJE EQUITY, TRANSAKcje FX FORWARD, FX SWAP	Model wyceny dla danego typu opcji walutowej. Model zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o krzywe rentowności dla transakcji FX forward, FX swap. Ceny egzotycznych opcji equity wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane z rynku (ceny rynkowe).	Krzywe rentowności budowane w oparciu o stawki rynku pieniężnego, rynkowe stawki punktów swapowych, płaszczyzny zmienności dla określonych par walutowych, walutowe kursy fixingowe NBP. W celu wyceny egzotycznych opcji equity wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane są ceny rynkowe tych opcji.
BONY PIENIĘŻNE NBP	Metoda krzywej rentowności.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o dane rynku pieniężnego oraz rynku transakcji OIS.
OBLIGACJE KOMUNALNE EUR	Przyjęty model wyceny.	Stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS, rynku transakcji CDS, zmienność rynku opcji stopy procentowej.

OBLIGACJE KOMUNALNE PLN	Model krzywej rentowności oraz marży ryzyka.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marży ryzyka.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
TRANSAKCJE SWAP COMMODITY	Model krzywej cen towarowych.	Krzywe cen towarowych, krzywe rentowności budowane w oparciu o stawki rynku pieniężnego, rynkowe stawki punktów swapowych.

POZIOM 3: POZOSTAŁE TECHNIKI WYCENY

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku których dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne). Do tej kategorii Bank zaklasyfikował instrumenty finansowe, które są wyceniane według wewnętrznych modeli wyceny:

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	METODA (TECHNIKA) WYCENY	CZYNNIK NIEOBSERWOWALNY
INSTRUMENTY FINANSOWE NIEPRZEZNACZONE DO OBROTU OBOWIĄZKOWO WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT		
KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	Metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Efektywna marża kredytowa
AKCJE VISA INC. SERII C UPRZYWILEJOWANE	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość rynkową notowanych akcji zwykłych Visa Inc. z uwzględnieniem dyskonta biorącego pod uwagę ograniczoną płynność akcji serii C oraz warunki zamiany akcji serii C na akcje zwykłe.	Dyskonto uwzględniające ograniczoną płynność akcji serii C oraz warunki zamiany akcji serii C na akcje zwykłe
AKCJE BIURA INFORMACJI KREDYTOWEJ SA	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość prognozowanych wyników spółki	Prognozowane wyniki spółki
UDZIAŁY W POLSKIM STANDARDZIE PŁATNOŚCI SP. Z O.O.	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość prognozowanych wyników spółki	Prognozowane wyniki spółki
UDZIAŁY W SOCIETY FOR WORLDWIDE INTERBANK FINANCIAL TELECOMMUNICATION	Wartość rynkowa udziałów oszacowana przez spółkę	Wartość rynkowa oszacowana przez spółkę
AKCJE KRAJOWEJ IZBY ROZLICZENIOWEJ SA	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość prognozowanych wyników spółki	Prognozowane wyniki spółki
OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marży ryzyka. Krzywa rentowności zbudowana jest w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego oraz rynku transakcji IRS.	Spread kredytowy (marże kredytowe wyznaczone w oparciu o marże pierwotne zmodyfikowane przez kwotowania indeksów kredytowych przypisanych do emitentów na podstawie ich ratingów oraz sektorów działalności)

TYTUŁY UCZESTNICTWA W INSTYTUCJI WSPÓLNEGO INWESTOWANIA	Metoda wartości netto aktywów funduszu (NAV - Net Asset Value), tj. wartość godziwa projektów inwestycyjnych (spółek) wchodzących w skład funduszu, które podlegają co pół roku przeglądom lub badaniom przez biegłego rewidenta.	Wartość aktywów netto funduszu
INSTRUMENTY FINANSOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT ORAZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE		
OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marż ryzyka. Krzywa rentowności zbudowana jest w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego oraz rynku transakcji IRS.	Spread kredytowy (marże kredytowe wyznaczone w oparciu o marże pierwotne zmodyfikowane przez kwotowania indeksów kredytowych przypisanych do emitentów na podstawie ich ratingów oraz sektorów działalności)
KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	Metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Efektywna marża kredytowa

INFORMACJE FINANSOWE

AKTYWA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ 31.12.2018	Wartość bilansowa	Poziom 1 Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Poziom 2 Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Poziom 3 Pozostałe techniki wyceny
	Pochodne instrumenty zabezpieczające	592	-	592
Pozostałe instrumenty pochodne	1 909	3	1 906	-
Papiery wartościowe	52 124	40 373	9 744	2 007
przeznaczone do obrotu	282	282	-	-
dłużne papiery wartościowe	264	264	-	-
akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	13	13	-	-
certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	5	5	-	-
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 280	862	38	380
dłużne papiery wartościowe	972	820	37	115
akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	42	42	-	-
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	266	-	1	265
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	50 562	39 229	9 706	1 627
dłużne papiery wartościowe	50 562	39 229	9 706	1 627
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	9 602	-	-	9 602
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	-	-	1 106
kredyty mieszkaniowe	27	-	-	27
kredyty gospodarcze	148	-	-	148
kredyty konsumpcyjne	931	-	-	931
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	8 496	-	-	8 496
kredyty mieszkaniowe	8 496	-	-	8 496
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	64 227	40 376	12 242	11 609

ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ 31.12.2018	Wartość bilansowa	Poziom 1 Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Poziom 2 Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Poziom 3 Pozostałe techniki wyceny
	Pochodne instrumenty zabezpieczające	560	-	560
Pozostałe instrumenty pochodne	2 657	-	2 657	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	3 217	-	3 217	-

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ 31.12.2017	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
		Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Pozostałe techniki wyceny
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	472	470	2	-
Dłużne papiery wartościowe	446	444	2	-
Udziały i akcje w innych jednostkach	19	19	-	-
Certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji	7	7	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	2 805	1	2 804	-
Pochodne instrumenty zabezpieczające	1 104	-	1 104	-
Instrumenty o charakterze handlowym	1 701	1	1 700	-
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	6 409	2 027	4 382	-
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	41 985	32 795	7 024	2 166
Dłużne papiery wartościowe	41 560	32 745	7 024	1 791
Kapitałowe papiery wartościowe	173	50	-	123
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	252	-	-	252
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	51 671	35 293	14 212	2 166
Pochodne instrumenty finansowe	2 741	-	2 741	-
Pochodne instrumenty zabezpieczające	204	-	204	-
Instrumenty o charakterze handlowym	2 537	-	2 537	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	2 741	-	2 741	-

W 2018 roku oraz w 2017 roku nie wystąpiły transfery pomiędzy poziomami wartości godziwej.

Począwszy od 2018 roku na poziomie 3 hierarchii wartości godziwej Bank ujmuje kredyty mieszkaniowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite oraz kredyty i pożyczki udzielone klientom nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Kredyty te w poprzednich okresach były wyceniane metodą zamortyzowanego kosztu.

W związku z wdrożeniem MSSF 9 na poziomie 3 hierarchii wartości godziwej wykazane zostały również następujące instrumenty kapitałowe:

- akcje Biura Informacji Kredytowej SA,
- udziały w Polskim Standardzie Płatności sp. z o.o.,
- udziały w Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication,
- akcje Krajowej Izby Rozliczeniowej SA.

WPŁYW PARAMETRÓW ESTYMOWANYCH NA WYCENĘ DO WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NA POZIOMIE 3	31.12.2018		31.12.2017	
	Wartość godziwa według		Wartość godziwa według	
	scenariusza pozytywnego	scenariusza negatywnego	scenariusza pozytywnego	scenariusza negatywnego
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat				
Kredyty i pożyczki udzielone klientom ¹	1 138	1 075		
Akcje Visa Inc. ²	148	124		
Obligacje korporacyjne ³	115	115		
Inwestycje kapitałowe ⁴	129	116		
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite				
Obligacje korporacyjne ³	1 630	1 624		
Kredyty mieszkaniowe ¹	8 742	8 258		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży				
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania ⁵			264	239
Akcje Visa Inc. ²			129	103
Obligacje korporacyjne ³			1 799	1 783

¹ Scenariusz zakładający zmianę stopy dyskontowej o +/- 0,5 p.p

² Scenariusz zakładający współczynnik z tytułu dyskonta dot. przyszłych warunków zamiany akcji serii C na akcje zwykłe na poziomie odpowiednio 0%/100%

³ Scenariusz zakładający zmianę spreadu kredytowego o +/-10%

⁴ Scenariusz zakładający zmianę wartości wyceny spółki o +/- 5%

⁵ Scenariusz zakładający odpowiednio wzrost/spadek wartości aktywów netto funduszu o +/- 5%

Poniższa tabela prezentuje uzgodnienie zmian w okresie wartości godziwej instrumentów finansowych na poziomie 3

UZGODNIENIE ZMIAN W TRAKCIE OKRESÓW DLA INSTRUMENTÓW WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ NA POZIOMIE 3 HIERARCHII WARTOŚCI GODZIWEJ	2018	2017
Bilans otwarcia na początek okresu	2 166	3 374
Zastosowanie MSSF 9 po raz pierwszy	9 420	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 070	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	8 235	
Instrumenty kapitałowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	115	
Bilans otwarcia na początek okresu - przekształcony	11 586	
Różnice kursowe	18	(37)
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	7	(18)
Pozostałe instrumenty kapitałowe	11	(19)
Zwiększenie zaangażowania w instrumenty kapitałowe	1	-
Objęcie nowej emisji udziałów w instytucji wspólnego inwestowania	-	58
Emisje i wykupy obligacji korporacyjnych	(39)	(1 213)
Obniżenie zaangażowania kapitałowego w instytucji wspólnego inwestowania	(47)	(93)
Sprzedaż tytułów uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	(217)	-
Reklasyfikacja ekspozycji kredytowych z kategorii wycenianych według zamortyzowanego kosztu do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	205	
Kredyty udzielone klientom w trakcie okresu	2 529	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	7	
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	2 522	
Sprzedaż / spłata kredytów w trakcie okresu	(2 566)	
Nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(167)	
Wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	(2 399)	
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	11	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(9)	
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	6	-
Pozostałe instrumenty kapitałowe	14	-
Zmiana wyceny ujęta w innych dochodach całkowitych	128	77
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	138	
Obligacje korporacyjne	(10)	20
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania		7
Akcje Visa Inc.		50
Stan na koniec okresu	11 609	2 166

51. AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE, KTÓRE W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ NIE SĄ PREZENTOWANE W WARTOŚCI GODZIWEJ

Bank jest w posiadaniu aktywów i zobowiązań finansowych, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej nie są prezentowane w wartości godziwej.

Dla wielu instrumentów finansowych wartości rynkowe są niedostępne, stąd wartości godziwe są oszacowane przy zastosowaniu szeregu technik wyceny. Do wyceny do wartości godziwej instrumentów finansowych zastosowano model oparty na oszacowaniach wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu odpowiednich stóp dyskontowych.

Wszystkie wyliczenia modelowe zawierają pewne uproszczenia i są wrażliwe na przyjmowane założenia. Poniżej przedstawiono podsumowanie głównych metod i założeń wykorzystywanych podczas szacowania wartości godziwych instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej.

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, ze względu na brak oczekiwanych istotnych różnic pomiędzy wartością bilansową a wartością godziwą wynikających z charakterystyki tych grup (np. krótkoterminowy charakter, wysoka korelacja z parametrami rynkowymi, unikalność instrumentu) przyjęto, że wartość bilansowa jest w przybliżeniu zgodna z wartością godziwą. Dotyczy to następujących grup instrumentów finansowych:

- kredyty i pożyczki udzielone klientom: część portfela kredytów mieszkaniowych („stary” portfel kredytów mieszkaniowych), kredyty z brakiem określonego harmonogramu spłaty, kredyty wymagalne na moment wyceny,
- zobowiązania wobec klientów: zobowiązania bez określonego harmonogramu spłaty, inne specyficzne produkty, dla których nie można mówić o istnieniu rynku,
- depozyty i lokaty międzybankowe o terminie zapadalności do 7 dni lub o zmiennym oprocentowaniu,
- kredyty lub pożyczki udzielone i zaciągnięte na rynku międzybankowym o zmiennym oprocentowaniu (zmiana oprocentowania maksymalnie co 3 miesiące),
- kasa i środki w Banku Centralnym oraz zobowiązania wobec Banku Centralnego,
- inne aktywa i zobowiązania finansowe.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom bez rozpoznanej utraty wartości zastosowano model oparty o szacowanie wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniających wysokość marży na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłaty wynikające z umów kredytowych. Bieżący poziom marż został wyznaczony dla transakcji zawartych w ostatnim kwartale zakończonym dniem bilansowym na instrumentach o podobnym ryzyku kredytowym. W przypadku kredytów walutowych zastosowano bieżącą marżę dla kredytów w PLN skorygowaną o koszt pozyskania waluty w transakcjach basis-swap. Wycena nie uwzględnia ryzyka skutków potencjalnych propozycji rozwiązań systemowych, które mogłyby skutkować poniesieniem przez Bank strat na portfelu kredytów hipotecznych w CHF. Dla kredytów z rozpoznaną utratą wartości przyjmuje się, że wartość godziwa jest równa wartości bilansowej.

Wartość godziwą depozytów oraz innych zobowiązań wobec klientów innych niż banki o ustalonym terminie wymagalności oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi właściwymi dla poszczególnych produktów depozytowych. Wartość godziwa obliczana jest dla każdego depozytu oraz zobowiązania, następnie wartości godziwe dla całego portfela depozytowego grupowane są według rodzaju produktu oraz segmentu klienta. Dla depozytów płatnych na żądanie przyjmuje się, że wartość godziwa równa się ich wartości bilansowej.

Wartość godziwą zobowiązań podporządkowanych Banku oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych w oparciu o krzywą rentowności.

Wartość godziwą zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych wyemitowanych przez PKO Bank Polski SA oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

Wartość godziwą lokat i depozytów międzybankowych oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

	poziom hierarchii wartości godziwej	metoda wyceny	31.12.2018	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	22 862	22 862
Należności od banków			11 213	11 213
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	11 213	11 213
Papiery wartościowe			8 315	8 315
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	8 315	8 315
dłużne papiery wartościowe (obligacje skarbowe)	1	kwotowania rynkowe	2 200	2 200
dłużne papiery wartościowe (obligacje korporacyjne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 108	2 108
dłużne papiery wartościowe (obligacje komunalne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 007	4 007
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			181 973	181 606
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	181 973	181 606
kredyty mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	83 271	82 305
kredyty gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	73 502	73 870
kredyty konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	25 148	25 379
transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	51	51
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości	2 149	2 149
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	7	7
Zobowiązania wobec banków			1 591	1 591
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 591	1 591
Zobowiązania wobec klientów			245 213	245 235
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	245 213	245 235
zobowiązania wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	164 385	164 324
zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	55 530	55 530
zobowiązania wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	16 459	16 459
otrzymane kredyty i pożyczki	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	8 839	8 922
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych			5 367	5 367
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1, 2	kwotowania rynkowe/ zdyskontowane przepływy pieniężne	5 367	5 367
Zobowiązania podporządkowane			2 731	2 731
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 731	2 731
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	2 096	2 096

	poziom hierarchii wartości godziwej	metoda wyceny	31.12.2017	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	17 765	17 765
Należności od banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	8 769	8 769
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			186 893	184 479
kredyty mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	90 209	86 008
kredyty gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	67 139	67 093
kredyty konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	24 275	26 108
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 855	1 855
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 513	2 513
transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	902	902
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 622	1 622
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z	1 748	1 748
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	6	6
Zobowiązania wobec innych banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 299	4 299
Zobowiązania wobec klientów			222 524	222 761
wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	52 696	52 696
wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	11 409	11 409
wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	150 537	150 473
otrzymane kredyty i pożyczki	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	7 882	8 183
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	1, 2	kwotowania rynkowe/ zdyskontowane	5 204	5 204
Zobowiązania podporządkowane	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 720	1 720
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	3 812	3 812

52. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Bank kompensuje aktywa i zobowiązania finansowe i wykazuje je w sprawozdaniu z sytuacji finansowej netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesna realizacja danego składnika aktywów i uregulowanie zobowiązania. Aby kompensata była możliwa, tytuł prawny nie może być uwarunkowany wystąpieniem określonego zdarzenia w przyszłości.

Bank zawiera porozumienia dotyczące kompensowania, czyli umowy ISDA (International Swaps and Derivatives Association Master Agreements) oraz GMRA (Global Master Repurchase Agreement), które umożliwiają kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych (końcowe potrącenie i rozliczenie transakcji, tzw. close out netting) w przypadku zaistnienia przypadku naruszenia w stosunku do którejś ze stron umowy. Umowy te mają szczególne znaczenie dla ograniczania ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi, gdyż umożliwiają kompensowanie zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego). Umowy te nie spełniają jednak wymogów określonych w MSR 32, gdyż tytuł kompensaty uwarunkowany jest wystąpieniem określonego zdarzenia w przeszłości (przydatki naruszenia).

Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

INFORMACJE FINANSOWE

KOMPENSOWANIE AKTYWA 31.12.2018	Razem aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	2 553	2 502	51
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane	(1)	(1)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	2 552	2 501	51
Maksymalna potencjalna kwota podlegająca kompensacie	1 889	1 874	15
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 565	1 565	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	324	309	15
Kwota netto	663	627	36

KOMPENSOWANIE ZOBOWIĄZANIA 31.12.2018	Razem zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	3 263	3 218	45
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane	(1)	(1)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	3 262	3 217	45
Maksymalna potencjalna kwota podlegająca kompensacie	2 171	2 170	1
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 565	1 565	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	606	605	1
Kwota netto	1 091	1 047	44

KOMPENSOWANIE AKTYWA 31.12.2017	Razem aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	3 710	2 808	902
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane	(3)	(3)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	3 707	2 805	902
Maksymalna potencjalna kwota podlegająca kompensacie	2 097	2 082	15
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 337	1 337	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	760	745	15
Kwota netto	1 610	723	887

KOMPENSOWANIE ZOBOWIĄZANIA 31.12.2017	Razem zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	2 792	2 744	48
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane	(3)	(3)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	2 789	2 741	48
Maksymalna potencjalna kwota podlegająca kompensacie	1 895	1 895	-
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 337	1 337	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	558	558	-
Kwota netto	894	846	48

53. AKTYWA STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ ORAZ PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE

Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu
Zobowiązania z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych
Wstępny depozyt rozliczeniowy KDPW
Fundusz Ochrony Środków Gwarantowanych
Środki stanowiące zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty składek wnoszonych do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
Ograniczenia prawa dotyczące tytułu prawnego Banku
Przeniesione aktywa finansowe

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU TRANSAKЦИИ Z PRZYRZECZENIEM ODKUPU

Do aktywów finansowych, których Bank nie wyłącza ze sprawozdania finansowego należy zaliczyć aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu (obligacje skarbowe).

WARTOŚĆ BILANSOWA	31.12.2018	31.12.2017
Dłużne papiery wartościowe	43	48
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	45	48
Pozycja netto	(2)	-

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU UJEMNEJ WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Środki pieniężne na lokatach w bankach zawierają aktywa będące zabezpieczeniem zobowiązań własnych, w tym rozliczenia z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych. Wartość tych aktywów na 31 grudnia 2018 roku wynosiła 605 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 558 milionów PLN).

WSTĘPNY DEPOZYT ROZLICZENIOWY KDPW

Dom Maklerski utrzymuje obligacje w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych stanowiące zabezpieczenie rozliczeń transakcji z Izbą Rozliczeniową.

WARTOŚĆ BILANSOWA/WARTOŚĆ GODZIWA	31.12.2018	31.12.2017
Wartość depozytu	10	10
Wartość nominalna zabezpieczenia	10	10
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Wartość bilansowa zabezpieczenia	10	11

FUNDUSZ OCHRONY ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH

	31.12.2018	31.12.2017
Wartość funduszu	1 088	1 133
Wartość nominalna zabezpieczenia	1 100	1 200
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	25.01.2024	25.01.2024
Wartość bilansowa zabezpieczenia	1 103	1 193

Aktywami stanowiącymi zabezpieczenie funduszu są obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą z 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej. Środki te traktowane są jako aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych.

ŚRODKI STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ DO ZAPŁATY SKŁADEK WNOSZONYCH DO BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO

	31.12.2018	31.12.2017
Wartość składki wnoszonej w formie zobowiązań do zapłaty	247	120
Wartość nominalna aktywów w które ulokowano środki odpowiadające zobowiązaniom	324	175
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	25.01.2024	25.01.2024
Wartość bilansowa zabezpieczenia	324	174

Począwszy od 2017 roku wartość składek wnoszonych w formie zobowiązań do zapłaty stanowi 30% składek na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ("BFG") na fundusz gwarantowania depozytów lub fundusz przymusowej restrukturyzacji banków. Aktywami stanowiącymi zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty są obligacje skarbowe zablokowane na rzecz BFG w wysokości zapewniającej utrzymanie stosunku wartości praw majątkowych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty do kwoty zobowiązań do zapłaty na poziomie nie niższym niż 110%. Wartość praw majątkowych stanowiących pokrycie zobowiązań do zapłaty dla celów ustalenia minimalnego poziomu stosunku wartości aktywów do wielkości zobowiązań do zapłaty określa się według wartości ustalonej na podstawie ostatniego kursu fixingowego z danego dnia z elektronicznego rynku skarbowych papierów wartościowych organizowanego przez ministra właściwego do spraw budżetu, przy czym wartość tę powiększa się o odsetki należne na dzień wyceny, chyba że wartość odsetek została uwzględniona w tym kursie.

Środki te traktowane są jako aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych, nie mogą być przedmiotem zastawu, nie mogą być obciążane w jakikolwiek sposób, nie podlegają egzekucji sądowej i administracyjnej ani nie wchodzi do masy upadłości. Wartość środków stanowiących zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty składek wnoszonych na rzecz BFG będzie ulegała zwiększeniu w terminach wnoszenia składek na fundusz gwarantowania depozytów (w okresach kwartalnych) oraz na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków (w III kwartale danego roku) w wysokości nie wyższej niż 30% wartości składki ustalonej przez BFG.

Wartość środków może ulec zmniejszeniu w przypadku otrzymania przez Bank wezwania BFG do przekazania w formie pieniężnej środków odpowiadających zobowiązaniom do zapłaty.

OGRANICZENIA PRAWA DOTYCZĄCE TYTUŁU PRAWNEGO BANKU

W latach zakończonych odpowiednio 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku nie występowały wartości niematerialne ani rzeczowe aktywa trwałe, do których tytuł prawny Banku podlegał ograniczeniu oraz stanowiące zabezpieczenie zobowiązań.

PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał przeniesionych aktywów finansowych, które są wyłączone ze sprawozdania finansowego w całości, dla których Bank utrzymuje zaangażowanie w tych aktywach.

54. DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA

Bank jest bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych oraz Rejestru Papierów Wartościowych (NBP). Bank prowadzi rachunki papierów wartościowych oraz obsługuje transakcje na rynku krajowym i rynkach zagranicznych, świadczy usługi powiernictwa i pełni funkcję depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Aktywa przechowywane przez Bank w ramach świadczenia usług powierniczych, ze względu na niespełnienie definicji składnika aktywów Banku nie zostały wykazane w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

55. INFORMACJE DOTYCZĄCE FIRMY AUDYTORSKIEJ PRZEPROWADZAJĄCEJ BADANIE SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

26 stycznia 2017 roku Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego SA na podstawie § 15 ust. 1 pkt 4 Statutu Banku dokonała wyboru KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa jako firmy audytorskiej do przeprowadzenia badania i przeglądu sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za lata 2017-2019. Podmiot ten badał sprawozdania finansowe Banku i Grupy Kapitałowej Banku za lata 2015-2016. KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie, przy ul. Inflanckiej 4A, jest wpisana na listę firm audytorskich prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 3546. 12 kwietnia 2017 roku pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA i KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa ponownie została zawarta umowa na przeprowadzenie badania i przeglądu sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku za lata 2017-2019.

Na podstawie oświadczenia Rady Nadzorczej, Zarząd informuje, że wybór firmy audytorskiej KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa, przeprowadzającej badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku i sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku został dokonany zgodnie z obowiązującymi na dzień dokonania wyboru przepisami prawa oraz przyjętymi przez Radę Nadzorczą przepisami wewnętrznymi PKO Banku Polskiego SA dotyczącymi wyboru firmy audytorskiej. Równocześnie na podstawie oświadczenia Rady Nadzorczej Zarząd informuje, że

- 1) firma audytorska KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa oraz członkowie zespołu wykonującego badanie spełniali warunki do sporządzenia bezstronnego i niezależnego sprawozdania z badania, zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, standardami wykonywania zawodu i zasadami etyki zawodowej,
- 2) w PKO Banku Polskim SA przestrzegane są powszechnie obowiązujące przepisy prawa związane z rotacją firmy audytorskiej i kluczowego biegłego rewidenta przeprowadzających badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA i sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA oraz związane z obowiązkowymi okresami karencji,
- 3) PKO Bank Polski SA posiada politykę oraz procedurę dotyczącą wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzania badania sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA i Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, jak również politykę w zakresie świadczenia przez firmę audytorską przeprowadzającą badanie, podmioty powiązane z tą firmą audytorską oraz członków sieci firmy audytorskiej dozwolonych usług niebędących badaniem na rzecz Banku i spółek Grupy Kapitałowej Banku, w tym usług warunkowo zwolnionych z zakazu świadczenia przez firmę audytorską.

Łączna wysokość należnego wynagrodzenia netto KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z tytułu badania sprawozdania finansowego Banku i skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku wyniosła za 2018 rok 1 577 tysięcy PLN (za 2017 rok 1 389 tysięcy PLN) oraz z tytułu usług atestacyjnych, w tym przeglądu sprawozdań finansowych wyniosła za 2018 roku 1 309 tysięcy PLN (za 2017 roku 2 051 tysięcy PLN). Z tytułu pozostałych usług w 2018 roku nie wypłacono wynagrodzenia (w 2017 roku 68 tysięcy PLN).

Ponadto, 13 grudnia 2018 roku Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego SA na podstawie § 15 ust. 1 pkt 2 Statutu Banku dokonała wyboru PricewaterhouseCoopers Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Audyt sp. k. jako firmy audytorskiej do przeprowadzenia badania i przeglądu sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA oraz Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za lata 2020-2021. PricewaterhouseCoopers Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Audyt sp. k. z siedzibą w Warszawie, przy ul. Polnej 11, jest wpisana na listę firm audytorskich, prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 144. 24 stycznia 2019 roku pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA i PricewaterhouseCoopers Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Audyt sp. k. została zawarta umowa na przeprowadzenie badania i przeglądu sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku za lata 2020 - 2021.

CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

56. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W BANKU

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych w PKO Banku Polskim SA. Ma ono na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy zapewnieniu kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu w ramach przyjętej przez Bank tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

PKO Bank Polski SA identyfikuje ryzyka w swojej działalności oraz analizuje wpływ poszczególnych rodzajów ryzyka na działalność biznesową. Wszystkie ryzyka podlegają zarządzaniu, część z nich ma istotny wpływ w odniesieniu do dochodowości i kapitału niezbędnego do ich pokrycia. Regularnie, co najmniej w cyklu rocznym, Bank przeprowadza ocenę istotności wszystkich zidentyfikowanych ryzyk. Przy ocenie istotności ryzyka Bank stosuje kryteria uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne. Poniższa tabela oraz dalsza część noty prezentuje wszystkie istotne ryzyka Banku.

RODZAJ RYZYKA	ROZDZIAŁ
KREDYTOWE	57, 58, 59
STOPY PROCENTOWEJ	64
WALUTOWE	65
PŁYNNOŚCI, W TYM RYZYKO FINANSOWANIA	66
OPERACYJNE	67
BIZNESOWE (STRATEGICZNE)	68
MODELI	68
ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH	68

Szczegółowy opis zasad zarządzania istotnymi rodzajami ryzyka zawarty jest w raporcie Adekwatność kapitałowa oraz inne informacje podlegające ogłoszeniu w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

CEL ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Celem zarządzania ryzykiem poprzez dążenie do utrzymywania poziomu ryzyka w ramach przyjętego poziomu tolerancji jest:

- ochrona wartości kapitału akcjonariuszy,
- ochrona depozytów klientów,
- wsparcie Banku w prowadzeniu efektywnej działalności.

Cele zarządzania ryzykiem osiąga się w szczególności poprzez zapewnianie właściwej informacji o ryzyku, tak aby decyzje mogły być podejmowane z pełną świadomością ryzyk, jakie ze sobą niosą.

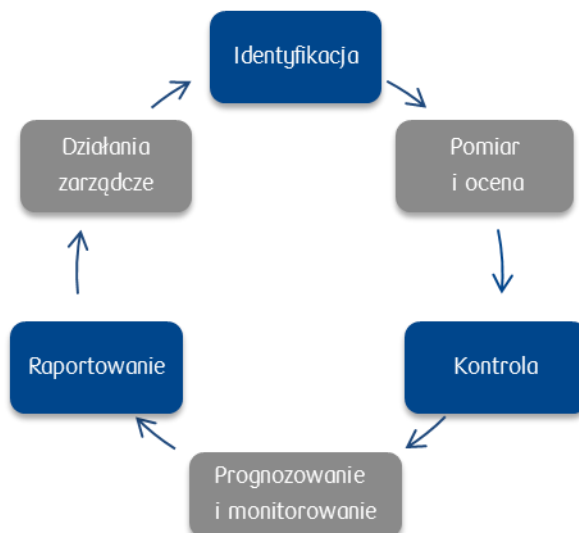
GŁÓWNE ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem w PKO Banku Polskim SA opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- 1) Bank zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- 2) proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- 3) metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru lub oceny ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka, aktualnie prowadzonej i planowanej działalności Banku i otoczenia, w którym Bank działa oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- 4) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru zarządzania ryzykiem od działalności biznesowej,
- 5) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,
- 6) poziom ryzyka jest na bieżąco monitorowany i kontrolowany,
- 7) proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Banku przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

PROCES ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Na proces zarządzania ryzykiem w PKO Banku Polskim SA składają się następujące elementy:

- **IDENTYFIKACJA RYZYKA:**

Identyfikacja ryzyka polega na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności jego potencjalnego wpływu na działalność Banku. W ramach identyfikacji ryzyka określa się te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku.

- **POMIAR I OCENA RYZYKA:**

Pomiar ryzyka obejmuje określanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościowej kwantyfikacji ryzyka za pomocą ustalonych miar, a także ocenę ryzyka polegającą na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem. W ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się wycenę poszczególnych rodzajów ryzyka dla potrzeb polityki cenowej Banku oraz specyficzne testy warunków skrajnych dla każdego rodzaju ryzyka, na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka. Scenariusze testów warunków skrajnych obejmują m.in. wymagania wynikające z rekomendacji Komisji Nadzoru Finansowego. Dodatkowo przeprowadzane są w Banku kompleksowe testy warunków skrajnych (KTWS), które stanowią integralny element zarządzania ryzykiem oraz uzupełniają testy warunków skrajnych specyficzne dla poszczególnych rodzajów ryzyka. KTWS obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu (w szczególności sytuacji makroekonomicznej) i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Banku.

- **KONTROLA RYZYKA:**

Kontrola ryzyka polega na określeniu narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania lub ograniczania poziomu ryzyka w poszczególnych obszarach działalności Banku. Obejmuje ustalenie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku mechanizmów kontroli ryzyka w szczególności w postaci strategicznych limitów tolerancji na poszczególne rodzaje ryzyka, które podlegają monitorowaniu, a w przypadku ich przekroczenia podejmowane są działania zarządcze.

- **PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE RYZYKA:**

Prognozowanie i monitorowanie ryzyka polega na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyżeń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, rekomendacji i zaleceń wydanych przez organ nadzoru i kontroli), a także przeprowadzaniu testów warunków skrajnych (specyficznych i kompleksowych). Prognozy poziomu ryzyka poddaje się weryfikacji. Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności.

- **RAPORTOWANIE RYZYKA:**

Raportowanie ryzyka polega na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka lub oceny ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań. Zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców. Rada Nadzorcza, w sytuacji potencjalnych problemów płynnościowych Banku, jest niezwłocznie informowana o poziomie płynności Banku, zagrożeniach i podejmowanych działaniach zaradczych oraz w przypadku wystąpienia istotnych zdarzeń operacyjnych lub incydentów bezpieczeństwa.

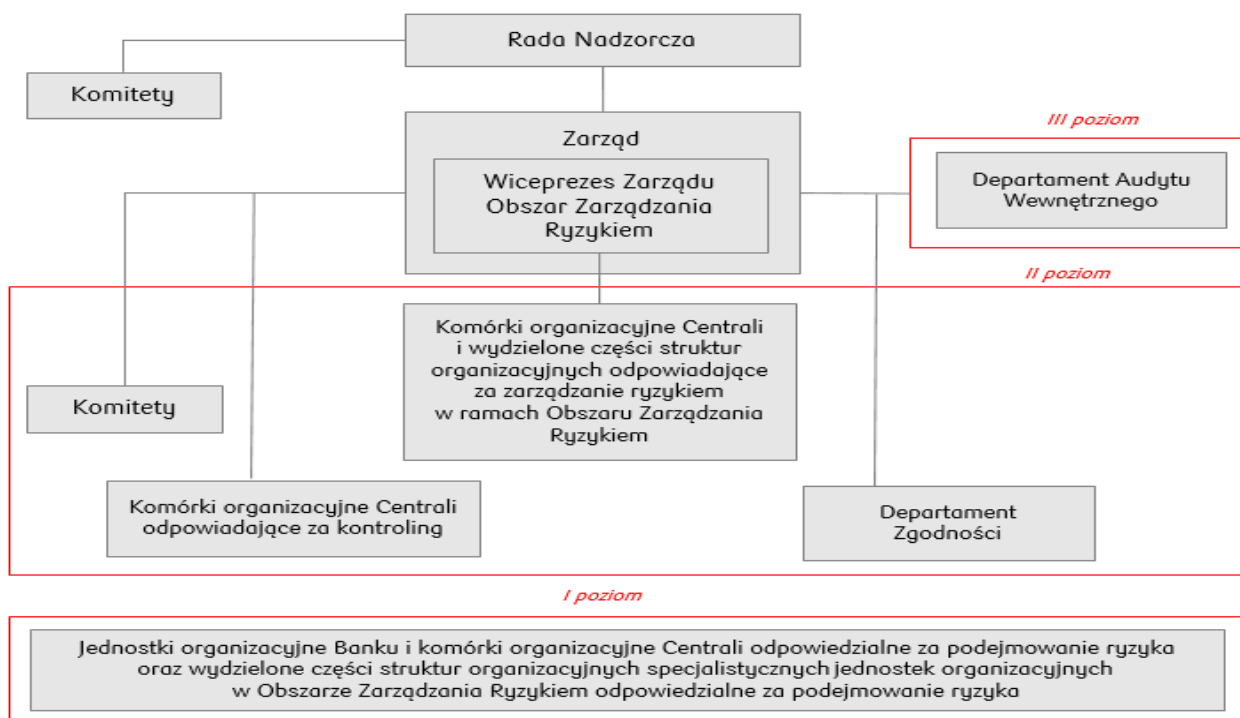
- **DZIAŁANIA ZARZĄDCZE:**

Działania zarządcze podejmowane przez Bank polegają w szczególności na wydawaniu przepisów wewnętrznych Banku kształtujących proces zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji, w tym o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem. Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W BANKU

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się we wszystkich jednostkach i komórkach organizacyjnych Banku.

Organizacja zarządzania ryzykiem przedstawiona jest na poniższym schemacie:

System zarządzania ryzykiem nadzorowany jest przez Radę Nadzorczą, która kontroluje i ocenia jego adekwatność i skuteczność. Rada Nadzorcza ocenia czy poszczególne elementy systemu zarządzania ryzykiem służą zapewnieniu prawidłowości procesu wyznaczania i realizacji szczegółowych celów Banku.

W szczególności weryfikuje ona, czy system stosuje sformalizowane zasady służące określaniu wielkości podejmowanego ryzyka i zasady zarządzania ryzykiem oraz sformalizowane procedury mające na celu identyfikację, pomiar lub szacowanie oraz monitorowanie ryzyka występującego w działalności Banku, uwzględniające również przewidywany poziom ryzyka w przyszłości. Weryfikuje ona czy w ramach systemu zarządzania ryzykiem stosowane są sformalizowane limity ograniczające ryzyko i zasady postępowania w przypadku przekroczenia limitów oraz czy przyjęty system sprawozdawczości zarządczej umożliwia monitorowanie poziomu ryzyka. Rada Nadzorcza ocenia czy system zarządzania ryzykiem jest na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka.

Radę Nadzorczą wspierają m.in. następujące komitety: Komitet ds. Nominacji i Wynagrodzeń Rady Nadzorczej, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej i Komitet Audytu Rady Nadzorczej.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA w zakresie zarządzania ryzykiem odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała przepisy wewnętrzne Banku dotyczące zarządzania ryzykiem. W zarządzaniu ryzykiem Zarząd wspierają następujące komitety działające w Banku:

- 1) Komitet Ryzyka (KR),
- 2) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAP),
- 3) Komitet Kredytowy Banku (KKB),
- 4) Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO).

System zarządzania ryzykiem jest realizowany na trzech niezależnych wzajemnie uzupełniających się poziomach:

PIERWSZY POZIOM – tworzą struktury organizacyjne zarządzające produktem, realizujące sprzedaż produktów i obsługę klientów oraz inne struktury realizujące zadania operacyjne generujące ryzyko, funkcjonujące na podstawie przepisów wewnętrznych PKO Banku Polskiego SA. Funkcja jest realizowana we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku i w komórkach organizacyjnych Centrali. Jednostki i komórki organizacyjne Centrali implementują zaprojektowane przez jednostki i komórki organizacyjne Centrali usytuowane na drugim poziomie odpowiednie mechanizmy kontroli ryzyka, w tym zwłaszcza limity oraz zapewniają ich przestrzeganie poprzez odpowiednie mechanizmy kontrolne.

DRUGI POZIOM – obejmuje działalność komórki do spraw zgodności oraz identyfikację, pomiar, ocenę lub kontrolę, monitorowanie i raportowanie istotnych rodzajów ryzyka, a także stwierdzanych zagrożeń i nieprawidłowości – zadania realizowane są przez wyspecjalizowane struktury organizacyjne działające na podstawie obowiązujących przepisów wewnętrznych PKO Banku Polskiego SA; celem tych struktur jest zapewnienie, żeby działania realizowane na pierwszym poziomie były właściwie uregulowane w przepisach wewnętrznych PKO Banku Polskiego SA i skutecznie ograniczały ryzyko, wspierały pomiar, ocenę i analizę ryzyka oraz efektywność działalności. Funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Zarządzania Ryzykiem, Departamencie Zgodności i właściwych komitetach. Drugi poziom wspiera podejmowanie działań mających na celu eliminację niekorzystnych odchyłeń od planu finansowego w zakresie wielkości wpływających na ujęte w planie finansowym ilościowe strategiczne limity tolerancji na ryzyko. Działania te realizuje się w szczególności w komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za kontroling.

TRZECI POZIOM – stanowi audyt wewnętrzny, realizujący niezależne audyty elementów systemu zarządzania Bankiem, w tym systemu zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej; audyt wewnętrzny funkcjonuje odrębnie od pierwszego i drugiego poziomu i może wspierać realizowane tam działania poprzez konsultacje, ale bez możliwości wpływu na podejmowane decyzje. Funkcja jest realizowana zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku dotyczącymi zasad funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej.

Niezależność poziomów polega na zachowaniu organizacyjnej odrębności w następujących płaszczyznach:

- funkcja drugiego poziomu w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszego poziomu,
- funkcja trzeciego poziomu jest niezależna od funkcji pierwszego i drugiego poziomu.

SPECYFICZNE DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W BANKU PODJĘTE W 2018 ROKU

- 8 lutego 2018 roku Bank dokonał całkowitej wcześniejszej spłaty linii kredytowej udzielonej przez Nordea Bank AB (publ) na podstawie umowy z 1 kwietnia 2014 roku. O zawarciu umowy z Nordea Bank AB (publ) i warunkach na jakich została zawarta Bank informował w raporcie bieżącym nr 26/2014. Linia kredytowa pierwotnie była udzielona na okres 7 lat, a tym samym Bank dokonał jej przedterminowej spłaty 3 lata przed pierwotnym terminem zapadalności.
- 8 marca 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na przeznaczenie środków uzyskanych z emisji obligacji podporządkowanych przeprowadzonej 5 marca 2018 roku o łącznej wartości nominalnej 1 000 000 000 PLN na podwyższenie kapitału Tier 2 Banku na podstawie art. 127 ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego w związku z art. 63 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012.
- Bank zastąpił zapadające własne obligacje krótkoterminowe emisją nowych obligacji w kwotach 650 milionów PLN (w maju) oraz 615 milionów PLN (w listopadzie).
- 23 października 2018 roku Bank pozyskał 646 milionów PLN finansowania z Europejskiego Banku Inwestycyjnego z terminem zapadalności przypadającym w październiku 2023 roku.

- Bank uczestniczył w kolejnej edycji europejskich testów warunków skrajnych przeprowadzanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) przy udziale Komisji Nadzoru Finansowego. Testy mają na celu zapewnienie organom nadzoru oraz uczestnikom rynku, spójnych i porównywalnych danych o odporności europejskich banków w sytuacji wystąpienia niekorzystnych warunków rynkowych. Wyniki przeprowadzonych testów potwierdzają, że PKO Bank Polski jest najodporniejszym na negatywne scenariusze makroekonomiczne bankiem w Europie.

57. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM

DEFINICJA

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wiarygodności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

CEL ZARZĄDZANIA

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank kieruje się następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie transakcji i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji jest oddzielona od funkcji sprzedaży poprzez zapewnienie właściwej struktury organizacyjnej, niezależności budowy i walidacji narzędzi wspierających ocenę ryzyka kredytowego oraz niezależność decyzji akceptujących odstępstwa od wskazań tych narzędzi,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- ryzyko kredytowe jest zdywersyfikowane w szczególności pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia, marże na ryzyko pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) na oczekiwane straty kredytowe.

Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez Bank zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Banku. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metody ratingów wewnętrznych (IRB), tzn. zaawansowanej metody pomiaru ryzyka kredytowego, która może być wykorzystywana do wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego po uzyskaniu przez Bank zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

METODY POMIARU I OCENY RYZYKA KREDYTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Bank wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (probability of default PD),
- strata z tytułu niewykonania zobowiązania (LGD),
- współczynnik konwersji kredytowej (CCF),
- oczekiwaną stratę kredytową (ECL),
- wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),
- udział i strukturę ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości,
- wskaźnik pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości (Coverage Ratio),
- koszt ryzyka kredytowego,
- testy warunków skrajnych.

Bank systematycznie ulepsza zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych ratingów (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Banku tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie poziomu odpisów z tytułu utraty wartości.

Bank przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Banku, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

Proces oceny ryzyka kredytowego w Banku uwzględnia wymagania Komisji Nadzoru Finansowego określone w Rekomendacjach KNF.

METODY RATINGOWE I SCORINGOWE

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Banku z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Bank ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej klienta w ujęciu ilościowym i jakościowym. Ocena zdolności kredytowej w ujęciu ilościowym polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena w ujęciu jakościowym obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu firm i przedsiębiorstw spełniających określone kryteria Bank ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody scoringowej. Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Banku oraz zewnętrznych baz danych.

W pozostałych przypadkach dla klientów instytucjonalnych stosowana jest metoda ratingowa.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny jest ocena wiarygodności klienta czyli rating oraz ocena ryzyka transakcji, tj. zdolności do spłaty zobowiązania w określonej wysokości i terminach.

Modele ratingowe dla klientów instytucjonalnych opracowane są z wykorzystaniem wewnętrznych danych Banku, co zapewnia, że są dostosowane do profilu ryzyka klientów Banku. Modele opierają się na statystycznej analizie zależności między niewykonaniem zobowiązania a punktową oceną ryzyka klienta. Ocena ryzyka klienta jest uzależniona od wielkości przedsiębiorstwa, dla którego dokonywana jest analiza. Dodatkowo Bank stosuje model oceny przedsiębiorców kredytowanych w formule finansowania specjalistycznego pozwalający na adekwatną ocenę ryzyka kredytowego dużych przedsięwzięć polegających na finansowaniu nieruchomości (np. lokale biurowe, powierzchnie sklepowe, powierzchnie przemysłowe) oraz projektów infrastrukturalnych (np. infrastruktura telekomunikacyjna, przemysłowa, użyteczności publicznej).

Modele oceny ryzyka podlegają monitoringowi nie rzadziej niż raz na kwartał zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku dotyczącymi okresowej weryfikacji modeli ryzyka kredytowego.

Proces oceny ryzyka kredytowego w Banku uwzględnia wymagania Komisji Nadzoru Finansowego określone w Rekomendacji S dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie oraz Rekomendacji T dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych.

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Banku w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu warunków aktywacji służb oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

Prognozowanie i monitorowanie ryzyka kredytowego polega na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka kredytowego oraz monitorowaniu odchyłeń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, rekomendacji i zaleceń wydanych przez zewnętrzny organ nadzoru i kontroli), a także przeprowadzania testów warunków skrajnych (specyficznych i kompleksowych). Prognozy poziomu ryzyka poddaje się weryfikacji (ang. *backtesting*).

Monitorowanie ryzyka kredytowego odbywa się na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych oraz na poziomie portfelowym.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych określają w szczególności przepisy wewnętrzne Banku dotyczące:

- oceny ryzyka kredytowego Banku związanego z finansowaniem klientów,
- identyfikacji grup podmiotów powiązanych,
- oceny zabezpieczeń oraz kontroli inwestycji,
- tworzenia odpisów na oczekiwane straty kredytowe,
- Systemu Wczesnego Ostrzegania,
- czynności operacyjnych w procesie kredytowym.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, Bank wykorzystuje i rozwija aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO).

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfelowym polega na:

- nadzorowaniu poziomu portfelowego ryzyka kredytowego na podstawie przyjętych narzędzi pomiaru ryzyka kredytowego z uwzględnieniem zidentyfikowanych źródeł ryzyka kredytowego oraz analizy skutków i działań podjętych w ramach zarządzania systemowego,
- rekomendowaniu działań zaradczych w przypadku stwierdzenia podwyższonego poziomu ryzyka kredytowego.

RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

Raportowanie o ryzyku kredytowym obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego.

W Banku sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty na temat ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

Celem działań zarządczych jest kształtowanie i optymalizacja systemu zarządzania ryzykiem kredytowym oraz poziomu ryzyka kredytowego w Banku.

Działania zarządcze w zarządzaniu ryzykiem kredytowym obejmują w szczególności:

- 1) wydawanie przepisów wewnętrznych regulujących system zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku,
- 2) wydawanie zaleceń, wytycznych postępowania, wyjaśnień i interpretacji przepisów wewnętrznych Banku,
- 3) podejmowanie decyzji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka kredytowego, w tym w szczególności decyzji kredytowych,
- 4) opracowywanie i udoskonalanie narzędzi oraz mechanizmów kontroli ryzyka kredytowego umożliwiających utrzymanie poziomu ryzyka kredytowego w granicach akceptowanych przez Bank,
- 5) opracowywanie i monitorowanie funkcjonowania mechanizmów kontrolnych w zarządzaniu ryzykiem kredytowym,
- 6) opracowywanie i udoskonalanie metod i modeli oceny ryzyka kredytowego,
- 7) rozwijanie i doskonalenie narzędzi informatycznych wykorzystywanych w zarządzaniu ryzykiem kredytowym,
- 8) planowanie działań oraz wydawanie rekomendacji i zaleceń.

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Banku należą:

- minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LTV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- reguły określania dostępności kredytowania, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego i MŚP) bądź klasa ratingu klienta (dla klienta instytucjonalnego), powyżej których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,

- limity koncentracji – limity z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych nr 575/2013 (rozporządzenie CRR) oraz z ustawy Prawo bankowe lub wewnętrzne limity określające apetyt na ryzyko koncentracji,
- limity branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- limity określające apetyt na ryzyko kredytowe wynikające między innymi z rekomendacji S i T,
- limity kredytowe określające maksymalne zaangażowanie Banku wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,
- limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Banku, limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),
- minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Bank określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

STOSOWANIE TECHNIK OGRANICZANIA RYZYKA KREDYTOWEGO - ZABEZPIECZENIA

Szczególną rolę w ustaleniu warunków transakcji kredytowej stanowi polityka zabezpieczeń. Prowadzona przez Bank polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażony jest Bank, w tym przede wszystkim ustanowienie najbardziej płynnych zabezpieczeń. Zabezpieczenie może zostać uznane za płynne, jeśli możliwe jest jego zbycie bez istotnego obniżenia jego ceny i w czasie, który nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu zabezpieczeniu fluktuację cen.

Bank dąży do dywersyfikacji zabezpieczeń w zakresie form, jak i przedmiotów zabezpieczenia.

Bank ocenia zabezpieczenia pod kątem faktycznej możliwości ich wykorzystania jako ewentualne źródło dochodzenia swoich roszczeń.

Ponadto w ocenie zabezpieczenia Bank uwzględni w szczególności:

- sytuację majątkową, ekonomiczno-finansową albo społeczno-finansową podmiotów udzielających zabezpieczenia osobistego,
- stan i wartość rynkową przedmiotów zabezpieczenia rzeczowego oraz ich podatność na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia (wpływ zużycia technologicznego przedmiotu zabezpieczenia na jego wartość),
- potencjalne korzyści ekonomiczne Banku wynikające z określonego sposobu zabezpieczenia wiarygodności, w tym w szczególności możliwość pomniejszenia odpisów z tytułu utraty wartości,
- sposób ustanowienia zabezpieczenia, w tym typowy czas trwania i złożoność czynności formalnych, jak również niezbędne koszty (koszty utrzymania zabezpieczenia i egzekucji z zabezpieczenia), z wykorzystaniem przepisów wewnętrznych Banku dotyczących oceny zabezpieczeń,
- złożoność, czasochłonność oraz uwarunkowania ekonomiczne i prawne skutecznej realizacji zabezpieczenia, w kontekście ograniczeń egzekucyjnych oraz obowiązujących zasad podziału sum uzyskanych z egzekucji indywidualnej lub w postępowaniu upadłościowym, kolejność zaspakajania z zabezpieczenia.

Ustanawianie określonych form zabezpieczeń uzależnione jest od poziomu ryzyka klienta lub poziomu ryzyka transakcji.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości. Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) Bank może przyjąć zabezpieczenie przejściowe w innej formie.

Przy udzielaniu kredytów konsumpcyjnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wiarygodnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych.

Polityka w zakresie zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych Banku.

58. RYZYKO KREDYTOWE – INFORMACJE FINANSOWE

STOPIEŃ NARAŻENIA NA RYZYKO KREDYTOWE

Poniższa tabela przedstawia maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla poszczególnych klas aktywów finansowych dla których nie mają zastosowania wymogi związane z utratą wartości.

MAKSYMALNE NARAŻENIE NA RYZYKO KREDYTOWE - BILANSOWE INSTRUMENTY FINANSOWE, DLA KTÓRYCH NIE MAJĄ ZASTOSOWANIA WYMOGI ZWIĄZANE Z UTRATĄ WARTOŚCI	31.12.2018	01.01.2018
Pochodne instrumenty zabezpieczające	592	1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	1 909	1 701
Papiery wartościowe:	1 562	3 358
przeznaczone do obrotu	282	472
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 280	2 886
desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (FVO)	-	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:	1 106	1 070
mieszkaniowe	27	37
gospodarcze	148	182
konsumpcyjne	931	851
Razem	5 169	7 233
MAKSYMALNE NARAŻENIE NA RYZYKO KREDYTOWE - BILANSOWE INSTRUMENTY FINANSOWE, DLA KTÓRYCH NIE MAJĄ ZASTOSOWANIA WYMOGI ZWIĄZANE Z UTRATĄ WARTOŚCI	31.12.2017	
Pochodne instrumenty zabezpieczające	1 104	
Pozostałe instrumenty pochodne	1 701	
Papiery wartościowe	6 881	
przeznaczone do obrotu	472	
instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	6 409	
Razem	9 686	

PRZETERMINOWANE AKTYWA FINANSOWE PODLEGAJĄCE UTRACIE WARTOŚCI LUB KTÓRE UTRACIŁY WARTOŚĆ

PRZETERMINOWANIE EKSPOZYCJI 31.12.2018	Aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)				Aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)				Aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)				RAZEM PRZETERMINOWANIE EKSPOZYCJI
	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom:	778	-	-	778	1 015	299	-	1 314	157	164	2 077	2 398	4 490
kredyty	778	-	-	778	1 015	299	-	1 314	157	164	2 077	2 398	4 490
mieszkaniowe	329	-	-	329	722	163	-	885	62	74	425	561	1 775
gospodarcze	166	-	-	166	119	47	-	166	59	52	1 317	1 428	1 760
konsumpcyjne	283	-	-	283	174	89	-	263	36	38	335	409	955
Razem netto	778	-	-	778	1 015	299	-	1 314	157	164	2 077	2 398	4 490

PRZETERMINOWANIE EKSPOZYCJI 31.12.2017	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM
Kredyty i pożyczki udzielone klientom:	2 295	570	2 523	5 388
mieszkaniowe	1 221	319	567	2 107
gospodarcze	605	121	1 484	2 210
konsumpcyjne	469	130	472	1 071
Razem netto	2 295	570	2 523	5 388

Na potrzeby określenia przeterminowania kredytu Bank uwzględnił minimalne progi kwoty zapadłej w wysokości 500 PLN dla ekspozycji kredytowych wobec osób fizycznych oraz 3 000 PLN dla pozostałych ekspozycji kredytowych.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom ustanowione były na rzecz PKO Banku Polskiego SA następujące zabezpieczenia: hipoteka, zastaw rejestrowy, weksel własny dłużnika oraz przelew wierzytelności.

MODYFIKACJE

Poniższa tabela prezentuje informacje dotyczące aktywów finansowych, które podlegały modyfikacji i dla których odpis na oczekiwane straty kredytowe kalkulowany był jako strata kredytowa w okresie życia ekspozycji (Faza 2 i 3).

AKTYWA FINANSOWE, KTÓRE PODLEGAŁY MODYFIKACJI	2018	
	Faza 2	Faza 3
Aktywa finansowe, które podlegały modyfikacji w okresie:		
wartość wyceny według zamortyzowanego kosztu przed modyfikacją	348	328
zysk (strata) rozpoznana na modyfikacji	-	(7)
Aktywa finansowe, które podlegały modyfikacji od momentu początkowego ujęcia:	31.12.2018	
wartość bilansowa brutto aktywów finansowych, które podlegały modyfikacji, dla których strata była kalkulowana w okresie dożywotnim i które po modyfikacji ujmowane są w fazie 1		98

NALEŻNOŚCI SPISANE W OKRESIE PODLEGAJĄCE DZIAŁANIOM WINDYKACYJNYM

W poniższej tabeli zaprezentowano kwoty pozostałe do spłaty z tytułu aktywów finansowych, które zostały odpisane w trakcie okresu sprawozdawczego i w dalszym ciągu są przedmiotem działań służących odzyskaniu należności.

SPISANE NALEŻNOŚCI	2018	
	Częściowo spisane	Całkowicie spisane
Papiery wartościowe		
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	3	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom		
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 986	1 187
mieszkaniowe	515	504
gospodarcze	1 160	496
konsumpcyjne	311	187
Razem	1 989	1 187

Bank przyjmuje następujące kryteria spisania wierzytelności:

- 1) wierzytelność jest wymagalna w całości i wynika w szczególności z kredytu, pożyczki, debetu umownego, gwarancji lub poręczenia spłaty kredytu lub pożyczki, obligacji,
- 2) zgodnie z MSR i MSSF odpis na oczekiwane straty kredytowe:
 - a) pokrywa 100% wartości bilansowej brutto aktywa, albo
 - b) przekracza 90% wartości bilansowej brutto aktywa i:
 - i) wobec wierzytelności podejmowane były lub nadal są prowadzone działania, które nie doprowadziły do odzyskania wierzytelności, a przeprowadzona ocena możliwości odzyskania wierzytelności, uwzględniająca w szczególności ustalenia komornika lub syndyka, zbywalność zabezpieczeń, kategorię zaspokojenia, pozycję wpisu hipoteki wskazuje na brak możliwości odzyskania całej wierzytelności, albo
 - ii) w ostatnich 12 miesiącach kalendarzowych wpływy na spłatę wierzytelności nie pokryły bieżąco naliczanych odsetek.

JAKOŚĆ PORTFELA OBJĘTEGO MODELEM RATINGOWYM DLA KREDYTÓW GOSPODARCZYCH, MIESZKANIOWYCH I KONSUMPCYJNYCH

RYZIKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 31.12.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
KREDYTY MIESZKANIOWE	85 789	5 692	2 124	102	93 707
0,00 - 0,02%	6 000	14	-	-	6 014
0,02 - 0,07%	21 219	62	-	-	21 281
0,07 - 0,11%	10 595	51	-	1	10 647
0,11 - 0,18%	13 503	144	-	1	13 648
0,18 - 0,45%	18 792	306	-	5	19 103
0,45 - 1,78%	9 526	488	-	7	10 021
1,78 - 99,99%	1 928	4 607	-	18	6 553
100%	-	-	2 124	70	2 194
brak ratingu wewnętrznego ¹	4 226	20	-	-	4 246
KREDYTY GOSPODARCZE	65 666	5 166	6 155	412	77 399
0,00 - 0,45%	7 515	1	-	-	7 516
0,45 - 0,90%	23 861	58	-	-	23 919
0,90 - 1,78%	7 216	95	-	-	7 311
1,78 - 3,55%	8 387	524	-	-	8 911
3,55 - 7,07%	10 618	732	-	-	11 350
7,07 - 14,07%	7 326	1 507	-	-	8 833
14,07 - 99,99%	484	2 072	-	-	2 556
100%	-	-	6 155	412	6 567
brak ratingu wewnętrznego ¹	259	177	-	-	436
KREDYTY KONSUMPCYJNE	23 236	1 781	1 753	52	26 822
0,00 - 0,45%	4 012	25	-	-	4 037
0,45 - 0,90%	6 864	48	-	-	6 912
0,90 - 1,78%	5 828	64	-	-	5 892
1,78 - 3,55%	3 416	178	-	-	3 594
3,55 - 7,07%	1 537	293	-	-	1 830
7,07 - 14,07%	768	340	-	-	1 108
14,07 - 99,99%	302	741	-	-	1 043
100%	-	-	1 753	52	1 805
brak ratingu wewnętrznego ¹	509	92	-	-	601
Razem	174 691	12 639	10 032	566	197 928

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk Wspólnot i Spółdzielni Mieszkaniowych.

RYZIKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
KREDYTY MIESZKANIOWE	84 287	4 843	3 445	123	92 698
0,00 - 0,02%	5 920	8	-	-	5 928
0,02 - 0,07%	20 777	39	-	-	20 816
0,07 - 0,11%	10 294	30	-	-	10 324
0,11 - 0,18%	13 264	45	-	2	13 311
0,18 - 0,45%	18 889	128	-	6	19 023
0,45 - 1,78%	8 821	280	-	9	9 110
1,78 - 99,99%	2 246	4 288	-	17	6 551
100%	-	-	3 445	89	3 534
brak ratingu wewnętrznego ¹	4 076	25	-	-	4 101
KREDYTY GOSPODARCZE	58 199	5 660	7 834	30	71 723
0,00 - 0,45%	7 190	2	-	-	7 192
0,45 - 0,90%	19 598	52	-	-	19 650
0,90 - 1,78%	6 118	19	-	-	6 137
1,78 - 3,55%	7 753	433	-	-	8 186
3,55 - 7,07%	9 103	515	-	-	9 618
7,07 - 14,07%	7 235	1 585	-	-	8 820
14,07 - 99,99%	840	2 798	-	-	3 638
100%	-	-	7 834	30	7 864
brak ratingu wewnętrznego ¹	362	256	-	-	618
KREDYTY KONSUMPCYJNE	21 339	1 605	2 302	68	25 314
0,00 - 0,45%	3 923	10	-	-	3 933
0,45 - 0,90%	6 183	17	-	-	6 200
0,90 - 1,78%	5 210	31	-	-	5 241
1,78 - 3,55%	3 047	84	-	-	3 131
3,55 - 7,07%	1 401	237	-	-	1 638
7,07 - 14,07%	725	295	-	-	1 020
14,07 - 99,99%	316	652	-	-	968
100%	-	-	2 302	68	2 370
brak ratingu wewnętrznego ¹	534	279	-	-	813
Razem	163 825	12 108	13 581	221	189 735

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk Wspólnot i Spółdzielni Mieszkaniowych.

JAKOŚĆ PORTFELA OBJĘTEGO MODELEM RATINGOWYM DLA ZOBOWIĄZAŃ POZABILANSOWYCH

RYZKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 31.12.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE					
0,00 - 0,45%	11 205		21	-	11 226
0,45 - 0,90%	15 490		27	-	15 517
0,90 - 1,78%	8 973		69	-	9 042
1,78 - 3,55%	6 749		711	-	7 460
3,55 - 7,07%	3 421		489	-	3 910
7,07 - 14,07%	4 502		718	-	5 220
14,07 - 99,99%	195		113	-	308
100%	-		-	260	80
brak ratingu wewnętrznego ¹	10 623		1 111	-	11 734
Razem	61 158		3 259	260	64 757

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk spółek Grupy Kapitałowej oraz Skarbu Państwa.

RYZKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE					
0,00 - 0,45%		10 226	22	-	10 248
0,45 - 0,90%		14 363	20	-	14 383
0,90 - 1,78%		7 058	10	-	7 068
1,78 - 3,55%		7 996	74	-	8 070
3,55 - 7,07%		4 488	165	-	4 653
7,07 - 14,07%		3 183	214	-	3 397
14,07 - 99,99%		650	52	-	702
100%		-	-	625	80
brak ratingu wewnętrznego ¹		10 528	1 115	-	11 643
Razem		58 492	1 672	625	60 869

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk spółek Grupy Kapitałowej oraz Skarbu Państwa.

31.12.2018		Wartość bilansowa brutto				
NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM	
RATINGI ZEWNĘTRZNE	11 088	-	-	-	11 088	
AAA	985	-	-	-	985	
AA	2 449	-	-	-	2 449	
A	2 970	-	-	-	2 970	
BBB	4 671	-	-	-	4 671	
BB	10	-	-	-	10	
B	2	-	-	-	2	
CCC	1	-	-	-	1	
RATINGI WEWNĘTRZNE	129	-	-	-	129	
0,06%	1	-	-	-	1	
0,97%	128	-	-	-	128	
RAZEM	11 217	-	-	-	11 217	

31.12.2018		Wartość bilansowa brutto				
DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM	
RATINGI ZEWNĘTRZNE	48 462	-	-	-	48 462	
AAA	207	-	-	-	207	
AA	91	-	-	-	91	
A	44 171	-	-	-	44 171	
BBB	3 920	-	-	-	3 920	
BB	73	-	-	-	73	
RATINGI WEWNĘTRZNE	9 489	447	-	-	10 407	
0,00-0,45%	7 670	-	-	-	7 670	
0,45-0,90%	908	367	-	-	1 275	
0,90-1,78%	221	16	-	-	237	
1,78-3,55%	125	-	-	-	125	
3,55-7,07%	315	-	-	-	315	
7,07-14,07%	250	-	-	-	250	
14,07-99,99%	-	64	-	-	64	
100,00%	-	-	-	471	471	
brak ratingu wewnętrznego	38	-	-	-	38	
RAZEM	57 989	447	-	471	58 907	

01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
RATINGI ZEWNĘTRZNE	3 578	-	-	-	3 578
AAA	7	-	-	-	7
AA	918	-	-	-	918
A	2 182	-	-	-	2 182
BBB	447	-	-	-	447
BB	21	-	-	-	21
B	3	-	-	-	3
RATINGI WEWNĘTRZNE	5 191	-	-	-	5 191
0,01%	60	-	-	-	60
0,02%	9	-	-	-	9
0,06%	1 013	-	-	-	1 013
0,20%	3 975	-	-	-	3 975
0,97%	134	-	-	-	134
RAZEM	8 769	-	-	-	8 769

01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
RATINGI ZEWNĘTRZNE	42 998	-	-	-	42 998
AAA	130	-	-	-	130
A	38 751	-	-	-	38 751
BBB	3 468	-	-	-	3 468
BB	599	-	-	-	599
B	50	-	-	-	50
RATINGI WEWNĘTRZNE	8 137	-	-	473	8 610
0,00-0,45%	6 214	-	-	-	6 214
0,45-0,90%	752	-	-	-	752
0,90-1,78%	385	-	-	-	385
1,78-3,55%	198	-	-	-	198
3,55-7,07%	23	-	-	-	23
7,07-14,07%	420	-	-	-	420
14,07-99,99%	145	-	-	-	145
100,00%	-	-	-	473	473
brak ratingu wewnętrznego	10	-	-	-	10
RAZEM	51 145	-	-	473	51 618

Do ekspozycji z utratą wartości zalicza się bilansowe ekspozycje kredytowe spełniające przesłanki utraty wartości, z wyjątkiem tych, dla których w ramach pomiaru utraty wartości metodą zindywidualizowaną ustalono, że różnice pomiędzy wartością bilansową brutto (lub wartością równoważnika bilansowego jej pozabilansowej części) a wartością oczekiwanych przepływów pieniężnych są niematerialne (nie przekraczają poziomu objaśnianego potencjalnym błędem eksperckich oszacowań).

WEWNĘTRZNE KLASY RATINGOWE (DANE ZA 2017 ROK ZGODNIE Z MSR 39)

Ekspozycje wobec klientów instytucjonalnych niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości klasyfikowane są ze względu na rating klienta w ramach wewnętrznych klas ratingowych od A do G (w zakresie podmiotów finansowych A-F).

Systemem ratingowym objęte są następujące portfele:

- klienci rynku korporacyjnego
- firmy i przedsiębiorstwa (z wyłączeniem pewnych grup produktów ocenianych w sposób uproszczony).

Kredyty i pożyczki niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości niepodlegające ocenie ratingowej charakteryzują się satysfakcjonującym poziomem ryzyka kredytowego. Dotyczy to w szczególności kredytów detalicznych (w tym kredytów mieszkaniowych), wśród których brak jest indywidualnie istotnych zaangażowań, których istnienie skutkowałoby powstaniem istotnego ryzyka kredytowego.

AKTYWA FINANSOWE NIEPRZETERMINOWANE BEZ UTRATY WARTOŚCI	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	167 034
kredyty gospodarcze	63 165
A (pierwszorzędna)	875
B (bardzo dobra)	18 162
C (dobra)	9 575
D (zadowalająca)	9 236
E (przeciętna)	11 205
F (akceptowalna)	10 576
G (słaba)	3 536
kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe	103 869
A (pierwszorzędna)	90 236
B (bardzo dobra)	8 728
C (dobra)	3 010
D (przeciętna)	1 210
E (akceptowalna)	685
bez wewnętrznego ratingu - klienci sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego (kredyty konsumpcyjne, mieszkaniowe i pozostałe)	13 291
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 147
A (pierwszorzędna)	55
B (bardzo dobra)	409
C (dobra)	1 061
D (zadowalająca)	1 589
E (przeciętna)	1 131
F (akceptowalna)	795
G (słaba)	74
G3 (niska)	33
RAZEM	185 472

59. KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO W BANKU

Koncentracja wobec największych podmiotów
Koncentracja wobec największych grup kapitałowych
Koncentracja wobec sekcji branżowych
Koncentracja wobec regionów geograficznych
Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego
Inne rodzaje koncentracji

Bank definiuje ryzyko koncentracji kredytowej jako ryzyko powstania istotnych strat lub znaczącej zmiany profilu ryzyka Banku z powodu nadmiernej koncentracji z tytułu ekspozycji wobec poszczególnych klientów i grup powiązanych klientów, wobec klientów działających w tym samym sektorze gospodarki lub działających w tym samym regionie geograficznym lub z powodu nadmiernej koncentracji z innych tytułów.

KONCENTRACJA WOBEC NAJWIĘKSZYCH PODMIOTÓW

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów powiązanych monitorowane jest zgodnie z art. 395 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych nr 575/2013 (CRR), zgodnie z którym Bank nie przyjmuje na siebie ekspozycji wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, której wartość przekracza 25% wartości jej uznanego kapitału.

Na 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na 31 grudnia 2018 roku poziom ryzyka koncentracji Banku z tytułu największego zaangażowania wobec pojedynczego podmiotu wynosił 47,7%¹ uznanego kapitału Banku (na 31 grudnia 2017 roku 49,0%¹).

Zaangażowanie Banku wobec 20 największych klientów niebankowych:

31.12.2018			31.12.2017		
Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE	Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE
	1 ¹	18 021		6,45%	1 ¹
2	2 859	1,02%	2 ¹	2 936	1,11%
3	2 774	0,99%	3	2 828	1,07%
4	2 710	0,97%	4	2 450	0,92%
5 ¹	2 450	0,88%	5	2 332	0,88%
6	2 274	0,81%	6	1 895	0,71%
7	2 169	0,78%	7	1 747	0,66%
8	1 899	0,68%	8	1 602	0,60%
9	1 898	0,68%	9	1 566	0,59%
10	1 669	0,60%	10	1 322	0,50%
11	1 539	0,55%	11	1 150	0,43%
12 ¹	1 500	0,54%	12 ¹	1 101	0,41%
13	958	0,34%	13	796	0,30%
14	775	0,28%	14	755	0,28%
15	747	0,27%	15	746	0,28%
16	743	0,27%	16	724	0,27%
17	721	0,26%	17	702	0,26%
18	708	0,25%	18	682	0,26%
19	705	0,25%	19	653	0,25%
20	686	0,25%	20	650	0,24%
Razem	47 805	17,11%	Razem	43 421	16,36%

¹ zaangażowanie wyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań rozporządzenia CRR

² zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu (zgodnie z postanowieniami rozporządzenia CRR).

KONCENTRACJA WOBEC NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH

Największa koncentracja zaangażowania PKO Banku Polskiego w grupę kapitałową kredytobiorców wynosi 7,03%¹ portfela kredytowego Banku (na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 6,80%¹).

Na 31 grudnia 2018 i 31 grudnia 2017 roku największa koncentracja zaangażowania Banku wyniosła odpowiednio 52,0%¹ i 52,7%¹ uznanego kapitału Banku.

¹ Zaangażowanie wyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań

Zaangażowanie Banku wobec 5 największych grup kapitałowych:

31.12.2018			31.12.2017		
Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE	Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE, NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ²	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE
1 ¹	19 630	7,03%	1 ¹	18 063	6,80%
2	3 679	1,32%	2	3 094	1,17%
3	3 160	1,13%	3	3 063	1,15%
4	2 863	1,02%	4	2 336	0,88%
5	2 445	0,87%	5	2 169	0,82%
Razem	31 777	11,37%	Razem	28 725	10,82%

¹ zaangażowanie wyłączone spod limitu koncentracji zaangażowań rozporządzenia CRR

² zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu (zgodnie z postanowieniami rozporządzenia CRR).

KONCENTRACJA WOBEC SEKCJI BRANŻOWYCH

W Banku stosowane są limity branżowe, których celem jest ograniczanie poziomu ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w wybranych branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego oraz unikanie nadmiernego poziomu koncentracji branżowej.

Łączne zaangażowanie w cztery największe grupy branż tj. „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Administracja publiczna i obrona narodowa” oraz „Działalność związana z obsługą nieruchomości” na 31 grudnia 2018 roku wyniosło 61% (na 31 grudnia 2017 roku 58%).

Obserwowany jest wzrost zaangażowania Banku w podmioty prowadzące działalność gospodarczą. W strukturze zaangażowania branżowego Banku dominują podmioty działające w sekcji „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”.

Strukturę zaangażowania według sekcji branżowych według stanu na 31 grudnia 2018 oraz na 31 grudnia 2017 roku prezentuje poniższa tabela:

Sekcja	Nazwa sekcji	31.12.2018		31.12.2017	
		Zaangażowanie	Liczba podmiotów	Zaangażowanie	Liczba podmiotów
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	19,42%	1,79%	17,36%	1,90%
C	Przetwórstwo przemysłowe	15,12%	10,57%	13,78%	10,59%
L	Działalność związana z obsługą nieruchomości	11,67%	22,65%	11,76%	22,76%
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	10,41%	23,53%	11,66%	23,65%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15,06%	0,42%	14,65%	0,45%
Pozostałe zaangażowania		28,32%	41,04%	30,79%	40,65%
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

KONCENTRACJA WOBEC REGIONÓW GEOGRAFICZNYCH

Portfel kredytowy Banku jest zdwersyfikowany pod względem koncentracji geograficznej.

Struktura portfela kredytowego według regionów geograficznych rozróżniana jest w Banku ze względu na obszar klienta Banku – odrębny dla Obszaru Rynku Detalicznego (ORD) i dla Obszaru Bankowości Korporacyjnej i Inwestycyjnej (OKI). W ramach ORD wyróżnia się 11 regionów geograficznych i centralę. Na 31 grudnia 2018 roku największa koncentracja portfela kredytowego ORD występuje w regionie warszawskim i katowickim (około 26% portfela ORD) (na 31 grudnia 2017 roku 25%).

KONCENTRACJA GEOGRAFICZNA RYZYKA KREDYTOWEGO W OBSZARZE KLIENTA DETALICZNEGO	31.12.2018	31.12.2017
warszawski	14,35%	14,20%
katowicki	11,32%	11,03%
poznański	10,02%	9,99%
krakowski	9,00%	9,07%
łódzki	8,83%	8,84%
wrocławski	9,60%	9,29%
gdański	8,50%	8,66%
bydgoski	7,39%	7,52%
lubelski	6,88%	6,91%
białostocki	6,60%	6,57%
szczeciński	6,20%	6,16%
centrala	0,65%	0,91%
pozostałe	0,66%	0,85%
Razem	100,00%	100,00%

W ramach OKI Bank wyróżnia 7 makroregionów i centralę. Na 31 grudnia 2018 roku największa koncentracja portfela kredytowego OKI występuje w makroregionie centralnym – 48% portfela OKI (na 31 grudnia 2017 roku 49%).

KONCENTRACJA GEOGRAFICZNA RYZYKA KREDYTOWEGO W OBSZARZE KLIENTA INSTYTUCJONALNEGO	31.12.2018	31.12.2017
makroregion centralny	47,71%	48,58%
makroregion północny	10,29%	10,60%
makroregion zachodni	9,05%	8,70%
makroregion południowy	8,84%	9,46%
makroregion północno-wschodni	4,89%	4,76%
makroregion południowo-zachodni	7,89%	6,45%
makroregion południowo-wschodni	8,67%	10,40%
centrala	1,68%	0,35%
zagranica	0,98%	0,70%
Razem	100,00%	100,00%

KONCENTRACJA WALUTOWA RYZYKA KREDYTOWEGO

Na 31 grudnia 2018 roku udział ekspozycji w walutach wymiennalnych innych niż PLN, w całym portfelu Banku wyniósł 20% (utrzymał się tym samym udział z 31 grudnia 2017 roku). W strukturze kredytów walutowych dominują ekspozycje w CHF. Udział tych kredytów stanowił na koniec 2018 roku około 57% portfela walutowego Banku (na 31 grudnia 2017 roku około 64%). Kolejną grupę kredytów w walutach stanowią kredyty w EUR, udział tych kredytów w całym portfelu kredytów i pożyczek wyniósł na koniec 2018 roku blisko 8%, odnotował tym samym ponad 1% wzrost w relacji do 2017 roku.

KONCENTRACJA WALUTOWA RYZYKA KREDYTOWEGO	31.12.2018	31.12.2017
PLN	79,68%	80,19%
CHF	11,67%	12,75%
EUR	7,51%	6,14%
USD	1,04%	0,81%
GBP	0,04%	0,05%
pozostałe	0,06%	0,06%
Razem	100,00%	100,00%

INNE RODZAJE KONCENTRACJI

Zgodnie z rekomendacją S, T i C Komisji Nadzoru Finansowego Bank stosuje wewnętrzne limity związane z ekspozycjami kredytowymi klientów Banku określające apetyt na ryzyko kredytowe i koncentracji. Na 31 grudnia 2018 roku i na 31 grudnia 2017 roku limity te nie zostały przekroczone.

STRUKTURA PORTFELA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH BANKU WEDŁUG LTV	31.12.2018	31.12.2017
0% - 40%	21,49%	19,69%
41%-60%	24,83%	21,66%
61% - 80%	37,46%	31,96%
81% - 90%	10,75%	16,96%
91% - 100%	2,36%	4,76%
powyżej 100%	3,11%	4,96%
Razem	100,00%	100,00%

Średnie LTV portfela kredytów mieszkaniowych wyniosło na 31 grudnia 2018 roku 59,50%, a na 31 grudnia 2017 roku 62,95%.

60. ZABEZPIECZENIA

STOSOWANIE TECHNIK OGRANICZENIA RYZYKA KREDYTOWEGO – ZABEZPIECZENIA

W okresie zakończonym 31 grudnia 2018 roku Bank nie dokonywał zmian w polityce dotyczącej zabezpieczeń. Bank uwzględnia posiadane zabezpieczenia spłaty ekspozycji kredytowych przy szacowaniu oczekiwanej straty kredytowej. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie znaczących, które spełniają przesłankę utraty wartości, przyszłe odzyski z zabezpieczeń szacowane są indywidualnie i uwzględnianie przy ustalaniu oczekiwanej straty, z wagą odpowiadającą ocenie prawdopodobieństwa realizacji scenariusza windykacyjnego. Wartość odzysków z zabezpieczeń szacowanych w ramach scenariusza windykacyjnego dla ekspozycji dotkniętych na dzień bilansowy utratą wartości wynosiła 2 382 miliony PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 2 104 miliony PLN). Bank nie posiada ekspozycji, które ze względu na wartość zabezpieczenia nie zostały objęte odpisem na oczekiwaną stratę kredytową.

61. PRAKTYKI FORBEARANCE

Bank jako forbearance traktuje działania mające na celu dokonanie uzgodnionych z dłużnikiem lub emitentem zmian warunków umownych, wymuszonych jego trudną sytuacją finansową (działania restrukturyzacyjne wprowadzające udogodnienia, które w innym przypadku nie byłyby przyznane). Celem działań forbearance jest przywrócenie dłużnikowi lub emitentowi zdolności wywiązania się z zobowiązań wobec Banku oraz maksymalizacja efektywności zarządzania wierzytelnościami trudnymi, tj. uzyskanie możliwie najwyższych odzysków, przy jednoczesnym ograniczaniu do minimum ponoszonych w związku z tym kosztów.

Zmiany warunków spłaty dokonywane w ramach forbearance mogą dotyczyć:

- rozłożenia zadłużenia wymagalnego na raty,
- zmiany formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące),
- wydłużenia okresu kredytowania,
- zmiany oprocentowania,
- zmiany wysokości marży,
- redukcji wierzytelności.

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi umowy forbearance wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną.

Udzielenie w ramach forbearance udogodnień uznawanych jako przesłanki utraty wartości skutkuje rozpoznaniem przesłanki utraty wartości i zaklasyfikowaniem ekspozycji kredytowej do portfela ekspozycji zagrożonych utratą wartości.

Włączenie takich ekspozycji do portfela ekspozycji obsługiwanych (zaprzestanie rozpoznawania umowy forbearance jako przesłanki utraty wartości) następuje nie wcześniej niż po 12 miesiącach od wprowadzenia forbearance, o ile uregulowane zostaną przez klienta wszystkie zaległości w spłacie oraz co najmniej 6 rat wynikających z umownego harmonogramu, a aktualna sytuacja klienta nie stanowi w ocenie Banku zagrożenia dla wywiązania się przez niego z warunków umowy restrukturyzacyjnej.

Ekspozycje przestają spełniać kryteria ekspozycji ze statusem forbearance, gdy spełnione są łącznie warunki:

- upłynęły przynajmniej 24 miesiące od włączenia ekspozycji forborne do portfela ekspozycji obsługiwanych (okres warunkowy),
- na koniec okresu warunkowego, o którym mowa powyżej, klient nie posiada zadłużenia przeterminowanego wobec Banku przekraczającego 30 dni,
- nastąpiła terminowa spłata przynajmniej 12 rat w docelowej wysokości.

Ekspozycje ze statusem forbearance są na bieżąco monitorowane. Ze względu na identyfikowaną w związku z nim przesłankę utratę wartości lub znacznego wzrostu ryzyka kredytowego, w całym okresie jego rozpoznawania tworzy się na te ekspozycje odpisy aktualizujące w wysokości oczekiwanej straty w horyzoncie życia ekspozycji.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

31.12.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance	
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto			
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Kredyty konsumpcyjne	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Wycenione do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Kredyty mieszkaniowe	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Wycenione według zamortyzowanego kosztu:	1 100	2	1 102	(79)	1 023	2 899	173	3 072	(1 165)	1 907	4 174	2 930	2 930
Kredyty mieszkaniowe	1 100	2	1 102	(79)	1 023	2 899	173	3 072	(1 165)	1 907	4 174	2 930	2 930
gospodarcze	556	-	556	(36)	520	685	-	685	(373)	312	1 241	832	832
konsumpcyjne	461	2	463	(37)	426	2 019	170	2 189	(706)	1 483	2 652	1 909	1 909
Razem	83	-	83	(6)	77	195	3	198	(86)	112	281	189	189
Razem	1 100	2	1 102	(79)	1 023	2 901	173	3 074	(1 165)	1 909	4 176	2 932	2 932

01.01.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance	
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto			
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Kredyty mieszkaniowe	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
gospodarcze	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
konsumpcyjne	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Wycenione według zamortyzowanego kosztu:	1 503	3	1 506	(95)	1 411	2 358	200	2 558	(1 133)	1 425	4 064	2 836	2 836
Kredyty mieszkaniowe	1 503	3	1 506	(95)	1 411	2 358	200	2 558	(1 133)	1 425	4 064	2 836	2 836
gospodarcze	562	-	562	(32)	530	891	-	891	(430)	461	1 453	991	991
konsumpcyjne	866	3	869	(57)	812	1 227	195	1 422	(594)	828	2 291	1 640	1 640
Razem	75	-	75	(6)	69	240	5	245	(109)	136	320	205	205
Razem	1 503	3	1 506	(95)	1 411	2 359	200	2 559	(1 133)	1 426	4 065	2 837	2 837

31.12.2017	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance	
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto			
Kredyty mieszkaniowe	1 432	2	1 434	(54)	1 380	2 257	190	2 447	(924)	1 523	3 881	2 903	2 903
gospodarcze	544	-	544	(13)	531	861	-	861	(428)	433	1 405	964	964
konsumpcyjne	818	2	820	(39)	781	1 181	186	1 367	(400)	967	2 187	1 748	1 748
Razem	70	-	70	(2)	68	215	4	219	(96)	123	289	191	191
Razem	1 432	2	1 434	(54)	1 380	2 257	190	2 447	(924)	1 523	3 881	2 903	2 903

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG REGIONU GEOGRAFICZNEGO (BRUTTO)	31.12.2018	31.12.2017
mazowiecki	1 549	1 013
śląsko-opolski	374	436
wielkopolski	216	266
zachodnio-pomorski	214	256
łódzki	260	296
dolnośląski	253	290
podlaski	165	194
małopolsko-świętokrzyski	234	255
pomorski	409	261
kujawsko-pomorski	351	382
lubelsko-podkarpacki	144	225
warmińsko-mazurski	7	7
Razem	4 176	3 881

Zmiana wartości bilansowych kredytów i pożyczek udzielonych klientom podlegających forbearance na początek i na koniec okresu została zaprezentowana w tabeli poniżej:

ZMIANA WARTOŚCI BILANSOWYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE NA POCZĄTEK I NA KONIEC OKRESU (NETTO)	2018	2017
Wartość na początek okresu	2 903	2 953
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	(66)	-
Wartość na początek okresu (zmieniona)	2 837	2 953
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (zmiana w okresie)	(15)	(79)
Wartość brutto kredytów i pożyczek które przestały spełniać kryterium forbearance w okresie	(631)	(605)
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w okresie	1 454	1 261
Inne zmiany/splaty	(713)	(627)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	2 932	2 903

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG STOSOWANYCH ZMIAN WARUNKÓW SPŁATY (BRUTTO)	31.12.2018	31.12.2017
Rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty	2 014	2 334
Zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące)	1 701	1 577
Wydłużenie okresu kredytowania	2 000	1 684
Zmiana oprocentowania	723	764
Zmiana wysokości marży	705	896
Redukcja wierzytelności	122	150
Inne warunki	233	22

Dla danej ekspozycji kredytowej podlegającej forbearance może być zastosowana więcej niż jedna zmiana warunków spłaty.

Kwota ujętych przychodów z tytułu odsetek związanych z kredytami i pożyczkami udzielonymi klientom, które podlegały forbearance za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku wynosiła 123 miliony PLN (za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku wynosiła 141 milionów PLN).

PAPIERY WARTOŚCIOWE PODLEGAJĄCE FORBEARANCE

31.12.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	-	-	-	-	115	-	115	-	115	115	115
obligacje korporacyjne PLN	-	-	-	-	-	115	-	115	-	115	115	115
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	37	-	37	-	37	471	-	471	(10)	461	508	498
obligacje korporacyjne PLN	12	-	12	-	12	471	-	471	(10)	461	483	473
obligacje korporacyjne walutowe	25	-	25	-	25	-	-	-	-	-	25	25
Razem	37	-	37	-	37	586	-	586	(10)	576	623	613

01.01.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	-	-	-	-	137	-	137	-	137	137	137
obligacje korporacyjne PLN	-	-	-	-	-	137	-	137	-	137	137	137
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	231	-	231	(3)	228	473	-	473	(15)	458	704	686
obligacje korporacyjne PLN	81	-	81	(1)	80	473	-	473	(15)	458	554	538
obligacje korporacyjne walutowe	150	-	150	(2)	148	-	-	-	-	-	150	148
Razem	231	-	231	(3)	228	610	-	610	(15)	595	841	823

31.12.2017	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Investycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
obligacje korporacyjne PLN	81	-	81	-	81	819	-	819	(246)	573	900	654
obligacje korporacyjne walutowe	150	-	150	-	150	-	-	-	-	-	150	150
Razem	231	-	231	-	231	819	-	819	(246)	573	1 050	804

Zmiana wartości bilansowych dłużnych papierów wartościowych podlegających forbearance na początek i na koniec okresu

ZMIANA WARTOŚCI BILANSOWYCH DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE NA POCZĄTEK I NA KONIEC OKRESU (NETTO)	2018	2017
Wartość na początek okresu	804	1 019
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	19	-
Wartość na początek okresu (zmieniona)	823	1 019
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (zmiana w okresie)	8	28
Inne zmiany/spłaty	(218)	(243)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	613	804

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG STOSOWANYCH ZMIAN WARUNKÓW SPŁATY (BRUTTO)	31.12.2018	31.12.2017
Rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty	622	1 050
Zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące)	622	1 050
Wydłużenie okresu kredytowania	622	1 050
Zmiana oprocentowania	585	819
Zmiana wysokości marży	585	819
Redukcja wierzytelności	585	133

62. EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE KONTRAHENTA

RYZYKO KREDYTOWE INSTYTUCJI FINANSOWYCH NA RYNKU HURTOWYM I POZAHURTOWYM

KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO – RYNEK MIĘDZYBANKOWY I POZAHURTOWY – ZAANGAŻOWANIE NA DZIEŃ 31.12.2018*									
Kontrahent	Kraj	Rating	Lokata (wartość nominalna)	Rynek międzybankowy - hurtowy Instrumenty pochodne (wycena rynkowa, w przypadku dodatniej bez uwzględnienia zabezpieczenia)		Rynek pozahurtowy		Razem	
				Papiery wartościowe (wartość nominalna)	Nominalna kwota zaangażowania bilansowego	Nominalna kwota zaangażowania pozabilansowego			
Kontrahent 1	Polska	BBB	-	(151)	91	1 729	3 171	4 991	
Kontrahent 2	Szwajcaria	AAA	985	(1)	-	-	-	985	
Kontrahent 3	Finlandia	AA	600	(24)	-	13	100	713	
Kontrahent 4	Belgia	A	700	1	-	-	-	701	
Kontrahent 5	Austria	A	581	-	-	-	-	581	
Kontrahent 6	Norwegia	A	515	-	-	-	-	515	
Kontrahent 7	Szwajcaria	AA	493	-	-	-	-	493	
Kontrahent 8	Austria	BBB	467	-	-	-	-	467	
Kontrahent 9	Polska	A	-	1	400	-	-	401	
Kontrahent 10	Szwajcaria	AA	400	-	-	-	-	400	
Kontrahent 11	Szwajcaria	AA	376	-	-	-	-	376	
Kontrahent 12	Chiny	A	280	-	-	-	-	280	
Kontrahent 13	Ukraina	BRAK	88	-	-	-	113	201	
Kontrahent 14	Institucja ponadnarodowa	AAA	-	(1)	200	-	-	200	
Kontrahent 15	Szwajcaria	AA	146	-	-	-	-	146	
Kontrahent 16	Polska	A	-	-	-	140	-	140	
Kontrahent 17	Włochy	BBB	99	-	-	-	-	99	
Kontrahent 18	Wielka Brytania	AA	-	97	-	-	-	97	
Kontrahent 19	USA	AA	-	71	-	-	10	81	
Kontrahent 20	Polska	BBB	-	51	28	-	-	79	

¹ Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego.

KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO – RYNEK MIĘDZYBANKOWY I POZAHURTOWY – ZAANGAŻOWANIE NA DZIEŃ 31.12.2017*								
Kontrahent	Kraj	Rating	Rynek międzybankowy - hurtowy			Rynek pozahurtowy		Razem
			Lokata (wartość nominalna)	Instrumenty pochodne (wycena rynkowa, w przypadku dodatniej bez uwzględnienia zabezpieczenia)	Papiery wartościowe (wartość nominalna)	Nominalna kwota zaangażowania bilansowego	Nominalna kwota zaangażowania pozabilansowego	
Kontrahent 1	Polska	BBB	-	200	23	1 473	2 927	4 622
Kontrahent 4	Belgia	BBB	692	(6)	-	-	-	692
Kontrahent 41	Niemcy	AA	592	-	-	-	-	592
Kontrahent 71	Belgia	A	480	-	-	-	-	480
Kontrahent 9	Polska	A	-	-	400	-	-	400
Kontrahent 8	Austria	BBB	396	-	-	-	-	396
Kontrahent 12	Chiny	A	332	-	-	-	-	332
Kontrahent 3	Szwecja	AA	190	84	-	27	25	326
Kontrahent 14	Institucja ponadnarodowa	AAA	170	16	130	-	-	316
Kontrahent 5	Austria	A	209	-	-	-	-	209
Kontrahent 13	Ukraina	BRAK	80	-	-	-	104	185
Kontrahent 23	Francja	A	-	171	-	-	-	171
Kontrahent 19	USA	AA	-	103	-	-	60	163
Kontrahent 16	Polska	A	-	-	-	150	-	150
Kontrahent 18	Wielka Brytania	AA	-	120	-	-	-	120
Kontrahent 72	USA	A	115	-	-	-	-	115
Kontrahent 22	Francja	A	-	88	-	-	-	88
Kontrahent 20	Polska	BBB	10	44	-	-	-	54
Kontrahent 26	Dania	A	50	(3)	-	-	-	50
Kontrahent 69	Polska	B	-	-	-	50	-	50

* Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego

Na 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał dostęp do dwóch izb rozliczeniowych (w jednej jako uczestnik pośredni, w drugiej bezpośredni), za pośrednictwem których rozliczał określone w rozporządzeniu EMIR (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z 4 lipca 2012 roku w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji wraz z powiązаныmi rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi) transakcje pochodne na stopę procentową z wybranymi kontrahentami krajowymi i zagranicznymi. W ujęciu nominalnym udział transakcji centralnie rozliczanych w przypadku IRS/OIS wyniósł 77% całego portfela transakcji IRS/OIS, w przypadku FRA – wszystkie transakcje były transakcjami przekazanymi do rozliczenia w izbach rozliczeniowych.

Na 31 grudnia 2018 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe na standardzie ISDA/ZBP z 22 bankami krajowymi oraz 67 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi oraz umowy zabezpieczające CSA/ZBP z 21 bankami krajowymi oraz 65 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 29 umów na transakcje repo (na standardzie GMRA/ZBP). Na 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał podpisane umowy ramowe na standardzie ISDA/ZBP z 22 bankami krajowymi oraz 66 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi oraz umowy zabezpieczające CSA/ZBP z 21 bankami krajowymi oraz 64 bankami zagranicznymi i instytucjami kredytowymi. Dodatkowo Bank był stroną 27 umów na transakcje repo (na standardzie GMRA/ZBP).

63. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	Razem
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat						
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 106	-	-	-	-	1 106
mieszkaniowe	27	-	-	-	-	27
gospodarcze	148	-	-	-	-	148
konsumpcyjne	931	-	-	-	-	931
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	-	-	-	-	1 106
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite						
Kredyty	8 496	-	-	-	-	8 496
mieszkaniowe	8 496	-	-	-	-	8 496
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	8 496	-	-	-	-	8 496
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu						
Kredyty brutto	147 975	24 015	15 103	2 145	194	189 432
mieszkaniowe	58 732	23 265	3 154	50	10	85 211
gospodarcze	62 691	505	11 926	2 093	184	77 399
konsumpcyjne	26 552	245	23	2	-	26 822
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	51
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(6 256)	(815)	(292)	(147)	(1)	(7 511)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	141 770	23 200	14 811	1 998	193	181 972
Razem	151 372	23 200	14 811	1 998	193	191 574

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	Razem
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat						
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 070	-	-	-	-	1 070
mieszkaniowe	37	-	-	-	-	37
gospodarcze	182	-	-	-	-	182
konsumpcyjne	851	-	-	-	-	851
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 070	-	-	-	-	1 070
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite						
Kredyty	8 235	-	-	-	-	8 235
mieszkaniowe	8 235	-	-	-	-	8 235
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	8 235	-	-	-	-	8 235
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu						
Kredyty brutto	142 619	25 047	11 981	1 642	211	181 500
mieszkaniowe	56 911	24 115	3 366	59	12	84 463
gospodarcze	60 736	621	8 587	1 580	199	71 723
konsumpcyjne	24 972	311	28	3	-	25 314
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	-	-	-	902
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(8 289)	(1 193)	(340)	(219)	(2)	(10 043)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	135 232	23 854	11 641	1 423	209	172 359
Razem	144 537	23 854	11 641	1 423	209	181 664

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2017	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	Razem	
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu							
Kredyty brutto		150 226	24 786	11 940	1 591	240	188 783
mieszaniowe		64 803	23 909	3 353	57	12	92 134
gospodarcze		59 810	589	8 561	1 531	228	70 719
konsumpcyjne		25 613	288	26	3	-	25 930
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)		1 735	-	124	-	-	1 859
dłużne papiery wartościowe (komunalne)		2 519	-	-	-	-	2 519
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży		902	-	-	-	-	902
Odpisy z tytułu utraty wartości		(5 861)	(891)	(230)	(187)	(1)	(7 170)
Razem		149 521	23 895	11 834	1 404	239	186 893

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (W PRZELICZENIU NA PLN według kursu 1 CHF = 3,8166)	31.12.2018			Razem	
	Institucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe		
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:					
Wartość brutto		1	302	23 712	24 015
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)			118	20 892	21 010
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		1	101	1 872	1 974
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	83	948	1 031
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe		-	(48)	(767)	(815)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)		-	(1)	(12)	(13)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		-	(12)	(130)	(142)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	(35)	(625)	(660)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto		1	254	22 945	23 200
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)		-	-	55	55
Razem		1	254	22 945	23 200

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (W PRZELICZENIU NA PLN według kursu 1 CHF = 3,5672)	01.01.2018			Razem	
	Institucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe		
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:					
Wartość brutto		2	387	24 658	25 047
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)			118	21 658	21 776
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		2	139	1 573	1 714
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	130	1 427	1 557
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe		-	(87)	(1 106)	(1 193)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)		-	(1)	(13)	(14)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		-	(16)	(95)	(111)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	(70)	(998)	(1 068)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto		2	300	23 552	23 854
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)		-	-	60	60
Razem		2	300	23 552	23 854

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	
Nieprzeznaczone do obrotu wycenione do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	-	-	-	-	1 106
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:						
Wartość brutto	8 496	-	-	-	-	8 496
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	8 330	-	-	-	-	8 330
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	163	-	-	-	-	163
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	3	-	-	-	-	3
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite netto	8 496	-	-	-	-	8 496
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:						
Wartość brutto	148 026	24 015	15 103	2 145	194	189 483
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	130 186	21 010	13 291	1 732	193	166 412
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	9 216	1 974	1 018	267	1	12 476
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	8 624	1 031	794	146	-	10 595
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(6 256)	(815)	(292)	(147)	(1)	(7 511)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	(431)	(13)	(74)	(2)	(1)	(521)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	(924)	(142)	(51)	(7)	-	(1 124)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	(4 901)	(660)	(167)	(138)	-	(5 866)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	141 770	23 200	14 811	1 998	193	181 972
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	384	55	3	-	-	442
Razem	151 372	23 200	14 811	1 998	193	191 574

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	01.01.2018					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	
Nieprzeznaczone do obrotu wycenione do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 070	-	-	-	-	1 070
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:						
Wartość brutto	8 235	-	-	-	-	8 235
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	8 152	-	-	-	-	8 152
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	83	-	-	-	-	83
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite netto	8 235	-	-	-	-	8 235
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:						
Wartość brutto	143 521	25 047	11 981	1 642	211	182 402
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	123 758	21 776	9 692	1 139	210	156 575
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	8 563	1 714	1 412	335	1	12 025
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	11 200	1 557	877	168	-	13 802
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(8 289)	(1 193)	(340)	(219)	(2)	(10 043)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	(384)	(14)	(48)	(2)	(2)	(450)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	(744)	(111)	(74)	(58)	-	(987)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	(7 161)	(1 068)	(218)	(159)	-	(8 606)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	135 232	23 854	11 641	1 423	209	172 359
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	51	60	3	-	-	114
Razem	144 537	23 854	11 641	1 423	209	181 664

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH DLA GOSPODARSTW DOMOWYCH

Bank w sposób szczególny analizuje portfel walutowych kredytów hipotecznych, w tym kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych. Bank na bieżąco monitoruje jakość tego portfela i analizuje ryzyko pogorszenia się jakości tego portfela. Obecnie jakość portfela pozostaje na akceptowanym poziomie. Bank uwzględnia ryzyko walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych w zarządzaniu adekwatnością kapitałową i kapitałem własnym.

KREDYTY MIESZKANIOWE DLA GOSPODARSTW DOMOWYCH WEDŁUG WALUT	31.12.2018			31.12.2017		
	brutto	odpis	netto	brutto	odpis	netto
CHF	23 263	(683)	22 580	23 895	(754)	23 141
EUR	3 154	(53)	3 101	3 354	(50)	3 304
USD	50	(3)	47	56	(5)	51
PLN	64 925	(1 032)	63 893	58 322	(911)	57 411
INNE	10	-	10	12	-	12
RAZEM	91 402	(1 771)	89 631	85 639	(1 720)	83 919

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2018					Razem	
	PLN	CHF	EUR	USD	INNE		
Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance		669	322	31	1	-	1 023
Wycenianie według zamortyzowanego kosztu:		669	322	31	1	-	1 023
wartość brutto		728	340	33	1	-	1 102
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(59)	(18)	(2)	-	-	(79)
Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance		1 363	200	346	-	-	1 909
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1	-	-	-	-	1
Wycenianie do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:		1	-	-	-	-	1
wartość brutto		1	-	-	-	-	1
Wycenianie według zamortyzowanego kosztu:		1 361	200	346	-	-	1 907
wartość brutto		2 258	422	391	1	-	3 072
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(897)	(222)	(45)	(1)	-	(1 165)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		2 032	522	377	1	-	2 932

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	01.01.2018					Razem	
	PLN	CHF	EUR	USD	INNE		
Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance		933	317	161	-	-	1 411
Wycenianie według zamortyzowanego kosztu:		933	317	161	-	-	1 411
wartość brutto		1 008	330	168	-	-	1 506
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(75)	(13)	(7)	-	-	(95)
Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance		981	305	138	2	-	1 426
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1	-	-	-	-	1
Wycenianie do wartości godziwej przez inne dochody całkowite:		-	-	-	-	-	-
wartość brutto		-	-	-	-	-	-
Wycenianie według zamortyzowanego kosztu:		980	305	138	2	-	1 425
wartość brutto		1 855	540	160	3	-	2 558
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(875)	(235)	(22)	(1)	-	(1 133)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		1 914	622	299	2	-	2 837

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (W PRZELICZENIU NA PLN według kursu 1 CHF = 3,5672)	31.12.2017			Razem
	Instytucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe	
Wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	92	102	194
ze stwierdzoną utratą wartości	-	83	90	173
Wyceniane według metody portfelowej, ze stwierdzoną utratą wartości	-	15	1 041	1 056
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	2	257	23 277	23 536
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto	2	364	24 420	24 786
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:	-	(36)	(42)	(78)
ze stwierdzoną utratą wartości	-	(36)	(42)	(78)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	-	(12)	(749)	(761)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	-	(3)	(49)	(52)
Odpisy - razem	-	(51)	(840)	(891)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	2	313	23 580	23 895

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2017					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	Pozostałe waluty	
Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance		890	325	165	-	1 380
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		890	325	165	-	1 380
wartość brutto		936	332	166	-	1 434
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(46)	(7)	(1)	-	(54)
Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance		1 125	260	137	1	1 523
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		1 125	260	137	1	1 523
wartość brutto		1 754	531	160	2	2 447
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(629)	(271)	(23)	(1)	(924)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		2 015	585	302	1	2 903

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR)	31.12.2017					Razem	
	PLN	CHF	EUR	USD	INNE		
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto		145 696	23 536	11 230	1 479	211	182 152
przeterminowane		1 953	512	83	4	46	2 598
nieprzeterminowane		143 743	23 024	11 147	1 475	165	179 554
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)		(467)	(52)	(48)	(57)	(1)	(625)
przeterminowane		(117)	(27)	(5)	-	-	(149)
nieprzeterminowane		(350)	(25)	(43)	(57)	(1)	(476)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto		145 229	23 484	11 182	1 422	210	181 527

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR) PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2017					Razem	
	PLN	CHF	EUR	USD	INNE		
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane według metody grupowej (IBNR) brutto forbearance		1 031	397	172	-	-	1 600
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR) forbearance		(54)	(14)	(2)	-	-	(70)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		977	383	170	-	-	1 530

Na 31 grudnia 2018 roku średnie LTV dla portfela kredytów w CHF wyniosło 64,38% (na 31 grudnia 2017 roku: 67,00%) - w porównaniu do średniego LTV dla całego portfela wynoszącego 59,50% (na 31 grudnia 2017 roku: 62,95%).

64. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej
Informacje finansowe:
Luka przeszacowań
Miary wrażliwości

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

DEFINICJA

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Banku wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

CEL ZARZĄDZANIA

Ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Banku wykorzystywane są takie miary ryzyka stopy procentowej jak: wrażliwość dochodu odsetkowego, wrażliwość wartości ekonomicznej, wartość zagrożona (VaR), testy warunków skrajnych i luki przeszacowań.

KONTROLA

Kontrola ryzyka stopy procentowej obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka stopy procentowej, w szczególności strategicznego limitu tolerancji na ryzyko stopy procentowej.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

W Banku regularnie monitoruje się:

- poziom miar ryzyka stopy procentowej,
- stopień wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko stopy procentowej,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko stopy procentowej.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Banku są: procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej, limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej.

W Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej m.in. na: wrażliwość dochodu odsetkowego, wrażliwość wartości ekonomicznej oraz straty.

INFORMACJE FINANSOWE

LUKA PRZESZACOWAŃ

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, które podlegają przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
PLN (mln PLN)								31.12.2018
Luka okresowa	36 321	31 150	(5 437)	(5 381)	(3 335)	(28 350)	4 909	29 877
Luka skumulowana	36 321	67 471	62 034	56 653	53 318	24 968	29 877	
PLN (mln PLN)								31.12.2017
Luka okresowa	49 532	38 793	(11 527)	(15 058)	(14 735)	(28 139)	4 130	22 996
Luka skumulowana	49 532	88 325	76 798	61 740	47 005	18 866	22 996	

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
USD (mln USD)								31.12.2018
Luka okresowa	1 157	(779)	(166)	(235)	(113)	(101)	-	(237)
Luka skumulowana	1 157	378	212	(23)	(136)	(237)	(237)	-
USD (mln USD)								31.12.2017
Luka okresowa	924	(376)	(429)	(85)	(8)	(119)	-	(93)
Luka skumulowana	924	548	119	34	26	(93)	(93)	-
Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
EUR (mln EUR)								31.12.2018
Luka okresowa	2 111	(1 618)	(82)	(260)	(234)	(74)	(18)	(175)
Luka skumulowana	2 111	493	411	151	(83)	(157)	(175)	-
EUR (mln EUR)								31.12.2017
Luka okresowa	3 658	(1 607)	(736)	(551)	(900)	135	18	17
Luka skumulowana	3 658	2 051	1 315	764	(136)	(1)	17	-
Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
CHF (mln CHF)								31.12.2018
Luka okresowa	(731)	1 093	79	(15)	(3)	(125)	-	298
Luka skumulowana	(731)	362	441	426	423	298	298	-
CHF (mln CHF)								31.12.2017
Luka okresowa	284	874	75	(83)	(217)	(2)	(590)	341
Luka skumulowana	284	1 158	1 233	1 150	933	931	341	-

Na koniec 2018 roku i 2017 roku Bank posiadał złotową skumulowaną lukę dodatnią w PLN we wszystkich horyzontach czasowych.

Wykaz papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa oraz NBP według terminu zmiany stopy procentowej na 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku przedstawia poniższa tabela

Luka przeszacowań	do 1 roku	1-5 lat	> 5 lat	Razem
(mln PLN)				
31.12.2018	25 949	14 701	4 151	44 801
31.12.2017	25 319	10 558	4 149	40 026

MIARY WRAŻLIWOŚCI

Ekspozycja PKO Banku Polskiego SA na ryzyko stopy procentowej kształtowała się na 31 grudnia 2018 roku i na 31 grudnia 2017 roku w ramach przyjętych limitów. Bank był głównie narażony na ryzyko złotej stopy procentowej. Spośród wszystkich stosowanych przez Bank testów warunków skrajnych, które polegają na równoległym przesunięciu krzywych stóp procentowych, najbardziej niekorzystnym dla Banku był scenariusz równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych w PLN.

VaR Banku oraz analizę stress-testową narażenia Banku na ryzyko stopy procentowej przedstawia poniższa tabela:

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
VaR 10 - dniowy przy poziomie ufności 99% (mln PLN)	241	301
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 p.b. (mln PLN) (test warunków skrajnych) ¹	1 531	2 097

¹ W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcia krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o 200 p.b. w górę oraz o 200 p.b. w dół.

65. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM

Zarządzanie ryzykiem walutowym

Informacje finansowe:

Miary wrażliwości

Pozycja walutowa

Struktura walutowa

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM

DEFINICJA

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

CEL ZARZĄDZANIA

Ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Banku wykorzystywane są następujące miary ryzyka walutowego: wartość zagrożona (VaR) i testy warunków skrajnych.

KONTROLA

Kontrola ryzyka walutowego obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka walutowego, w szczególności strategicznego limitu tolerancji na ryzyko walutowe.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

W Banku regularnie monitoruje się:

- poziom miar ryzyka walutowego,
- stopień wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko walutowe,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko walutowe.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka walutowego opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Banku są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Banku zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę na rynku walutowym.

INFORMACJE FINANSOWE

MIARY WRAŻLIWOŚCI

VaR Banku oraz analizę stress-testową narażenia Banku na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut przedstawia poniższa tabela:

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
VaR 10 - dniowy przy poziomie ufności 99% (mln PLN)	4	3
Zmiana kursów WAL/PLN o 20% (mln PLN) (test warunków skrajnych) ¹	229	184

¹ W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%.

POZYCJA WALUTOWA

Wielkość pozycji walutowych w Banku prezentuje poniższa tabela:

POZYCJA WALUTOWA	31.12.2018	31.12.2017
EUR	24	63
USD	(19)	14
CHF	(34)	8
GBP	57	11
Pozostałe (Globalna Netto)	(3)	22

Wielkość pozycji walutowych jest kluczowym (poza zmiennościami kursów walutowych) czynnikiem determinującym poziom ryzyka walutowego, na jakie narażony jest Bank. Na poziom pozycji walutowych wpływają wszystkie transakcje walutowe, jakie zostają zawarte przez Bank, nie tylko bilansowe (np. kredyty), ale również pozabilansowe (np. transakcje pochodne, w szczególności CIRS). Zgodnie z obowiązującymi w Banku zasadami zarządzania ryzykiem walutowym codziennie otwierana przez Bank pozycja walutowa w działalności bankowej (np. spłata przez klienta zaciągniętego kredytu walutowego w PLN, przewalutowanie kredytu) jest w każdym dniu domykana, także przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych. Oznacza to, że pozycja walutowa Banku na koniec dnia może się składać wyłącznie z wygenerowanej w tym dniu niedomkniętej pozycji w działalności bankowej oraz ograniczonej limitami pozycji walutowej pochodzącej z działalności handlowej, co powoduje, że narażenie Banku na ryzyko walutowe jest niskie.

STRUKTURA WALUTOWA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH

STRUKTURA WALUTOWA 31.12.2018	Waluta w przeliczeniu na PLN					
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	Razem
Kasa, środki w Banku Centralnym		21 650	68	719	158	22 822
Należności od banków		5 336	7	2 955	2 110	11 213
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		5 336	7	2 955	2 110	11 213
Pochodne instrumenty zabezpieczające		583	7	2	-	592
Pozostałe instrumenty pochodne		1 717	-	144	48	1 909
Papiery wartościowe		59 856	-	417	166	60 439
- przeznaczone do obrotu		277	-	5	-	282
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 098	-	40	142	1 280
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		50 510	-	28	24	50 562
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		7 971	-	344	-	8 315
Kredyty i pożyczki udzielone klientom		151 372	23 200	14 812	1 998	191 575
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 106	-	-	-	1 106
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		8 496	-	-	-	8 496
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		141 770	23 200	14 812	1 998	181 973
Inne aktywa finansowe		2 057	-	65	12	2 149
Suma aktywów finansowych		242 571	23 282	19 114	4 492	290 739
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		7	-	-	-	7
Zobowiązania wobec banków		899	7	552	129	1 591
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		899	7	552	129	1 591
Pochodne instrumenty zabezpieczające		553	-	7	-	560
Pozostałe instrumenty pochodne		2 460	-	163	33	2 657
Zobowiązania wobec klientów		214 635	1 904	16 248	10 662	245 213
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		214 635	1 904	16 248	10 662	245 213
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych		611	1 527	3 229	-	5 367
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		611	1 527	3 229	-	5 367
Zobowiązania podporządkowane		2 731	-	-	-	2 731
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		2 731	-	-	-	2 731
Pozostałe zobowiązania finansowe		1 658	13	337	62	2 096
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje		169	2	54	1	227
Suma zobowiązań finansowych		223 723	3 453	20 590	10 887	260 449
Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		53 333	180	8 266	2 756	64 757

STRUKTURA WALUTOWA 31.12.2017	Waluta w przeliczeniu na PLN						
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	Razem	
Kasa, środki w Banku Centralnym	16 484		78	726	184	293	17 765
Należności od banków	4 821		16	2 190	945	797	8 769
Pochodne instrumenty zabezpieczające	1 103		-	1	-	-	1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	1 545		3	116	37	-	1 701
Papiery wartościowe	48 547		893	797	273	2	50 512
- przeznaczone do obrotu	333		-	137	-	2	472
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	5 439		893	77	-	-	6 409
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	41 153		-	583	273	-	42 009
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 622		-	-	-	-	1 622
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	149 521		23 895	11 833	1 404	239	186 892
Inne aktywa finansowe	1 618		-	99	21	10	1 748
Suma aktywów finansowych	223 639		24 885	15 762	2 864	1 341	268 491
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		6	-	-	-	-	6
Zobowiązania wobec banków	933		1 100	2 251	14	1	4 299
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	933		1 100	2 251	14	1	4 299
Pochodne instrumenty zabezpieczające	172		3	29	-	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne	2 321		-	156	60	-	2 537
Zobowiązania wobec klientów	190 625		1 889	17 115	11 114	1 781	222 524
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	190 625		1 889	17 115	11 114	1 781	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	645		1 427	3 132	-	-	5 204
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	645		1 427	3 132	-	-	5 204
Zobowiązania podporządkowane	1 720		-	-	-	-	1 720
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 720		-	-	-	-	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	3 323		1	372	91	25	3 812
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	63		1	20	2	-	86
Suma zobowiązań finansowych	196 422		4 419	22 683	11 188	1 782	240 392
Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	50 782		185	7 390	2 027	485	60 869

66. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOCI

Zarządzanie ryzykiem płynności

Informacje finansowe:

Luka płynności

Nadwyżka płynności

Nadzorcze miary płynności

Osad depozytów

Struktura źródeł finansowania

Przepływy kontraktowe zobowiązań Banku z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych

Przepływy kontraktowe z tytułu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania krótkoterminowe i długoterminowe

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOCI

DEFINICJA

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się z zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury aktywów oraz zobowiązań, w tym pozabilansowych, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Bank zarządza również ryzykiem finansowania, które uwzględnia ryzyko utraty posiadanych źródeł finansowania oraz braku możliwości odnowienia wymagalnych środków finansowania lub utraty dostępu do nowych źródeł finansowania.

CEL ZARZĄDZANIA

Zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązywania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury aktywów oraz zobowiązań w tym pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Banku wykorzystywane są następujące miary ryzyka płynności:

- kontraktowa i urealniona luka płynności,
- rezerwa płynności,
- nadwyżka płynności,
- wskaźnik relacji stabilnych środków finansowania do aktywów niepłynnych,
- wskaźnik pokrycia płynności (LCR),
- krajowe nadzorcze miary płynności (M3-M4),
- miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- testy warunków skrajnych (stress-testy płynności).

KONTROLA

Kontrola ryzyka płynności obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka płynności, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko płynności.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

Bank regularnie monitoruje:

- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji na ryzyko płynności,
- stopień wykorzystania nadzorczych norm płynności,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko płynności,
- koncentrację źródeł finansowania,
- wskaźniki wczesnego ostrzegania - monitorowanie ich poziomu ma na celu wczesne wykrycie niekorzystnych zjawisk mogących mieć negatywny wpływ na sytuację płynnościową Banku lub sektora finansowego (których przekroczenie uruchamia płynnościowe plany awaryjne).

W Banku dokonuje się również cyklicznych prognoz poziomu ryzyka płynności, uwzględniających aktualny rozwój działalności Banku. W prognozach poziomu płynności uwzględnia się przede wszystkim poziom kształtowania się wybranych miar ryzyka płynności w warunkach zrealizowania prognoz aktywów oraz zobowiązań Banku oraz w sytuacji realizacji wybranych scenariuszy stress-testowych.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka płynności opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym, kwartalnym oraz raz w roku opracowywana jest pogłębiona analiza płynności długoterminowej.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE/ NARZĘDZIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności Banku są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności płynnościowe plany awaryjne,
- limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej,
- krajowe i europejskie nadzorcze normy płynnościowe,
- transakcje depozytowe, lokacyjne, transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Podstawą polityki PKO Banku Polskiego SA w zakresie płynności jest utrzymywanie odpowiedniego poziomu nadwyżki płynności poprzez wzrost portfela płynnych papierów wartościowych oraz stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

INFORMACJE FINANSOWE

LUKA PŁYNNOŚCI

Poniżej prezentowane luki płynności zawierają między innymi urealnienia pozycji bilansowych Banku dotyczące osadu depozytów podmiotów niefinansowych i ich wymagalności, osadu kredytów w rachunku bieżącym podmiotów niefinansowych i ich zapadalności oraz płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności.

	a'vista	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 6 miesiący	6 - 12 miesiący	12 - 24 miesiące	24 - 60 miesiący	pow. 60 miesiący
31.12.2018								
urealniona luka okresowa	22 921	25 839	(1 358)	1 498	11 224	17 387	21 296	(98 807)
urealniona skumulowana luka okresowa	22 921	48 760	47 402	48 900	60 124	77 511	98 807	-
31.12.2017								
urealniona luka okresowa	15 256	22 934	(1 927)	1 912	12 096	10 242	34 258	(94 771)
urealniona skumulowana luka okresowa	15 256	38 190	36 263	38 175	50 271	60 513	94 771	-

NADWYŻKA PŁYNNOŚCI

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
Nadwyżka płynności w horyzoncie do 30 dni (mld PLN) ¹	21	14

¹ Nadwyżka płynności Banku - określa zdolność do pokrycia przez Bank potrzeb płynnościowych w zadanym okresie przetrwania w sytuacji realizacji zdefiniowanych scenariuszy warunków skrajnych.

NADZORCZE MIARY PŁYNNOŚCI

NADZORCZE MIARY PŁYNNOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
M3 - współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi	17,44	13,92
M4 - współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,22	1,19
NSFR - wskaźnik pokrycia stabilnego finansowania	120,2%	114,6%
LCR - wskaźnik pokrycia płynności	127,3%	160,7%

W okresie zakończonym 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku wartości wskaźników miar nadzorczych utrzymywały się powyżej limitów nadzorczych.

OSAD DEPOZYTÓW

Na 31 grudnia 2018 roku poziom osadu depozytów stanowił ok. 93,9% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku (z wyłączeniem rynku międzybankowego), co oznacza wzrost o ok. 0,3 p.p. w porównaniu do końca 2017 roku.

STRUKTURA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

STRUKTURA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA BANKU	31.12.2018	31.12.2017
Depozyty ogółem (z wył. rynku międzybankowego)	81,51%	80,40%
Depozyty rynku międzybankowego	0,65%	0,50%
Kapitały własne	13,00%	13,30%
Finansowanie z rynku	4,84%	5,80%
Razem	100,00%	100,00%

PRZEPLYWY KONTRAKTOWE ZOBOWIĄZAŃ BANKU Z WYŁĄCZENIEM POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie zobowiązań bilansowych i pozabilansowych, z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych.

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdykontowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominalu jak i odsetek (jeśli dotyczy) zgodnie z umową za cały okres do momentu wymagalności zobowiązania. W przypadku gdy strona, wobec której Bank ma zobowiązanie, może dokonać wyboru terminu zapłaty, przyjęto założenie, że pod uwagę brany jest najwcześniejszy termin wedle którego Bank zobowiązany jest do zapłaty zobowiązania. Dla przypadków, gdy Bank zobowiązany jest do płatności zobowiązań w ratach, każda rata przypisywana jest do najwcześniejszego okresu, w którym Bank może zostać zobowiązany do zapłaty. W przypadku zobowiązań, gdzie rata płatności nie jest stała, przyjęto warunki obowiązujące na dzień sprawozdawczy.

Przepływy kontraktowe zobowiązań Banku według terminów wymagalności

ZOBOWIĄZANIA BANKU NA 31 GRUDNIA 2018 ROKU WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	7	-	-	-	-	-	7
Zobowiązania wobec banków	1 526	65	-	-	-	1 592	1 591
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 526	65	-	-	-	1 592	1 591
Zobowiązania wobec klientów	181 522	21 135	26 503	10 245	8 036	247 439	245 213
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	181 522	21 135	26 503	10 245	8 036	247 439	245 213
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	-	622	4 765	-	5 387	5 367
Zobowiązania podporządkowane	-	62	62	542	3 362	4 028	2 731
Pozostałe zobowiązania finansowe	2 651	11	141	183	205	3 189	3 189
Zobowiązania pozabilansowe:							
udzielone finansowe	11 227	3 704	12 939	13 170	9 058	50 098	-
udzielone gwarancyjne	289	897	4 820	6 561	2 092	14 659	-

ZOBOWIĄZANIA BANKU NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	-	-	-	-	6
Zobowiązania wobec banków	1 592	-	20	2 656	-	4 267	4 299
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 592	-	20	2 656	-	4 267	4 299
Zobowiązania wobec klientów	157 600	16 577	29 526	13 637	7 752	225 092	222 524
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	157 600	16 577	29 526	13 637	7 752	225 092	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	-	657	4 576	-	5 232	5 204
Zobowiązania podporządkowane	-	29	59	289	2 080	2 456	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	3 943	10	287	168	184	4 592	4 592
Zobowiązania pozabilansowe:							
udzielone finansowe	7 547	2 672	13 253	14 915	7 792	46 179	-
udzielone gwarancyjne	751	506	3 232	8 010	2 191	14 690	-

PRZEPLYWY KONTRAKTOWE Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ Z TYTUŁU POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE ROZLICZANE W KWOTACH NETTO

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Bank na bazie netto należą:

- transakcje swap na stopę procentową (IRS),
- transakcje Forward Rate Agreement (FRA),
- transakcje Non Deliverable Forward (NDF),
- opcje.

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych, dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie), odpowiednio na 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku.

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku. W przypadku transakcji IRS zaprezentowano niezdykontowane przyszłe przepływy netto z tytułu odsetek, dla pozostałych zaś instrumentów pochodnych rozliczanych na bazie netto jako wartość przepływu przyjęta została wartość wyceny odpowiednio na 31 grudnia 2018 roku i na 31 grudnia 2017 roku.

31 grudnia 2018 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS)	(13)	5	234	(1 104)	(276)	(1 153)
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(455)	(1 393)	(2 876)	(2 062)	-	(6 788)

31 grudnia 2017 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS)	(22)	(0)	94	(676)	(100)	(705)
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(143)	(304)	(927)	(1 400)	-	(2 775)

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE ROZLICZANE W KWOTACH BRUTTO

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Bank na bazie brutto należą:

- transakcje swap walutowy,
- transakcje forward walutowy,
- transakcje Cross Currency IRS (CIRS).

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych (wpływy i wypływy), dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie).

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2018 roku i z 31 grudnia 2017 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdyktowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominału, jak i odsetek (jeśli dotyczy).

31 grudnia 2018 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
- wypływy	(8 027)	(2 684)	(4 200)	(4 076)	(1 700)	(20 688)
- wpływy	17 064	2 776	6 295	10 845	5 094	42 074

31 grudnia 2017 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
- wypływy	(7 347)	(2 196)	(4 812)	(2 946)	(238)	(17 539)
- wpływy	7 238	2 072	5 008	6 745	250	21 313

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE I DŁUGOTERMINOWE

Bank klasyfikuje aktywa jako krótkoterminowe, w przypadku gdy:

- oczekuje, że zrealizuje składnik aktywów lub zamierza go sprzedać lub zużyć w toku normalnego cyklu operacyjnego jednostki,
- jest w posiadaniu składnika aktywów przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- oczekuje, że składnik aktywów zostanie zrealizowany w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub
- składnik aktywów stanowią środki pieniężne lub ich ekwiwalenty (zgodnie z definicją w MSR 7), chyba że występują ograniczenia dotyczące jego wymiany czy wykorzystania do zaspokojenia zobowiązania w przeciagu przynajmniej dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie inne aktywa jednostka klasyfikuje jako aktywa długoterminowe.

Bank klasyfikuje zobowiązanie jako krótkoterminowe, w przypadku gdy:

- oczekuje, że zostanie ono uregulowane w toku normalnego cyklu operacyjnego,
- jest w posiadaniu zobowiązania przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- jest ono wymagalne w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub

- jednostka nie posiada bezwarunkowego prawa do odroczenia daty wymagalności zobowiązania co najmniej o okres dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie pozostałe zobowiązania zalicza się do zobowiązań długoterminowych

AKTYWA FINANSOWE 31.12.2018	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe oraz z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	22 862	-		22 862
Należności od banków	9 474	1 743	(4)	11 213
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	9 474	1 743	(4)	11 213
Pochodne instrumenty zabezpieczające	43	549		592
Pozostałe instrumenty pochodne	700	1 209		1 909
Papiery wartościowe	9 148	51 321	(30)	60 439
- przeznaczone do obrotu	282	-		282
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	581	699		1 280
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	7 479	43 093	(10)	50 562
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	806	7 529	(20)	8 315
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	41 473	157 613	(7 511)	191 575
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	396	710		1 106
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	296	8 200		8 496
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	40 781	148 703	(7 511)	181 973
Inne aktywa finansowe	2 244	-	(95)	2 149
Suma aktywów finansowych	85 944	212 435	(7 640)	290 739

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 31.12.2018	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	7	-	7
Zobowiązania wobec banków	1 591	-	1 591
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 591	-	1 591
Pochodne instrumenty zabezpieczające	123	437	560
Pozostałe instrumenty pochodne	1 335	1 322	2 657
Zobowiązania wobec klientów	230 956	14 257	245 213
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	230 956	14 257	245 213
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	611	4 756	5 367
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	611	4 756	5 367
Zobowiązania podporządkowane	-	2 731	2 731
Pozostałe zobowiązania finansowe	2 096	-	2 096
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	177	50	227
Suma zobowiązań finansowych	236 896	23 553	260 449

AKTYWA FINANSOWE 31.12.2017	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	17 765	-		17 765
Należności od banków	7 292	1 477	-	8 769
Pochodne instrumenty zabezpieczające	46	1 058		1 104
Pozostałe instrumenty pochodne	697	1 004		1 701
Papiery wartościowe	10 491	40 319	(298)	50 512
- przeznaczone do obrotu	472	-		472
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	5 370	1 039		6 409
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	4 649	37 658	(298)	42 009
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	-	1 622	-	1 622
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	40 304	153 758	(7 170)	186 892
Inne aktywa finansowe	1 847	-	(99)	1 748
Suma aktywów finansowych	78 442	197 616	(7 567)	268 491

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 31.12.2017	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	6
Zobowiązania wobec banków	1 709	2 590	4 299
Pochodne instrumenty zabezpieczające	2	202	204
Pozostałe instrumenty pochodne	1 463	1 074	2 537
Zobowiązania wobec klientów	202 961	19 563	222 524
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	646	4 558	5 204
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	646	4 558	5 204
Zobowiązania podporządkowane	-	1 720	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	3 812	-	3 812
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	61	25	86
Suma zobowiązań finansowych	210 660	29 732	240 392

67. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM

DEFINICJA

Ryzyko operacyjne to ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne uwzględnia ryzyko prawne, a nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

CEL ZARZĄDZANIA

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Bank działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny, pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka operacyjnego.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację ryzyka operacyjnego w szczególności przez gromadzenie danych o ryzyku operacyjnym i samoocenę ryzyka operacyjnego.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych oraz przyczynach i skutkach ich powstania, dane o czynnikach otoczenia biznesowego, wyniki samooceny ryzyka operacyjnego, dane dotyczące wartości wskaźników ryzyka operacyjnego oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej.

Samoocena ryzyka operacyjnego obejmuje identyfikację i ocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz zmian organizacyjnych i jest przeprowadzana cyklicznie oraz przed wprowadzaniem nowych lub zmienianych produktów, procesów i aplikacji Banku.

Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- obliczanie wskaźników ryzyka operacyjnego: KRI (Key Risk Indicators) i RI (Risk Indicators),
- obliczanie wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA (Bank) oraz BIA (Oddział w Niemczech i Oddział w Czechach),
- testy warunków skrajnych,
- obliczanie kapitału wewnętrznego dla Banku.

KONTROLA

Kontrola ryzyka operacyjnego obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku limitów dotyczących ryzyka operacyjnego, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne, limitów strat, wskaźników ryzyka operacyjnego wraz z wartościami progowymi i krytycznymi.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

Bank regularnie monitoruje:

- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji oraz limitów strat na ryzyko operacyjne dla Banku,
- zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- wyniki samooceny ryzyka operacyjnego,
- wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności Oddziału w Niemczech i Oddziału w Czechach oraz zgodnie z podejściem AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank,
- wyniki testów warunków skrajnych, w tym odwrotnych testów warunków skrajnych,
- wartości wskaźników ryzyka operacyjnego w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- poziom ryzyka dla Banku, obszarów i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku takich jak samoocena, wskaźniki ryzyka operacyjnego, limity strat,
- skuteczność i terminowość podejmowanych działań zarządczych w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- działania zarządcze związane z występowaniem podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka operacyjnego oraz ich skuteczność w zakresie obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego.

RAPORTOWANIE

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby wyższej kadry kierowniczej, KRO, KR, Zarządu oraz Rady Nadzorczej w cyklach miesięcznych i kwartalnych. W cyklach miesięcznych sporządzane są informacje dotyczące ryzyka operacyjnego kierowane do KRO, wyższej kadry kierowniczej, komórek organizacyjnych Centrali i specjalistycznych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Działania zarządcze podejmuje się w następujących przypadkach:

- z inicjatywy KRO lub Zarządu,
- z inicjatywy jednostek i komórek organizacyjnych Banku zarządzających ryzykiem operacyjnym,
- gdy ryzyko operacyjne przekroczyło poziomy ustalony przez Zarząd lub KRO.

W szczególności w przypadku, gdy poziom ryzyka operacyjnego osiągnął stan podwyższony lub wysoki Bank stosuje następujące podejścia i instrumenty zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji przez wprowadzenie lub wzmocnienie różnego rodzaju instrumentów zarządzania ryzykiem operacyjnym takich jak: instrumenty kontrolne, instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi, ustalenie lub weryfikacja wartości progowych i krytycznych wskaźników ryzyka operacyjnego, ustalenie lub weryfikacja limitów ryzyka operacyjnego i plany awaryjne,
- transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny: ubezpieczenia i outsourcing,
- unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

68. POZOSTAŁE ISTOTNE RYZYKA

Zarządzanie ryzykiem biznesowym
Zarządzanie ryzykiem modeli
Zarządzanie ryzykiem zmian makroekonomicznych
Zarządzanie ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BIZNESOWYM (STRATEGICZNYM)

DEFINICJA	Ryzyko biznesowe (strategiczne) to ryzyko nieosiągnięcia założonych celów finansowych, w tym poniesienia strat, wynikające z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany.
CEL ZARZĄDZANIA	Utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.
IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA	Identyfikacja polega na rozpoznaniu i określeniu czynników zarówno aktualnych, jak i potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Banku i które mogą znacznie wpływać na sytuację finansową Banku, powstanie lub zmianę wysokości przychodów i kosztów Banku. Identyfikacja ryzyka biznesowego odbywa się poprzez jakościową ocenę ryzyka biznesowego oraz identyfikację i analizę czynników, które miały wpływ na znaczne odchylenia realizacji przychodów oraz kosztów od ich prognozowanych wartości. Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego obejmuje: wyliczenie kapitału wewnętrznego, przeprowadzenie testów warunków skrajnych oraz odwrotnych testów warunków skrajnych.
KONTROLA	Celem kontroli ryzyka biznesowego jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka biznesowego Banku na akceptowalnym poziomie. Obejmuje ustalanie i cykliczny przegląd mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów tolerancji na ryzyko biznesowe, wraz z jego wartościami progowymi i krytycznymi, adekwatnymi do skali i złożoności działalności Banku.
PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE	Celem prognozowania ryzyka biznesowego jest określenie przewidywanego scenariusza stopnia osiągnięcia przez Bank planowanych wyników. Prognoza przygotowywana jest raz na kwartał w horyzoncie rocznym i obejmuje prognozę kapitału wewnętrznego. Raz na kwartał wykonywana jest weryfikacja prognozy ryzyka biznesowego (testowanie wsteczne). Celem monitorowania ryzyka biznesowego jest diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych. Monitorowanie ryzyka biznesowego obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> • strategiczne limity tolerancji na ryzyko biznesowe, • wyniki testów warunków skrajnych, • wyniki odwrotnych testów warunków skrajnych, • poziom kapitału wewnętrznego, • odchylenia realizacji ryzyka biznesowego od prognozy, • wyniki jakościowej oceny ryzyka biznesowego.
RAPORTOWANIE	Raportowanie prowadzone jest w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka biznesowego są KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Działania zarządcze polegają w szczególności na: <ul style="list-style-type: none"> • weryfikacji i aktualizacji kwartalnych prognoz finansowych, z uwzględnieniem działań zmierzających do ograniczenia poziomu ryzyka biznesowego zgodnie z limitami, • monitorowaniu poziomu strategicznego limitu tolerancji na ryzyko biznesowe

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM MODELI

DEFINICJA	Ryzyko modeli oznacza ryzyko poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli.
CEL ZARZĄDZANIA	<p>Ograniczanie ryzyka poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli poprzez odpowiednio zdefiniowany i realizowany proces zarządzania modelami.</p> <p>Jednym z elementów procesu zarządzania modelami jest objęcie regularną, niezależną walidacją wszystkich modeli istotnych w Banku.</p>
IDENTYFIKACJA, POMIAR I OCENA RYZYKA	<p>Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na gromadzeniu informacji o wykorzystywanych, a także planowanych do wdrożenia modelach oraz cyklicznym określaniu istotności modeli.</p> <p>Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli. Ocena pozwala na ustalenie profilu ryzyka oraz zidentyfikowanie modeli, które generują najwyższe ryzyko narażając Bank na potencjalne straty. Oceny dokonuje się na poziomie pojedynczego modelu, a także w ujęciu zagregowanym na poziomie Banku.</p>
KONTROLA	Celem kontroli ryzyka modeli jest utrzymanie zagregowanej oceny ryzyka modeli na akceptowanym przez Bank poziomie. Kontrola ryzyka modeli polega na określeniu mechanizmów wykorzystywanych do diagnozowania poziomu ryzyka modeli oraz narzędzi ograniczania poziomu tego ryzyka. W ramach narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania ryzyka modeli wyróżnia się: strategiczny limit tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowe ryzyka modeli.
MONITOROWANIE	<p>Cykliczne monitorowanie ryzyka modeli ma na celu diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych i obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none">• aktualizację poziomu ryzyka modeli,• ocenę wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowych ryzyka modeli,• weryfikację statusu wykonania oraz ocenę skuteczności realizacji działań w ramach ograniczania ryzyka modeli.
RAPORTOWANIE	Wyniki monitorowania są cyklicznie prezentowane w raportach skierowanych do KR, Zarządu, Komitetu ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rady Nadzorczej.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli i poziomu tego ryzyka poprzez ustalanie akceptowalnych poziomów ryzyka oraz podejmowanie decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzania ryzykiem.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

DEFINICJA	Ryzyko zmian makroekonomicznych to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Banku w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Banku oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku.
IDENTYFIKACJA, POMIAR I OCENA RYZYKA	<p>Identyfikacja ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu scenariuszy potencjalnych zmian makroekonomicznych oraz określeniu czynników ryzyka mających największy wpływ na sytuację finansową Banku. Ryzyko zmian makroekonomicznych powstaje w wyniku oddziaływania czynników zależnych (w szczególności struktura sprawozdania z sytuacji finansowej i plany reakcji przygotowywane na potrzeby scenariuszy stresowych) i niezależnych od działań Banku (czynniki makroekonomiczne). Bank identyfikuje czynniki wpływające na poziom ryzyka zmian makroekonomicznych w trakcie przeprowadzania kompleksowych testów warunków skrajnych.</p> <p>Pomiar ryzyka zmian makroekonomicznych ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka zmian makroekonomicznych i obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyznaczenie wyniku finansowego wraz z jego składowymi oraz miar ryzyka w ramach kompleksowych testów warunków skrajnych, przeprowadzanie odwrotnych testów warunków skrajnych, wyliczanie kapitału wewnętrznego. <p>Ocena poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych dokonywana jest w cyklu rocznym, w oparciu o wyniki cyklicznych kompleksowych testów warunków skrajnych. Poziom ryzyka zmian makroekonomicznych określa się jako umiarkowany, podwyższony lub wysoki.</p>
KONTROLA	<p>Celem kontroli ryzyka zmian makroekonomicznych jest dążenie do ograniczenia niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Banku.</p> <p>Kontrola ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu dostosowanego do skali działalności Banku dopuszczalnego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych i jego wpływu na funkcjonowanie i sytuację finansową Banku. Dopuszczalny poziom ryzyka zmian makroekonomicznych oznacza sytuację, w której wyniki kompleksowych testów warunków skrajnych nie wskazują na konieczność podejmowania działań naprawczych, lub działania naprawcze konieczne do podjęcia będą wystarczające do poprawy sytuacji finansowej Banku.</p>
PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE	<p>Celem prognozowania ryzyka zmian makroekonomicznych jest określenie przewidywanego wpływu materializacji w przyszłości negatywnego scenariusza na wyniki Banku, w tym na poziom kapitału. Prognoza obejmuje prognozę kapitału wewnętrznego i przygotowywana jest raz na kwartał w horyzoncie rocznym, w oparciu o wyniki kompleksowych testów warunków skrajnych.</p> <p>Monitorowanie ryzyka zmian makroekonomicznych polega na analizie sytuacji makroekonomicznej, czynników makroekonomicznych, na które Bank jest wrażliwy, poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych oraz wyników kompleksowych testów warunków skrajnych.</p>
RAPORTOWANIE	Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych realizowane jest w cyklu kwartalnym. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka zmian makroekonomicznych są KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	<p>Działania zarządcze polegają w szczególności na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka, podjęciu działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

69. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH

Kompleksowe testy warunków skrajnych stanowią integralny element zarządzania ryzykiem w Banku oraz uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka. Uwzględniają zbiorczo zidentyfikowane ryzyka, w szczególności ryzyka uznane z punktu widzenia Banku za istotne. Obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Banku, w szczególności: rachunek zysków i strat, sprawozdanie z sytuacji finansowej, fundusze własne, adekwatność kapitałową oraz wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują testy cykliczne i testy nadzorcze. Testy cykliczne przeprowadzane są raz w roku, w 3 letnim horyzoncie czasowym. Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych, zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze. Cykliczne i tematyczne KTWS przeprowadzane są przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji bilansu oraz rachunku zysków i strat.

70. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa Fundusze własne dla potrzeb adekwatności kapitałowej Wymogi w zakresie funduszy własnych (Filar I)

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Zarządzanie adekwatnością kapitałową to proces mający na celu zapewnienie, iż poziom ryzyka, które Bank podejmuje w związku z rozwojem działalności biznesowej, może zostać pokryty posiadanym kapitałem, biorąc pod uwagę określony poziom tolerancji na ryzyko oraz horyzont czasowy. Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje w szczególności przestrzeganie obowiązujących regulacji organów nadzoru i kontroli, a także określonego w Banku poziomu tolerancji na ryzyko oraz proces planowania kapitałowego, w tym politykę dotyczącą źródeł pozyskiwania kapitału.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest utrzymywanie, w sposób ciągły, funduszy własnych na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Banku.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową Banku obejmuje:

- określanie oraz realizację pożądaných przez Bank celów kapitałowych,
- identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- pomiar lub szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- ustalanie strategicznych limitów tolerancji oraz wartości progowych dla miar adekwatności kapitałowej,
- prognozowanie, monitorowanie oraz raportowanie poziomu i struktury kapitału własnego oraz adekwatności kapitałowej,
- zarządzanie strukturą sprawozdania z sytuacji finansowej pod kątem optymalizacji jakości posiadanych przez Bank funduszy własnych,
- kapitałowe działania awaryjne,
- testy warunków skrajnych,
- planowanie i alokację wymogu w zakresie funduszy własnych oraz kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe i segmenty klienta w Banku,
- ocenę rentowności poszczególnych obszarów biznesowych i segmentów klienta.

Miarami adekwatności kapitałowej są:

- łączny współczynnik kapitałowy
- relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego,
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1,
- współczynnik kapitału Tier 1,
- wskaźnik dźwigni.

Celem monitorowania poziomu miar adekwatności kapitałowej jest określenie stopnia spełniania norm nadzorczych oraz identyfikacja przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych.

Podstawowe regulacje obowiązujące w procesie oceny adekwatności kapitałowej to:

- rozporządzenie CRR,
- ustawa Prawo bankowe,
- ustawa z 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (z późniejszymi zmianami), dalej „ustawa o nadzorze makroostrożnościowym”,
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, minimalny poziom współczynników kapitałowych utrzymywanych przez Bank wynosi:

- łączny współczynnik kapitałowy (TCR) – 8,0%,
- współczynnik kapitału Tier 1 (T1) – 6,0%
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET 1) – 4,5%.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, Bank ma obowiązek utrzymywania wymogu połączonego bufora, który stanowi sumę obowiązujących buforów, tj.:

- bufora zabezpieczającego, który obowiązuje wszystkie banki. Sukcesywnie, co roku, będzie zwiększany do ostatecznego, stałego poziomu równego 2,5% (w 2019 roku). Według stanu na 31 grudnia 2018 roku bufor zabezpieczający wynosił 1,875%.
- bufora antycyklicznego, który nakładany jest w celu ograniczania ryzyka systemowego wynikającego z cyklu kredytowego. Bank wylicza wskaźnik bufora antycyklicznego w wartości wyznaczonej przez właściwy organ państwa, w którym Bank posiada ekspozycje. Od 1 stycznia 2017 roku bufor antycykliczny jest równy 0% dla ekspozycji kredytowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- bufora ryzyka systemowego - służy do zapobiegania i ograniczania długoterminowego ryzyka niecyklicznego lub ryzyka makroostrożnościowego, które może spowodować silne negatywne konsekwencje dla systemu finansowego i gospodarki danego kraju. Według stanu na 31 grudnia 2018 roku bufor ryzyka systemowego wynosił 3%.
- bufora z tytułu zidentyfikowania Banku jako instytucji o znaczeniu systemowym („O-SII”) - 31 lipca 2018 roku, na podstawie przeprowadzonej oceny znaczenia systemowego Banku, zgodnie z ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, Bank otrzymał indywidualną decyzję KNF o nałożeniu na Bank bufora w wysokości 1% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko obliczonej zgodnie z rozporządzeniem CRR.

Dodatkowo, Bank jest zobowiązany utrzymywać fundusze własne na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipotek walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych, tzw. domiar kapitałowy. 22 października 2018 roku Bank otrzymał decyzję Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącą indywidualnego zalecenia przestrzegania dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych tzw. domiar kapitałowy dla jednostkowych współczynników kapitałowych: łącznego współczynnika kapitałowego: 0,47 p.p., współczynnika kapitału Tier 1: 0,35 p.p. oraz współczynnika kapitału podstawowego Tier 1: 0,26 p.p.

W 2018 roku Bank otrzymał od Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego odpowiedź w sprawie możliwości zastosowania 35% wagi ryzyka dla kredytów udzielanych w złotych w pełni i całkowicie zabezpieczonych hipoteką na nieruchomości mieszkalnej. UKNF wskazał, że wiążące w tym zakresie są przepisy rozporządzenia CRR. Bank traktuje to stanowisko, jako możliwość szerszego stosowania preferencyjnej wagi ryzyka, w tym również przy wykorzystaniu rozbudowanego katalogu źródeł danych o nieruchomościach na potrzeby oszacowania wartości zabezpieczenia.

PKO Bank Polski utrzymał w 2018 roku i w 2017 roku bezpieczną bazę kapitałową, powyżej limitów nadzorczych i regulacyjnych.

FUNDUSZE WŁASNE DLA POTRZEB ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Wzrost kapitału Tier I przed korektami regulacyjnymi i pomniejszeniami pomiędzy 31 grudnia 2018 roku a 31 grudnia 2017 roku wynikał:

- z podjętej 18 czerwca 2018 roku przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku decyzji o dokonaniu podziału zysku Banku za rok 2017 i zaliczenia na kapitały zapasowy i rezerwowy kwoty 2 086 milionów PLN (równocześnie przeznaczając kwotę 687,5 miliona PLN na dywidendę dla akcjonariuszy). Efektywny wzrost wartości funduszy własnych z tego tytułu wyniósł 264,5 miliona PLN, ponieważ pozostała część zysku za rok 2017 (1 822 miliony PLN) była uwzględniona już w funduszach własnych na 31 grudnia 2017 roku w związku z uzyskaniem przez Bank odpowiednich zgód KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier I zysku netto Banku osiągniętego za 3 kwartały 2017 roku, po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia,
- z uzyskanej przez Bank 25 września 2018 roku zgody KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier 1 zysku netto PKO Banku Polskiego SA za pierwsze półrocze 2018 roku po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia (w kwocie 1 135 milionów PLN),
- z uzyskanej przez Bank 27 grudnia 2018 roku, zgody KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier 1 zysku netto PKO Banku Polskiego SA za trzeci kwartał 2018 roku po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia (w kwocie 500 milionów PLN).

Na zmiany w kapitale Tier 2 pomiędzy 31 grudnia 2018 roku a 31 grudnia 2017 roku wpłynęło uzyskanie przez Bank w marcu 2018 roku zgody KNF na zaliczenie do funduszy własnych nowej emisji obligacji podporządkowanych Banku w kwocie 1 000 milionów PLN.

WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH (FILAR I)

Bank wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych dla następujących rodzajów ryzyka:

RYZYSKO KREDYTOWE	metodą standardową stosując następujące formuły w zakresie: EKSPOZYCJI BILANSOWYCH - iloczyn wartości bilansowej (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń), UDZIELONYCH ZOBOWIĄZAŃ POZABILANSOWYCH - iloczyn wartości zobowiązania (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka produktu, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń), TRANSAKCJI POZABILANSOWYCH (INSTRUMENTÓW POCHODNYCH) - iloczyn wagi ryzyka przypisanej transakcji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego, ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych oraz 8% (wartość ekwiwalentu bilansowego wyliczana jest zgodnie z metodą wyceny rynkowej).
RYZYSKO OPERACYJNE	<ul style="list-style-type: none">• zgodnie z podejściem AMA - w zakresie działalności prowadzonej przez Bank, z wyłączeniem oddziałów zagranicznych w Niemczech i Czechach,• zgodnie z podejściem BIA - w zakresie działalności oddziałów zagranicznych w Niemczech i Czechach.
RYZYSKO RYNKOWE	<ul style="list-style-type: none">• ryzyka walutowego - wyliczanego metodą podstawową,• ryzyka cen towarów - wyliczanego metodą uproszczoną,• ryzyka instrumentów kapitałowych - wyliczanego metodą uproszczoną,• ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych - wyliczanego metodą podstawową,• ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych - wyliczanego zgodnie z podejściem opartym na duracji,• pozostałych rodzajów ryzyka innych niż ryzyko delta (ryzyko non-delta) wyliczanych metodą scenariuszową w przypadku opcji, dla których Bank stosuje własne modele wyceny oraz metodą delta plus dla pozostałych opcji,

POZOSTAŁE RYZYKA

- ryzyka rozliczenia i ryzyka dostawy – wyliczanego metodą określoną w Tytule V „Wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rozliczenia” Rozporządzenia CRR,
- ryzyka kredytowego kontrahenta – wyliczanego metodą określoną w Rozdziale 6 „Ryzyko kredytowe kontrahenta” Tytułu II „Wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka kredytowego” Rozporządzenia CRR,
- ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej - wyliczanego metodą określoną w Tytule VI „Wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka związanego z korektą wyceny kredytowej” Rozporządzenia CRR,
- przekroczenia limitu dużych ekspozycji – wyliczanego metodą określoną w art. 395-401 Rozporządzenia CRR,
- dla ekspozycji wobec kontrahenta centralnego wyliczany jest wymóg z tytułu transakcji oraz wniesionych wkładów do funduszu kwalifikującego się kontrahenta centralnego na wypadek niewykonania zobowiązania

	31.12.2018	31.12.2017
Fundusze własne razem	37 770	34 297
Kapitał Tier I	35 070	32 597
Kapitał Tier I przed korektami regulacyjnymi i pomniejszeniami, w tym:	37 061	34 854
Kapitał zakładowy	1 250	1 250
Kapitał zapasowy i pozostałe kapitały rezerwowe	32 797	30 712
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070	1 070
Zyski zatrzymane, w tym:	1 944	1 822
niepodzielony wynik /niepokryta strata	(535)	
zysk bieżący zaliczony za zgodą KNF	1 635	1 822
korekta wynikająca z zastosowania rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne	844	-
(-) Wartość firmy	(871)	(871)
(-) Inne wartości niematerialne	(1 503)	(1 509)
Skumulowane inne całkowite dochody	443	182
Korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych	(60)	12
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	-	(71)
Kapitał Tier II	2 700	1 700
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier II	2 700	1 700
Wymogi w zakresie funduszy własnych	14 169	14 008
Ryzyko kredytowe	13 216	13 017
Ryzyko operacyjne	437	455
Ryzyko rynkowe	491	495
Ryzyko korekty wyceny kredytowej	25	41
Łączny współczynnik kapitałowy	21,33%	19,59%
Współczynnik kapitału Tier 1	19,80%	18,62%

Bez uwzględnienia rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne na 31 grudnia 2018 roku, wartość funduszy własnych Banku wyniosłaby 36 927 milionów PLN, wartość kapitału Tier I 34 227 milionów PLN, łączny współczynnik kapitałowy wyniósłby 20,94%, a współczynnik kapitału Tier I wyniósłby 19,41%.

71. WSKAŹNIK DŹWIGNI

Bank wylicza wskaźnik dźwigni jako jedną z miar adekwatności kapitałowej.

Celem zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej jest zapewnienie właściwej relacji pomiędzy wielkością kapitału podstawowego (Tier I) i sumą aktywów bilansowych oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych Banku. Sposób zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej został uregulowany w przepisach wewnętrznych Banku dotyczących adekwatności kapitałowej.

Dla celów pomiaru ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej kalkuluje się wskaźnik dźwigni jako miarę kapitału Tier I podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej i wyraża wskaźnik jako wartość procentową. Bank oblicza wskaźnik dźwigni na datę sprawozdawczą. Wskaźnik dźwigni według stanu na 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku był kalkulowany w odniesieniu do kapitału Tier I i utrzymywał się powyżej limitów wewnętrznych, zewnętrznych, a także powyżej wartości minimalnych rekomendowanych przez KNF.

Dla utrzymania wskaźnika dźwigni na akceptowalnym poziomie ustala się strategiczny limit tolerancji i wartość progową, których poziomy są monitorowane i weryfikowane przynajmniej raz w roku.

Ekspozycja do obliczenia wskaźnika dźwigni w rozumieniu Rozporządzenia CRR.

	Ekspozycje wskaźnika dźwigni określone w rozporządzeniu w sprawie wymogów kapitałowych	
	31.12.2018	31.12.2017
Kapitał i miara ekspozycji całkowitej		
Kapitał Tier I	35 070	32 597
Miara ekspozycji całkowitej składającej się na wskaźnik dźwigni	300 383	286 331
Wskaźnik dźwigni		
Wskaźnik dźwigni	11,68%	11,38%

Bez uwzględniania rozwiązań przejściowych wskaźnik dźwigni wyniósłby 11,42%.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

W 2018 roku Bank wyznaczał kapitał wewnętrzny zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa:

- rozporządzeniem CRR,
- ustawą Prawo bankowe,
- rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach,
- ustawą o nadzorze makroostrożnościowym

oraz przepisami wewnętrznymi Banku.

Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie istotnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli statystycznych stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%. Łączny kapitał wewnętrzny Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka, na które Bank jest narażony. Nie uwzględnia się efektu dywersyfikacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka.

Wysokość relacji funduszy własnych do kapitału wewnętrznego PKO Banku Polskiego SA utrzymywała się na poziomie powyżej zarówno limitu ustawowego, jak i wewnętrznego Banku.

UJAWNIEŃ (FILAR III)

Szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji zawierają Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłaszaniu udostępnione na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

72. INFORMACJE O PAKIETOWEJ SPRZEDAŻY WIERZYTELNOŚCI

W 2018 roku Bank przeprowadził pakietowe sprzedaże (wierzycelności bilansowych i pozabilansowych) ponad 25,7 tysięcy sztuk wierzycelności od klientów detalicznych oraz gospodarczych o zadłużeniu ogółem ponad 1,4 miliarda PLN (w 2017 roku 1,5 miliarda PLN). Łączna wartość bilansowa rezerw na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzycelności na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 2 miliony PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 2 miliony PLN). W wyniku sprzedaży wierzycelności zostały przeniesione wszystkie ryzyka i korzyści, w związku z powyższym Bank zaprzestał ujmowania tych aktywów. Bank nie otrzymał papierów wartościowych z tytułu powyższych transakcji.

W 2018 roku Bank dokonał również sprzedaży do PKO Banku Hipotecznego SA portfeli wierzycelności z tytułu kredytów mieszkaniowych zabezpieczonych hipotecznie w kwocie 2 524 miliony PLN (w 2017 roku w kwocie 5 554 miliony PLN). Cena nabycia została ustalona na poziomie wartości rynkowej w oparciu o wycenę dokonaną przez niezależnego rzeczoznawcę. W wyniku sprzedaży wierzycelności zostały przeniesione wszystkie ryzyka i korzyści, w związku z powyższym Bank zaprzestał ujmowania tych aktywów w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Należność od PKO Banku Hipotecznego z tytułu odroczonej płatności za sprzedany portfel kredytów mieszkaniowych w kwocie 2 300 milionów PLN na 31 grudnia 2018 roku została ujęta w Nocie 22 Należności od banków (na 31 grudnia 2017 roku 2 498 milionów PLN).

ZDARZENIA NASTĘPUJĄCE PO DNIU KOŃCZĄCYM OKRES SPRAWOZDAWCZY

73. ZDARZENIA, KTÓRE WYSTĄPIŁY PO DNIU, NA KTÓRY SPORZĄDZONO SPRAWOZDANIE FINANSOWE

W okresie od 1 stycznia 2019 roku do dnia podpisania niniejszego sprawozdania finansowego PKO Bank Polski SA sprzedał, w ramach podpisanej w 2015 roku z PKO Bankiem Hipotecznym SA Umowy Ramowej Sprzedaży Wierzycelności, kolejny portfel wierzycelności z tytułu kredytów mieszkaniowych zabezpieczonych hipotecznie w wysokości 861 milionów PLN.

9 stycznia 2019 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego zarejestrował zmiany w Statucie Banku, przyjęte uchwałą nr 33/2018 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z 18 czerwca 2018 roku.

22 stycznia 2019 roku PKO Bank Polski SA dokonał spłaty pożyczki udzielonej przez spółkę PKO Finance AB w kwocie 500 milionów EUR. 23 stycznia 2019 roku spółka PKO Finance AB wykupiła obligacje o wartości nominalnej 500 milionów EUR.

25 lutego 2019 roku Bank otrzymał indywidualne zalecenie Komisji Nadzoru Finansowego dotyczące zwiększenia funduszy własnych poprzez zatrzymanie przez Bank co najmniej 50% zysku wypracowanego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 rok. KNF potwierdziła, że Bank spełnia wymogi do wypłaty dywidendy na poziomie do 50% zysku netto za 2018 rok.

PODPISY WSZYSTKICH CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU

28.02.2019	ZBIGNIEW JAGIEŁŁO	PREZES ZARZĄDU
28.02.2019	RAFAŁ ANT CZAK	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	RAFAŁ KOZŁOWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	MAKS KRACZKOWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	MIECZYSLAW KRÓL	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	ADAM MARCINIAK	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	PIOTR MAZUR	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	JAKUB PAPIERSKI	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	JAN EMERYK ROŚCISZEWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO
PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH
28.02.2019

DANUTA SZYMAŃSKA
DYREKTOR DEPARTAMENTU RACHUNKOWOŚCI I PODATKÓW